Museorakennus Kiasma

YLLÄPIDON JA KORJAUSTEN PERIAATTEET JA OHJEET

Hilkka Högström (toim.)

Nykytaiteen museo Kiasman vastuusuojeluraportti 2022

Toimittaja:
Hilkka Högström

Toimituskunta:
Elisa El Harouny
Selja Flink
Simo Freese
Johanna Hakanen
Timo Kiukkola
Harri Toivonen

Museorakennus Kiasma
Ylläpidon ja korjausten periaatteet ja ohjeet
Nykytaiteen museo Kiasman vastuusuojeluraportti 2022

Julkaisija:
Senaatti-kiinteistöt
Helsinki
2022
© Senaatti-kiinteistöt

Taitto:
Saara Passoja

1. painos
ISBN 978-952-368-091-3 (nid.)
ISBN 978-952-368-092-0 (pdf)

SISÄLTÖ

MUSEORAKENNUS KIASMAN VASTUUSUOJELU 1

KOHTEEN PERUSTIEDOT 4

1 NYKYTAITEEN MUSEO SYNTYY 6

1.1 Helsinkiin halutaan nykytaiteen museo 6

1.2 Nykytaiteen museo perustetaan ja arkkitehtuurikilpailu julistetaan 7

1.3 Chiasma voittaa suunnittelukilpailun 8

1.4 Museo rakennetaan ja avataan 11

2 UUSI MUSEORAKENNUS 13

2.1 Tilat, rakenteet ja talotekniikka 13

2.2 Arkkitehtuurin suunnitteluperiaatteet 18

2.3 Kiasman materiaalit 27

2.3.1 Metallit 27

2.3.2 Lasit 33

2.3.3 Kiviaineiset materiaalit 37

2.3.4 Puuaineiset materiaalit 41

2.4 Kiasman kalusteet 44

3 KORJAUKSET JA MUUTOKSET 1998–2022 48

3.1 Muutoshistoria 1998–2019 48

3.2 Korjaukset ja muutokset 2020–2022 55

4 KIASMAN ARVOT 59

4.1 Arvojen määrittäminen vastuusuojelussa 59

4.2 Kiasman kulttuurihistorialliset arvot 60

4.3 Rakennuksen arvoluokat 64

5 KIASMAN VASTUUSUOJELU KÄYTÄNTÖÖN 67

5.1 Vastuusuojelun prosessit 67

5.1.1 Kiasma-rakennuksen ylläpito 67

5.1.2 Näyttelytoiminta ja turvasuunnittelu 68

5.1.3 Korjaus- ja muutoshanke 68

5.2 Osapuolet 69

5.2.1 Senaatti-kiinteistöt 69

5.2.2 Kansallisgalleria ja Kiasman käyttäjät 70

5.2.3 Kiinteistönhoidon henkilöstö 70

5.2.4 Vastuusuojelutyöryhmä 70

5.2.5 Vastuuarkkitehti 71

5.2.6 Suunnittelijat 71

5.2.7 Kunnossapitohenkilöstö ja urakoitsijat 71

5.2.8 Museovirasto 71

5.3 Ylläpidon ja korjaamisen tiedonhallinta 72

6 KIASMAN YLLÄPIDON JA KORJAUSTEN OHJEET 73

6.1 Periaatteet 73

6.1.1 Yleiset korjausperiaatteet 74

6.1.2 Arkkitehtuuri 74

6.1.3 Korjaukset 75

6.2 Arkkitehtuurin ”pelisäännöt” 76

6.2.1 Avautuminen kaupunkiin 76

6.2.2 Kiasmaattisuus 76

6.2.3 Luonnonvalo sisätiloissa 77

6.2.4 Omaehtoinen rytmi 77

6.2.5 Karkea eleganssi 78

6.2.6 Kultainen leikkaus ... 78
6.2.7 Mittakaava ... 78
6.2.8 Värit ... 79
6.2.9 Tekniikan näkymättömyys ... 79
6.3 Lähiympäristö ... 80
6.3.1 Kiveykset ja ulkoportaikot ... 80
6.3.2 Viheralueet ... 81
6.3.3 Vesiaiheet ... 82
6.3.4 Huoltopiha ... 83
6.4 Vesikatot ja julkisivut ... 84
6.4.1 Titaanisinkkikate ... 84
6.4.2 Merialumiini ... 84
6.4.3 Messinki ... 85
6.4.4 Lasiseinät ... 86
6.4.5 Lasilankut ... 86
6.4.6 Parvekkeet, katokset ... 87
6.4.7 Ulko-ovet, pasaasi, banderollit ... 87
6.4.8 Julkisivuvalaistus ... 88
6.5 Sisätilojen materiaalit ja pinnat ... 89
6.5.1 Metallit sisätiloissa ... 89
6.5.2 Teräsbetoniseinät ... 89
6.5.3 Teräsbetoniportaat, -sillat ja -rampit ... 89
6.5.4 Mosaiikkibetonilattiat ... 90
6.5.5 Kovabetonipintaiset lattiat ... 90
6.5.6 Linoleum-lattiat ... 90
6.5.7 Kipsirapatut seinät ja alakatot ... 91
6.5.8 Puu ... 91
6.6 Yleisötilat ... 92
6.6.1 Tuulikaappi 101, sisääntuloaula 102 ... 92
6.6.2 Naulakkoaula 103-106 ... 93
6.6.3 Lippuaula 132-133, museomyymälä 134 ja kahvila 136 ... 93
6.6.4 Seminaari 142 ... 94
6.6.5 Auditorion aula 126 ja auditorio 131 ... 94
6.6.6 Kiasma-huone ja viereinen ”Rauha” ... 95
6.6.7 Kirjasto ... 96
6.6.8 Paja ... 96
6.6.9 WC-tilat ... 97
6.6.10 Porrashuoneet ja hissit ... 98
6.7 Galleriat ja näyttelykierron kulkureitit ... 99
6.8 Työtilat ... 101
6.8.1 Museon johtajan tilat ... 102
6.8.2 Toimistotilat ... 102
6.8.3 Grafiikan työhuone 308 ... 102
6.8.4 Henkilökunnan kahvila 162 ... 102
6.8.5 Konservointitila ... 103
6.8.6 Puutyöpaja 053 ... 103
6.9 Rakennusosat ... 104
6.9.1 Kalusteet ... 104
6.9.2 Sisäovet ja helat ... 105
6.9.3 Valaisimet ... 106
LIITTEET ... 107
3.1 Muutoshistoria 1998–2019 ... 108
3.1 Kalusteinventointi ... 114
4.3 Rakennuksen arvoluokat ... 115
LÄHTEET ... 125
KUVALÄHTEET ... 127

MUSEORAKENNUS KIASMAN VASTUUSUOJELU

Museorakennus Kiasma on arkkitehtuuriltaan arvokas kokonaistaideteos. Tässä julkaisussa kuvataan sen ominaispiirteet sekä sellaiset toimintatavat ja periaatteet, joilla käytännössä varmistetaan Kiasman ainutlaatuisen identiteetin säilyminen.

Kiasman omistaa Suomen valtio. Rakennuksen ylläpidosta ja korjauksista vastaa Senaatti-kiinteistöt. Senaatti-kiinteistöt hoitaa Kiasmaa arvokohteiden toimintaohjeen mukaisesti eli samoin periaattein kuin suojeltua rakennusta. Arvokohteet Senaatti määritteli ensimmäisen kerran vuonna 2004 laaditussa arvokiinteistöstrategiassa. Arvokiinteistöt luetteloitiin ja merkittiin kiinteistötietokantaan merkinnällä ak. Suojeltujen rakennusten lisäksi arvokohteisiin lukeutuu sellaisia, joilla ei ole virallista suojelustatusta, kuten puolustushallinnon alueita ja uudempaa rakennuskantaa. Tätä arvokiinteistöjen omatoimista suojelua Senaatti kutsuu vastuusuojeluksi.

Vastuusuojelun piirissä oleva rakennuskanta on parhaimmillaan käyttäjäorganisaatioiden arvostamaa ja heidän toimintaansa ilmentävää ja tukevaa. Hyvässä käytössä oleva rakennus säilyttää myös immateriaaliset arvonsa. Ote on Senaatin operatiivisen johtajan Juha Lemströmin 2016 kirjoittamasta vastuusuojelua käsittelevästä artikkelista.[1]

Vapaaehtoinen suojelu onnistuu, kun siihen sitoutuvat kaikki osapuolet. Siksi tämä selvitys on suunnattu niin kiinteistön omistajalle, rakennuksen käyttäjälle, viranomaisille, huolto- ja korjaustoimenpiteiden toteuttajille ja suunnittelijoille kuin huoltoon ja ylläpitoon osallistuvillekin. Kiasman käyttäjä, Kansallisgalleria, tuntee museonsa rakennus- ja kulttuurihistoriallisen arvon ja haluaa vaalia sitä.

MUUTOKSIEN HALLINTA YHTEISILLÄ PELISÄÄNNÖILLÄ

Vastuusuojeluun tähtäävä hanke käynnistettiin Museoviraston aloitteesta viraston ja Senaatti-kiinteistöjen yhteistyöryhmässä. Hankkeella haluttiin löytää juridista suojelua vailla oleville valtion arvokiinteistöille käytännön työkalu, jolla voisi ennakoivasti ohjata ylläpitoa ja käyttöä sekä korjaus- ja muutostöiden suunnittelua ja toteutusta niin, että kiinteistöön sitoutunut taloudellinen pääoma sekä kulttuurihistorialliset arvot voisivat säilyä.

Suomi on vuoden 1945 jälkeen rakentanut yhteisin varoin kaikkien ulottuville kulttuurirakennusten verkoston: kirjastot, museot, teatterit ja kulttuuritalot. Kulttuurirakennuksiin on rakennusaikanaan satsattu paljon. Korkeatasoinen arkkitehtuuri ulottuu niissä viimeistellystä lähiympäristöstä sisätilojen yksityiskohtiin ja kalustukseen saakka. Taideteokset ovat tyypillinen osa kulttuurirakennuksia.[2]

Rakennusperinnön arvo onkin monien yksityiskohtien, myös irtaimiston, muodostamassa kokonaisuudessa. Arvon säilyminen edellyttää yhteisiä pelisääntöjä. Jos heti valmistumisesta alkaen rakennukseen tehdään monenlaisia käytön edellyttämiä muutoksia, vaikka pieniäkin, voivat erilaisin periaattein tehdyt muutokset hälventää arkkitehtuurille ominaista johdonmukaisuutta jo muutaman vuoden ikäisessä rakennuksessa.

Vastuusuojelussa on erityisesti tunnistettu nuoremman arkkitehtuurin hoidon ja ylläpidon hallinnan haaste: miten rakennuksen identiteetti pidetään tallella arjessa, vuosien saatossa tehtävissä pienissäkin valinnoissa. Niissä säilyminen voi olla jopa enemmän vaarassa kuin isoissa korjaushankkeissa, joissa suojeluharkinta yleensä nostetaan työpöydälle. Kun tullaan isompaan korjausvaiheeseen niin, että rakennuksen arkkitehtuuri on tunnistettavissa ja laajasti tallella, halu ja perusteet sen säilyttämiseen on helpompi löytää. Se edistää paitsi arkkitehtuurin kestävyyttä, myös säästäväisen korjaamisen kulttuuria.

ARKKITEHTUURIN PERIAATTEET, MATERIAALIT, ARVOT JA YLLÄPIDON OHJEET

Kiasman alkuperäisen arkkitehdin sekä projektiarkkitehtien näkemykset arkkitehtuurin tärkeimmistä ominaispiirteistä on kuvattu tähän julkaisuun. Samoin Kiasman lukuisat eri materiaalit käsityö- ja käsittelytapoineen.

Kiasmaan on parin vuosikymmenen kuluessa tehty jo monia korjauksia ja muutoksia. Kiasman muutoshistoria on koottu kronologiseksi taulukoksi, jossa tehdyt toimenpiteet on myös arvioitu. Muutoksia havainnollistetaan valokuvarinnastuksissa, joissa kuvat on otettu ennen muutosta ja muutoksen jälkeen. Suuren peruskorjauksen syyt ja toteutus 2020-luvun alussa ovat myös muutoshistorialuvussa.

Nykytaiteen museo Kiasman kulttuurihistoriallisia merkityksiä ja arvoja on tarkasteltu rakennusperintölain 8§ perusteita soveltaen. Ne on esitetty arvoluokkina, joille on määritetty niille soveltuvat toimenpiteet. Arvot ja arvoluokat on havainnollistettu pohjapiirroksin. Vastuusuojelussa huomioidaan myös taidemuseon kiinto- ja irtokalustus.

Vastuusuojelun toteutuminen vaatii päivittäisen ylläpidon, korjausten ja muutosten ohjeistusta sekä toteutuksen seurantaa – myös näyttelyiden rakentamisessa sekä erilaisissa museo- ja tapahtumatoiminnoissa. Tulevaa viitoittavat ohjeet ja toimintaperiaatteet on kirjattu eri toimijoiden, tehtävien ja toimenpiteiden kannalta. Kiasman materiaalien ja pintakäsittelyjen alkuperäinen patinointi ja myöhempi patinoituminen sekä rakennuksen tarkoituksellinen karkea (*rough*) luonne edellyttävät ylläpidolta ja siivoukseltakin poikkeuksellista halua hyväksyä ”epätäydellisyyksiä” verrattuna tavanomaiseen standardiin.

LÄHTEET JA KIRJOITTAJAT

Museon rakennusvaiheessa Juhani Pallasmaan arkkitehtitoimiston työryhmässä toiminut projektiarkkitehti Timo Kiukkola on dokumentoinut sekä Kiasman rakennus- että muutosvaiheita Kiasma käsikirjaan ja sen liitteisiin. Käsikirja on julkaisun tärkein lähde. Arvokasta tietoa on saatu myös Steven Hollin työryhmässä toimineen projektiarkkitehti Vesa Honkosen haastattelusta. Kansallisgallerian henkilökunta on antanut asiantuntemuksensa ja aineistonsa työryhmän ja julkaisun käyttöön. Raportin laatimisen tukena on ollut Aalto-säätiön 2016 julkaisema SHS-opas, jossa on kokemuksia Paimion parantolan säilyttämisen hallintasuunnitelman laatimisesta.

Kiasman vastuusuojeluraportti ohjeineen on yhteistyön tulosta. Työryhmä on kiertänyt rakennusta ja perehtynyt sen arkkitehtuuriin. Vastuusuojelun periaatteet, arvotus ja ohjeistus perustuvat keskustelujen kautta saavutettuun yhteiseen näkemykseen rakennuksen tärkeimmistä ominaispiirteistä ja arvoista. Myös käyttäjien kokemusten kuuleminen on ollut tärkeää.

Työryhmään kuuluivat Selja Flink (Senaatti-kiinteistöjen rakennuttajapäällikkö, vastuusuojeluraportin tuottaja), Timo Kiukkola (Arkkitehtuuritoimisto B & M Oy, Kiasma käsikirjan toimittaja ja valokuvaaja), Harri Toivonen (Kansallisgallerian kiinteistöhallinnon projektipäällikkö, käyttäjien edustaja), Johanna Hakanen (Museoviraston yliarkkitehti, joka kokosi muutoshistorian lukuun 3), Elisa El Harouny (Museoviraston intendentti, joka kirjoitti arvoista lukuun 4), Simo Freese (Arkkitehtitoimisto Freese Oy:n arkkitehti, joka kirjoitti peruskorjaushankkeesta luvun 3.2 sekä vastuusuojelun periaatteista ja käytännön ohjeista luvut 5 ja 6) sekä Hilkka Högström (raportin päätoimittaja, joka kirjoitti museon synnystä luvun 1 ja uudesta museorakennuksesta luvun 2). Kalusteinventoinnin laati Kansallisgallerian yhteistyökoordinaattori Päivi Hilska. Raportin taittoi tekniikan kandidaatti Saara Passoja Arkkitehtitoimisto Freese Oy:stä.

OHJE LÄHDEVIITTEISIIN: Viitenumeroa klikkaamalla pääset suoraan lähdeviitesivulle. Viitesivulla numeroa klikkaamalla palaat leipätekstiin.

1

2

KOHTEEN PERUSTIEDOT

NYKYTAITEEN MUSEO KIASMA[3]

Mannerheiminaukio 2, 00100 Helsinki
Tontti 1, kortteli 9, kaupunginosa 2
Kiinteistötunnus 091-002-0009-0001
Rakennustunnus 091418-001

Suunnitteluaika:	1993–1998
Rakennusaika:	Tammikuu 1996 – helmikuu 1998, pihatöiden viimeistely kesä 1998.
Tilaaja:	Opetusministeriö.
Rakennuttaja:	Pääurakassa Helsingin kaupungin rakennusvirasto, HKR-Rakennuttaja, Helsinki ja Rakennushallitus.
Hankkeen ohjaus:	Opetusministeriö ja Nykytaiteen museo konsulttinaan Engel rakentamispalvelut Oy.
Omistaja:	Suomen valtio.
Hallinnoija:	Ylläpito, rakennuttaminen Senaatti-kiinteistöt.
Käyttäjä:	Kansallisgalleria, Nykytaiteen museo.

SUUNNITTELIJAT

Arkkitehtisuunnittelu:	Projektinjohtaja Steven Holl, arkkitehti AIA, New York, NY, Yhdysvallat. Projektiarkkitehti Vesa Honkonen, arkkitehti SAFA, Steven Holl Architects. Arkkitehtitoimisto Juhani Pallasmaa Ky, Steven Hollin valitsema suomalainen yhteistyökumppani, projektiarkkitehti Timo Kiukkola, arkkitehti SAFA.

(1) Ortokuva Kiasmasta ja sen lähiympäristöstä vuodelta 2001, muutama vuosi museon valmistumisen jälkeen. (2) Alempi ortokuva on vuodelta 2020.

Rakennesuunnittelu:	Insinööritoimisto Oy M. Ollila & Co, Helsinki.
LVI-suunnittelu:	Insinööritoimisto Olof Granlund Oy, Helsinki.
Sähkösuunnittelu:	Insinööritoimisto Tauno Nissinen Oy, Helsinki.
Valaistussuunnittelu/ galleriat ja yleisötilat:	L´Observatoire International, New York, NY, Yhdysvallat.

RAKENTAJAT

Pääurakoitsija:	Seicon Oy, Seinäjoki.
Sähköurakoitsija:	Sähko-Aro Oy, Helsinki.
Ilmanvaihtourakoitsija:	Koja Ilmastointi Oy, Helsinki.
Putkiurakoitsija:	Oy Huber Talotekniikka Ab, Vantaa.

TYÖMAAN VALVONTA

Helsingin kaupungin rakennusvirasto (HKR), HKR-Rakennuttaja,
Matti Hägerström, työmaan ylivalvoja,
Jouni Mäkinen, työmaan sähkötöiden valvoja.
Aimo Hämäläinen, työmaan LVI-töiden valvoja, Engel rakentamispalvelut Oy.

PINTA-ALAT, TILAVUUS

Tontin pinta-ala	6 951 m²
Rakennusoikeus	12 400 m²
Kokonaisala	12 030 m²
Rakennusoikeutta käyttämättä (6/2000)	370 m²
Näyttelytilaa	3 600 m²
Varastotilaa	970 m²
Toimistotilaa	840 m²
Myymälä- ja kahvilatilaa	440 m²
Muuta huoneistoalaan kuuluvaa tilaa	3 250 m²
Huoneistoala yhteensä	9 100 m²
Tilavuus	70 000 m³

KAAVA- JA SUOJELUTILANNE 2021

Uusimaa-kaava 2021

Kiasma kuuluu maakunnallisesti merkittävän kulttuuriympäristön ”Helsingin empire-keskusta ja kivikaupunki” aluerajaukseen Uudenmaan alueen maakuntakaavan sisältämässä Helsingin seudun vaihemaakuntakaavassa (voimaan 2021), mutta Kiasmaa ei mainita kohdekuvauksessa.

Yleiskaava 2018

Helsingin uudessa yleiskaavassa 2016 (lainvoimaan 2018) Kiasma on liike- ja palvelukeskustan alueella C1, jota mm. kehitetään toiminnallisesti sekoittuneena kaupan ja julkisten palvelujen, toimitilojen, hallinnon, asumisen, puistojen, virkistys- ja liikuntapalvelujen sekä kaupunkikulttuurin alueena.

Asemakaava 1995

Tontilla on 1995 voimaan tullut asemakaava, jolla on mahdollistettu nykytaiteen museon rakentaminen. Tontti on osoitettu museorakennusten korttelialueeksi (YM). Rakennusala noudattaa toteutuneen rakennuksen hahmoa. Lisäksi tontille on osoitettu maanalaista tilaa, katuaukiota sekä puistomaisesti rakennettavaa aluetta. Mannerheimin ratsastajapatsas on osoitettu suojelukohteeksi (s).

Asemakaavan ajantasaistaminen 2019

Kiasman tontti sisältyy alustavaan aluerajaukseen, jolla kantakaupungin asemakaavoja tullaan ajantasaistamaan vastaamaan todellista rakennettua tilannetta sekä yleiskaavan tavoitteita. Samalla on tarkoitus päivittää suojelutilanne. Kaavatyö on vireillä ja osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) on ollut nähtävillä 2019.[4]

Suojelutilanne

Kohdetta ei ole suojeltu kaavassa eikä rakennusperintölain nojalla. Kiasmaa koskee Senaatti-kiinteistöjen arvokohteiden toimintaohje: arvokohteella ei ole virallista suojelustatusta, mutta sitä hoidetaan samoin periaattein kuin suojeltua rakennusta.

1 NYKYTAITEEN MUSEO SYNTYY

1.1 HELSINKIIN HALUTAAN NYKYTAITEEN MUSEO

Taiteiden asema yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa vahvistui 1960-luvulla. Ateneumissa kansainvälisten nykytaiteen Ars-näyttelyiden sarja alkoi vuonna 1961 yhdessä Suomen Taiteilijaseuran ja Nykytaide ry:n kanssa. Ars-näyttelyillä haluttiin torjua Suomen eristettyä kulttuuriasemaa ja tarjota yleisölle laaja kansainvälinen nykytaidekatsaus.[5]

Samana vuonna julkistettiin Alvar Aallon laatima suunnitelma Eduskuntatalon ja Töölönlahden alueille. Siinä lahden länsirannalla on rivi kulttuurirakennuksia, yksi niistä taidemuseo. Suunnitelman myötä taidemuseoala alkoi ajaa uutta keskustaidemuseota Töölönlahden rannalle ja nykytaidetta irti Ateneumin suojista. Keskustelun aloitti 1960 perustettu Taide-lehti, joka esitteli lehdessä niin kotimaisia kuin ulkomaisiakin uusia museorakennuksia.

Museotoiminnassa käyttäjä- ja toimintavetoisuus alkoi 1970 tienoilla, jolloin pyrittiin häivyttämään rajat museon ja ympäröivän yhteisön väliltä. Painopiste siirrettiin laitosajattelusta aktiviteetteihin, tavoitteena ihmisten ottaminen mukaan toimintaan ja pontimena yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Ensimmäiset museolehtorit aloittivat Ateneumissa ja Kansallismuseossa 1970-luvun alkuvuosina.[6]

UUSIA TAIDEMUSEOITA JA NYKYTAITEEN MUSEOITA

Suomessa aluetaidemuseot nimettiin suurimpien kaupunkien olemassa olevien museoiden pohjalta vuodesta 1980. Taidemuseotasoisten näyttelytilojen määrä nousi 1900-luvun jälkipuolella vuoteen 2000 mennessä 80:een. Uusia taidemuseorakennuksia valmistui eri puolille maata, monesti kunnan tukemana tai kunnan hankkeina. Niiden arkkitehtisuunnittelusta ei juuri koskaan järjestetty suunnittelukilpailua.

Hankkeiden tyypillisiä ratkaisumalleja on kolme: museo taiteilijan tuotannolle (kuten Nelimarkka-museo ja Wäinö Aaltosen museo); museo taiteen keräilijöiden kokoelmalle (kuten Helsingin kaupungin taidemuseo Meilahteen ja Sara Hildénin taidemuseo); taidemuseo kaupungin uuteen kulttuurikeskukseen (kuten Kemin taidemuseo ja Kouvola-talon taidemuseo).[7]

Uusia nykytaiteen museoita avattiin 1900-luvun loppupuolella useissa kaupungeissa eri maissa. Museot ottivat roolin paitsi ajankohtaisten näyttelyiden tuottajina myös avoimeen vuorovaikutukseen pyrkivinä museotoiminnan uudistajina. Suunnittelijat olivat usein jo kansainvälisiä tähtiä tai nousemassa sellaisiksi. Kiasman kanssa samanaikaisista eurooppalaisista hankkeista mainittakoon MACBA Barcelonassa (Richard Meier, 1995), Guggenheim Bilbao (Frank Gehry, 1997), Tukholman Moderna Museet (Rafael Moneo, 1998), Lontoon Tate Modern (Herzog & De Meuron, 2000).[8]

1.2 NYKYTAITEEN MUSEO PERUSTETAAN JA ARKKITEHTUURIKILPAILU JULISTETAAN

Ateneum valtiollistettiin 1990 kun Valtion taidemuseo perustettiin valtakunnalliseksi keskustaidemuseoksi. Sen oheen perustettiin Nykytaiteen museo, joka toimi Ateneum-rakennuksessa Kiasman valmistumiseen asti.[9]

Kilpailu Nykytaiteen museon suunnittelusta julistettiin 1992. Pohjoismaiden ja Baltian arkkitehdeille suunnattuun yleiseen suunnittelukilpailuun kutsuttiin mukaan neljä kansainvälisesti tunnustettua arkkitehtiä, jotka eivät aiemmin olleet suunnitelleet taidemuseota: Alvaro Siza, Portugali; Coop Himmelblau/ Wolf D. Prix ja Helmut Swiczinsky, Itävalta; Kazuo Shinohara, Japani sekä Steven Holl, USA.

Kaupunkisuunnittelullinen tavoite oli saada Töölönlahdelle, Eduskuntatalon ja Finlandia-talon läheisyyteen, kansalaisten vapaamuotoinen ja edustuksellinen olohuone. Arkkitehtikilpailun ohjelmassa korostettiin museon sisäarkkitehtuurin ja taideteosten välistä hedelmällisen suhteen tärkeyttä sekä sisäisistä toiminnoista lähtevää toteutusta. Taiteen ehdoilla suunnitellun rakennuksen tuli olemuksellaan ilmentää tai heijastaa käyttötarkoitustaan ja sen sisältöä. Suunnitelman oli voitettava tavoitteisiin kirjattu ristiriita: ulospäin avautuvaan ja houkuttelevaan museoon tuli saada taiteen esittelylle visuaalisesti rauhallisia ja sulkeutuviakin sisätiloja.[10]

MUSEON PÄÄTOIMINNAT JA TILAOHJELMA

Kilpailuohjelmaan liitettiin museon toimintalinjaukset ja tiedot eri toimintojen vaatimista tiloista ja muista tarpeista.[11]

Museon päätoiminnat suunnittelukilpailun ohjelmassa:

- Esittää nykytaidetta, kerätä ja tallentaa sitä.
- Vaihtuvat näyttelyt ja kokoelmanäyttelyt.
- Tapahtumat ja projektit.
- Kokoelmiin ja näyttelyihin liittyvä museopedagogiikka.
- Auditorio / teatteri: videot, elokuvat, musiikki, tanssi, performanssi, esitelmät, seminaarit
- Arkistointi ja dokumentointi, tutkimus- ja julkaisutyö, kirjastotoimi.

Museon tilaohjelma suunnittelukilpailun ohjelmassa:

- Näyttelytilat, yleisötilat, luento-, yleisöpalvelu- ja esitystilat.
- Työ- ja varastotilatilat, verstastilat, konservointi, kehystämö, kuvausstudio, videopaja.
- Hallinto, arkistointi, tiedotus ja museopedagogiikka, kirjasto.
- Huolto- ja henkilökunnan tilat.

1.3 CHIASMA VOITTAA SUUNNITTELUKILPAILUN

Suunnittelukilpailuun tuli 516 ehdotusta. Kilpailu ratkesi 1993, voittajaksi nousi Steven Hollin ehdotus Chiasma. Holl oli perehtynyt huolella rakennuspaikkaan. Hän majoittui Hotelli Vaakunan viidennen kerroksen kulmahuoneeseen. Sieltä hän tarkkaili rakennuspaikkaa, sitä ympäröivää kaupunkia, sen rakennetta, arkkitehtuuria, mittasuhteita ja luonnonvalon vaihtelua. Ja siellä hän maalasi vesivärein ensimmäisen luonnoksensa rakennuksesta.[12]

Arkkitehtikilpailun tuomaristo perusteli Kiasman voittajavalintaa: Hollin suunnitelma synnyttää lähiympäristöönsä dynaamisen tasapainotilan, jossa rakennuksen massat ja arkkitehtuuri sitovat yhteen alueella vaikuttavat kaupunkirakenteelliset linjat. Ehdotus täytti kilpailuohjelman tavoitteet. Museon nimeksi annettiin kaikilla kielillä Kiasma.[13]

Arkkitehtuurikilpailun voittajasta syntyi kohu. Suomalaiset arkkitehdit pitivät tonttia ahtaana ja rakennusta mahdottomana, koska sitä ei voisi muuttaa tai laajentaa, mikä oli tätä ennen ollut museosuunnittelun ihanne. Valintaa syytettiin myös amerikkalaisuuden ihannoinnista. Maan tärkeimpiä julkisia rakennuksia olivat vuosikymmenien ajan suunnitelleet vain suomalaisarkkitehdit. Samaan aikaan kun arkkitehdit mittelivät käsityksiään kilpailun voittajasta, antoi kansa Kiasmalle lehtien palstoilla uusia nimiä: teräsmakkara, merimakkara, imurin suutin.[14]

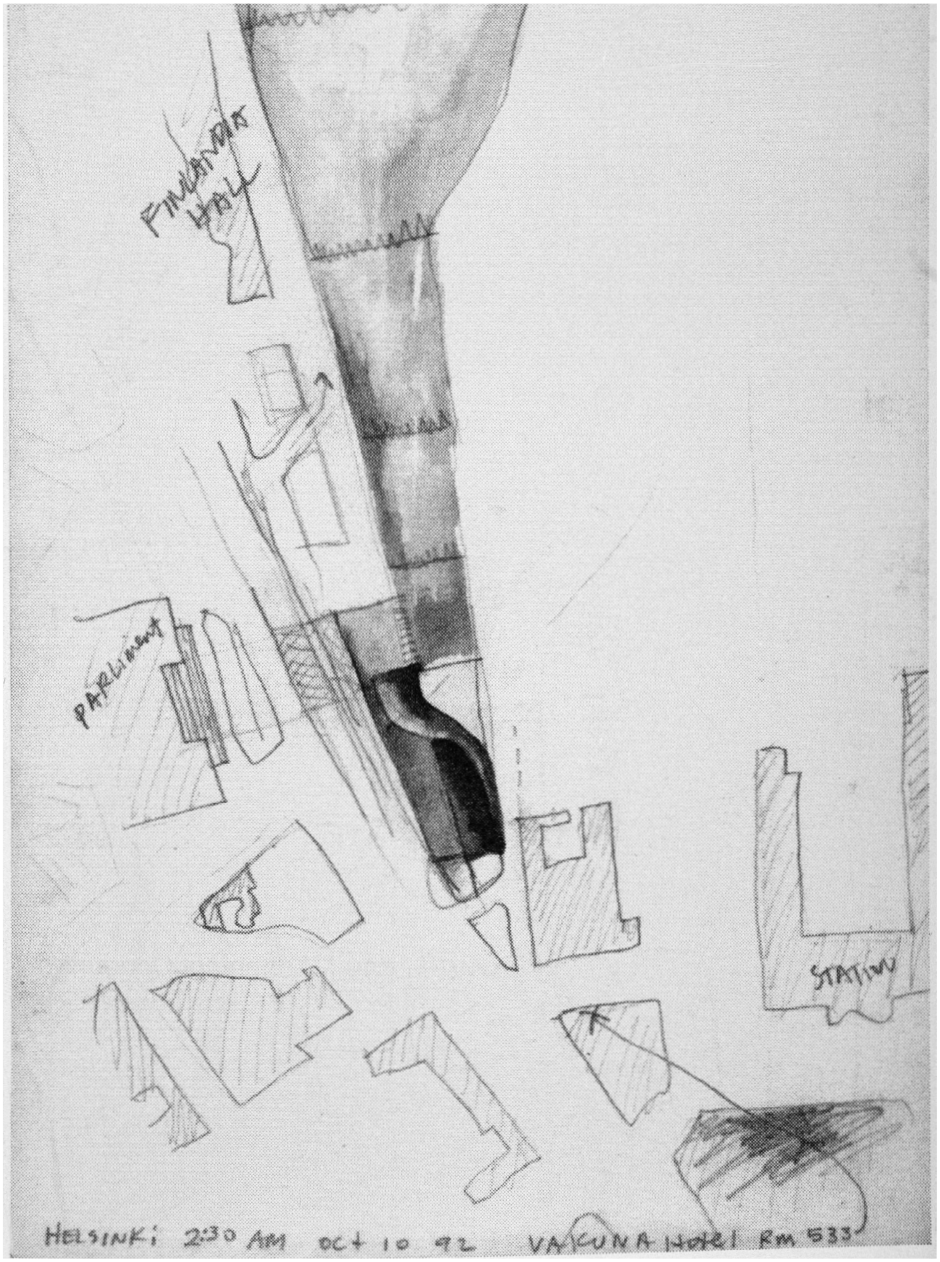

Holl on kirjoittanut asemapiirrokseen, että akvarelli on maalattu hotelli Vaakunan huoneessa numero 533 10. lokakuuta 1992 klo 02:30.

Myös ajatus rakentaa Nykytaiteen museo 1960 julkistetun Mannerheimin ratsastajapatsaan rinnalle kuumensi yleisön ja patsaan suojelijoiden tunteita. Patsas jäi paikalleen, ja Holl otti sen huomioon etsiessään muotoa, joka nivoisi yhteen ristiriitaisetkin elementit tonttia ympäröivässä rakennus- ja puistomaisemassa.[15]

STEVEN HOLL SUUNNITTELEE MUSEON

Steven Holl (1947-) opiskeli arkkitehdiksi Washingtonissa ja perusti Steven Holl Architects -toimiston New Yorkiin 1976. Voittaneen ehdotuksen Chiasma jatkokehittely alkoi 1993. Suomalaiseksi yhteistyökumppanikseen Holl valitsi ystävänsä Juhani Pallasmaan arkkitehtitoimiston Helsingistä.[16]

Luonnosvaiheessa Steven Hollin maalaamat akvarellit, yleensä perspektiivinäkymät, olivat suunnittelutyöryhmälle lähtökohtia työn tavoitteista. Akvarellit olivat Hollille tärkeä ilmaisumuoto: laveeraamalla voi esittää valon tilassa.[17]

Holl tutki luonnonvaloa pienoismallien avulla. Toimiston New Yorkin verstaassa rakennettiin kymmeniä pienoismalleja, joista suurin oli mittakaavaltaan 1:72 koko rakennuksesta. Siinä, kuten useissa muissakin Hollin toimiston malleissa, esitettiin materiaalit väreineen. Holl paneutui myös tilojen ja tilasarjojen suunnitteluun.

Luonnosvaiheen L2-piirustusten perusteella rakennushallitus ilmoitti eduskunnalle asiantuntija-arvionaan, että hanke pysyy 221 miljoonan markan budjetissa. Ja niin se pysyikin.

Hollin kilpailuehdotukseen maalaama akvarelli sisääntuloaulasta.

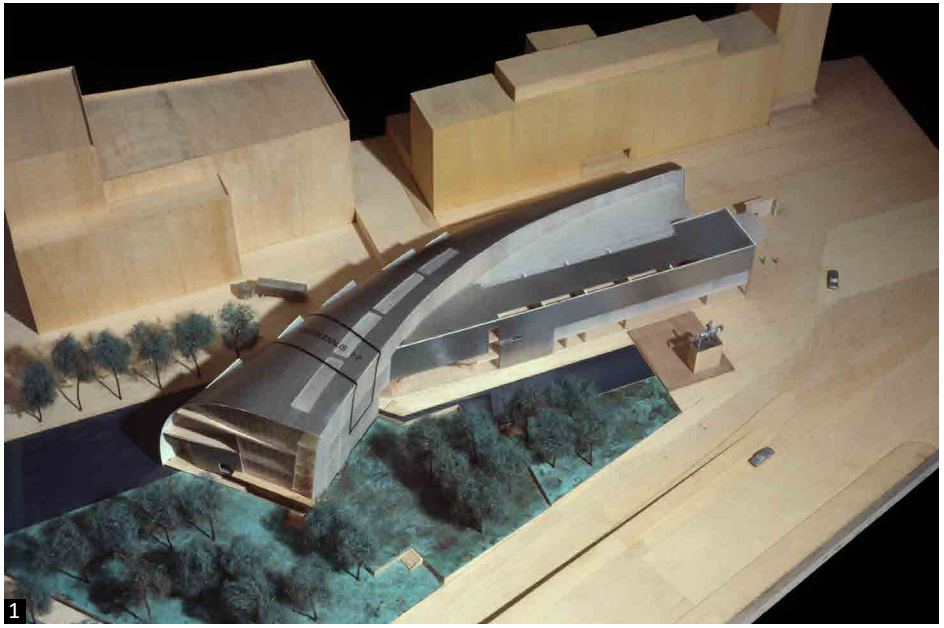

Toteutussuunnitteluun tartuttiin syksyllä 1994. Hollin noin viisitoistahenkinen kansainvälinen työryhmä keskittyi erityisesti rakennuksen julkisivujen ja julkisten alueiden detaljeihin sekä kiinto- ja irtokalusteisiin. New Yorkin toimistossa työskenteli aluksi suomalaisarkkitehti Tapani Talo ja viiden vuoden ajan projektiarkkitehti Vesa Honkonen.

Erikoisten kaarevien muotojen rakentamista varten japanilainen arkkitehti Tomoaki Tanaka kehitti kolmiulotteisen mittajärjestelmän. Holl kysyi arkkitehti Frank Gehryltä kolmiulotteisesta mallintamisesta – Gehry käytti lentokonesuunnitteluun tarkoitettua ohjelmaa – mutta se oli liian kallis.[18]

Pallasmaan toimistossa kuusihenkinen työryhmä vastasi suomalaisten säädösten mukaisista rakennuslupa-asiakirjoista, työpiirustuksista ja työselostuksista suomeksi sekä yhteyksistä suomalaisiin insinöörisuunnittelijoihin, rakennuttajaan ja viranomaisiin. Heidän vastuullaan olivat myös porraspiirustukset, ei-julkisten tilojen ovi-, ikkuna- ja kalustesuunnitelmat. Projektiarkkitehti Suomessa oli Timo Kiukkola.[19]

Suunnitteluvaiheessa rakennettiin Otaniemeen VTT:n ulkotutkimuskentälle katkelmat rakennuksen pohjoispäästä sekä kolmannesta ja viidennestä kerroksesta mittakaavassa 1:2. Mallin avulla testattiin kaksoiskaarevan lasilankkuseinän sekä kaksoiskaarevan sinkkipeltisen katon ja seinän rakentamista ja detaljeja. Muitakin julkisivumateriaaleja koeasennettiin ja valaistusta tutkittiin.

(1) Hollin toimiston laatima Kiasman pienoismalli.
(2-3) Otaniemeen rakennetut Kiasman mallit 1:2 olivat osa tarjouspyyntöasiakirjoja: urakoitsijat velvoitettiin tutustumaan ”mallitaloon”.

1.4 MUSEO RAKENNETAAN JA AVATAAN

Toteutusvaiheessa suunnittelutyön painopiste oli Suomessa ja Hollin työryhmän jäseniä työskenteli myös Pallasmaan toimistossa Helsingissä. Rakentamisaika ulottui tammikuusta 1996 helmikuuhun 1998. Pääurakoitsija oli Seicon Oy Seinäjoelta. Viimeinen työmaakokous numero 35 pidettiin tammikuussa 1998. Heinäkuisen ulkopuolisten töiden vastaanottotarkastuksen jälkeen 1998-99 tehtiin vielä joitain lisä- ja muutostöitä.

Nykytaiteen museon johtaja Tuula Arkio luonnehtii muistelmissaan rakentamisprosessin vaiheita värikkäästi. Hän paljastaa, että työn laatu jätti joskus toivomisen varaa, eivätkä työmaan valvojatkaan joka kohdassa vetäneet yhtä köyttä.[20]

Liki 40 vuotta Alvar Aallon Töölönlahti-suunnitelman ja Taide-lehden keskusteluavauksen jälkeen Kiasma valmistui alueelle ja museo avattiin yleisölle 30.5.1998. Pääministeri Paavo Lipponen sanoi avajaispuheessaan: *Suomi ja sen pääkaupunki on saanut Kiasmassa uuden merkittävän kansainvälisen kiintopisteen. Kiasman toiminta tulee osoittamaan, että maan pääkaupungin keskustan rakentaminen ei ole vain rakennusten saattamista paikoilleen, vaan vuorovaikutusta, jolla on syvälle käyvä merkitys ihmisten ja yhteiskunnan henkiselle hyvinvoinnille.*[21]

1

2

3

(1) Kiasma rakenteilla vuonna 1997.
(2) Rakennustyön aloitusta edeltävänä iltana Kiasman tontilla paloivat tulet. Koreografi Reijo Kelan ja muusikko Heikki Laitisen shamanistinen tanssi- ja ääniperformanssi teki vaikutuksen Steven Holliin.
(3) Kiasman avajaisnäyttelyn juliste.

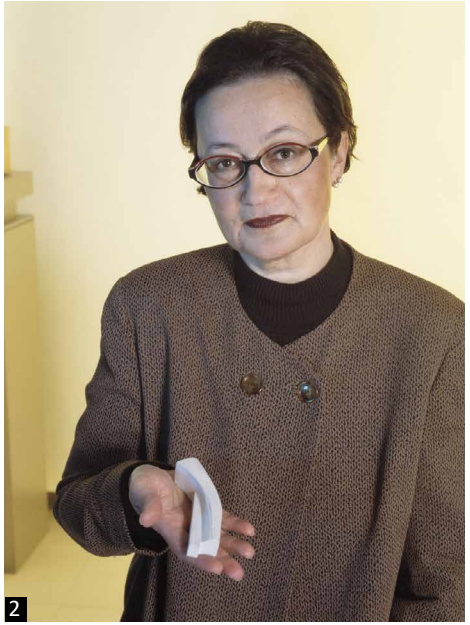

KIASMAN VASTAANOTTO

Kiasman arkkitehtuuri sai tunnustusta kansainvälisissä ja kotimaisissa arkkitehtuurin, rakennustekniikan ja museoalan lehdissä, julkaisuissa sekä arkkitehtuurinäyttelyissä. Steven Holl valittiin Alvar Aallon nimeä kantavan kansainvälisen arkkitehtuuripalkinnon saajaksi 1998.[22]

Kiasma oli läpimurtotyö, joka käynnisti Hollin kansainvälisen uran: toimistoon alkoi sataa kilpailukutsuja. Hollin monografiasta *Intertwining* (1998) ilmenevät lukuisat palkinnot ja tuotantoa esittelevät arkkitehtuurinäyttelyt. Hollin suunnittelemia museorakennuksia on Kiasman jälkeen valmistunut eri puolille maailmaa kymmenkunta.[23]

Suomessa Kiasma on ainoa taidemuseo, josta on järjestetty kansainvälinen suunnittelukilpailu 1900-luvun jälkipuolella. Toinen kansainvälinen arkkitehtikilpailu, jonka voi rinnastaa Kiasmaan, koski Rovaniemen Arktikumia.[24]

Suomalaiset ottivat kiihkeästi kantaa nykytaiteen museon puolesta ja vastaan. Hankkeen eri vaiheissa lehtien palstat täyttyivät ihastuneista ja närkästyneistä, perustelluista ja perustelemattomista näkemyksistä. Kun museo vihdoin avattiin, yleisö otti sen omakseen. Avajaisten jälkeisenä viikonloppuna Kiasmassa vieraili yli 30 000 kävijää. Kolmen vuoden päästä toukokuussa 2001 ylittyi jo miljoonan kävijän raja.[25]

(1) Holl työmaakäynnillä 1996. Työmaan pääluottamusmies puhui harjannostajaisissa: *Tämä on mennyt niin hyvin, että täällä ei ole yhtään suoraa seinää - eikä me suoraa seinää olisi osattu rakentaakaan.*[26]
(2) Tuula Arkio kädessään Kiasman kipsimalli. Arkio oli nykytaiteen museo -hankkeen keskeisiä vaikuttajia, suunnittelukilpailun tuomariston jäsen ja vastavalmistuneen museon ensimmäinen johtaja.
(3) Kiasman ala-aula täynnä avajaisyleisöä 30.5.1998.

2 UUSI MUSEORAKENNUS

2.1 TILAT, RAKENTEET JA TALOTEKNIIKKA

Helsingin Nykytaiteen museon kilpailussa (1992–93) oli tarkka ohjelma ja rajattu, keskeinen rakennuspaikka. 13 000 neliömetrin bruttoalaa ei saanut ylittää, ja näyttelytilat, toimistot ja huoltotilat täytyi pitää tiukasti tasapainossa.[27]
– Tässä luvussa Kiasman suunnittelijat kirjoittavat vastavalmistuneesta rakennuksesta. Kaikki luvun 2 kursiivilla painetut lainaukset ovat Steven Hollin kirjoituksista.

Kiasman 25 galleriaa (näyttelysalia) ovat peräkkäisinä tilasarjoina neljässä eri kerroksessa. Jokaisen tilasarjan galleria poikkeaa jonkin verran edellisestä. Kerroksittain tilasarjojen muodot vaihtelevat pohjakaavaltaan, korkeudeltaan ja tilanmuodoltaan liki kuutiomaisesta yksikerroksisesta kahteen suuntaan kaartuvaan korkeaan tilaan.

Sisääntulokerroksessa ovat seminaari-, teatteri- ja kahvilatilat ulkoterasseineen. Niissä voi olla yleisötapahtumia, vaikka museon galleriatilat olisivat suljettuina. Toteutuneen rakennuksen kokonaisala on 12 030 m², josta näyttelytilaa on 3 600 m². Vuonna 1998 rakennuksen tilat ja tärkeimmät toiminnat jakautuivat kerroksittain seuraavasti: Kellari: Teknisiä ja varasto- ja työtiloja. 1. kerros: Pääaula, lippuaula, naulakot, kahvila, myymälä, teatteri. Toimistot ja konservointi. Seminaari ja Bitti lasten tila. 2. kerros: Näyttelysalien sarja länsisiivessä. Kirjasto, mediateekki, museonjohtajan tilat. 3. kerros: Näyttelysalien

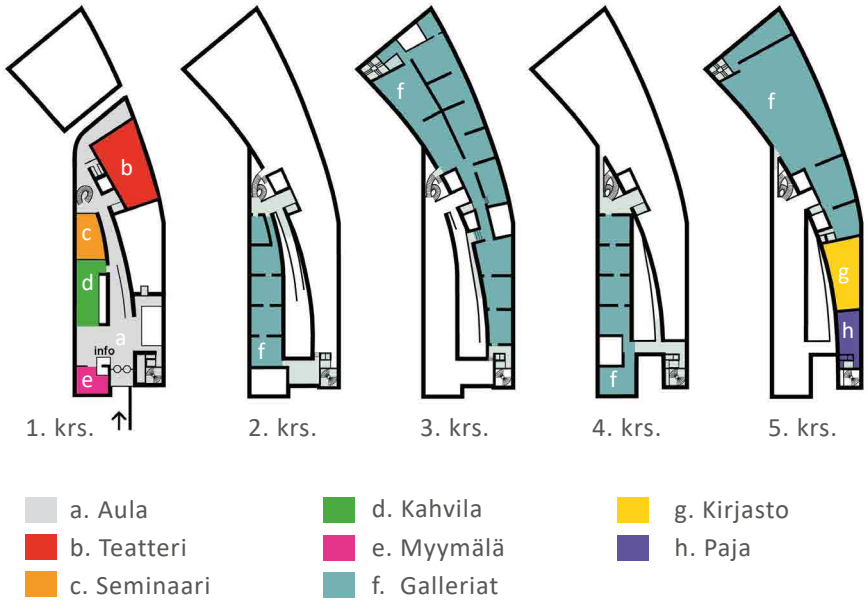

1

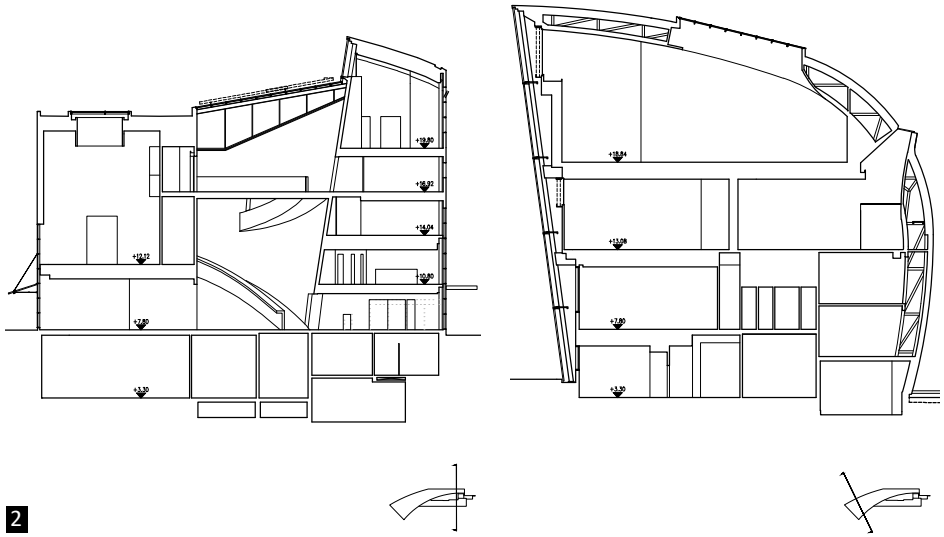

2

(1) Kiasman pohjakaaviot 2021.
(2) Kiasman poikkileikkaukset 1:500.

sarjat itäsiivessä. Pohjoispäädyn näyttelysalit. 4. kerros: Näyttelysalien sarja länsisiivessä. 5. kerros: Näyttelysalisarja itäsiivessä. Yleisön työpaja, projektityötila.

RAKENTEET

Joskus se, mikä piirustuksissa näyttää monimutkaiselta, onkin fyysisen ilmiasun saadessaan selkeää. Ei ihme, että rakennustyöntekijät usein ensimmäisinä innostuvat tekeillä olevasta rakennuksesta.[28]

Kiasman runko ja rakenteet eivät ole selkeästi hahmotettavissa, vaan ne jäävät yleensä tilaa muodostavien pintojen sisään.

Rakennus on pääosin perustettu teräsbetonisten lyöntipaalujen varaan. Pienellä osalla on teräksisiä lyöntipaaluja ja kaivonrengaspilareita. Pohjoispäässä pisimmät paalut ovat 14-metrisiä, lyhyimmät ovat rakennuksen keskivaiheilla nelimetrisiä. Alapohjan kantava rakenne on maata vasten valettu paalujen varainen teräsbetonilaatta.

Muut kantavat rakenteet ovat terästä, teräsbetonia ja niitä yhdistäviä liittorakenteita. Liittorakenteessa esivalmistettujen betonielementtien, teräsrakenteiden ja paikallavalujen kokonaisuus kantaa rakenteelle tulevat kuormat.

Välipohjissa liittorakenteen osia ovat teräsbetoniset esijännitetyt laattaelementit, niiden pintavalu sekä teräs- ja betonipalkit. Laatan päällä on pintavalu.

(1-2) Teräsrakenteiden asentaja Pentti Ojanperä: *Haastava homma, kun suoraa pintaa ei ole juuri missään. Työpaikan näköaloissa ei ole valittamista, päättäjätkin tuossa aivan vastapäätä. Olen ollut näitä mökkejä rakentamassa 17 vuotta, mutta eipä tällaisia juuri ole vastaan tullut.*[29]

Länsisiiven välipohjien laattaelementteihin kehitettiin huonetilaa säästävä esijännitetty teräskaukaloliittopalkki. Kaukaloliittopalkit tehtiin teräslevystä, ja niihin valettiin jännepunokset sisältävä esijännitetty betoniosa.

Itäsiiven välipohjissa on teräskoteloliittopalkki. Liittovaikutus jännelaatasto pintavalun kanssa syntyi teräskotelon yläpintaan hitsatun, poimuille taivutetun lattateräksen ja poimujen läpi sijoitetun raudoituksen avulla.

Länsisiiven yläpohjan liittorakenne on sama kuin välipohjissa. Itäsiiven yläpohja on pohjoispäässä teräsristikkoa, jonka paarteet ovat neliöputkia. Itäsiiven eteläpäässä kattoa kantavat kaarevat hitsatut I–palkit. Vesikaton rakennekerrosten kiinnitystä varten primäärirakenteen päälle on hitsattu kaarelle taivutetut neliöputket.

Ulkoseinistä lasiseinät ovat lattateräsrunkoisia, lasilankut tukeutuvat teräsprofiileihin ja alumiinilevypintaiset ulkoseinät ovat teräsrunkoisia. Itäpuolen sinkkipeltin alla ovat suuret teräsristikkorakenteet, jotka nousevat maantasolta ja kaareutuvat koko rakennuksen yli 26 metrin korkeuteen. Jokaisen ristikon yläpaarteen muoto koostuu kolmen erisäteisen kaaren yhdistelmästä. Länsiseinällä ne kohtaavat teräspilarit, joista jokainen on eri mittainen ja eri kulmassa suhteessa pystysuoraan. Alumiinilevyllä verhoiltua teräsbetonista ulkoseinää on itä- ja länsisiivessä.

Kantavat ja jäykistävät seinät ovat teräsbetonirakenteisia. Sisääntuloaulassa paikalla valetut, lautamuottipintaiset seinät – erityisesti tilaa pituussuunnassa rajaava kaksoiskaareutuva seinä – sekä betoniluiskat ja -portaat, ovat tärkeitä interiöörin osia.

Länsisiiven ja kellarin pilarit ovat teräsbetonielementtejä. Itäsiiven pilarit ovat teräskuorisia pyöreitä liittopilareita, joiden sisällä on teräsbetoni.[30]

Rakennustöitä itäsivulla loppukesästä 1996.

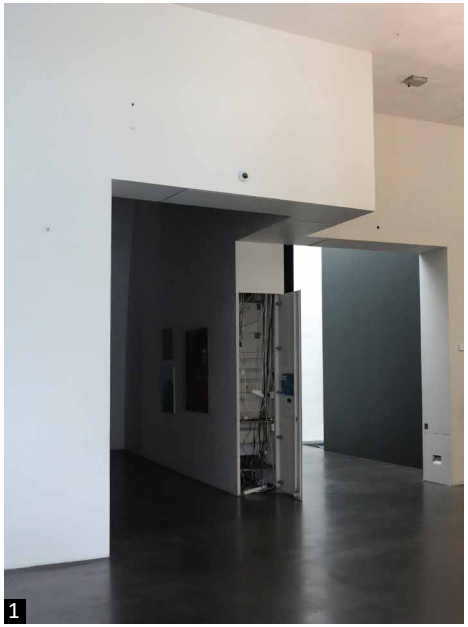

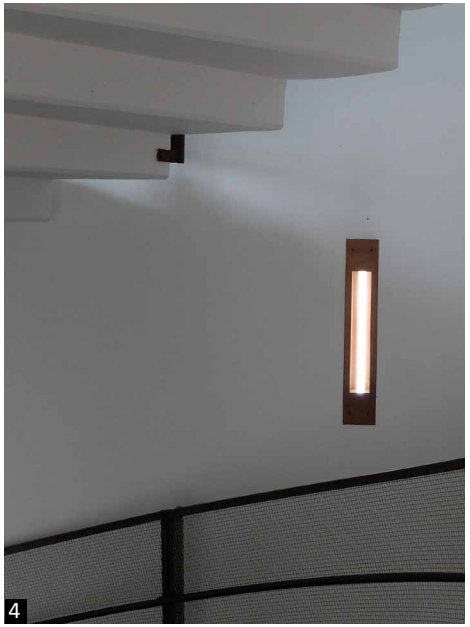

VALAISTUS JA SÄHKÖTEKNIIKKA

Kiasman arkkitehtuurin suunnittelussa luonnonvalolla oli korostettu asema. Luonnonvalon vaihtelun haluttiin näkyvän sisätiloissa.[31] Valaistussuunnittelussa panostettiin museon näyttelysalien yksilöllisten valaistusratkaisujen mahdollistamiseen. Valaistus voidaan ohjelmoida ihanteelliseksi kunkin tilan ja näyttelyn mukaan.

Yleisötilojen valaisimet ovat Kiasmaa varten suunniteltuja. Joissakin tiloissa on lisäksi käytetty modifioituja vakiovalaisimia. Näyttelysaleissa on epäsuora valaistus, joka on toteutettu katoissa oleviin valotaskuihin yksinkertaisilla perusloistevalaisimilla. Valotaskujen kattopinnat toimivat valonheijastimina. Ratkaisuja valaistussuunnittelija Descottes kehitti Hollin kanssa Otaniemeen 1:2 mittakaavaan rakennetussa mallitalossa. Holl innostui valaistusratkaisusta tutustuttuaan Pariisin Picasso-museoon.[32]

Arkkitehtisuunnittelun lähtökohdan mukaan tekniset laitteet eivät saa olla näkyvissä. Näyttelysaleissa kaikki sähköasennukset ovat näkymättömissä: pistorasiat lattiaan upotetuissa koteloissa ja tilakohtaiset ryhmä- ja ohjauskeskukset oviaukkoihin piilosaranoitujen luukkujen takana. Näyttelytilojen väliseinät ovat pääosin levyrakenteisia ja väliseinien paksuus on noin 60 cm. Niiden sisällä kulkevat lukuisat talotekniset asennukset. Salien välisten oviaukkojen pieliin on keskitetty salia palvelevat sähkökeskukset ja turvavalotekniikka. Näkyvissä on vain ovimerkkivalaisin oviaukon yläosassa ja pielen alaosaan upotetun turvavalaisimen valoaukko.

(1) Tekniikkaa on piilossa tilojen väliseinissä.
(2) Ovipielen alaosaan upotetun turvavalaisimen aukko.
(3) Poistumistievalo messinkikotelossa oviaukon päällä.
(4) Porrashuoneen seinään upotettu valaisin.

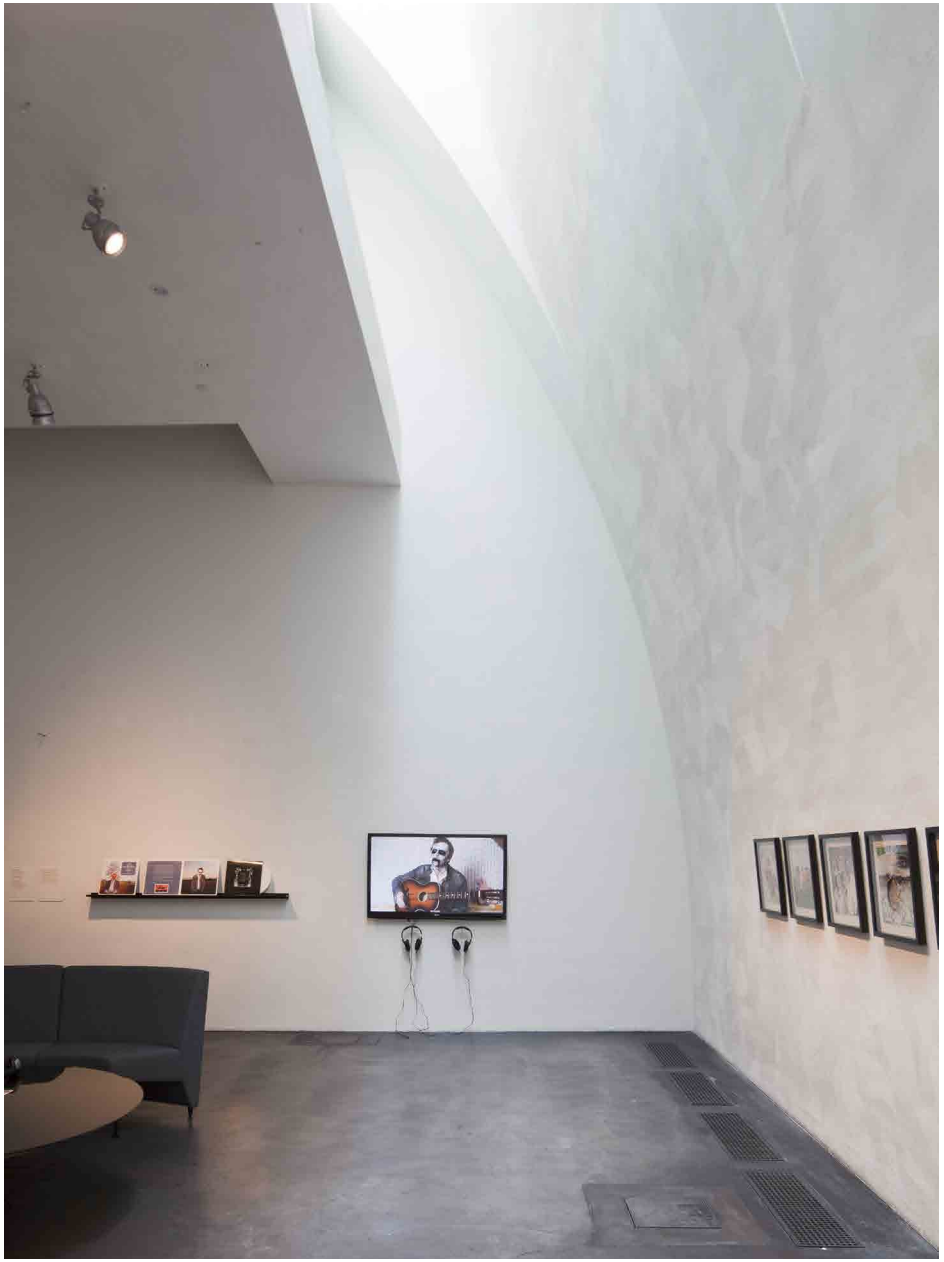

Kaarevan itäseinän ulko- ja sisäseinän välisessä asennustilassa on LVIS-tekniikka ja hoitosillat. Länsipuolella näyttelysalien alakattojen yläpuolista tilaa käytettiin asennusreittinä. Kaikki tekniikan vaatimat huoltoluukut yleisöalueilla on tehty piilorakenteisina. Näkymättömyysperiaate koskee myös salien valaistuslaitteita. Perusvalaistus on epäsuora ja kohdevalaistusta varten kattoon on upotettu yksittäisiä virranottopisteitä, joihin valaisin on liitettävissä.

Museon toimintoja ja näyttelyvieraita palvelevat useat eri telejärjestelmät. Yleisötiloissa on kamera-, video- ja ääniliitännät. Auditoriossa (teatterissa) on monipuolinen esitystekniikka. Turvajärjestelmä on kattava, samoin paloilmoitus- ja sammutusjärjestelmä.[33]

LVIA-TEKNIIKKA

Tekniikan näkymättömyys oli arkkitehtisuunnittelun yksi lähtökohta. Siksi vältettiin ilmastointisäleiköiden ja muun talotekniikan sijoittamista ripustusseinille. Ilma puhalletaan sisään näyttelytiloihin lattiasta. Poistoilma johdetaan piilossa oleviin säleikköihin esimerkiksi gallerian katon niin sanotuissa valotaskuissa. Katto-, seinä-, välipohja- ja alapohjarakenteet ovat täynnä ilmanvaihtokanavistoja, putkistoja ja teknisiä laitteita – kaikki näkymättömissä museovierailta.

Tilat on jaettu ilmastointivyöhykkeisiin, joiden tuloilman lämpötilaa ja kosteutta seurataan ja säädetään erikseen. Näyttelytilojen kierrätysilma lämmitetään, jäähdytetään, kostutetaan tai kuivataan tilojen kuormituksen mukaan. Muissa tiloissa ilmanvaihdon laatutaso ja tekniset ratkaisut ovat tavanomaisia. Mitä teknisempi tila, sitä vähemmän taloteknisiä asennuksia on piilotettu.[34]

Tuloilmasäleiköt ovat näyttelytilojen betonilattiassa, poistoilma johdetaan piilossa olevaan säleikköön esimerkiksi gallerian katon valotaskussa.

2.2 ARKKITEHTUURIN SUUNNITTELUPERIAATTEET

Steven Holl on nimennyt Kiasman arkkitehtuurin keskeiset suunnitteluperiaatteet, lähtökohdat ja tavoitteet kirjoittamiinsa artikkeleihin. Ne ovat yhä Kiasman hoidon, restauroinnin, konservoinnin, korjaamisen ja muutosten lähtökohtia. Niiden säilyttäminen on vastuusuojelun keskeisin tavoite.[35]

Ks. luvusta 6 Kiasman ylläpidon ja korjausten ohjeet: 6.2 Arkkitehtuurin ”pelisäännöt” sivu 76.

SIJAINTI KAUPUNGISSA

Kiasma sijaitsee Helsingin sydämessä, monumenttien, Eduskuntatalon, rautatieaseman ja Finlandia-talon läheisyydessä. Museon paikalla kohtaavat kaupungin lukuisat koordinaatistot. Kolmiomainen tontti aukeaa Töölönlahden suuntaan. Kiasman idea on nivoa rakennuksen massa yhteen kaupungin ja maiseman geometrian kanssa. Tämä heijastuu rakennuksen muodossa, joka kurottautuu kohti kaupungin keskustaa ja toisaalta kaupungin pohjoiseen avautuvaa maisemaa.

Kiasma on suunniteltu myös näyttämöesitysten, tanssi-, musiikki- ja seminaaritilaisuuksien ”taidekeskukseksi”. Kahvila on sijoitettu tarkoituksellisesti katutasoon, sekä puutarhaan että sisääntuloaulaan avautuvaksi tilaksi, jossa voidaan järjestää erilaisia pienimuotoisia runonlausunta-, keskustelu- ja muita sellaisia tilaisuuksia. Huippuluokan av-tekniikalla varustetun auditorion lämpiö rajautuu lasiseinällä rakennuksen läpi kuljettavaan käytävään, pasaasiin, mikä saattaisi houkutella ohikulkijoita tulemaan sisään osallistumaan tapahtumiin.[36]

(1) Kiasma kuvattuna Vaakunan terassilta.
(2) Heimon päivä -tapahtuma ja seminaari teatterissa 2013.
(3) URB 01 -festivaalin päätöskonsertin yleisöä 2001. Ulkonäyttämön katos on arkkitehti Roy Mänttärin suunnittelema.

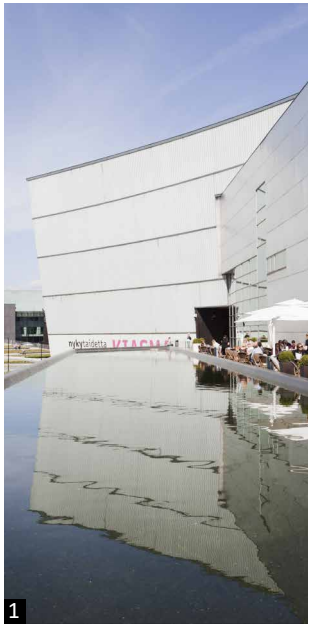
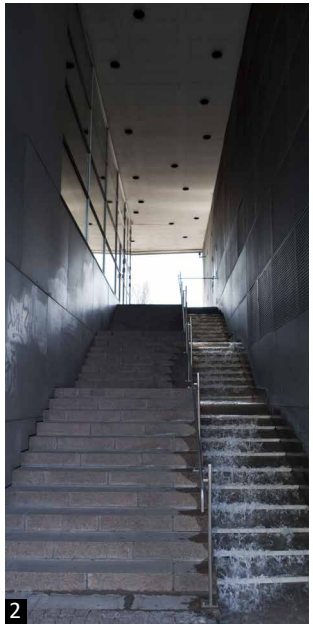

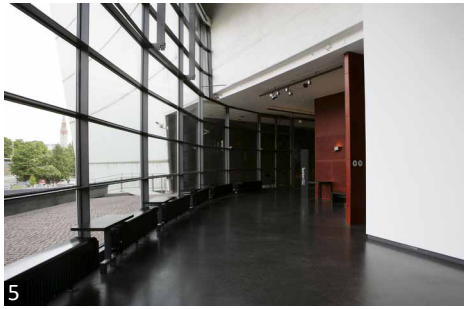
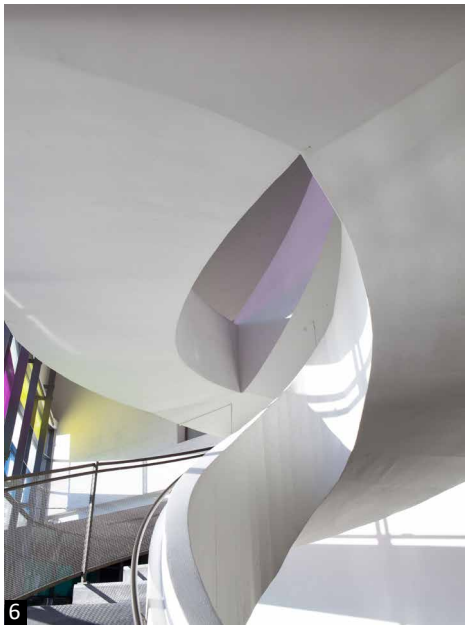

VESI

Vesialtaat ja rakennusten peilikuvat veden pinnassa ovat toistuvia teemoja Hollin arkkitehtuurissa. Kiasman Mannerheimintien puoleisesta isosta altaasta vesi virtaa rakennuksen läpikulkukäytävän kautta alas Sanomatalon puoleiseen altaaseen, josta alkuperäisen suunnitelman mukaan vesi olisi edelleen johdettu Töölönlahdelle. Vesireitti jäi toteuttamatta, koska Töölönlahden puistoon ei rakennettukaan suunnitteilla ollutta, Finlandia-talon ohi merenlahteen asti yltävää kanavaa. Mutta Kiasman osalta vesiaihe rakennettiin.

KIASMAATTISUUS

Läpimenevä teema Kiasman arkkitehtuurissa on sen kreikankielistä nimeä myöten ”toisiinsa kietoutuminen” tai ”nivoutuminen” (*intertwining*). Museon arkkitehtuurissa kiasmaattisuudeksi nimetty periaate ulottuu kaupunkirakenteellisesta ideasta yksityiskohtiin asti: rakennuksen eri osat, niin pienet osat kuin isotkin osat, risteävät ja limittyvät toistensa kanssa.

(1-3) Kiasman länsipuolella on vesiallas, josta vesi solisee purona pasaasin portaiden vierellä itäpuolen vesialtaaseen. Rakennuksen heijastumia vesipintaan korostaa pohjoinen matala valo.
(4-5) Kiasma-sana kuvaa biologiassa vastinkromosomien yhtymä- tai risteämäkohtaa. Kiasmaattisuus ulottuu museon arkkitehtuurin suurista linjoista yksityiskohtiin asti.
(6) Auditorion (teatterin) aulassa on kiertyvän muotonsa vuoksi spagettiportaaksi tai pastaportaaksi nimetty porras.

NÄYTTELYKIERTO

Yleisön sisäänkäynti on rakennuksen eteläpäädyssä. Liikkuminen rakennuksessa kiertyy pitkittäisen aulatilan ympärille, sisääntuloaulan keskellä nousee näyttelytiloihin kutsuva ramppi, korkeaa tilaa valaisee lasikatto. Vaikuttavan kanjonimaisen pääaulan jälkeen näyttelyvieras johdatetaan ramppeja ja portaita pitkin näyttelytiloihin, jotka muodostavat yksilöllisten tilojen sarjan, jossa jokainen sali poikkeaa hieman edellisestä. Näyttelytiloista, gallerioista, palataan aina uudelleen aulaan eri suunnista ja erilaisten näkymien ääreen talon sisälle ja sieltä ulos.

Steven Holl maalasi kilpailu- ja suunnitteluvaiheessa akvarelleja museon perspektiivinäkymistä. Ne tarjosivat eräänlaisen ihannekuvan työn tavoitteista. Erityisesti pääaulassa ja gallerioissa on säilynyt jopa kaikkein varhaisimpien vesiväriluonnosten tunnelma: mikään ei ole muuttunut toteutusvaiheessa käytännön seikkojen vuoksi. Kilpailuvaiheen akvarelli sisääntuloaulasta on sivulla 9. Leimallista Hollin työskentelytavalle oli myös lukuisten pienoismallien rakentaminen sekä rakennuksen suunnittelun ymmärtäminen ennen muuta tilojen ja tilasarjojen suunnitteluna.[37]

Valoisan pääaulan loiva ramppi valmistelee vierailijaa nousemaan hieman hidastetusti näyttelyyn. Myös poistuminen näyttelytiloista on samalla tavalla seremoniallinen. Museovierailija ei tempaudu suoraan katuvilinästä näyttelyihin, eikä näyttelystä suoraan kadulle.

Galleriat kurottuvat ulos kevyinä teräsrakenteina, kun taas aulan kahteen suuntaan kaartuva betoni ottaa vastakkaisen tektonisen muodon. Sisäänkäynti avautuu tähän päätilaan, joka katoaa rakennuksen "kiasmaattisesti" kaartuvaan risteyskohtaan. Eri korkeuksilla olevat rampit asettavat ihmisruumiin tilassa kolmelle korkeudelle, mutta säilyttävät aina inhimillisen mittakaavan. Kun kulkee huoneesta toiseen, kaartuvassa keskitilassa käyminen antaa mahdollisuuden uudelleenorientoitumiseen. Tämä kiasmaattinen kaartuva ydin vetää kävijää sisään ja ylöspäin ja säilyttää seuraavien tilojen salaperäisyyden. Viimeinen näkymä katoaa kaartuvaan perspektiiviin.[38]

GALLERIOIDEN TILASARJAT

Helsingin Nykytaiteen museon suunnittelu perustuu erilaisten tilallisten elämysten luomiseen. Tarkastelimme joukkoa nykytaideteoksia ja yritimme arvioida erilaisten taiteilijoiden tarpeita, myös sellaisten taiteilijoiden, joiden teokset, tullakseen täysin oikeuksiinsa, tarvitsevat taustakseen hiljaisen, eleettömän ilmapiirin. Näyttelytilojen täytyy sopia erityyppisille taiteilijoille. – Neliömäiset, yhdeltä seinältään kaarevat huoneet tarjoavat hiljaisen, mutta kuitenkin dramaattisen taustan nykytaiteen esittelylle.[39]

Näyttelytilat muodostavat tilasarjoja, joissa jokainen sali poikkeaa hieman edellisestä ja oviaukot tilasta toiseen eivät asetu riviin, vaan johtavat kulkua tilasta toiseen diagonaalin linjan mukaan. Gallerioiden arkkitehtuurista puuttuvat sellaiset yksityiskohdat sekä mittakaava, joka voisi kilpailla teosten kanssa.

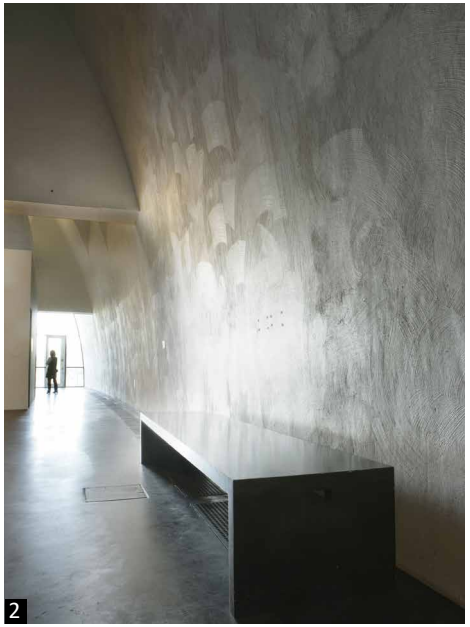

LUONNONVALO

Taidemuseorakennus on oivaltavasti kytketty maantieteelliseen sijaintiinsa. Holl on antanut arvon Suomen horisontaalille pohjoiselle luonnonvalolle. Se on vaikuttanut oleellisesti rakennuksen arkkitehtuuriin ja on tärkeä osa sen kokemista. Luonnonvalo vaihtuu vuoden- ja vuorokaudenajasta riippuen, rakennus muuttuu valaistuksen mukaan. Myös Kiasman sisätilojen valaistus mukailee luonnonvaloa ja muuttuu luonnonvalon mukaan. Valolla on luotu myös hierarkiaa eri tilojen välille: Pohjakerroksessa näyttelytiloihin johdattava pitkittäinen korkea keskeishalli kylpee valossa valkoisine seinineen ja lasikattoineen, kun taas sen viereiset yleisöpalvelutilat ovat lähes vastakkaisia, matalia, väreiltään tummia ja valaistukseltaan hämärämpiä.

Rakennuksen kaarevuudesta ja siitä johtuvasta huoneiden hienoisesta koon ja muodon vaihtelusta johtuen Helsingille luonteenomainen Pohjolan vaakasuora luonnonvalo tulee sisään monin eri tavoin ja kulkee epäsymmetrisesti jatkuvan tilasarjan läpi. Siten kokonaissuunnitelma on kuin hieman vino huoneiden muodostama galleria, missä tilallinen virta syntyy vaakasuoran valon sisään ottavasta osasta ja sisätilojen jatkuvuudesta. Tämä tarjoaa salaperäisiä ja yllätyksellisiä aineksia, joita ei ole tyypillisissä kohtisuoraan järjestetyissä tiloissa. Kiasmassa kävijä kohtaa päättymättömän perspektiiviä muuttavan tilasarjan, joka yhdistää rakennuksen sisäosan ja ulkoisen, ympäristöönsä kietoutuvan konseptin toisiinsa.[40]

Rusetti-ikkunat on aukaistu suurpiirteisesti kaartuvaan itäsivuun, jotta tämän alueen alemmat (3. kerroksen) galleriat saisivat valoa. Leikkauksen syvyyden takia hajaluonnonvalo kimmahtelee alas yhdessä auringonvalon kanssa. Tämä "kiepautettu viilto" korostaa entisestään rakenteen keveyttä.[41]

(1-2) Kiasman jokainen pinta ja muoto on suunniteltu valoa ajatellen. Valon vaikutus eri kerroksissa, tiloissa ja pinnoilla on rikas ja vaihteleva.
(3) Rusetti-ikkuna.

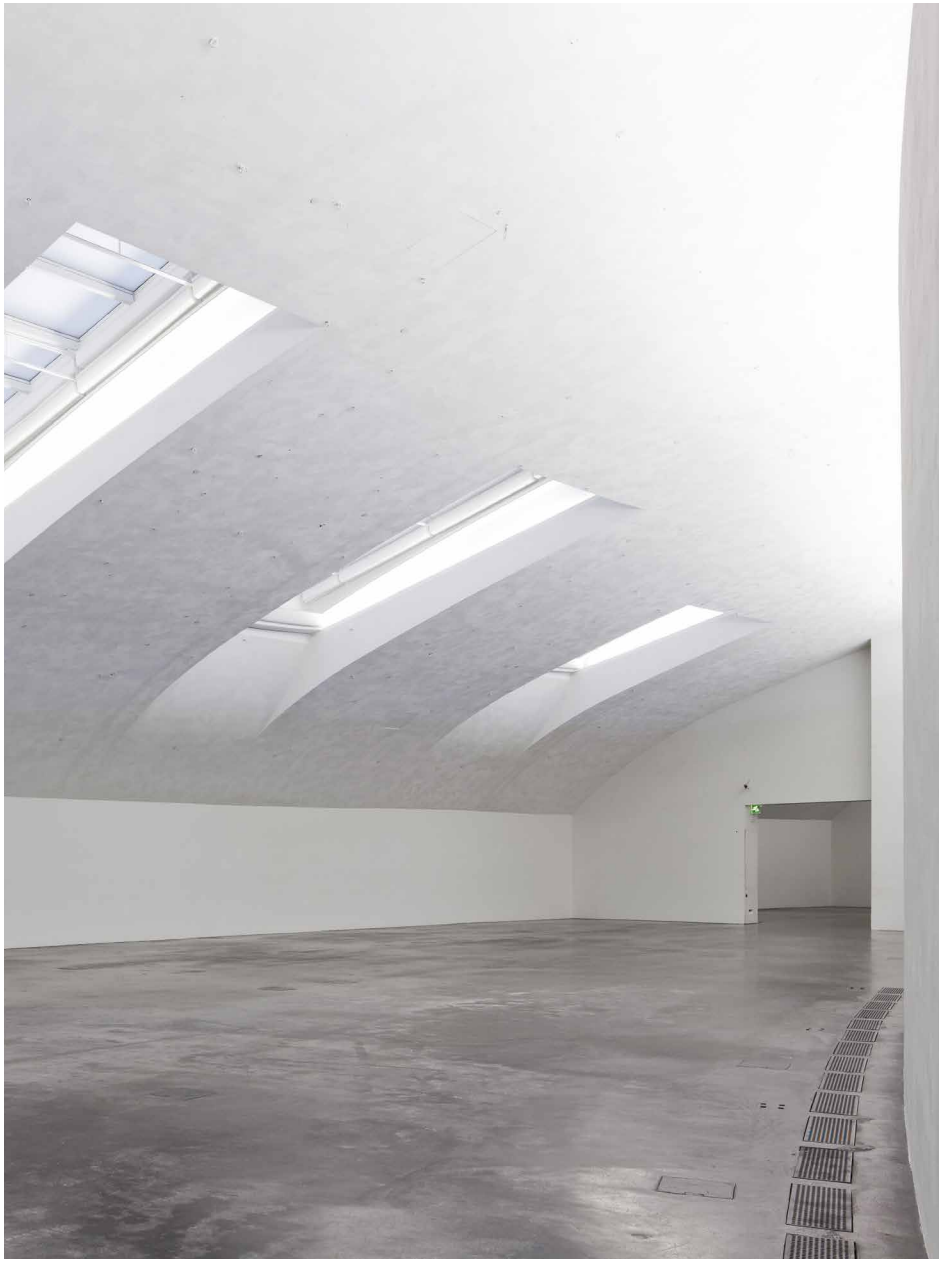

VÄLIMITTAKAAVA TAITEELLE

Tiloihin luotiin hiljaisuutta jättämällä ns. välimittakaava rakennuksen arkkitehtuurista pois. Näin ollen seinien neutraalin massan vastapainona välimittakaava varattiin taideteoksille. Rakennuksen arkkitehtuuri ei välity niinkään rakenteellisten asioiden kuten pilarien ja palkkien, ikkuna-aukotusten jne. kautta vaan pienten yksityiskohtien kuten ovenkahvan kiertyneen muodon, porrasaskelman terävän reunan ja lasiseinämän paksuuden välityksellä.[42]

Gallerioiden visuaalinen rauhallisuus on luotu puhtaiden seinä- ja kattomuotojen sekä pienten yksityiskohtien välisellä sopusoinnulla. Etenkin gallerioista, alueilla, jotka on tarkoitettu teosten ripustukseen, on jätetty pois kaikki tarpeettomat yksityiskohdat ja keskikokoiset rakennusdetaljit, jotka voisivat kilpailla teosten kanssa. Jalkalistat ja muut listat puuttuvat Kiasmasta: seinä kohtaa lattian suoraan, ilman listoja.

KARKEA ELEGANSSI

Rakennusmateriaalien käytössä on pyritty tiettyyn raakuuteen, karkeuteen, eräänlaiseen "karkeaan eleganssiin" (A certain crude elegance is intended.).[43]

Steven Holl halusi, että rakennuksessa näkyvät muistot eletystä elämästä ja koetusta taiteesta. Rakennus vanhenee siten kauniisti. Kaikkia pintoihin edellisistä näyttelyistä syntyneitä jälkiä ei välttämättä pyritä siivoamaan näkymättömiin. Kiasman ei ole tarkoitus olla kiillotettu *(polished)*.[44]

Kiasman tiloissa on karheutta, jota löytyy taiteilijoiden työhuoneilta sekä tehdas- ja varastorakennuksista. Estetiikka tuo mieleen New Yorkin tiettyjen kaupunginosien teollisuustiloihin asettuneet taidegalleriat. Galleriatiloista puuttuvat kaikki tarpeettomat yksityiskohdat.

OMAEHTOINEN RYTMI JA KULTAINEN LEIKKAUS

Kiasman eri rakenteilla on kullakin omaehtoinen itsenäinen rytminsä. Mitkään ikkunajaot eivät osu kantavien pilareiden kanssa samaan kohtaan: teräsikkunoiden pystytolpat eivät ole samassa linjassa kuin ikkunan sisäpuolella olevat pilarit. Vastaavasti rakennuksen poikkileikkauksessa ikkunaseinän vaakajaot eivät osu samalle korkeudelle välipohjien kanssa. Myös tekniikka on asennettu omien lainalaisuuksiensa mukaisesti tarkoituksenmukaiseen rytmiikkaan. Periaatteesta poikkeavat toimistohuoneiden väliseinät, jotka on pakotettu ikkunajulkisivun pystyrunkojen kanssa samoille kohdille. Kaikki edellä mainitut noudattavat omaa rytmiään, eikä niillä ole rakennuksessa yhteistä moduuliverkkoa. Toisin sanoen ”saman lajiset” noudattavat omaa rytmiään.

Kiasman eri osien suhdemaailmassa, tilojen, kalusteiden, jopa yksityiskohtien mitoituksessa on sovellettu tähän rakennukseen valittua kultaiseen leikkaukseen perustuvaa mittalukujen sarjaa. Kultaisessa leikkauksessa vierekkäisten elementtien mittojen suhde toisiinsa on 1/1,618.

Suuri osa rakennuksen mitoista, kuten tilojen korkeudet ja leveydet sekä oviaukkojen suhde seiniin, ovat tähän lukuun perustuvia kultaisen leikkauksen kerrannaisia. Kiasman tilojen mitoituksessa ihmisen katseen korkeudeksi on ajateltu 165 cm. Hollin kultaisen leikkauksen tulkinnasta laadittiin arkkitehtitoimistossa taulukko, joka oli suunnittelutyöryhmällä mitoituksen lähtökohtana.[45]

(1-3) Kiasman suhdemaailma noudattaa kultaiseen leikkaukseen perustuvaa mittalukusarjaa. Sisäseinien vanerilevyt limittyvät osapuilleen kultaisen leikkauksen suhteessa. Rakennusosia ei silti ole sovitettu tämän suhteen perusteella toisiinsa. Kunkin levyn kiinnitysruuvien paikat on määrätty tarkasti, mutta vain yksittäisen levyn kannalta. Levyjen kokonaisuudessa ruuvit osuvat mihin osuvat. Samoin asennukset alakatoissa kulkevat omassa rytmissään.

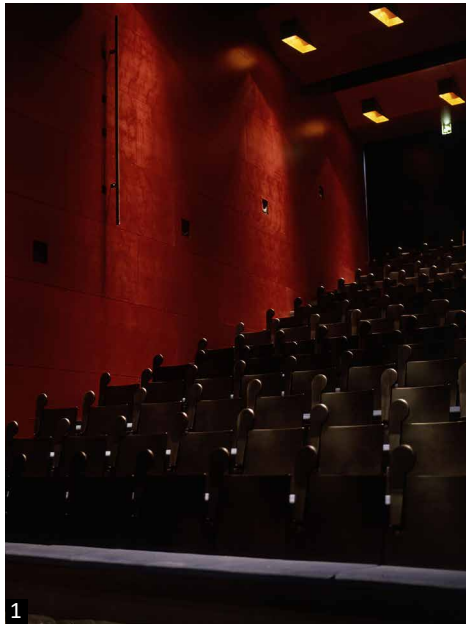

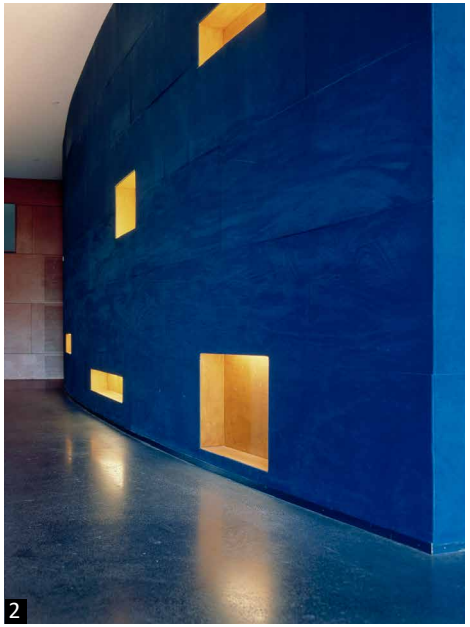

VÄRIT SISÄTILOISSA

Hollin toimistossa rakennetuissa pienoismalleissa jo esitettiin Kiasman materiaalit väreineen. Holl halusi värien tulevan materiaalien kautta. Väripinnat Kiasmassa olivat valmistumisvaiheessakin patinoituneen oloisia. Ikääntyessään pintojen sävyt saavat tummua tai haalistua: *building has to age with grace.* [46] Läpikuultavuus ja pinnan vaihteleva väri sekä tekstuuri vallitsevat, tasasävyiset peittoväripinnat ovat harvassa.

Väreillä on luotu hierarkiaa. Pääsisääntuloaula ja galleriatilat ovat valkoisia ja lattia likimain musta. Näiden vastakohtana ovat yleisötilojen voimakkaat värit lippu- ja infopisteessä, naulakkotiloissa, kahviossa (ravintolassa), seminaaritilassa, museokaupassa, aulan syvennyksissä ja teatterissa. Kun nuo tilat ovat valaistuja pimeinä vuorokauden aikoina, värit hehkuvat ulos kaupunkiin. Värit ovat sidoksissa paitsi tilojen käyttötarkoitukseen, myös eri materiaaleihin. Vaneri on yksi Kiasman tunnusomaisista materiaaleista seinäpinnoissa, väliovissa, kalusteissa ja valaisimissa. Vanerit ovat punaisia, keltaisia, valkoisia ja mustia.

Punapatinoitu eli happopunastettu messinki on yksi Kiasman väreistä niin sisä- kuin ulkotiloissakin. Pääsisäänkäynnin kohdalla messinkilevy ”työntyy” ulkoa sisään tuulikaappiin. Samaa materiaalia ovat pääsisäänkäynnin ovet, gallerioiden oviaukkojen smyygit ja info- ja lipputiskikin.

(1-2) Hollin teatterisaliin (auditorioon) ja sen lämpiöön valitsemat materiaalit ja värit viittaavat jousisoittimiin. Teatterisalin vanerin väri on syvä pompeijin punainen. Lämpiön ja tarkkaamon kaartuva seinä taas on päällystetty sinisellä sametilla, joka viittaa jousisoittimen kotelon vuoraukseen. Seinän valotaskut on valmistettu keltaisesta vanerista.[47]
(3) Aulatiloissa hehkuvat punaiset vaneriseinät.
(4) Lipunmyynti- ja infotiski valaisimineen on punapatinoitua messinkiä.

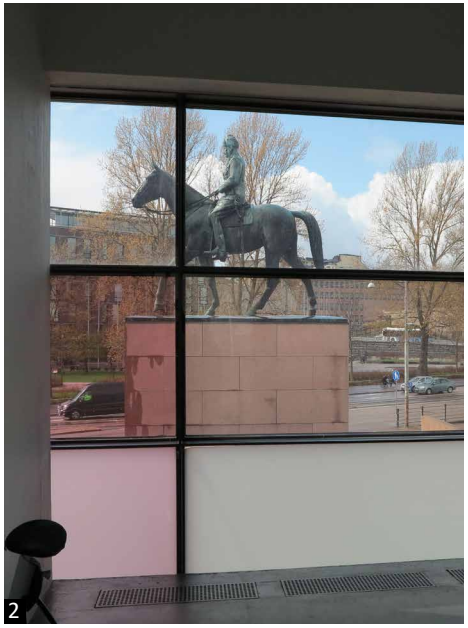

NÄKYMÄT YMPÄRÖIVÄÄN KAUPUNKIIN

Kiasma on nivottu yhteen kaupungin ja maiseman geometrian kanssa. Sisätiloissa liikkumisella ja ikkunoista avautuvilla vaihtelevilla kaupunkinäkymillä on tärkeä yhteys. Näyttelykierron aikana paikoista, joissa siirrytään saliryhmästä toiseen, avautuu näkymiä kaupunkimaisemaan tai pääaulaan. Näitten näkymien ansiosta näyttelykävijä myös tiedostaa oman sijaintinsa ja kulkunsa rakennuksessa.

Yksityiskohtien ja materiaalien kehittelyllä on saatu aikaan dynaaminen ja toisaalta herkkä tilallinen muoto, joka kurottautuu kohti kaupungin keskustaa ja toisaalta kaupungin pohjoiseen avautuvaa maisemaa. Rakennuksen geometrian sisäinen mystiikka ja ulkoinen ulottuvuus muodostavat, kuin kaksi toisiaan lyövää kättä, arkkitehtonisen vastineen yleisön toivomuksille. Rakennuksen sisätilat ja ympäröivä maisema ovat toistensa vastakohtia ja muodostavat tässä erityisessä paikassa ja olosuhteissa rakennuksen maiseman synteesin, Kiasman.[48]

(1-4) Näkymät vaihtelevat suurten lasipintojen avarista maisemanäkymistä rajattuihin, harkittuihin näkymiin lähistön monumenttirakennuksille ja Ratsastajapatsaalle.

2.3 KIASMAN MATERIAALIT

Tässä kuvatut alkuperäiset materiaalit ja niiden erilaiset käyttötavat ovat keskeisimpiä Kiasman arkkitehtuurin arvotekijöitä, samalla tavalla kuin edellisessä luvussa kuvatut suunnitteluperiaatteetkin. Siksi materiaaleja, niiden ominaisuuksia ja erityispiirteitä koskevat vaativimmat säilyttämisen ja vastuusuojelun tavoitteet niin hoito-, restaurointi- ja konservointiperiaatteissa kuin muutoksissakin.[49]

Ks. luvusta 6 Kiasman materiaaleja koskevat ylläpito- ja korjausohjeet.

Pinnat sekä julkisivuissa että rakennuksen sisätiloissa ovat tarkoituksellisesti väreiltään tai tekstuureiltaan hieman sattumanvaraisia ja vaihtelevia. Saleista toiseen jatkuu yhtenäinen saumaton musta laikukas betonilattia. Seinät ja katot ovat valkoista rappausta, joissa on hento käsityönä tehty kuvio. Metalli- ja lasipinnat ovat useimmiten patinoituja, hiottuja tai hiekkapuhallettuja. Voimakkaat keltaiset ja punaiset värit vaneri- ja muissa pinnoissa sijoittuvat rakennuksen kahvilaan, pieniin auloihin ja teatteriin.

Kiasman materiaalit, niistä toteutetut laajat pinnat, rakennusosat, kalusteet ja yksityiskohdat ovat lähes samat koko rakennuksessa, sekä yleisötiloissa että yleisöltä suljetuissa tiloissa. Ne ovat tätä rakennusta varten suunniteltuja ja tehtyjä, kuten erikoisvalaisimia, -heloja, käsijohteita ja kiinteitä kalusteita. Kiasma-kuviolla on kipsirapattu niin julkisten kuin puolijulkisten tilojen seiniä ja kattoja. Teräsikkunat ja -ovet ovat kaikkialla samaa harmaata (RAL 7015 Slate grey) maalisävyä.

Materiaalien seikkaperäiset valmistus- ja viimeistelyprosessit, kuten punapatinoidun messingin patinointimenetelmä ja patinoitujen messinkipintojen hoito, löytyvät Kiasma käsikirjasta. Käsikirja on paitsi rakennus- ja muutosvaiheitten dokumentti myös huolto- ja ohjekirja.[50]

2.3.1 METALLIT

Metallit, metalliyhdisteet viimeistely- ja kiinnitystapoineen ovat arkkitehtuurin oleellisia rakennusaineita Kiasman sisätiloissa, rungossa ja julkisivuissa. Ne on valmistettu ja pintakäsitelty tätä rakennusta varten suunnitelluilla menetelmillä, usein käsityönä. Holl arvosti lopputuloksessa erityisesti työntekijöiden kädenjälkien näkymistä.

Taidevalajalla on ollut tärkeä rooli Kiasman metallien toteuttajana. Jarmo ”Jake” Saarekas (1954–2016) oli monen kuvanveistäjän luottovalaja. Hänen käsi-työtään ovat kaikki Kiasmassa olevat yksilölliset alumiiniset (tai silumiiniset) rakennushelat, käsienpesualtaat ja valaisimet sekä messinkiset ovien painik-keet ja vetimet ulko- ja sisäovissa.

Messinkilevyn patinointi punaiseksi on myös taidevalajan työtä. Kiasman punapatinoituihin messinkilevyihin taidevalaja Saarekas kehittämä patinointimenetelmä on kirjattu Kiasma käsikirjaan.[51]

Lasi-, lasilankku-, alumiinilevyseinässä ja itäsiiven pohjoispäässä seinärakenteeksi kääntyvässä yläpohjarakenteessa kantava rakenne on terästä. Lasiseiniä tukevat teräslattaruudukot ovat sisätiloissa oleellinen ja näkyvä rakennusosa.

1

2

3

4

5

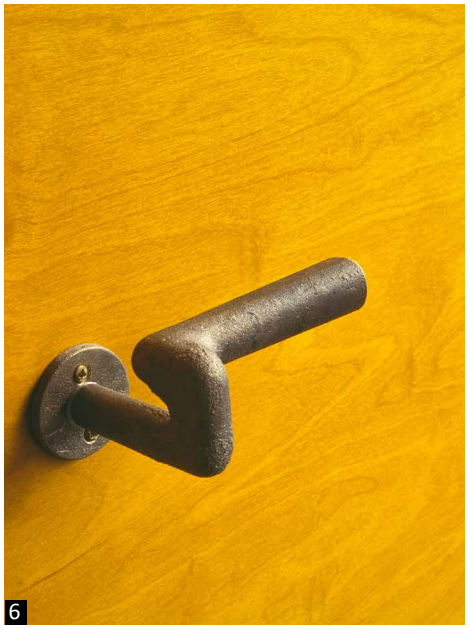
6

PUNAPATINOITU MESSINKI

SIJAINTI Neuvonta- ja lipunmyyntitiskin julkisivut (1)• Alkuperäiset kahvilan baaritiskitasot • Pääsisäänkäynti • Väliovissa • Gallerioiden oviaukkojen smyygit • Yleisötilojen exit-valaisimien runko-osat oviaukkojen yläsmyygeihin tai erikoisvalmisteisiin messinkikoteloihin • Porraskäytävässä ja wc-tiloissa seiniin upotetuissa valaisimissa • Hissikorit ja korien käsijohteet • Naulakoiden päädyissä numerovalaisimet • Askelmavalot teatterissa • Pohjoisräystään sisäpuoli (2) • Läpikulkukäytävän pohjoisseinä (3)• Pohjoinen kellarin ovi.

ERITYISPIIRTEET Sisällä ja ulkona käytetyssä messinkilaadussa on kuparia ja sinkkiä. Monivaiheisen patinointiprosessin onnistuminen edellyttää kokemusta metallien patinoinnista ja saattaa vaatia runsaastikin kokeiluja, ennen kuin saadaan aikaiseksi ”Kiasman punaisia messinkilevyjä”. Patinoinnissa on käytetty tiettyjä kemikaaleja, värit ovat rautajauhon ja messingin reaktiotuote. Levy ruiskulakataan sen ollessa vielä lämmin.

OMINAISUUDET Sisällä punapatinoinnin sävy muuttuu hitaasti, mutta ulkona se tummuu nopeasti. Ihmisten nojauskohta näkyy infotiskissä, pöytäpinnoissa patinointi kuluu käsien kosketusten takia.

VALETTU MESSINKI

SIJAINTI Pääaulan rampin alapäässä käsijohteen ja kaiteen kaartuva osa on valettua messinkiä, lattaosa on patinoitua messinkiä (4) • Painikkeet ja vetimet ulko- ja sisä-ovissa (5-6).

ERITYISPIIRTEET Messingistä valetut osat on toteutettu taidevalajan käsityönä.

1

2

3

4

5

ALUMIINISTA VALETUT RAKENNUSOSAT

SIJAINTI Valaisimet aulatilojen ja käytävien seinillä, museonjohtajan alueella, wc-tiloissa (1) • WC-tiloissa rakennushelat, eriöiden helat, käsienpesualtaat, koukut, wc-paperitelineet (2-3) • Eri tilojen opasteita.

ERITYISPIIRTEET Alumiiniset tai silumiiniset Hollin suunnittelemat rakennusosat on valettu alumiinista hiekka- ja vahamuottitekniikalla (4). Silumiini on piipitoista alumiinia. WC-tilojen hanat ovat Oraksen vakiohanoja, mutta ilman kromia. Niiden näkyvä pinta on messinkiä.

OMINAISUUDET Hollin suunnittelemissa valetusta alumiinista valmistetuissa erikoisvalaisimissa tulisi käyttää hehkulamppuja tai niiden korvikkeita, joissa on kirkas lasi, jotta seinälle heittyvä valokuvio olisi suunnitellun mukainen. Silumiinista valmistettujen käsienpesualtaiden pinta on karhea. Se on vaikeuttanut altaiden puhtaanapitoa.

HIOTTU MERIALUMIINILEVY

SIJAINTI Pystysuorissa etelä-, länsi- ja itäjulkisivuissa (5) • Ulko-ovet läpikulkukäytävän (pasaasin) eteläseinällä • Länsi- ja itäjulkisivun ulko-ovet • Henkilökunnan kahvion parvekkeen ovi • Kolmannen kerroksen parvekkeen ovi.

ERITYISPIIRTEET Merialumiinilevyjen valoa taittava pinta on saatu aikaan vaakasuuntaisella hionnalla. Ensin koneellisella tasohionnalla ja lopuksi levyn rikottu pinta on hiottu käsin yhdensuuntaisin vedoin levyn päästä päähän.

1

2

3

4

5

6

7

SINISTETTY TERÄS

SIJAINTI Kaiteet, kaidetolpat, profiilit ja käsijohteet sisätiloissa (1-3) • Naulakon tiskin pinnat (4).

ERITYISPIIRTEET Pääosa sisätilojen kaiteista on koottu sinistetystä teräksestä valmistetuista kaidetolpista, profiileista ja käsijohteista. Teräskaiteet ovat sisätilan harvoja arkkitehtonisia detaljeja, ne on suunniteltu lukuisia malleja rakentamalla. Sinistetyn teräksen värisävyyn vaikuttaa teräksen laatu, pohjakäsittely ja happomenetelmä. Nimestään huolimatta värisävy voi olla paitsi sinisenmusta, myös rusehtava tai jopa hiilenmusta.

TERÄS

SIJAINTI Metalli-ikkunat (5-6) • Teräsrungon näkyvät osat • Teräsrunkoinen sisäänkäyntikatos (7).

OMINAISUUDET Huonetiloissa näkyvissä olevat teräspilarit ovat pyöreitä liittopilareita, joissa teräskuoren sisällä on betonivalu ja raudoitus.

ERITYISPIIRTEET Lasiseinä on itsenäinen runkorakenne, ristikkorakenne, jonka muodostavat lattateräksistä hitsattuna kootut ja pulttiliitoksilla toisiinsa liitetyt osat. Ikkunarakenteiden teräksiset kantavat osat on kiinnitetty rakennusrungon teräksisiin ja betonisiin kantaviin osiin. Teräksiseen runkojärjestelmään liittyvät alumiiniprofiilit on pursotettu varta vasten tähän kohteeseen. Lasiseinissä on myös avattavia ikkunoita ja savunpoistojärjestelmän luukkuja.

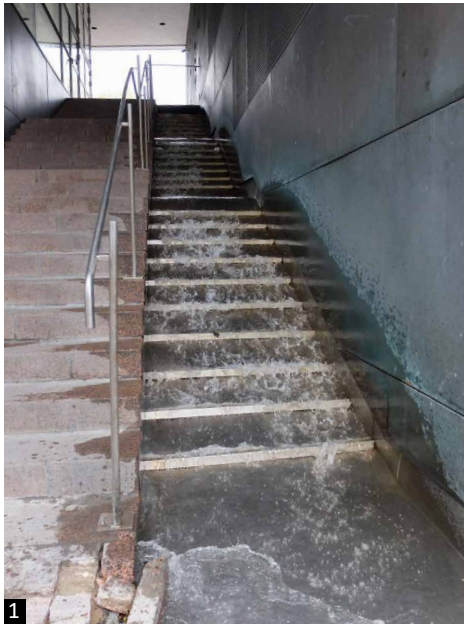
1

2

3

4

RUOSTUMATON TERÄS

SIJAINTI Ulkovaipan pellityksiä • Ulkokaide ja käsijohde • Vesialtaassa läpikäytävän (pasaasin) kosken pohja (1) • Pohjoissivun parvekekaiteiden runko • Hissien ovet • Sisällä porraskaiteiden putoamissuojaverkot • Keittiökalusteissa tiskejä, keittiölaitteita ja -kaappeja.

PALLOGRAFIITTIVALURAUTA

SIJAINTI Gallerioiden ja muiden tilojen lattian tuloilmasäleiköt (2).

ERITYISPIIRTEET Tuloilmasäleiköt on kukin yksilöllisesti valettu.

METALLISET LÄMPÖPATTERIT

SIJAINTI Ikkunoiden edessä (3-4).

ERITYISPIIRTEET Jaloilla seisovat ripapatterit muistuttavat valurautapatteria, mutta ovat tilattavia tuotteita. Puinen istuinpenkki patterin päällä on uniikki.

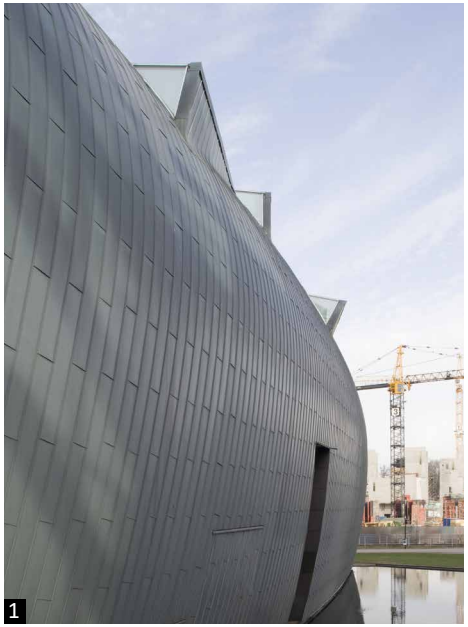
1

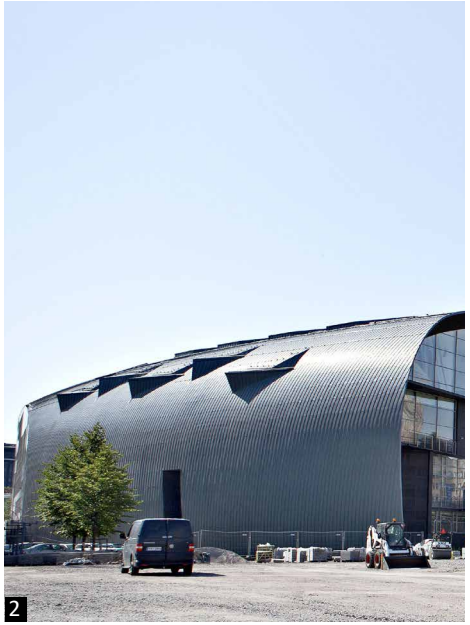
2

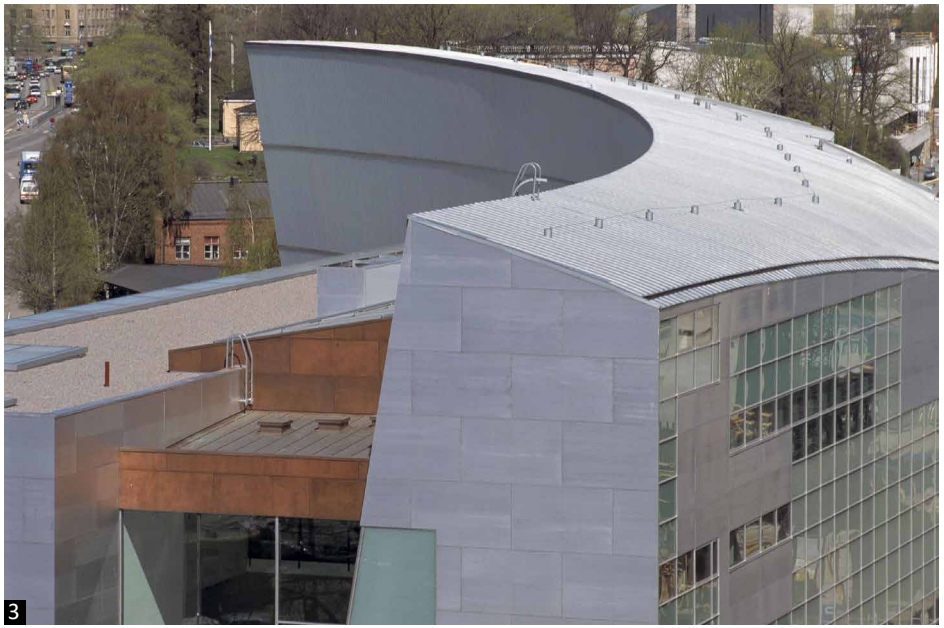
3

TITAANISINKKIPELTI

SIJAINTI Kaartuvan itäsiiven kate (1-2).

ERITYISPIIRTEET Tasaisen tummanharmaa seosaineita sisältävä ja tehtaalla esipatinoitu Rheinzink-materiaali, jossa sinkkiä 98%, kuparia 1%, titaania 1%.

OMINAISUUDET Oikein asennettuna ja käsiteltynä pelti kestää pitkään ja patinoituu kauniisti. Sen asentaminen vaatii erityistä ammattitaitoa. Sinkkipeltiin muodostuu peltiä suojaava patina, eikä itse pelti tarvitse huoltoa. Ei saa luoda rako-olosuhteita, koska pinnoille voi muodostua sinkkihydroksidia (nk. valkoruostetta). Sadevesi ei saa kerääntyä pinnoille.

KUPARI

SIJAINTI Rakennuksen betonirungon eteläpäässä, aulan eteläosan katteena, länsi- ja itäsiiven välissä (3).

2.3.2 LASIT

Valon merkitys Kiasma-rakennuksen arkkitehtuurissa on niin tärkeä, että valoa on kutsuttu yhdeksi Kiasman rakennusaineeksi. Siksi myös erilaiset lasit, joiden läpi valo tulee rakennukseen, ovat tärkeitä rakennusaineita.[52]

Kiasmassa on ikkunapintaa yhteensä 3 500 neliömetriä. Sisätiloissa, ulkotiloissa ja julkisivuissa on lukuisia lasirakenteita, joita on erilaisilla menetelmillä käsitelty vastaamaan juuri tämän rakennuksen käyttötarkoitusta ja arkkitehtuuria. Luonnonvalon ja keinovalon rooli eri luonteisissa näyttely- ja yleisötiloissa, eri vuorokauden ja vuodenaikoina, on huolellisesti tutkittu.

Lasimassan haluttiin olevan mahdollisimman väritöntä, jotta sisään tuleva valo olisi puhdasta luonnonvaloa. Lasista on poistettu vihertävän sävyn aikaansaava rautaoksidi. Lisäksi osassa lasipinnoista on eliminoitu ikkunoista tulevan luonnonvalon heittämät varjot käsittelemällä niiden sisäpinta rakennushanketta varten kehitetyllä oksidipuhalluksella. Hellävaraisella ja kauttaaltaan samanlaatuisella puhalluksella lasin pintaan syntyi tasainen mikroprismasto, joka on valkoinen valoa läpäisevä pinta, joka hajottaa auringonvalon säteilyn.

▶ Ks. luvun 6 ylläpito- ja korjausohjeet: 6.4.4 Lasiseinät sivu 86.

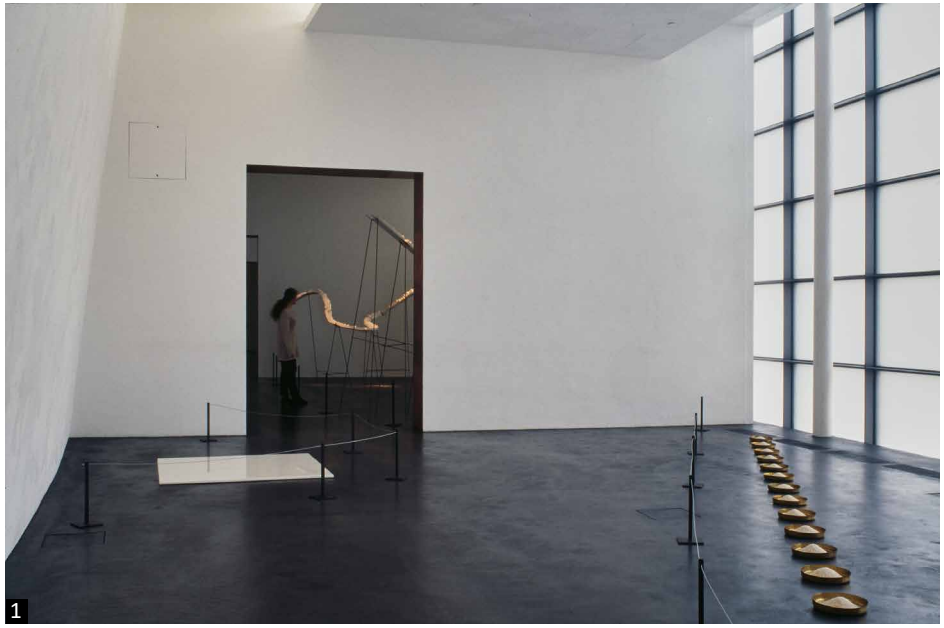

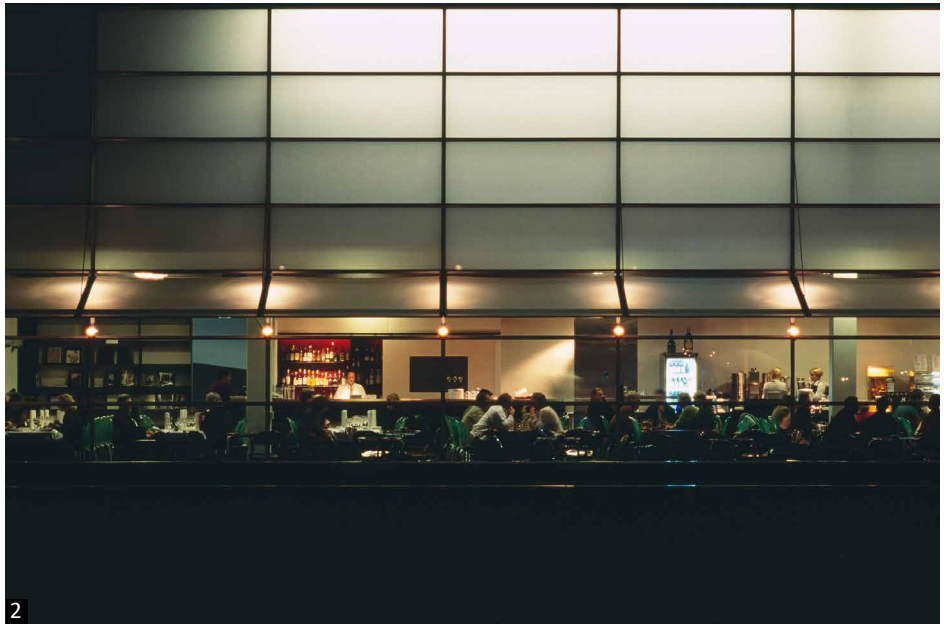

(1) Gallerian lasipintoja on oksidipuhallettu, jotta luonnonvalo siroaa kauniisti.
(2) Pimeänä aikana rakennusta ei valaista ulkopuolelta muuten kuin kaksoiskaarevan sinkkiseinän osalta. Julkisivujen lasiosien haluttiin toimivan valolähteinä, kun tietyt sisävalaisimet jätetään yöksi päälle. Lasilankkuseinän valaistus sai tarkoituksella jäädä epätasaiseksi.

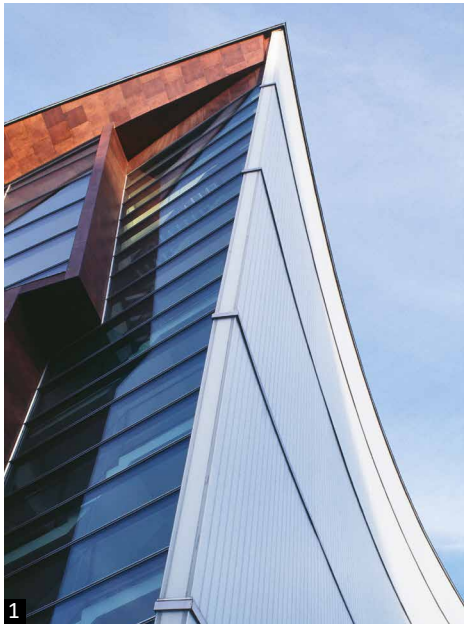
1

2

3

LASILANKUT

SIJAINTI Länsijulkisivun lasilankut (1-2).

ERITYISPIIRTEET Erikoisvalmisteisten lasilankkujen lasimassan haluttiin olevan mahdollisimman väritöntä, joten massasta tehtiin lähes rautaoksidivapaata. Tavalliset lasilankut olisivat olleet vihreitä.

LASIKATOS

SIJAINTI Kahvilan ulkoterassin lasikatoksen lippa (3) • Pääsisäänkäyntikatoksen kattoikkuna.

ERITYISPIIRTEET Kahvilan terassin lasikatos ja sisäänkäyntikatoksen kattoikkuna on valmistettu erityisen lasirakennereseptin mukaan. Lipan lasi on kuulapuhallettua eli lasihelmillä puhallettua, siitä on syntynyt vihertävän harmaa väri.

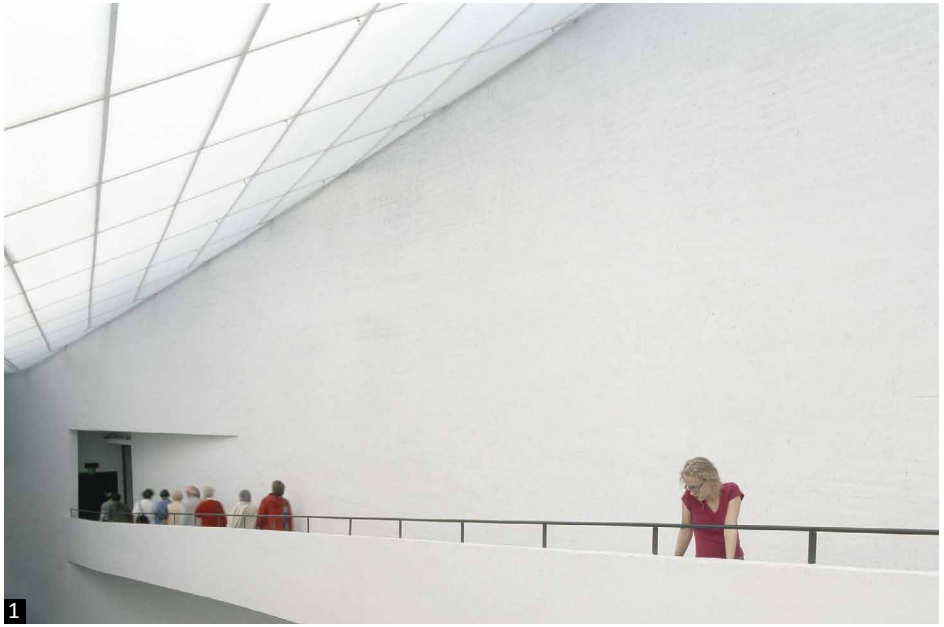

OKSIDIPUHALLETTU LASIKATTO

SIJAINTI Pääsisääntuloaulan valkoinen lasikatto (1).

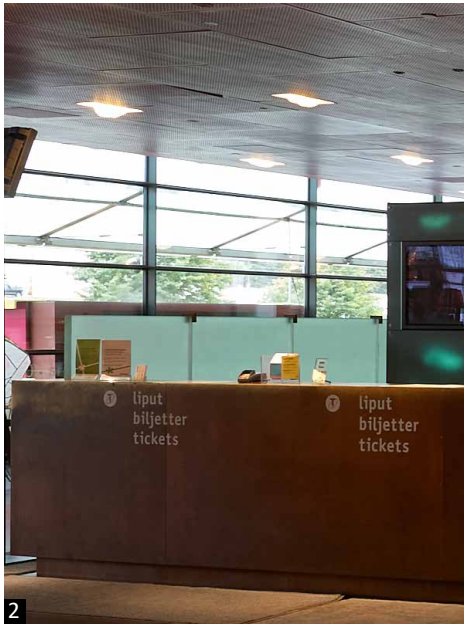

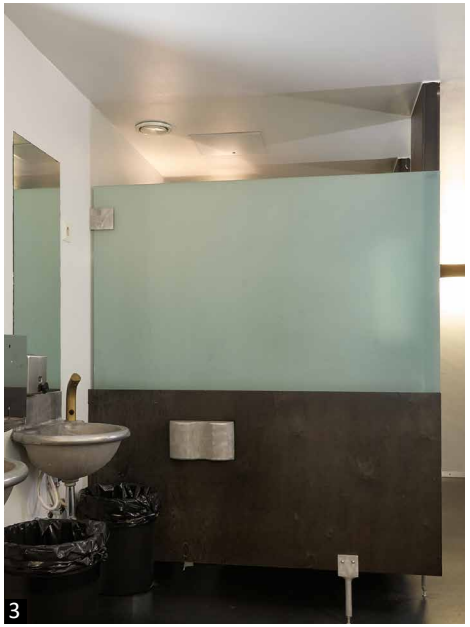

HIEKKAPUHALLETTU LASI

SIJAINTI Lipunmyyntitiskissä (2) • WC-eriöissä (3) • Myymälän hyllykalusteissa.

1

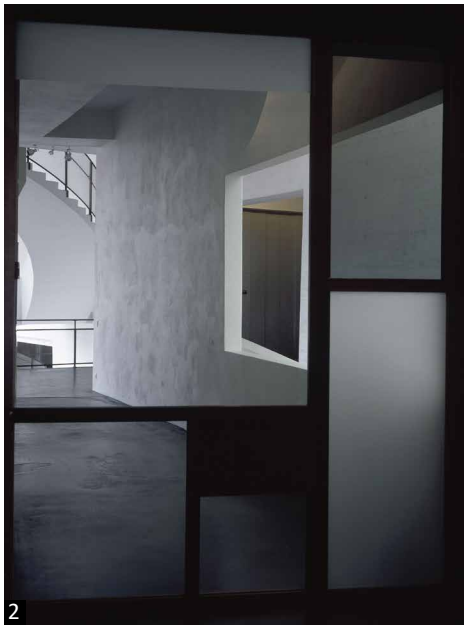
2

3

4

KAHVILAN LASIVALAISIMET

SIJAINTI Kahvilan (ravintolan) katto (1).

ERITYISPIIRTEET Valaisimet ovat yksilöllisiä erikoisvalmisteisia lasikupuja. Valaisimet on valmistettu 1950-luvun tiskipöydän allasta muottina käyttäen. Kuuma lasilevy asetettiin suorakaiteisen pienen tiskialtaan päälle ja lasin sattumanvarainen ”valuminen” alas allasaukkoon tuotti yksilöllisiä valaisinkupuja. Tarkkaan katsoessa lasikuvun kauluksista voi erottaa tiskialtaan muodon.

OMINAISUUDET Lasivalaisimien alkuperäinen valonlähde oli kirkkaasta lasista valmistettu hehkulamppu. Lisäksi vanerisessa valaisinkotelossa oli pienoisloistelamppu siivousvaloksi. Tarkoitus oli, että iltaisin ravintolaan luodaan tunnelmallinen valaistus polttamalla vain hehkulamppuja, joiden valo on puolijännitteen vuoksi kellanpunainen, pehmeä ja hämärä. Kahvilan valaistus oli näin liian hämärä, joten siivousvalolamput olivat aina päällä. Valonlähteet uusittiin 2015 LED-matriiseiksi, jotka sijoitettiin valaisinkotelon yläosaan. Lasikuvun päälle (eli lasikuvun ja LED-matriisin väliin) sijoitettiin kirkas struktuurilevy. Tämän ansiosta lasikuvut näyttävät valoa säteileviltä jääkimpaleilta.

LASI OVISSA

SIJAINTI Rakennuksen ulko-ovet • Huomattava osa rakennuksen sisäovista (2-4).

ERITYISPIIRTEET Ovet on valmistettu arkkitehdin erikoispiirustusten mukaan, jopa rakennuksen ei-julkisilla alueilla. Erikoisvalmisteisissa ovissa vedin tai painike on yleensä tätä rakennusta varten suunniteltu erikoisvalmiste, samoin kuin muukin heloitus. Lasiovien laseista osa on oksidipuhallettuja, osa on hiekkapuhallettu.

2.3.3 KIVIAINEISET MATERIAALIT

Kiviaineiset materiaalit ja niistä erilaisilla käsityömenetelmillä toteutetut pinnat ovat Kiasman arkkitehtonisen identiteetin oleellisia rakennusaineita. Kiasman pinnat ja muodot on suunniteltu luonnonvaloa ajatellen: valo on erilaista vuoden- ja vuorokaudenajasta riippuen. Kävijä kokee rakennuksen ja sen kiviaineisten pintojen elävän valaistuksen muutosten mukana.[53]

TERÄSBETONISEINÄT

SIJAINTI Pääaulan lautamuottipintaiset betoniseinät • Näyttelytiloissa vanerimuottipintaisten betoniseinien päällä on ripustukseen suunniteltu pintarakenne (lautakoolaus + vaneri + kipsirapattu kipsilevy).

ERITYISPIIRTEET Pääaulan kaksoiskaareva itäseinä on betonivaluista vaativin. Hollille työntekijän kädenjälki oli tärkeää, kuten kaksoiskaarevan betoniseinän muottilaudoituksen ja puiden syiden näkyminen. Suomen parhaat sillanrakentajat olivat seinää laudoittamassa. Kaksoiskaareutuvan paikallavaletun betoniseinän muottilautakuvio ei kulje vaakasuoraan, vaan sen on annettu laskeutua ”niin kuin se haluaa”.[54] Pääaulan seinissä on huolellisesti valettu nk. mikrosuhteutettu betoni, jossa on huomioitu erityisesti runkoaineksen pienimmät osaset. Tämä mahdollisti sen, ettei aulan seinissä ole lainkaan liikuntasaumoja tai halkeamia.

OMINAISUUDET Pääaulan seinien ensimaalaus on niin ohut, että betonin harmaus aavistuksen kuultaa läpi valkoisen maalin. Kuultopintakäsittely on tehty ohennetulla valkoisella silikaattimaalilla. Betoniseiniä ei muuallakaan ole rapattu, mutta pintaa on tasoitettu ja maalattu, kuten kolmannen kerroksen vasen vino seinä ja portaikkojen seiniä.

1

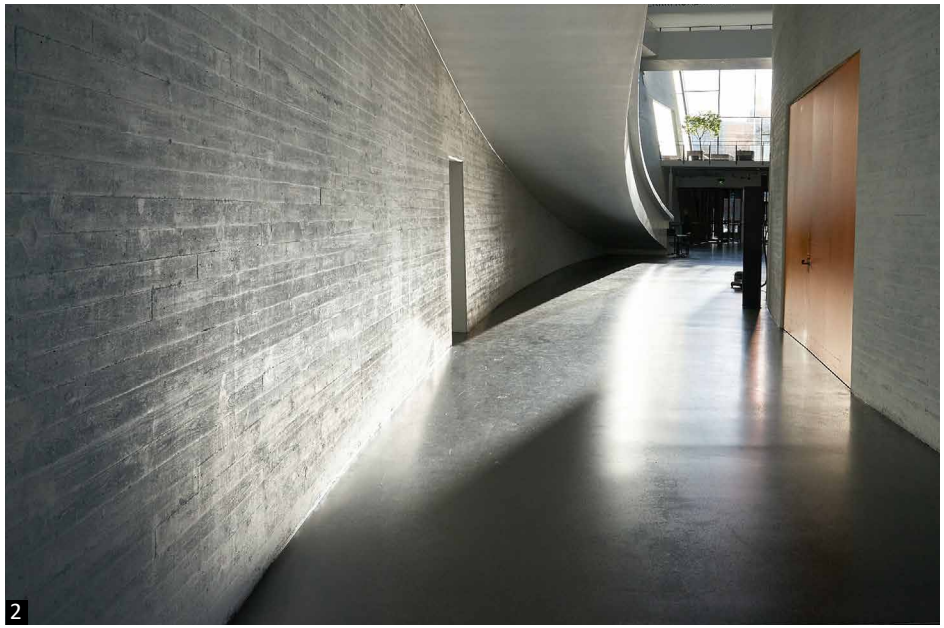
2

(1) Pääaulan lautamuottipintaiset kantavat ja jäykistävät betoniseinät ovat lähes ainoat näkyvillä olevat betoniseinät julkisissa tiloissa. Betonikaiteen pintakäsittelymalleja arvioimassa Steven Holl.
(2) Lattia on saumatonta mosaiikkibetonia.

1

2

3

4

TERÄSBETONIPORTAAT, -RAMPIT JA -KAITEET

SIJAINTI Spagettiporras (pastaporras) on auditorion (teatterin) aulasta neljänteen kerrokseen nouseva avoporras (1-4) • Kaakkois- ja luoteiskulman portaikot ovat rakennuksen vastakkaisissa päätynurkissa • Portaiden askelmat ja rampit ovat teräsbetonia, samoin ramppien kaiteet ja monien betoniportaiden kaiteet.

ERITYISPIIRTEET Spagettiportaiden ja kaiteiden lautamuottipinnat on jätetty näkymään, mutta puun syyt eivät näy. Pinnoite on maalattu. Rampit ja porrasaskelmat ovat kovapinnoitettuja.

MOSAIIKKIBETONILATTIAT

SIJAINTI Sisääntulokerroksen julkisen alueen saumaton mosaiikkibetonilattia (4)• Mosaiikkibetonilattioita on myös yleisön wc-tiloissa.

ERITYISPIIRTEET Lattia jatkuu saumattomana pääsisäänkäynniltä aina pohjoispäähän, teatterin katsomon ylimmän penkkirivin reunaan saakka. Monoliittisen pinnan katkaisee vain rakennuksen pääliikuntasauma teatterin aulan eteläpäässä. Lattian saumattomuus on tehty niin, että kunkin valmistuspäivän rupeama on päätetty häivytettyyn rajaan, josta seuraavana työpäivänä on jatkettu. Mosaiikkibetonimassassa on musta kiviaines ja sementin seassa mustaa pigmenttiä. Noin 70% valmiista lattiasta on kivirouhetta, joka on vähähuokoista ainetta.

OMINAISUUDET Mosaiikkibetonilattian hoidossa huomioitava, että huokoinen portlandsementti imee likaa. Lattian vahaaminen on turhaa ja voi tehdä lattian liukkaaksi. Luonnollista kiiltoa lattiaa saa, kun sen päällä kävellään. Kulumiselta lattiaa ei ole tarpeen suojata. Suositeltavaa on silloin tällöin käsitellä lattia sementin huokoisuutta pinnanalaisesti tiivistävällä aineella.

Ks. ylläpidon ja korjaamisen ohjeet: 6.5.2 - 6.5.5 sivulta 89 alkaen.

Holl kysyi kokeneelta kirvesmieheltä, oliko spagettiportaan valumuottityö vaikeaa. Tämä vastasi, ettei se ollut vaikeaa, vaan mielenkiintoista.[55]

1

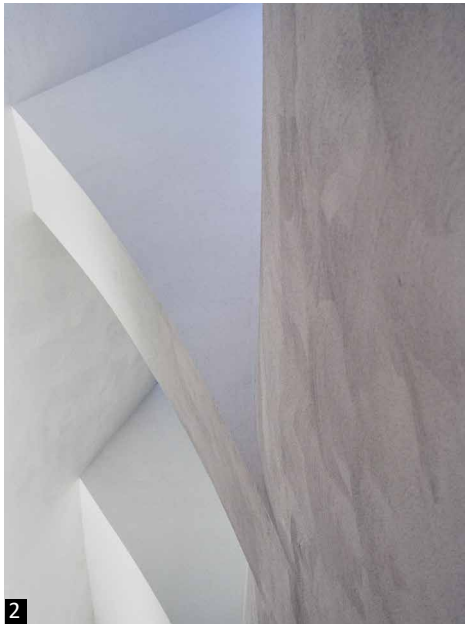
2

3

KOVABETONILATTIAT

SIJAINTI Gallerioiden ja monien betonivälipohjien pinta on saumatonta kovapinnoitettua pintavalua (1) • Melkein kaikki betoniset sisäporrasaskelmat ja kaikki rampit ovat samaa kovapinnoitetta.

ERITYISPIIRTEET Saumaton ja kova värillinen MasterTop-pinta on valittu Kiasman gallerioiden, portaiden ja ramppien lattiamateriaaliksi koekenttien perusteella. Koekentät tehtiin Otaniemeen 1:2 mittakaavaan rakennettuun ns. mallitaloon. Kovapinnoiteaine toimitettiin työmaalle jauheena, jossa on sideaineena erikoissementtiä ja runkoaineena kvartsijauhetta. Kiasmassa käytettiin myös harmaata väripigmenttiä.

OMINAISUUDET Kulutus- ja kemikaalien kestävyyden takia tätä menetelmää on käytetty mm. autohalleissa, teollisuus- ja varastotiloissa. Kiasman 50 mm:n betonipintavalua vahvistettiin 50 mm pituisilla teräskuiduilla ja 2-4 mm paksulla kovapinnoitteella, joka on hierretty ja sliipattu useaan kertaan. Betoniportaiden etupintojen massa on tehty käsin.[56]

KIPSIRAPATTU KIASMA-KUVIO

SIJAINTI Kipsilevyseinä kipsirapattuna Kiasma-kuviolla on tyypillisin gallerioissa (2-3) • Galleriatiloissa, museonjohtajan alueella, kahvilassa ja henkilökunnan kahvilassa alakatot ovat alun perin olleet myös kipsilevyä ja kipsirapattuja samalla rappauskuviolla kuin seinät.

ERITYISPIIRTEET Holl oli ihastunut kipsirappaukseen Pariisin Picasso-museossa.[57] Pintatekstuuri on hierretty ja Kiasma-kuvioitu ”tossuttamalla”. Tossu on rappaushierrin, johon on kiinnitetty vaahtomuovisieni. Kiasma-kuvio syntyy kaarevilla, melko suurilla tossun vedoilla. Rapparin koko käden vedoilla syntyvät verrattain suuret kaaret ”eivät koskaan hymyile”, vaan ovat aina ”suupielet alaspäin”. Vetosuunta vaihtelee vaakasuorista kaarista pystysuoriin kaariin. Paras pintakäsittely tehdään sivellinmaalauksena, jossa viimeistelevät sivellinvedot seuraavat rappaukseen harjattua kuviota, jolloin siveltimestä ei jää ylimääräistä maalia kuvion uurteita täyttämään.

1

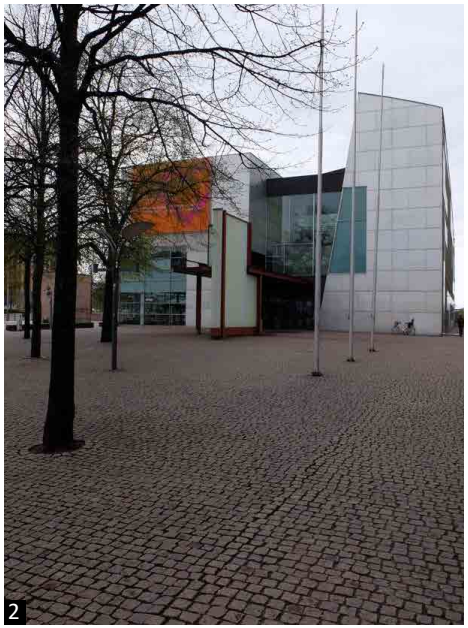

2

3

4

OMINAISUUDET Kipsirappaus on tehty kartonkipintaisen kipsilevyn päälle. Kipsilevyt puolestaan on kiinnitetty vanerilevyjen päälle. Vanerilevyihin taideteokset ripustetaan ruuvaamalla. Alakatot on rakennettu pellistä valmistettuihin U-rankoihin ruuvatuista kipsikartonkilevyistä, jotka alun perin olivat kipsirapattuja (2021 gallerioiden alakatot muutettiin akustoivaksi ilman kipsiä). Tämä rakennelma roikkuu betonivälipohjan jännelaattoihin kiila-ankkureilla kiinnitettyjen teräslankojen varassa.

Kaksoiskaarevan alakaton rakenne 5. kerroksessa: suurten kaarevien teräsristikoiden alapaarteisiin on kiinnitetty teräsputkia niin, että teräsputket muodostavat vaakasuoria kaaria. Teräsputkien alapintaan on kiinnitetty hattulista, kaksi kerrosta kipsikartonkilevyä ja kipsirappaus. Kipsirapatuissa pinnoissa on kipsirapattuja huoltoluukkuja. Jotkut ovat normaalin oven kokoisia, saranoituja. Sprinklerisuuttimet ja muut asennukset on rapatuilla alueilla pyritty piilottamaan. Valaisimia varten kattopinnassa on pienet kytkentäpisteet.

Ks. 6.5.7 Kipsirappauksen ylläpito- ja korjausohjeet sivu 91.

LUONNONKIVET

SIJAINTI Ulkoalueilla (1-2) • Vesialtaiden julkisivut, reunojen istuintasot ja kaarevat kivet (3-4) • Läpikulkukäytävän (pasaasin) portaat.

ERITYISPIIRTEET Mannerheimintien puolella vesialtaan luonnonkivijulkisivut ja vesialtaiden reunojen harmaat istuintasot ovat suomalaista graniittia, Kurun harmaata. Altaan mustat kaarevat kivet ovat Kurun mustaa. Kivet vesialtaan pohjalla ovat myllyttämällä pyöristettyjä Ybbernäsin mustaa Paraisilta. Itäsivulla vesialtaan reunakivet ovat betonikiveä.

Nurmikivet ja pihapolkujen reunakivet, noppakivet, suuret kivipaadet ajouralla lasilankkuseinän lähellä ovat Vehmaan punaista (2). Noppakiviä rajaavat reunakivet läntisen altaan itälaidalla ovat New Balmoralia Valkealasta. Kurun harmaata ovat kivipaadet luiskassa läntisen vesialtaan vieressä, altaan portaan askelmat sekä itäsivun ulkoportaan askelmat.

Läpikulkukäytävän porrasaskelmat ovat Taivassalon punaista, Balmoral red.

Ks. 6.3.1 Kiveykset ja ulkoportaikot sivu 80.

2.3.4 PUUAINEISET MATERIAALIT

KOIVUVANERI

Koivuvanerista tehdyt seinäpinnat, ovet, valaisimet ja kiintokalusteet tuovat esiin Kiasman värit keltaisen, punaisen, mustan ja valkoisen. Koivuvaneri sisältyi Kiasman suunnitteluun varhaisvaiheista alkaen. Yhdysvalloissa tunnettiin punainen muottivaneri, joka 1990-luvulla oli vientilaatua.[58]

(1) Vaikka rakennuksessa ei ole puuta rakenteellisena materiaalina, on pelkästään lautapintaisiin valumuotteihin käytetty kymmeniä kilometrejä lautaa. Kaksoiskaareutuvien muotojen rakentamiseksi pystytettiin puutukia, tönäreitä ja telineitä. Valuvaiheen aikana pääaula oli kuin lautametsä.[59]

PUNAINEN FILMIVANERI

SIJAINTI Teatterin seinät ja katto sekä lämpiö ja hissiaulat (2) • Myös kalusteissa on filmivaneria mm. vaatesäilytysnaulakot.

ERITYISPIIRTEET Fenolifilmipintainen muottivaneri. Vanerilevyyn on tehtaalla ”paistettu” kiinni lämpöprässillä värillinen fenolifilmi. Filmivaneri ei ole rei´itetty, koska se ei ole läpivärjätty. Filmipintaisessa vanerissa puun syykuvio ei erotu yhtä selvästi kuin muissa ja pinta on kova. Filmipintaisissakin vanerilevyissä syrjät on petsattu ja lakattu.

PUNAINEN, KELTAINEN JA MUSTA PETSATTU VANERI

SIJAINTI Keltainen petsattu vaneri väliovissa (3) • Punainen ja musta mm. kiintokalusteissa (4) • Mustasta mm. wc-eriöt ja kahvilan alkuperäisiä kiintokalusteita.

ERITYISPIIRTEET Vaneri on petsattu ja mattalakattu tai petsilakattu. Paikoin ja osittain rei’itetty ja petsattu, koska siihen on helpompi porata reikiä kuin filmivaneriin. Reiät on petsattu samaan sävyyn. Petsattujen vanerien värisävy on muuttunut murretummaksi vuosien varrella.

1

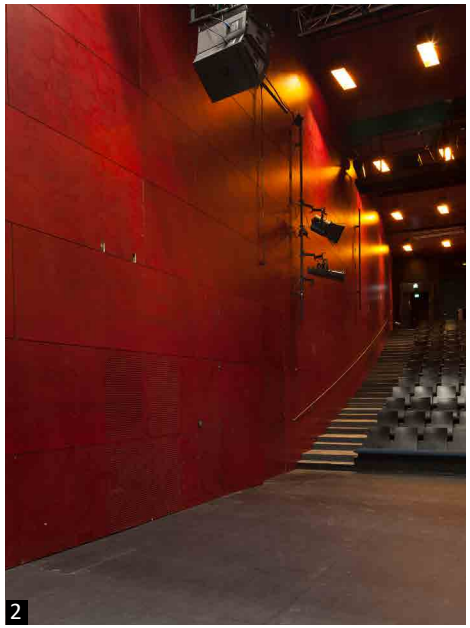
2

3

4

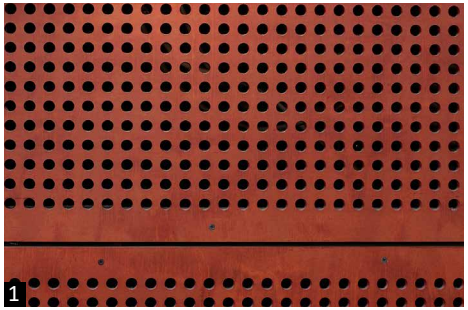
1

2

3

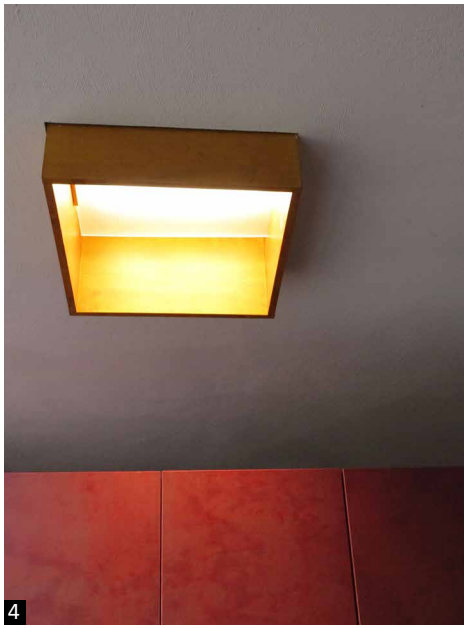
4

5

MAALATTU REI´ITETTY VANERIVERHOILU

SIJAINTI Akustointi tai ilmanvaihtosäleikkö (1) • Seminaari (2).

SISÄOVET

SIJAINTI Suuret kääntöovet Seminaarissa (2-3) • Väliovet julkisilla ja ei-julkisilla alueilla.

ERITYISPIIRTEET Useimmat sisäovet on valmistettu arkkitehdin erikoispiirustusten mukaan sekä julkisilla että ei-julkisilla alueilla. Erikoisvalmisteisissa ovissa vedin tai painike on yleensä suunniteltu erikoisvalmiste.

OMINAISUUDET Ovet tehdään kennorakenteina tai niin, että ytimenä on joku suorana pysyvä levy, ja vaneria käytetään vain reunalistoissa ja pinnoissa. Reunalistat pintaviilujen välissä valmistetaan paksusta vanerista eli näin tehdään ”valevaneria”. Tämä saa oven näyttämään kokonaan vanerilta, vaikkei se sitä ole.

VALAISIMET JA VALAISINTASKUT

SIJAINTI Vaatenaulakon valaisimet (4) • Vanerirakenteiset valotaskut teatterin projektorihuoneen seinässä lämpiön puolella sekä teatterin itäseinässä (5) • Teatterin katossa vanerirunkoiset valaisimet. Kahvilan katon lasivalaisimien runkolaatikot.

Ks. 6.5.8 Puu sivu 91.

1

2

3

4

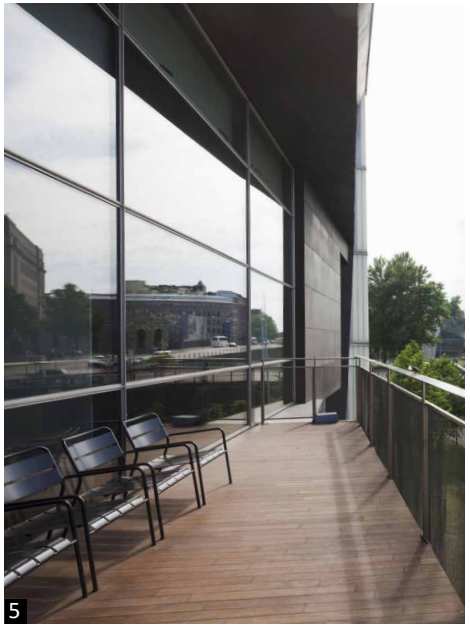
5

PARKETTI

SIJAINTI Puutyöpaja (1) • Museonjohtajan huoneet (2) • Henkilökunnan tila ja kahvila.

ERITYISPIIRTEET Tasoitetun betonilaatan päälle liimalla ja proppaamalla kiinnitetty vaneri, jonka päälle on liimattu tammipystypuuparketti, joka on käsitelty parkettiöljyllä. Museonjohtajan huoneissa öljy on sävytetty tummemmaksi. Henkilökunnan huoneessa on sävytetty ja lakattu vastaavalla tavalla vanerille liimattu tammisauvaparketti.

OMINAISUUDET Vuosittainen perushoito ilman sävytystä Kiasma käsikirjassa olevan ohjeen mukaan. Henkilökunnan huoneessa vahausta ei suositella.

LAUTALATTIA

SIJAINTI Auditorion (teatterin) näyttämö (3).

ERITYISPIIRTEET Näyttämön teatterimusta lattia on joustava, kelluva, eritoten tanssille sopiva.

LINOLEUMLATTIA

SIJAINTI Toimistot ja käytävä (4) • Kirjasto • Pukuhuoneet • Kiinteistöhuollon valvonta • Oppaiden, konservoinnin ja grafiikan huoneet ja parvi • Projektin työtila.

ERITYISPIIRTEET Linoleum on teollisesti valmistettu lattianpäällystemateriaali kasviöljyistä, hartsista ja puu- ja kalkkikivijauheesta. Vuotien alusta on juutti-kudosta. Mattojen saumat on hitsattu. Värit Kiasmassa ovat musta ja tumma harmaa.

TEAK-PENKKI JA -PONTTILAUTA

SIJAINTI Kiinteä penkki sisääntulokatoksessa • Parvekkeet (5).

ERITYISPIIRTEET Parvekkeet: pintarakenne, liimattu ja ruuvattu 24 mm vanerialustaan. Parvekkeissa on ns. laivankansilattia eli musta saumamassa lautojen välissä.

2.4 KIASMAN KALUSTEET

Julkisten tilojen kiinto- ja irtokalusteet olivat yksi Steven Hollin toimiston työn painopisteistä. Holl laveerasi ja suunnitteli Kiasman kalusteista suuren osan. Kalustuksella, samoin kuin valaisimilla ja muilla detaljeilla, viimeisteltiin pohjakerroksen lippuaula- ja naulakkotilat yleisövessoineen, myymälä, kahvila ja auditorio (teatteri) kokonaistaideteoksiksi. Sama päti toisen kerroksen museonjohtajan huoneistoon, museonystävien Kiasma-huoneeseen ja kirjastoon.

Julkisten tilojen kalusteiden teemat toistuvat ei-julkisillakin alueilla, kuten kiasmaattisuus kalusteovissa: ovien välinen aukko toimii yhteisenä vetimenä kahdelle eri ovelle. L-kirjaimen muotoiset ovet limittyvät keskenään kalusteen julkisivussa.

Kiintokalusteiden materiaalit ja värit ovat samoja kuin rakennuksessa muuallakin: keltaiseksi, punaiseksi ja mustaksi petsattua mattalakattua (tai petsilakattua) koivuvaneria, keltaista ja punaista filmivaneria sekä sinistettyä terästä, punapatinoitua messinkiä ja hiekkapuhallettua lasia.

Kalusteet on valmistettu Suomessa. Kiasmaan hankittiin myös puuseppä Kari Virtasen suunnittelemia mustaksi petsattuja irtotuolia,[60] Nikari valmisti myös museonjohtajan huoneen pöydät ja Pajan suuret puupöydät, museomyymälän ja lipunmyynnin kalusteet sekä lasten tuolit Bitti-tilaan. Pallasmaan toimistossa piirrettiin henkilökunnan tiloihin kiintokalustusta, esimerkiksi konservoinnin tiloihin. Toimistokalusteet olivat suomalaistuotantoa erikoisvärellä.[61]

Otteita Kiasman kalusteiden suunnitteluvaiheesta. Luonnoslehtiöön tallennetut kymmenet akvarellit valottavat hienosti Steven Hollin ajattelua.

LIPPUAULA

(1-2) Lippu- ja infotiski pääaulassa vuosina 1998–2015.

1

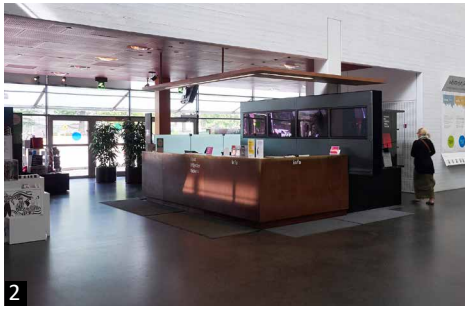
2

PÄÄAULAN NAULAKKO

(3-4) Pääaulan naulakko penkkeineen. Valmistaja on Saarni.

3

4

YLEISÖN WC:T

(5) WC:n alkuperäiset eriöt tehtiin mustaksi petsatusta vanerista.

5

MYYMÄLÄ

(6-8) Myymälän kalusteet, kuten tämän sivun muutkin kalusteet, on suunniteltu Steven Hollin toimistossa. Myymälän 1998 valmistunut tiski, hyllyt ja irtokalusteet oli valmistettu vanerista ja sinistetystä teräksestä. Kalusteet poistettiin 2015.

6

7

8

KAHVILA

(1) Kahvilan alkuperäiset kalusteet suunnitteli Steven Holl. Tuolit olivat istuinosaltaan vihreää lasikuitua ja jalat valualumiinia. Pöytä oli messinkikantinen ja alumiinijalkainen. Kahvilaan tuli myös kolme Stefan Lindforsin suunnittelemaa lasikuidusta valmistettua lasten syöttötuolia.

(2-3) Kahvilan kalustekokonaisuus oli musta ja osittain messingillä päällystetty, baarin osalla messinkitiski ja baarijakkarat.

1

2

3

SEMINAARI

(4) Seminaarin luentotuoli oli Pentti Hakalan suunnittelema Visa vuonna 1998. Tuolit on myöhemmin poistettu käytöstä.

(5) Kiintokalustekaapisto ja vesipiste mustaksi petsattua koivuvaneria. Kalusteovien välinen aukko toimii yhteisenä vetimenä kahdelle eri ovelle.

4

5

AUDITORIO (TEATTERI)

(6) Auditorion mustien istuinten ylös kääntyvät osat Holl suunnitteli toimimaan käsinojana ja kirjoitusalustana. Hollin ajatus oli, että pyöreät osat antavat tyhjässäkin salissa vaikutelman yleisöstä. Kääntyvät osat on myöhemmin poistettu istuimista. Istuinosissa on sininen samettimainen verhoilukangas.

6

MUSEONJOHTAJAN HUONEISTO

(7) Kiinteä hylly museonjohtajan huoneessa.

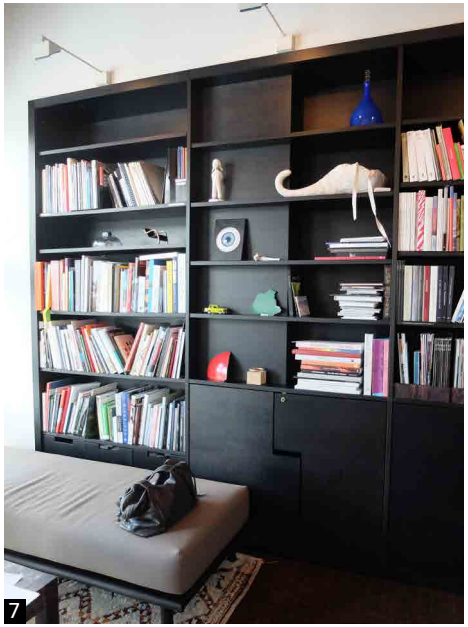
7

MUSEONYSTÄVIEN HUONE

(1) Huoneen kaikki puiset kiinto- ja irtokalusteet on petsattu mustaksi. Kaapiston koivuvaneriovien välissä on aukko, joka toimii yhteisenä vetimenä kahdelle eri ovelle. L-kirjaimen muotoiset ovet limittyvät kiasmaattisesti. Kaksiosaisen ovaali neuvottelupöytä on massiivikoivua, jalat ovat sinistettyä terästä. Valaisin on Vesa Honkosen suunnittelema.

(2) Seinän mosaiikkiteos on Ernst Billgrenin.

PENKIT YLEISÖTILOISSA

(3-4) Steven Holl suunnitteli eri kokoisia siirrettäviä vaneripenkkejä. Osassa niistä on nahkatyynyt.

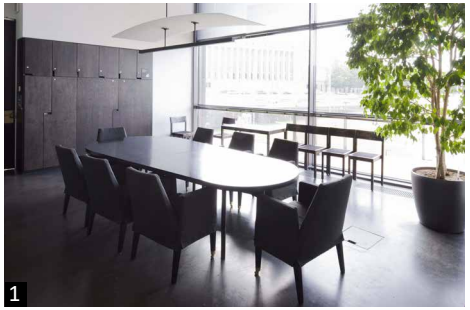
1

2

3

4

VERHOILUT, KAIHTIMET

Sininen sametti: auditorion (teatterin) lämpiö, sisäänkäynti ja tarkkaamo. Musta akustointikangas: teatterisalin puolella. Sininen samettimainen verhoilukangas: teatterisalin mustien tuolien istuinosat.

(5) Valonhallinta- ja pimennysverho: pystysuorissa ikkunoissa ja kattoikkunoissa. Sälekaihtimet: esimerkiksi museonystävien huone ja henkilökunnan kahvila.

Valonhallintaverhoilla säädetään luonnonvalon määrää. Monet näyttelyt vaativat pimennettyjä huoneita. Pimennysverhot eivät läpäise sisävaloa myöskään ulospäin. Teosten suojelemiseksi näyttelytilat valaistaan vain avoinnapidon ajaksi.

5

Ks. 6.9.1 Kalusteiden ylläpidon ja korjausten ohjeet sivu 104.

3 KORJAUKSET JA MUUTOKSET 1998–2022

Alkuperäisten suunnitteluperiaatteiden, materiaalien ja toteutusten lisäksi on oleellista tuntea rakennuksessa jo tehdyt korjaukset, muutokset ja niiden syyt. Mitä tarvetta tai ongelmaa ratkaisemaan korjaus ja muutos on suunniteltu? Miten alkuperäisen suunnitelman periaatteet on siinä huomioitu? Onko muutoksessa menetetty alkuperäisen arkkitehtuurin ominaispiirteitä? Vai tuoko muutos uuden kokonaisuuden arkkitehtuuriin? Kaikki korjaukset ja muutokset kannatta aina dokumentoida, raportoida ja tiedot tallentaa. Ratkaisuista voi ottaa oppia, ja onnistumisia soveltaa tulevaisuudessakin. On tärkeää arvioida lopputuloksia myös vastuusuojelun työryhmässä.

3.1 MUUTOSHISTORIA 1998–2019

Kiasman muutos- ja korjaustyöt on kirjattu yksityiskohtaisesti taulukkoon, joka on raportin liitteessä sivuilla 108-112. Taulukosta paljastuvat vuosien 1998–2019 toimenpiteiden syyt, ja lopputuloksia on arvioitu vastuusuojelunkin näkökulmasta. Muutoksia on tässä luvussa havainnollistettu myös valokuvin. Kuvaparit on otettu samasta kohdasta ennen muutosta ja muutoksen jälkeen. Muutoshistoria on koottu Kiasma käsikirjan avulla.[62]

Kun museo valmistui 1998 ja kävijöitä oli paljon, yleisötilat paljastuivat kaikuviksi. Siksi niiden akustiikkaa on eri vaiheissa pyritty parantamaan. Jo 1999 asennettiin lippuaulaan, kahvilaan ja myymälään vaimentavia alakattorakenteita. Vuonna 2015 ne uusittiin, ja samalla alakaton väri vaihdettiin kirkkaan punaiseksi. Samana vuonna galleriatilojen alakattoja korvattiin teosten ripustamiseen suunnitelluilla, kuormaa kestävillä ja ääntä vaimentavilla alakatoilla.[63]

Yleisötilojen varhaisin muutos oli kahvilan viereisen Bitti-huoneen yhdistäminen Seminaari-tilaan vuonna 2003. Nyt Seminaari oli mahdollista avata myös kahvilaan. Vuonna 2016 yleisöllekin avoin kirjasto siirrettiin toisesta kerroksesta viidenteen, aiempaan vierailevien taiteilijoiden projektityötilaan.[64]

Kiintokalustemuutokset pohjakerroksessa ovat olleet huomattavia. Ensin vuonna 2009 uusittiin naulakon yhteydessä olevien yleisön wc-tilojen kalustus ja seuraavaksi kahvilan tarjoilualue 2011. Vuonna 2015 sisääntuloaulassa yleisön info- ja lipputiskin paikka vaihdettiin ja se ulotettiin museomyymälään, jossa kalustus myös uusittiin.[65]

Irtokalustemuutokset pohjakerroksessa ovat niin ikään olleet näkyviä. Tiloihin suunniteltuja yksilöllisiä irtokalusteita pidettiin painavina, vaikeasti liikuteltavina ja pinottavina sekä heikosti kulutusta kestävinä. Käytöstä poistettiin mm. Hollin suunnittelemat kahvilan pöydät ja tuolit vuonna 2008. Senkin jälkeen kahvilan irtokalusteita on uusittu, viimeksi tuolit vuonna 2013.

Museorakennukseen on tehty monia teknisiä korjauksia. Kostuneita tuulensuojalevyjä ja lämmöneristeitä uusittiin jo vuonna 2000. Vuonna 2008 havaittiin, että aulan lasikaton yläpuolista vinoa lasilankkuseinää pitkin valunut sadevesi pääsi lasikaton kohdalta aulatilaan. Itse lasikatossa oli säröjä. Lasikatto ja tasakatolla olevat kattoikkunat uusittiin 2015.[66] Kahvilan ulko-ovet uusittiin 2015, ja kahvilan edustan vesiallas sekä läpikäytävän (pasaasin) katto korjattiin 2019.

Julkisivuun tehtiin alkuvuosikymmeninä joitakin korjauksia ja pieniä muutoksia. Rikkoutunut lasilankkuseinä uusittiin ja sen kestävyyttä vahvistettiin 2019. Kaarevaa titaanisinkkipeltiä uusittiin paikallisesti 2013. Katolle lisättiin lumiesteitä. Henkilökunnan sisäänkäynti katettiin 2019.

KALUSTEINVENTOINTI

Jotta Kiasman kalusteista saatiin vastuusuojeluun kokonaiskuva, kiinto- ja irtokalusteiden inventointi aloitettiin 2021. Ote inventoinnista on raportin liitteenä.[67] Inventoinnissa ovat nykysijainnissaan niin alkuperäiset kuin sen jälkeiset, taloon varta vasten tehdyt tai hankitut kalusteet. Varastotietokanta Vertikassa ovat vastaavine tietoineen sellaiset kalusteet, jotka ovat tallessa, mutta eivät nyt käytössä.[68] Inventoinnissa eivät näy sellaiset alkuperäiset kalusteet, joita ei enää ole.

MUUTOSHISTORIAN TAULUKKO JA POHJAKAAVIO

(1) Kiasmaan rakennusteknisin, toiminnallisin ja esteettisin perustein tehtyjä korjauksia ja muutoksia on havainnollistettu taulukoimalla ne toteutusjärjestyksessä seuraavien sarakkeiden alle: sijainti (tilan numero, kerros), toteutusvuosi, lähtötilanne, syy toimenpiteelle, uusi tilanne. Muutosta on lopuksi arvioitu vastuusuojelun näkökulmasta. Muutos- ja korjaustöille on taulukossa annettu toimenpidettä ja sen kohdistumista kuvaavat värisymbolit. Taulukko on kokonaisuudessaan raportin liitteessä sivuilla 108-112.

(2) Ensimmäisen kerroksen pohjakaavioon muutokset ja korjaukset on merkitty samoilla värisymboleilla kuin ne ovat taulukossa. Pohjakaavio on isompana raportin liitteessä sivulla 113.

▶ Ks. Liitteet, Muutoshistorian taulukko ja pohjakaavio sivut 108-113

▶ Ks. Liitteet, Kalusteinventointi sivu 114.

NYKYTAITEEN MUSEO KIASMA / vastuusuojelu, muutoshistoria 1998 - 2019

Muutos- ja korjaustyöt on taulukoitu aikajärjestyksessä. Ensimmäisistä sarakkeista paljastuu onko kyseessä tilajärjestely, rakennusosa, pinta, kiinteä kalustus, yksityiskohta vai runko. Sijainnin jälkeen kuvataan lyhyesti lähtötilanne, muutoksen syy. Muutosratkaisun lisäksi on arvioitu muutoksen tekninen ja toiminnallinen onnistuminen sekä suhde alkuperäiseen arkkitehtuuriin ja sen suunnitteluperiaatteisiin.

KORJAUKSEN KOHDENTUMINEN	SIJAINTI, TILA (HUONE NO)	KRS	VUOSI	LÄHTÖTILANNE (RAKENNE , MATERIAALI YM) , MUUTOSTARVE (S'Y')	UUSI TILANNE (RAKENNE, MATERIAALI YM), KORJAUSTYYPPI (KORJAUS, UUSIMINEN, UUSI RAKENNE, UUSIOKÄYTTÖ)	HUOMIOTA TEHDYISTÄ KORJAUS/MUUTOSTÖISTÄ JA ARVIO NIIDEN VAIKUTUKSESTA TILAN ARKKITEHTUURIIN
PINTA	Seminaarihuone (142)	1. krs	1998	Katto- tai seinäpinnoista puuttui akustoiva pintarakenne. Tilassa oli heikko akustiikka, kaikua.	Oviin uusi tiivistys, seiniin uusi äänenvaimennus (re?ltetty vanerilevy, äänenvaimennusvilla). Kuultokäsittelyt vanerilevyt.	Akustointi ei ollut riittävä kokoustilaan. *Muutoksessa on huomioitu hyvin alkuperäiset suunnitteluperiaatteet.*
TILAJÄRJESTELY	Auditorion uudet valo- ja äänisulkuaapit.	1. krs	1999	Tilat puuttuivat alkuperäisistä suunnitelmista, äänet ja valot kulkeutuivat salista ulos ja ulkoa saliin.	Lämpiö ja teatterisali erotettiin toisistaan levyrakenteisin väliseinin toteutetulla äänensulkutilalla.	Valaistus- ja äänitekninen ongelma ratkaistu. *Muutoksessa on huomioitu hyvin alkuperäiset suunnitteluperiaatteet.*
TILAJÄRJESTELY	Henkilökunnan uusi WC-tila (173)	1. krs	1999	1. kerroksen toimiston yhteydestä puuttui wc.	Pukuhuoneen kautta kuljettavaan tilaan rakennettiin pieni WC.	Uusi WC korjasi alkuperäisen suunnitelman puutteen. *Muutokset soveltuvat kokonaisuuteen.*
RAKENNUSOSA	Kahvila, lippuaula ja museomyymälä	1. krs	1999 /*/	Kahvilassa oli ruosteenpunainen kipsirapattu alakatto, jonka ripustusrakenteessa todettiin puutteita. Kahvilan akustiikka oli huono, tilassa oli voimakas kaiku.	Alakatto uusittiin, katon ripustimia lisättiin. Uuden alakaton rakenne: akustointilevyt, punainen re?ltetty vanerilevy.	Tilan akustiikka parani. *Muutokset sovitettiin taitavasti kokonaisuuteen. Mutta alakaton rakenne todettu 2010-luvulla riskirakenteeksi. Ks. kohta "Kahvila, lippuaula ja museomyymälä 2014-2015"*
RAKENNUSOSA	Audiotorion aula	1. krs	2000	Audiotorion aulasta puuttui jakelu- ja esittelypaikka esitteille ja julisteille.	Aulaan (WC-tilojen edustalle) rakennettiin vaneripintainen infoseinäke rakennuksen arkkitehtuuriin sovittaen.	Seinäke korjasi toiminnallisen puutteen. Se toimii lisäksi näköesteenä WC-tiloihin käynnille. *Muutos on sovitettu taitavasti kokonaisuuteen.*
YKSITYISKOHTA	Pääsisäänkäynnin katos	Katutaso	2000 /**/	Lasilankkuseinässä oli pieni lasivitriini näyttelyjulisteita varten. Vitriini todettiin liian pieneksi.	Lasilankkuseinän vitriini uusittiin julisteille sopivaksi. Lasilankkuja katkaistiin. Paikalle asennettiin metalirakenteinen, valaistu, avattava vitriini.	Vitriinissä ilmeni teknisiä ongelmia (kosteudenhallinta ja valaistus). Lisäksi vitriinin ylläpito osoittautui vaikeaksi. *Muutoksessa on menetetty alkuperäisen arkkitehtuurin ainutlaatuisuutta.*
TILAJÄRJESTELY	Uusi juoma- ja astiavarasto	Kell.	2000	Ravintolalla oli liian vähän varastotilaa juomille ja astioille. Alkuperäisessä suunnitelmassa ei ollut tilaa juomatankeille.	Kellariin tehtiin uusi varasto pienentämällä yhtä teosvarastoa.	Uusi tila poisti alkuperäisen suunnitelman puutteen. *Muutokset soveltuvat kokonaisuuteen.*
TILAJÄRJESTELY	Seminaarihuone (Bitti-huoneen 141 poisto)	1. krs	2002-2003	Seminaarihuone ja Bitti-huone yhdistettiin. Tarvittiin suuri kokoontumistila. Lapsille tarkoitetusta Bitti-huoneesta luovuttiin.	Seminaarihuoneen ja Bitti-huoneen välinen seinä purettiin.	Kokoustila on riittävän suuri. Kokoustila ja kahvila ovat nyt yhdistettävissä. Tehty muutos mahdollistaa tilojen monikäyttön paremmin kuin alkuperäinen suunnitelma. *Muutoksessa on huomioitu hyvin alkuperäiset suunnitteluperiaatteet.*
PINTA, KIINTEÄ KALUSTUS	Yleisön pääwc-tilat WC-M (005) 1,5 krs; WC-N (108)	1. krs ja 1,5. krs	2009	Yleisön WC-tilat olivat kuluneita ja osin epäkäytännöllisiä. Lattian mosaiikkibetonia, eriöiden väliseinä petsatusta vanerista ja hiekkapuhallelusta lasista sekä pesualtaita valetusta alumiinista oli vaikea puhdistaa. Alkuperäiset yksityiskohdat (WC:n paperiteline, istuimen painike) olivat epäkäytännöllisiä. Suunnitelmista puuttuneita välttämättömyyksiä kuten käsipaperiteline ja roska-astiat oli täydennetty standardituotteilla. Automaattihanojen käyttökojeet näkyivät häiritsevästi.	WC-tilojen alkuperäinen kiinteä sisustus, seinäkkeet ja pintarakenteet purettiin. Ne korvattiin uusilla, alkuperäisestä poikkeavilla materiaaleilla ja kalusteilla. Suunnitelmassa on muistumia alkuperäisestä tilanteesta esim. värien valinnassa, lasin käytössä ja valotaskuissa.	WC-tilojen tekniset ja toiminnalliset ongelmat ratkaistiin. Tiloissa käytettiin julkisten rakennusten tavanomaisia, kestäviä materiaaleja, kuten massiivimuovia suurissa kiinteissä pesuallastassoissa. Materiaali ja muotoilu oli uusi Kiasmassa. WC-tilat liittyvät museon arvokkaisin aulatiloihin. Alkuperäiset WC-tilat oli suunniteltu yksilöllisesti käyttäen Kiasman materiaaleja ja yksityiskohtia. Muutos on uusi kerrostuma Kiasman arkkitehtuurissa. *Muutoksessa on menetetty alkuperäisen arkkitehtuurin ainutlaatuisuutta, ominaispiirteitä muutettiin. Seuraavissa WC-uudistuksissa voisi tutkia palauttavia muutoksia ja Kiasmalle tyypillisissä materiaaleissa pysymistä.*

1

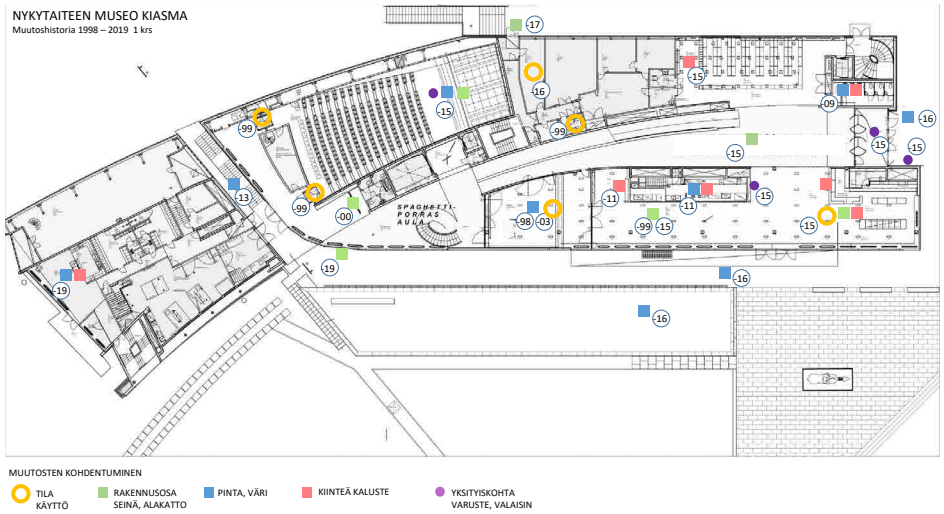

2

ENNEN JA JÄLKEEN

Kiasmaan tehtyjä muutoksia havainnollistetaan ”ennen ja jälkeen” -kuvapareilla. Valokuvat on otettu jokseenkin samasta kohdasta ennen muutosta ja muutoksen jälkeen.

LIPPUAULAN JA MUSEOMYYMÄLÄN KIINTOKALUSTUS

Alkuperäinen info- ja lipunmyyntitiski (1) taustakalusteineen poistettiin 2015. Vaneripintaiseen taustaseinään asennettiin rakennuksen poikkileikkausopaste (2) ja eri puolille rakennusta kiinnitettiin vastaavia isoja kerrosnumero-opasteita.

Lippuaulassa myymälän puolella ollut alkuperäinen kiinteä penkki (3) poistettiin 2015 ja se siirrettiin naulakkoaulan pohjoisseinälle. Lippuaulaan penkin tilalle asennettiin info- ja myyntitiski (4), joka jatkuu L-mallisena myymälän puolelle. Alkuperäisen tiskin lasiseinäkkeitä käytettiin uudelleen samoin kuin punapatinoitu- ja messinkilevyjä, joita täydennettiin uusilla.

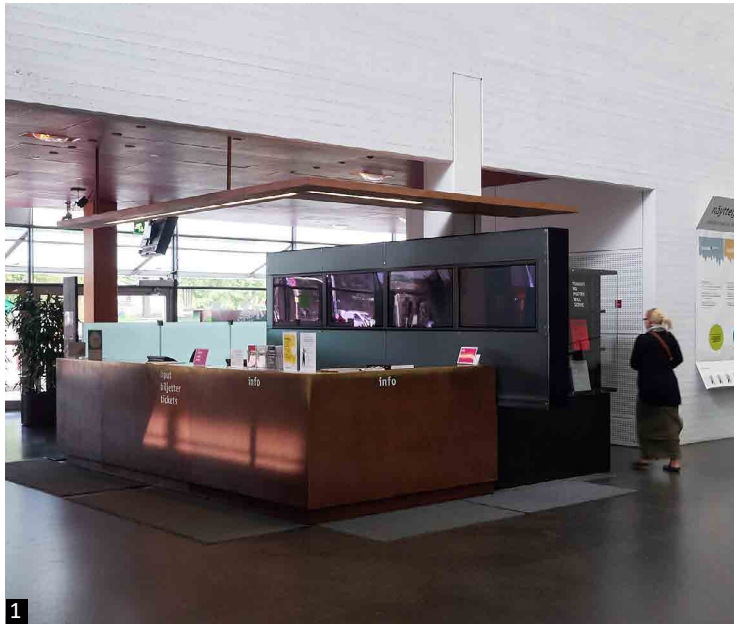

1

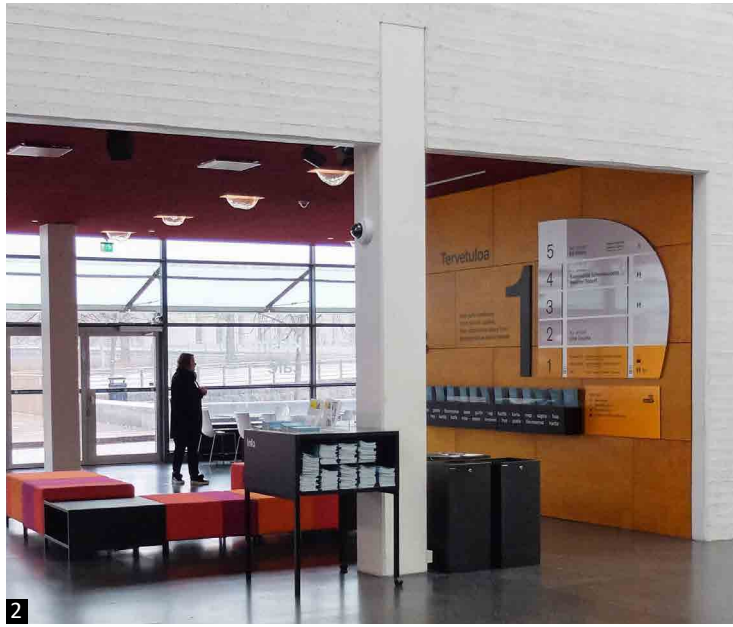

2

3

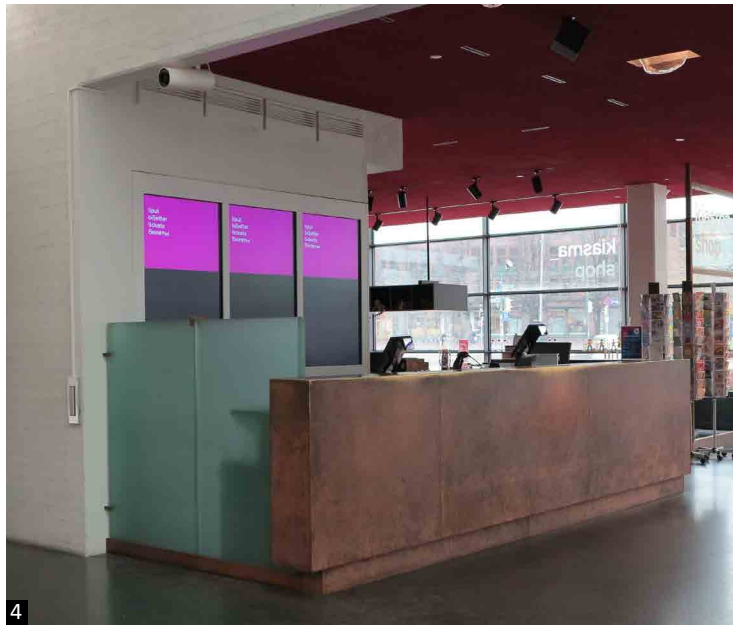

4

ENNEN JA JÄLKEEN

MUSEOMYYMÄLÄN KALUSTUS

Alkuperäiset museomyymälän kalusteet (1) korvattiin uusilla 2015 (2). Kalusteet suunnitteli sisustusarkkitehti Päivi Meuronen, ne valmisti Nikari. Puuosissa on käytetty Kiasman värejä ja metallit ovat himmeitä.

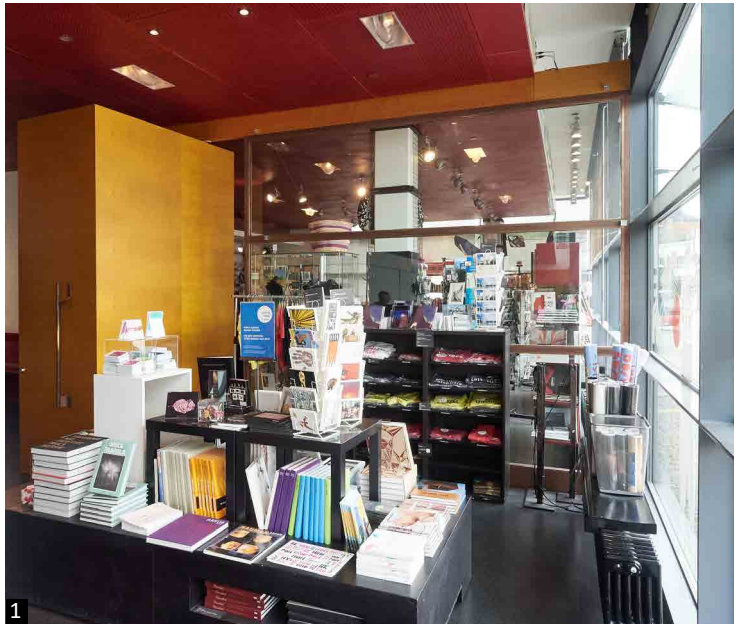
1

2

BITTI-HUONE JA SEMINAARI

Seminaari ja Bitti (3) yhdistettiin 2003 (4). Uusi suuri kokoontumistila oli yhdistettävissä kahvilan saliin. Bitti-huoneen kalusteet ja Seminaarin alkuperäiset luentotuolit poistettiin. Seminaariin tuotiin 2011 alkaen musta tuoli, joka on samaa mallia kuin kahvilassa.

3

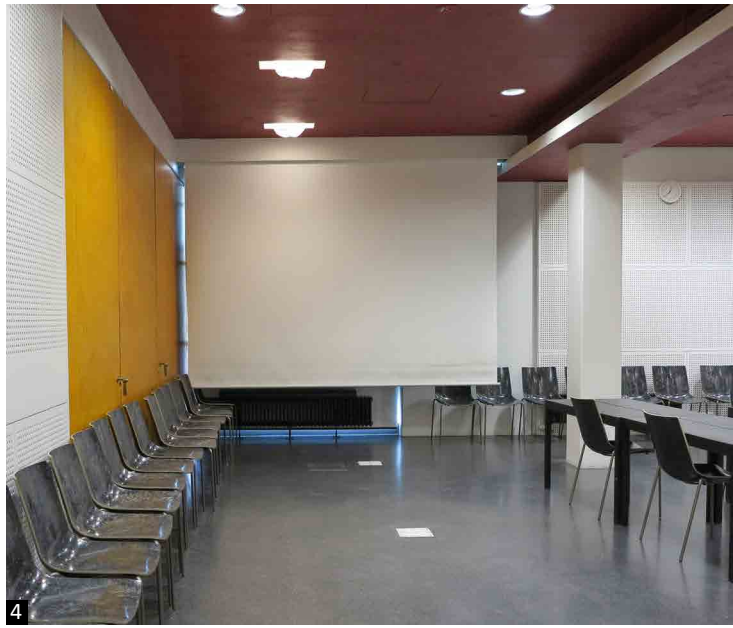
4

ENNEN JA JÄLKEEN

KAHVILAN, LIPPUAULAN JA MUSEOMYYMÄLÄN ALAKATTO

(1) Alkuperäinen kipsirapattu kipsilevyalakatto oli väriltään ruskean punainen.
(2) Kaikua hillitsemään alakattoon kiinnitettiin jo 1999 akustoivat levyt, jotka pinnoitettiin rei'itetyllä vanerilla.
(3) Kolmas alakattotyyppi valmistui 2015. Tuolloin alakattoon asennetut akustointivillalevyt pinnoitettiin akustisella "laastilla" saumattomaksi. Väriksi valittu rubiinin punainen (RAL 3003) pyrkii muistuttamaan auditorion vanerilevyjen väriä. Alakattoon sijoitettiin uusia teknisiä asennuksia. Kahvilan alkuperäiset lasikuvut ja niiden asennuskorkeus säilytettiin.

KAHVILAN LINJASTOTISKI JA TAUSTAKALUSTEET

Alkuperäisen linjaston mustaksi petsattu vaneri ja punapatinoitu messinki (1-2) poistettiin 2011. Tilalle tuli valkoinen linjasto massiivimuovista (3). Aiempi valkoinen tausta muutettiin mustaksi. Alkuperäistä messinkipintaista baaritiskiä siirrettiin kahvilan puolelle.

1

2

3

ENNEN JA JÄLKEEN

KAHVILAN IRTOKALUSTEET

(1) Kahvilan alkuperäinen vihreä lasikuituinen ja alumiinijalkainen tuoli on Steven Hollin suunnittelema. Tuolit korvattiin uusilla sen jälkeen, kun tuolien vihreät lasikuituosat rikkoutuivat. Ehjiä istuimia säilytetään yhä Kiasmassa, osa on tallennettu Designmuseoon. Täysin rikkinäiset on tuhottu ja materiaalit kierrätetty. Yleisiin huutokauppoihin uniikkikalusteita ei ole haluttu laittaa, muutamia on huutokaupattu Kiasman Tukisäätiön toimesta. Samaan sarjaan kuulunutta messinkikantista ja alumiinijalkaista kahvilan pöytää on säilytetty Kiasmassa muutamia.

(2) Alkuperäiset tuolit korvattiin arkkitehti Vesa Honkosen suunnittelemalla ja ruotsalaisen Källemon valmistamalla Kiasma-tuolilla 2008.[69] Läpikuultavan vihreän tuolin kanssa samaa sarjaa ovat yhä käytössä olevat kahvilan pöydät. Pöydän jalan ja pinnan materiaali on patinoitua terästä, pöytälevyn alla on läpikuultavaa akryylia. Kun tuoleja rikkoutui, materiaalit kierrätettiin, eikä näitäkään Kiasma-tuoleja myyty eteenpäin.

(3) Kahvilan tuoli on Piiroisen Compos-malliston Café-tuoleista kehitetty Kiasma-edition. Samuli Naamangan suunnittelema valkoinen tuoli otettiin käyttöön 2013.[70]

1

2

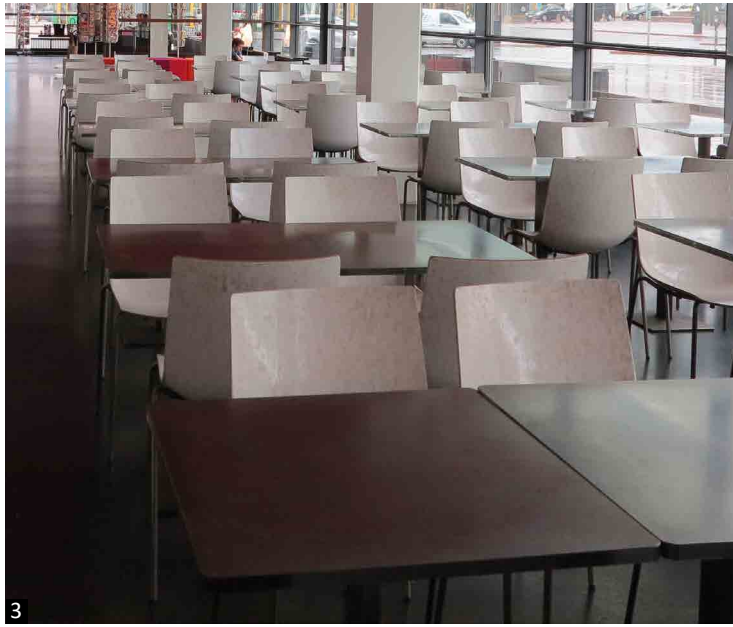
3

ENNEN JA JÄLKEEN

YLEISÖN WC:T NAULAKKOTILAN YHTEYDESSÄ

Alkuperäiset wc-eriöt, -kalusteet ja yksityiskohdat (1) korvattiin uusilla 2009 (2). Valualumiiniset pesualtaat vaihdettiin massiivimuovisiksi allastasokalusteiksi ja kaikki varusteet uusittiin. Myös lattiapinnoite ja valaistus uusittiin.

1

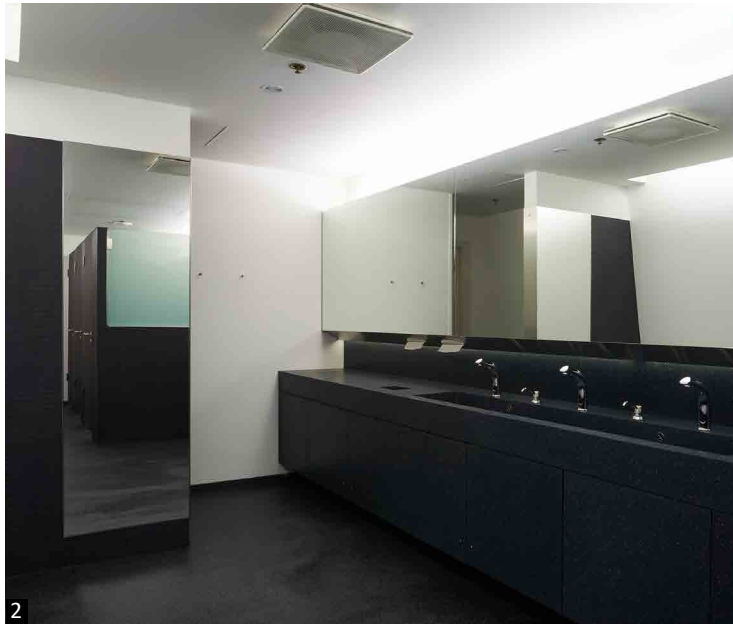
2

PÄÄAULAN LASIKATTO

Lasialakatto ripustuksineen sekä sen yläpuolinen lasikatto vesikatolla uudistettiin 2015 (4). Kymmenen senttiä leveä savunpoistorako oli 1998 alkaen vaaka- ja vinon osan taitteessa (3). Se siirrettiin katon reunaan kaltevan betoniseinän äärelle (4). Lasikatto varustettiin teosripustusjärjestelmällä. Valaistus sekä lasivälitilan huoltokelkat uudistettiin.[71] Hyvin suurikokoiset kerrosnumero-opasteet lisättiin eri puolille aulatilojen seiniä ja galleriatilojen liukuoviin osana palvelumuotoiluprojektia 2015 (4).

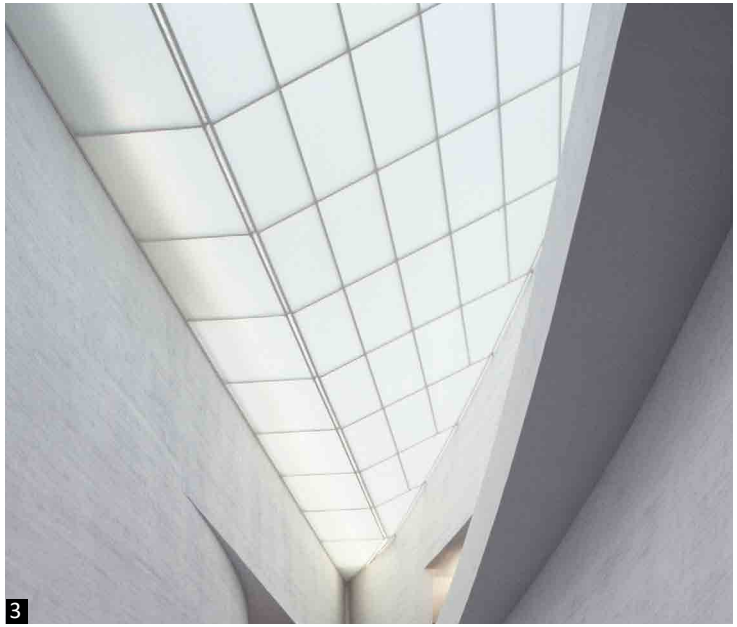
3

4

3.2 KORJAUKSET JA MUUTOKSET 2020–2022

Kiasman arkkitehtuurin erikoisten muotojen toteuttaminen 1990-luvun rakennus- ja työmaatekniikalla oli vaativa tehtävä. Kaarevan sinkkipeltikaton ja -seinän rakenneratkaisuista ei ollut kokemusta, ja mittavan, moneen suuntaan kaarevan rakenteen saaminen kaikilta osiltaan tiiviiksi pinnaksi oli erittäin haastavaa. Vuoto-oireista ja 2020 tehdyistä rakenneavauksista saattoi päätellä, ettei rakenteita 1990-luvulla oltu onnistuttu toteuttamaan suunnitelmien mukaan. Julkisivujen höyrynsulku ei ollut kauttaaltaan tiivis ja vedeneristyksen liittymistä löytyi runsaasti puutteita.

Lisää vakavia rakennusteknisiä ongelmia paljastui 2021 korjausurakan purkutöiden aikana: julkisivujen suurten lasiseinien kiinnitykset kantavaan runkoon olivat pettämäisillään, eikä lasitusjärjestelmä ollut tiivis. Näyttelytilojen kuivasprinklerjärjestelmässä makasi ruostunutta vettä. Rusetti-ikkunat olivat vaarassa sortua alapuolisiin yleisötiloihin. Ellei korjaukseen olisi nyt ryhdytty, Kiasmaa vaivanneet rakennustekniset ongelmat olisivat jatkuneet ja riskit kasvaneet.

Näin ollen Kiasman 2020–2022 peruskorjauksen päätavoite oli saattaa vesikatot ja julkisivut teknisesti moitteettomaan kuntoon. Korjauksen toinen päätavoite oli mittavista korjaustöistä huolimatta säilyttää tai palauttaa arkkitehtuurin arvokkuus. Sisätiloissa nykytaiteen esitysedellytyksiä sekä teos- ja yleisöturvallisuutta oli ajanmukaistettava. Rakennus- ja turvallisuusvaatimukset olivat tiukentuneet rakentamisajankohdasta.

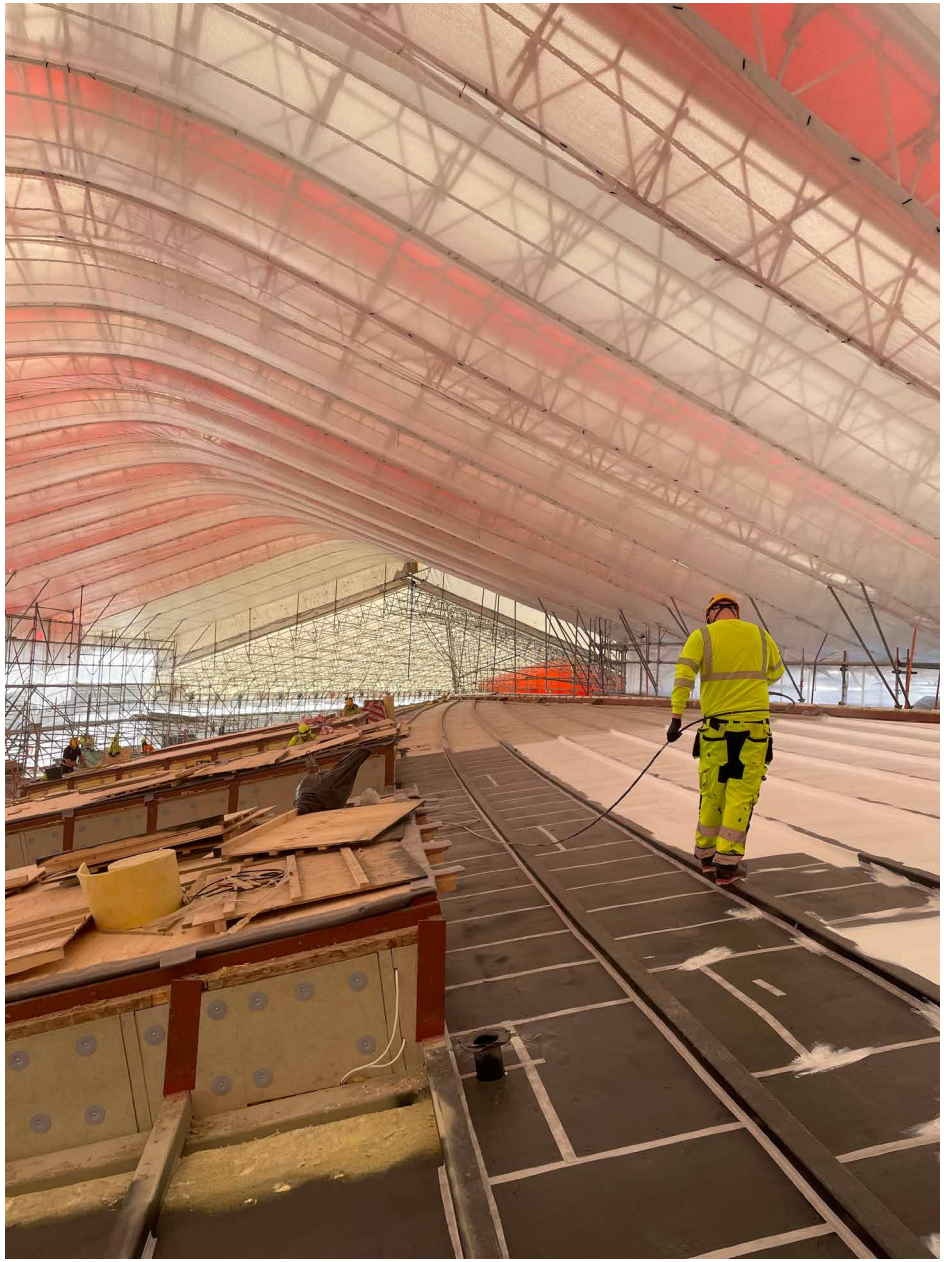

Vesikattoa uusitaan sääsuojan alla 2021. Kantavasta rakenteesta ylöspäin uusittujen rakennekerrosten päälle ruiskutettiin höyrysulku.

KORJAUSPERIAATTEET

Arkkitehtuurikohteena ainutlaatuisen Kiasman peruskorjaussuunnitelmia käsiteltiin rakennuslupaprosessissa samalla tavalla kuin suojellun rakennuksen suunnitelmia. Rakennusvalvonta oli tietoinen Kiasman vastuusuojelusta. Siksi pääsuunnittelija, arkkitehti Simo Freese, laati rakennusvalvonnan pyynnöstä peruskorjauksen rakennuslupahakemukseen yhteenvedon kohteen korjausperiaatteista: *Rakennusta ympäristöineen käsitellään siten, ettei sen kulttuurihistoriallinen arvo heikenny. Korjaamisen lähtökohtana on 1990-luvun alkuperäisten ulkoasun, keskeisten tilojen, rakenteiden, rakennusosien, kiinteän sisustuksen, materiaalien ja pintojen säilyminen. Vaalittavia ominaisuuksia ovat mm. julkisivujen jäsentely, materiaalit ja yksityiskohdat, julkisivujen ja pihatasojen "sokkeliton" liittymä, talotekniikasta (näkyviltä osiltaan) vapaa peltikatto, huolellisesti suunnitellut tilasarjat, päätilojen "puhtaat" interiöörit, talotekniikan laitteiden huomaamaton sijoitus, alkuperäiset pintamateriaalit, huolellisesti toteutetut sisustuksen yksityiskohdat, kuten helat, wc-kalusteet, alkuperäinen värisuunnitelma, näyttelytilojen luonnonvalo, näyttelytilojen lattiapintoihin syntynyt patina, näyttelytilojen kipsirappaus sekä alkuperäiset kalusteryhmät ja valaisimet. Tulee tiedostaa Kiasman epäsäännöllinen rytmiikka sekä kultaiseen leikkaukseen pohjautuva suhdemaailma.*

Korjaus tehdään kestävän kehityksen mukaisesti ja talon käytettävyyden tulee pysyä vähintään entisellään. Energiatehokkuutta kohennetaan niin paljon kuin se on mahdollista suojelutavoitteiden puitteissa. Korjaus- ja muutostöiden tulee perustua kohteen historian, alkuperäistoteutuksen, oleellisten suunnitteluperiaatteiden, muutosvaiheiden ja säilyneisyyden hyvään tuntemukseen. Julkisivujen ulkonäkö, rakennepaksuudet ja pintojen liittymädetaljit pyritään pitämään ulkonäöltään entisellään tai palauttamaan alkuperäiseen, Steven Hollin intention mukaiseen muotoonsa siellä, missä muutoksia on aikaisemmissa korjauksissa tapahtunut.

Ulkovalaistusta kehitetään suojelutavoitteiden puitteissa. Kiasman rakentamisajasta muuttunut Töölönlahden kaupunkirakenne, esimerkiksi baana, Oodi ja Musiikkitalo, huomioidaan valaistusratkaisuissa ja sen tavoitteissa.

JULKISIVUJEN RAKENNUSTYÖT

Korjaustyötä varten tehtiin telineet ja sääsuoja. Tavaroiden ja materiaalien kuljetusreitit eli haalausreitit ja muut vahingoille alttiit kohdat suojattiin. Työmaa-alue erotettiin alipaineistettuna muista museon käytössä olevista tiloista kulkua, paloa, pölyä, kosteutta ja ääntä eristävin rakentein.

Julkisivuissa ja vesikatoilla sinkkipeltikatot ja -julkisivut uusittiin kantavaan rakenteeseen asti. Sinkkipelti kierrätettiin uuteen käyttöön peltinä. Vesikattorakenne ja yläpohjarakenne liittymineen uusittiin höyrynsulkurakenteen alapuoliseen profiilipeltirakenteeseen saakka. Uusiminen tapahtui yläkautta ja ulkopuolelta. Lasiseinien ja ikkunoiden lasitusjärjestelmä, lasit ja listat uusittiin, mukaan lukien osa kattoikkunoista. Tasakatolla olevia kattoikkunoita ei uusittu. Ne oli uusittu jo 2014-15.

Itäjulkisivun alempien kattoikkunoiden eli rusetti-ikkunoiden etureunan vesikourupelti korotettiin lumiesteeksi. Ylempien kattoikkunoiden eli patjaikkunoiden vesikourut poistettiin. Ulko-ovet kunnostettiin. Julkisivujen merialumiini- ja messinkilevyt puhdistettiin ja niiden alusrakenteet uusittiin. Messinkipinnat lakattiin uudestaan. Länsisiiven tasakatto uusittiin, samoin siellä olevien kattoikkunoiden pellitykset. Eteläpäädyn kuparikatto uusittiin.

Julkisivujen ulkonäkö, rakennepaksuudet ja pintojen liittymädetaljit pyrittiin pitämään ulkonäöltään täsmällisesti entisellään tai palauttamaan alkuperäiseen muotoonsa siellä missä muutoksia oli aikaisemmissa korjauksissa tapahtunut. Näitä kohtia olivat mm. sinkkipeltikatolle lisätyt lumiesteet,

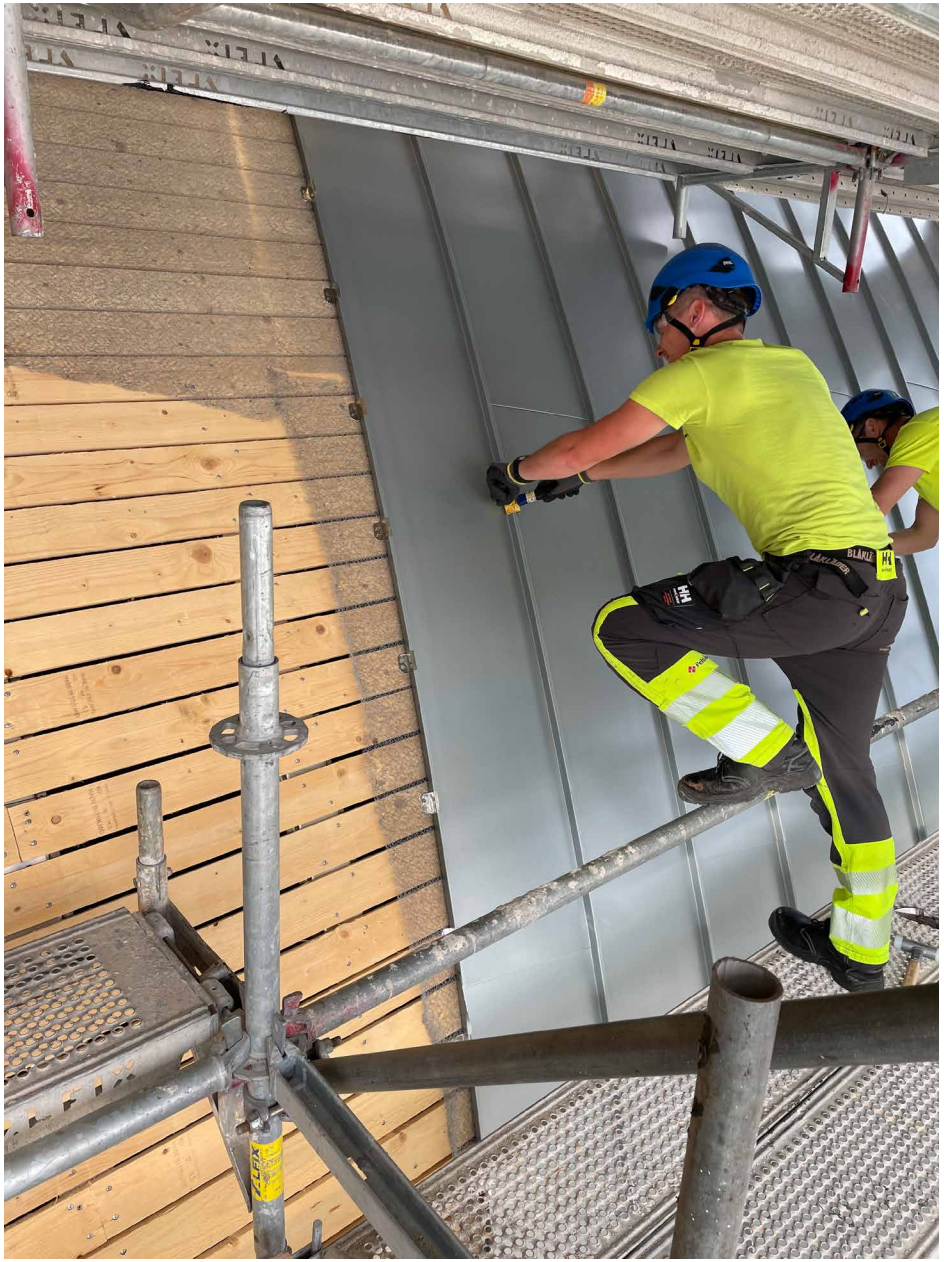

sinkkipeltijulkisivujen paikkaukset ja uusitut kohdat, lasilankkujen yläpuolella olevan räystäslistan alkuperäistä korkeampi mitta ja sen pykälä tasakaton yläpuolella, lasiseinien alla olevien sokkelien sisennys. 2019 uusitut lasilankut, jotka tuotevirheestä johtuen olivat kellastuneet, vaihdettiin takuukorjauksena. Ulkovalaistusta kehitettiin suojelutavoitteiden puitteissa.

Lasijulkisivujen kantavan lattateräsrungon tyypillisesti kolmen metrin mittaiset vaakaosat olivat painuneet, taipumaa lisäsi eristyslasin massa. Lasien kuorma siirrettiin nyt rungon pystylinjoihin piiloon jäävän lisäkappaleen avulla.

VESIALLAS

Sanomatalon puoleinen vesiallas uusittiin. Pohjoisreunan aikanaan keskeneräiseksi jäänyt betonireuna viimeisteltiin ympäristössä tapahtuneet muutokset (Kansalaistori ja Baana) huomioiden. Allas varustettiin julkisivuvalaisimilla.

KORJAUKSIA JA MUUTOKSIA SISÄTILOISSA

Suuri osa gallerioiden seinistä kipsirapattiin uudestaan alkuperäisellä Kiasma-kuvioinnilla. Näyttelytilojen alakattojen äänenvaimennusta parannettiin: akustiikkavillan päälle rapattiin saumaton akustoiva pinnoite (2015 ja 2021), johon myös tehtiin Kiasma-kuvio. Alakattojen paino keveni, kun kipsirappaus jätettiin pois. Katon kipsirappaus jäi vain viidenteen kerrokseen. Alakattoihin lisättiin ripustuspisteitä ja alakattorakenteita vahvistettiin. Pistemäinen valaistusjärjestelmä korvattiin valaistuskiskoilla, jotka sijoitettiin alakattopintaan ”kiasmaattisuuden” idean mukaan. Valolähteet vaihdettiin ledeiksi.

Patinoitua Rheinzink-titaanisinkkipeltiä asennetaan alkuperäisten detaljien mukaisesti 2021.

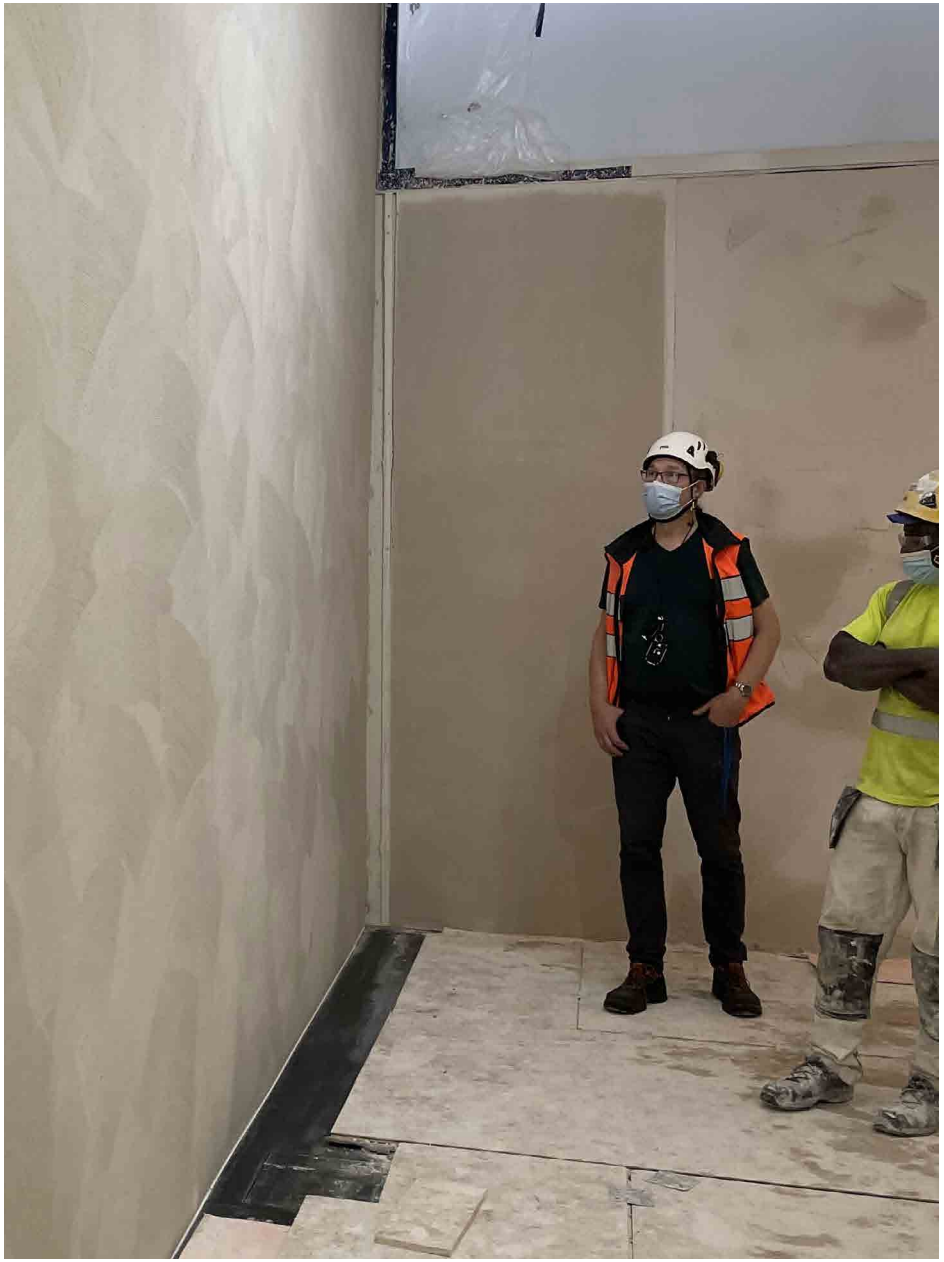

Ravintolan keittiötila ja -laitteet modernisoitiin ja sosiaalitilaa laajennettiin. Teatterin esitystekniikkaa modernisoitiin ja salin perälle lisättiin tarkkaamo. Talon pohjoispäätyyn asennettiin uusi varavoimakone ja sen polttoainesäiliö.[72]

Naulakkoaulaan tehtiin asiakkaiden käyttöön uusia säilytyslokerikkoja naulakkojen Postitalon puoleiseen osaan.[73]

VASTUUSUOJELUN TOTEUTTAMINEN

Kiasman vastuusuojelun periaatteita ja yksityiskohtia käytiin läpi korjaushankkeen aikana työryhmässä, johon kuuluivat arkkitehtien lisäksi Senaatin, Kansallisgallerian ja Museoviraston edustajat.[74]

Eri materiaaleista, toteutustavoista ja niiden liittymistä teetettiin runsaasti mallisuorituksia, jotka Museovirasto katselmoi. Keskeisiä suunnittelijoiden tietolähteitä rakennuksesta olivat Kiasma käsikirja ja rakennusvalvonnan arkistoaineistot, mutta tärkein dokumentti oli itse rakennus, kuten korjausrakentamisessa aina.

Suojelutavoitteiden toteutuminen käytännössä edellyttää rakennuttajalta sitoutumista ja vaativa hanke asianmukaista organisaatiota. Tämän peruskorjaushankkeen kokemusten perusteella Kiasman tulevissa korjauksissa kannattaa pyrkiä vastaaviin järjestelyihin. Kiasman tapaisessa rakenteellisesti haastavassa ja yksityiskohdiltaankin viilatussa rakennuksessa erityisen tärkeää on arkkitehdin ja rakennesuunnittelijan saumaton yhteistyö, mutta myös rakennuttajan, rakennuttajakonsultin ja urakoitsijan halu ja taito toteuttaa hanke laatua painottaen.[75]

Uuden kipsirappauksen Kiasma-kuviointia katselmoidaan galleriatilassa 2021.

4 KIASMAN ARVOT

4.1 ARVOJEN MÄÄRITTÄMINEN VASTUUSUOJELUSSA

Rakennuksen ja sen lähiympäristön kulttuurihistorialliset arvot pyritään määrittelemään aina kun arvioidaan rakennuksen erilaisten piirteiden ja ominaisuuksien säilyttämistä. Arvottamisen tarkoitus on perustella ja ohjata rakennuksen ylläpitoa, käyttöä sekä korjaus- ja muutostöitä. Kiasman kaltaisen huippukohteen suhteellisen nuorta arkkitehtuuria arvostetaan jo yhteisenä kulttuuriperintönä. Kun sen arvot kirjoitetaan auki, ja kun niistä yhteisesti keskustellen sovitaan, vältetään rakennuksen olennaisten piirteitten tahaton hävittäminen. Suojelu on motivoitua, kun rakennuksen merkitys tuodaan selkeästi esiin.

Yksi oleellinen lähtökohta kulttuurihistoriallisten arvojen tunnistamisessa on perehtyminen alkuperäisiin suunnitteluperiaatteisiin. Kiasma on tätä kirjoitettaessa vasta vähän yli 20-vuotias rakennus, jonka suunnittelu on hyvin dokumentoitu, jota on esitelty monissa julkaisuissa ja jonka suunnittelijat voivat vielä kertoa työstään. Alkuperäiset ratkaisut, käyttötarkoitus, tilajako, materiaalit, rakenteet ja yksityiskohdat ovat aina kulttuurihistoriallisessa tarkastelussa lähtökohtia, joihin peilataan tehtyjä tai suunnitteilla olevia korjauksia ja muutoksia. Rakennukseen tehtyjä muutoksiakin voidaan pitää arvokkaina historiallisina kerrostumina, kun ne ovat laadukkaasti toteutettuja ja suunniteltu taitavasti osaksi kokonaisuutta.

Kiasman suunnittelua kilpailuohjelmassa ja arkkitehtisuunnittelussa ohjanneiden arvojen lisäksi rakennukseen liittyy merkityksiä, jotka syntyvät ajan myötä rakennusta käytettäessä ja koettaessa. Arvojen tunnistaminen perustuu siihen, miten rakennusta ja siihen liittyvää tietoa tulkitaan tämän päivän näkemysten ja tietämyksen valossa. Kokemus arvokkaasta osin yhdentyy suunnittelulähtökohtiin, mutta voi myös poiketa niistä.

Ajan kuluminen tuo uusia ja ristiriitaisiakin näkökulmia rakennuksen analysointiin. Kaikki ei ole uuden veroista, materiaaleissa näkyy kulumaa. Käyttökelpoisuuden tai ajanmukaisuuden kannalta jokin rakennuksen ominaispiirre voidaan kokea jopa kielteiseksi. Kun punnitaan säilyttämis- ja muutostarpeita, on tärkeää tunnistaa ja sovittaa yhteen eri näkökohdat osana huolellista suunnittelua. Kulttuurihistoriallinen tarkastelu mm. käyttöarvojen ja taloudellisten arvojen rinnalla turvaa pitkällä tähtäimellä Kiasman säilymistä arkkitehtuurin merkkiteoksena ja arvokkaana rakennusperintönä.

4.2 KIASMAN KULTTUURIHISTORIALLISET ARVOT

Seuraavaan on kirjattu nykytaiteen museo Kiasman yleisiä arvoja. Niitä on luonnehdittu ensiksi kaupunkikuvan, arkkitehtuurin, rakennushistorian ja –tekniikan kannalta. Arvoista on sitten kirjoitettu yhteenveto rakennusperintölain 8 §:ään kirjatuilla arviointikriteereillä.[76]

Luvussa 4.3 on erikseen arvioitu Kiasman eri tilojen, julkisivujen ja lähiympäristön merkitystä kokonaisuudessa. Tätä varten on laadittu neliosainen arvoluokitus, joka on havainnollistettu pohjapiirroksissa neljällä eri värillä.

KAUPUNKIKUVALLISET JA TOIMINNALLISET ARVOT

Keskeisen sijaintinsa, kaupunkikuvallisen asemansa sekä omintakeisen arkkitehtuurinsa ansiosta Kiasma on yksi Helsingin keskustan monumenteista ja maamerkeistä. Se tekee näkyväksi nykytaiteen merkityksen yhteiskunnassa ja luo kaupunkitilaan identiteetiltään voimakkaan, tunnistettavan ja helposti lähestyttävän paikan. Rakennuksen muodon ja asemoinnin ansiosta se luo ympärilleen erilaisia ulkotiloja ja -aukioita, jotka ovat kutsuvia suvantokohtia liikenteellisesti vilkkaassa kaupunkiympäristössä.

Kiasman suunnittelussa on paneuduttu lähiympäristön luonteeseen ja suunnitteluhistoriaan. Vaikka museorakennuksen muoto on ympäristössään aivan poikkeuksellinen, se ottaa silti herkällä tavalla huomioon alueen muut monumenttirakennukset, näkymälinjat ja liikennevirrat niin sijoittelussa, mittakaavassa, ulkoarkkitehtuurissa kuin sisätiloissakin.

1

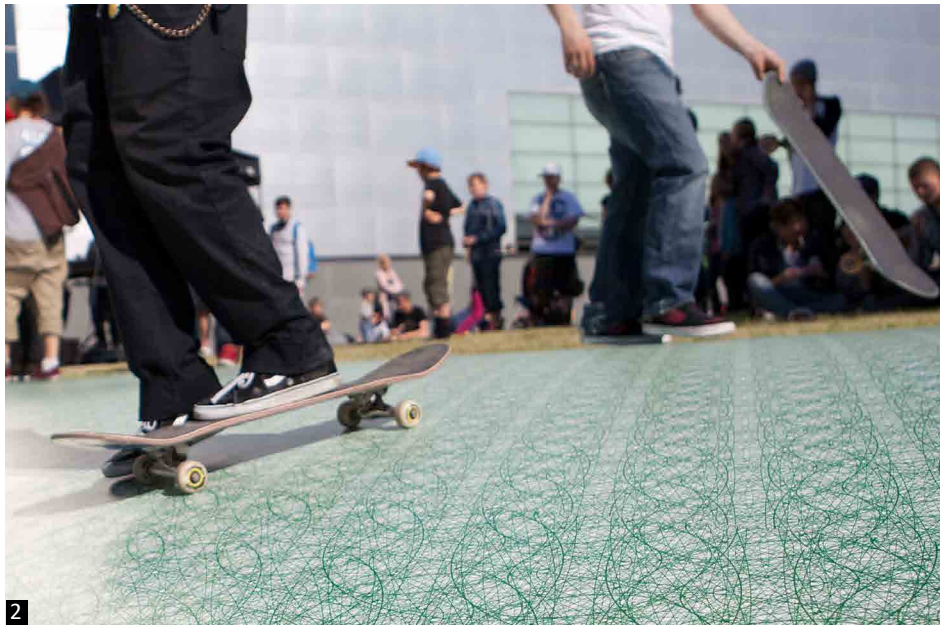
2

(1) Tokaluokkalaisten taideretki Kiasmaan 2017.
(2) *Skeittarit ovat Kiasman identiteetille tärkeitä*, sanoi museonjohtaja Pirkko Siitari *Camouflage*-näyttelyn lehdistötilaisuudessa 2012.[77] Näyttelyyn ja URB-festivaaliin lukeutui skeitattava ulkoveistos *Surfing the Apocalypse*.

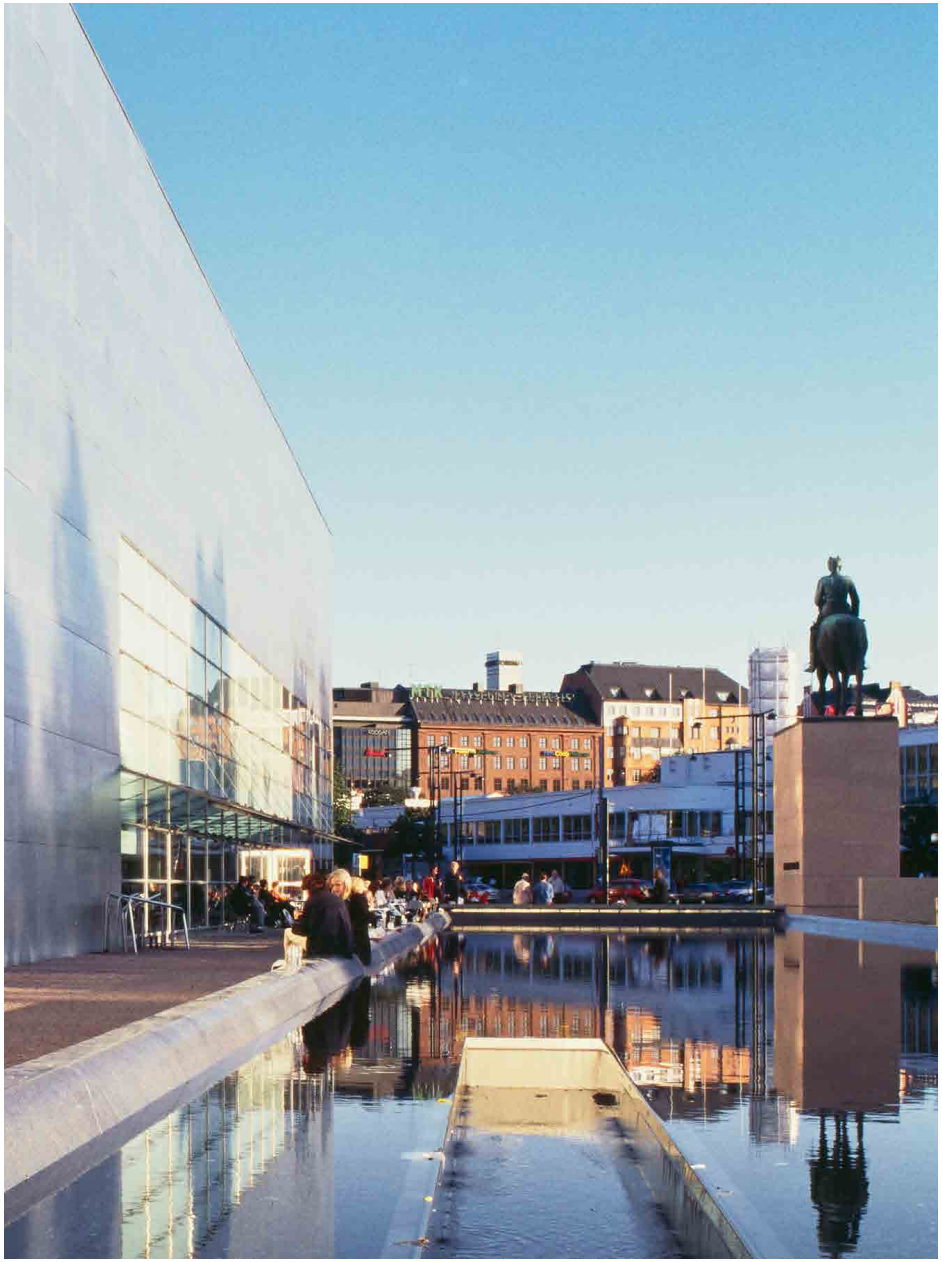

Museon sisältä avautuu laajoja ja rajatumpia ikkunanäkymiä, jotka kytkevät museokierron ja -kokemuksen ympäröivään kaupunkiin.

ARKKITEHTONISET JA SISUSTUSTAITEELLISET ARVOT

Arkkitehtuurikilpailun voittoon perustuva, nykytaiteelle omistettu museorakennus on kokonaistaideteos. Sen arkkitehtoninen idea on aistittavissa läpi rakennuksen sen suurista linjoista juuri tähän rakennukseen suunniteltuihin yksityiskohtiin, kuten kalusteisiin, valaisimiin ja ovenpainikkeisiin, asti. Kaikki ne ovat rakennuksen oleellisia osia.

Kiasma-nimensä mukaisesti museorakennus on risteämiskohta. Rakennus on kytketty juuri tähän, pohjoiseen sijaintiinsa, sen valo-olosuhteisiin, Helsinkiin, näille ihmisille. Rakennuksen eri osatekijät kietoutuvat toisiinsa ”kiasmaattisesti” ulkoarkkitehtuurista tilajäsentelyyn, rakennusosista yksityiskohtiin.

Kaupunkimaiseman tulkinta ja olosuhteiden tunnistaminen, merkityksellisen kokemuksen ja paikan luominen, yhteisön vuorovaikutuksen edistäminen, taide- ja käsityöalojen ennakkoluuloton yhdistäminen edustavat arkkitehti Steven Hollin suunnittelufilosofiaa.

Taidemuseo ilmaisee käyttötarkoituksensa pelkällä olemuksellaan. Se antaa nykytaiteelle näkyvyyttä kaupungissa ja korostaa sen merkitystä yhteiskunnassa. Saapumisessa, liikkumisessa ja näyttelykierrossa rakennuksen toiminnallisuus on yllätyksellistä ja elämyksellistä. Valolla eri vuorokauden ja vuoden aikoina on siinä tärkeä rooli.

Kiasman suunnittelussa Mannerheimin ratsastajapatsaalle luotiin arvoasema.

RAKENNUSTEKNISET ARVOT

Rakennuksen orgaaninen muoto kaareutuvine pintoineen on ollut ajankohdan rakennesuunnittelulle ja rakennustekniikalle poikkeuksellisen vaativa tehtävä. Edistyksellisiä rakenteita on tutkittu pienoismallien avulla ja niitä on toteutettu kokeellisilla ratkaisuilla. Teräsbetoni ja teräs, pilarit, laatat, ristikot ja näiden liitokset muodostavat rakenteiden skaalan vankasta herkkään.

Rakennustekniikalla on Kiasmassa suuri rakennustaiteellinen arvo. Teräksellä ja betonilla, keveillä ja raskailla rakenteilla, ei ole vain koossapitävä tai kantava merkitys. Niiden vastakohtainen luonne luo osaltaan rakennuksen henkeä. Rakennustekniikka palvelee arkkitehtuuria ja mahdollistaa halutun ilmaisun sekä kokijan elämyksen. Valmistuttuaan Kiasma on palkittu vuoden betonirakenteena.

HISTORIALLISET ARVOT

Kiasma on maan ensimmäinen ja ainoa valtion rakentama ja ylläpitämä nykytaiteen museo. Päätös rakentamisesta, korkeatasoiset suunnittelutavoitteet, kansainvälisen arkkitehtuurikilpailun järjestäminen ja voittajatyön valinta ilmentävät nykytaiteen yhteiskunnallisen aseman vahvistumista. Kansainvälisten nykytaiteen Ars-näyttelyiden sarjan käynnistäminen Ateneumin taidemuseossa 1961 on ollut oleellinen osa kehitystä.

Nykytaiteelle on annettu pääkaupungissa keskeinen paikka ja asema. Kytkennät kaupunkiin, uusien elävien kaupunkitilojen luominen ja aktiivista käyttäjää tukeva rakennuksen sisäinen toimintaperiaate edustavat nykyaikaista museoideologiaa: käyttäjä- ja toimintavetoisuudella on haluttu häivyttää rajaa museon ja sitä ympäröivän yhteisön väliltä. Kiasma avaa uuden kauden maan modernissa museosuunnittelussa, jonka syntyyn on vaikuttanut taidemuseoalan organisointi valtakunnalliseksi ja näyttelytilojen määrän kasvu.

Kiasman rakennuspaikalla on Helsingin kaupunkisuunnittelun historiaan liittyvää merkitystä alkaen jo Alvar Aallon 1961 julkistetusta Töölönlahden alueen suunnitelmasta. Siinä taidemuseo sijaitsee lahden länsirannalla osana kulttuurirakennusten rivistöä. Nykytaiteen museon rakentamista tälle paikalle on edesauttanut taidealan toimijoiden aktiivisuus. Kiasmalla on kulttuurinen yhteys Töölönlahden rannalla kohoavaan Finlandia-taloon ja muihin kulttuurirakennuksiin sekä maisemallinen yhteys Töölönlahteen.

Yhdysvaltalaisen arkkitehdin kansainvälinen suunnitteluryhmä teki työtä yhdessä suomalaisten projektiarkkitehtien kanssa. Vuorovaikutus synnytti uudenlaista suunnittelukulttuuria. Valmiin rakennuksen ansiot edistivät Steven Hollin kansainvälistä uraa. Kiasma on hänen läpimurtotyönsä.

IDENTITEETTI- JA SYMBOLIARVOT

Kiasma on kansainvälisesti merkittävä nykytaidemuseo ja arkkitehtuurikohde. Rakennus itsessään on nykytaiteen teos. Kiasman arkkitehtuuri viestii nykytaiteen esittämistä ja kokemista. Museo on kaikille avoin, kaupunkilaisten tuntema kohtaamispaikka, joka arjen keskelläkin kutsuu taide-elämykseen. Kiasman taidekokoelma on valtion omituksessa olevaa kansallisomaisuutta.

Nykytaiteen museo Kiasmalla on tärkeä symbolinen merkitys

- osana kansallista kulttuuriperintöä, taidemuseoinstituutiota ja -identiteettiä.
- ainoana taidemuseorakennuksena Suomessa, josta on järjestetty kansainvälinen suunnittelukilpailu 1900-luvun jälkipuolella.
- keskeisenä arvorakennuksena pääkaupungin ytimessä muiden monumenttien naapurustossa, sijainti on tunnustus nykytaiteen ja museotoiminnan tärkeälle roolille yhteiskunnassa.

• kaupunkilaisten ja Suomessa asuvien tuntemana sekä kansainvälisesti merkittävänä nykytaiteen museona ja arkkitehtuurikohteena. Museo on ennakkoluulottoman arkkitehtuurinsa ja toimintansa ansiosta vahva identiteettitekijä Helsingille ja Suomelle.

Kiasman asemaa modernin arkkitehtuurin joukossa symboloivat monet rakennuksen sekä arkkitehdin saamat tunnustukset kuten

• hankkeen suunnittelukilpailun nimeäminen maan itsenäisyyden 75-vuotisjuhlavuoden tapahtumaksi ja Arkkitehtiliitto SAFAn 100-vuotisjuhlakilpailuksi.

• Alvar Aallon nimeä kantavan kansainvälisen arkkitehtuuripalkinnon myöntäminen Kiasman valmistumisvuonna 1998 Steven Hollille.

ARVOJEN YHTEENVETO

Nykytaiteen museo Kiasma on valtakunnallisesti merkittävä seuraavin perustein:[78]

• Kiasma on ensimmäinen ja ainoa Suomen valtion rakentama nykytaiteen museo. Kiasman toteutuminen sekä nykytaiteen museon saaminen osaksi Kansallisgalleriaa tuovat esille taidealan ponnistelut vakiinnuttaa nykytaiteen asema kansallisessa instituutiossa, yhteiskunnassa sekä ihmisten arjessa. (*harvinaisuus, edustavuus, historiallinen todistusvoimaisuus*)

• Nykytaiteen museo sijaitsee pääkaupungissa tiiviin kantakaupunkirakenteen sekä Töölönlahden väljän puiston rajalla, ympäristössä, jonne on toteutettu 1900-luvun alkupuolelta tähän päivään lukuisia julkisia monumenttirakennuksia. Kiasma edustaa ja jatkaa sitä laadukasta perinnettä, jolla valtio on toteuttanut toimintatiloja pääkaupunkiin. (*historiallinen tyypillisyys alueelle*)

• Valtakunnallisesti ja kansainvälisesti merkittävä rakennus on ainutlaatuinen taidemuseoarkkitehtuurin merkkiteos 1990-luvulta. Kiasma on saanut laajan myönteisen vastaanoton kansainvälisissä ja kotimaisissa arkkitehtuurin, rakennustekniikan ja museoalan julkaisuissa sekä arkkitehtuurinäyttelyissä. *(ainutlaatuisuus, edustavuus*)

• Kiasman arkkitehtuurikilpailuvoitto ja toteutus ovat olleet merkittäviä tekijöitä yhdysvaltalaisen arkkitehti Steven Hollin kansainvälisen uran kehittymisessä. Vastaavasti Kiasma on harvinainen esimerkki kansainvälisestä huippuarkkitehtuurista Suomessa. (*ainutlaatuisuus, edustavuus*)

• Kiasma on uniikki kokonaistaideteos, jonka arkkitehtuuri ilmentää Steven Hollin suunnittelufilosofiaa. Lähtökohtia ovat mm. luovat kokeilevat ratkaisut eri taiteenaloja yhdistäen, yhteisöjen vuorovaikutuksen edistäminen sekä ympäristön lukeminen ja paikan luominen. (*ainutlaatuisuus, edustavuus*)

• Alkuperäisessä käytössään toimiva rakennus on arkkituuriltaan sekä ominais- ja erityispiirteiltään erittäin hyvin säilynyt. (*alkuperäisyys, jatkuvuus*)

4.3 RAKENNUKSEN ARVOLUOKAT

Kiasman ainutlaatuisuus ulottuu suurista linjoista ja muodoista pieniin yksityiskohtiin, kuten ovenkahvoihin, lomittuviin kaapinoviin, valaisimiin, wc-kalusteisiin, materiaalien käsittelyyn ja värien valintaan asti. Elegantin ja ylevän rinnalla Kiasmassa on taideteollisille tiloille ominaista rouheutta, jopa leikillisyyttä. Kahvilan valaisinten lasikuvut vaikuttavat valuvan kuin sulava jää. Näyttelytilojen tummat betonilattiat ovat kuin ateljeetilaksi vallatusta teollisuushallista. WC-tiloissa säilyneet alkuperäiset kalusteet taas osoittavat, miten innostuneesti on paneuduttu sellaistenkin tilojen suunnitteluun, joita voitaisiin pitää rakennuksen tilaohjelmassa toisarvoisina.

Tilojen ja tilasarjojen muodonantoon, ihmisten liikkumisen ohjaamiseen, luonnonvaloon ja valaistukseen, värien käyttöön, materiaaleihin ja yksityiskohtiin on Kiasman suunnittelussa paneuduttu erityisesti. Sisätilojen merkitystä on korostettu myös sillä, miten ne avautuvat kaupunkiin ja ilmenevät julkisivussa. Hollin sanoin: *Minulle on tärkeää ihmisen kokemus, se miltä rakennuksessa oleminen ja liikkuminen tuntuu. Ja miten se toimii kaupungissa.*[79]

Koska käyttörakennukseen on välttämätöntä aika ajoin tehdä muutoksia, tärkeää on, että ne ovat hyvin suunniteltuja, ominaispiirteitä säilyttäviä ja neutraaleihin tiloihin tai osatekijöihin kohdentuvia. Tavoitteena on hoidon ja ylläpidon kulttuuri, joka säilyttää rakennuksen alkuperäisiä materiaaleja, rakennusosia ja yksityiskohtia hyvässä kunnossa.

Kiasman tilat on jaoteltu neljään eri arvoluokkaan erittäin arvokkaasta neutraaliin. Luokittelulla halutaan kiinnittää huomio tärkeimmiksi arvioituihin tiloihin ja turvata niiden ominaispiirteitä. Arvoluokat auttavat määrittelemään, sietääkö kohde muutoksia ja minkälaista muutos voisi olla. Luokat on osoitettu eri värein pohjakaavioissa.[80] Kiasman julkisivut, rakennuksen liittyminen ympäristöönsä sekä rakennuksen lähiympäristöt muodostavat kaikilta osiltaan erittäin arvokkaan kokonaisuuden, jota ei ole jaoteltu eri arvoluokkiin.

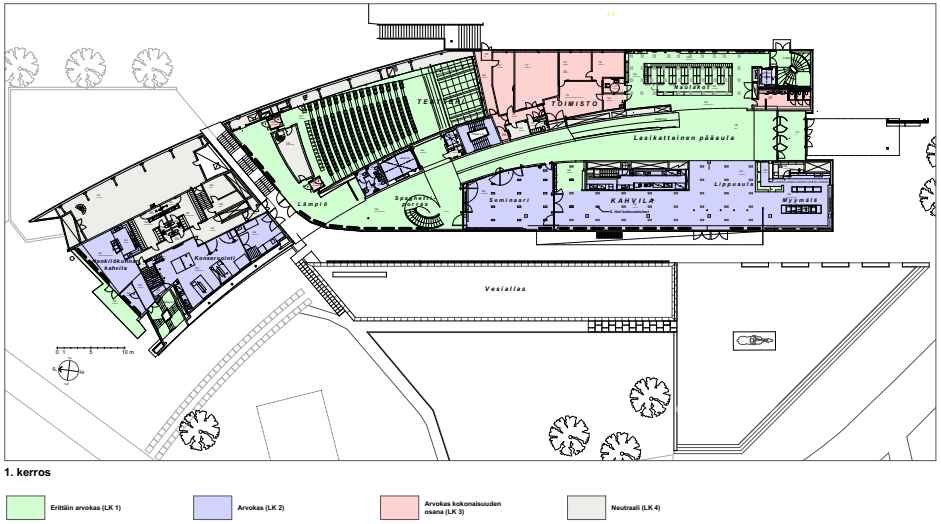

Esimerkkinä ensimmäisen kerroksen arvotuskaavio. Kaikki rakennuksen arvoluokkia kuvaavat pohjakaaviot ovat raportin liitteessä.

Ks. Liitteet lukuun 4.3 Rakennuksen arvoluokat sivut 115-121.

ARVOLUOKAT

ERITTÄIN ARVOKAS (LK 1)

Tila, tilasarja, rakennusosa, pinta, materiaali, yksityiskohta, kiinteä sisustus yms. osatekijän muodostama kokonaisuus, joka ilmentää kirkkaasti Kiasman ainutlaatuista arkkitehtonista ideaa ja sen suunnitteluperiaatteita. Eri osatekijät symbolisoivat koko rakennusta ja ovat erottamaton osa kokonaisarkkitehtuuria. Perusteita:

- Tila on julkinen, yleisölle avoin tai muutoin edustava.
- Edustaa erinomaisesti alkuperäisiä oleellisia suunnitteluperiaatteita ja niiden alkuperäistoteutusta.
- Kiasman yksilöllinen ominaispiirre, joka luo voimakkaasti paikan henkeä ja on erittäin merkittävä elämyksellisen kokemuksen tekijä.
- On esitelty ja tunnustettu laajalti kansainvälisissä ja kotimaisissa medioissa.
- On säilynyt arkkitehtuuriltaan, rakennusosiltaan, materiaaleiltaan ja yksityiskohdiltaan hyvin alkuperäisenä.
- Tehdyssä muutoksessa on huomioitu hyvin alkuperäiset suunnitteluperiaatteet.

Tilamuutoksia tulee välttää. Toimenpiteiden tulee olla tilan, tilasarjan tai rakennusmuodon alkuperäisiä yksityiskohtia säilyttäviä, ennallistavia tai konservoivia. Palauttavat muutokset ovat mahdollisia, mutta ne on harkittava huolella. On arvioitava jo tehtyjen ja soveltuvien muutosten säilyttämistä historiallisena kerrostumana. Vain välttämättömiä rakennus- ja taloteknisiä sekä käyttötarkoituksen edellyttämiä muutoksia voi tehdä, kun ne huolella sovitetaan rakennuksen arkkitehtuuriin ja muihin ominaispiirteisiin alkuperäiset suunnitteluperiaatteet huomioiden.

ARVOKAS (LK 2)

Tila, tilasarja, rakennusosa, pinta, materiaali, yksityiskohta, kiinteä sisustus yms. osatekijä tai näiden muodostama kokonaisuus, joka ilmentää selkeästi rakennuksen arkkitehtonista ideaa ja on merkittävä osa kokonaisarkkitehtuuria. Perusteita:

- Tila on usein julkinen, yleisölle avoin tai muutoin edustava.
- Edustaa hyvin alkuperäisiä oleellisia suunnitteluperiaatteita ja ne ilmenevät selkeästi.
- Luo merkittävällä tavalla paikan henkeä ja on tärkeä elämyksellisen kokemuksen tekijä.
- On säilynyt arkkitehtuuriltaan, rakennusosiltaan, materiaaleiltaan ja yksityiskohdiltaan pääosin alkuperäisenä.
- Tehty muutos on sovitettu taitavasti kokonaisuuteen.

Tilamuutoksia voi tehdä vain poikkeuksellisista syistä. Toimenpiteiden tulee olla tilan, tilasarjan tai rakennusmuodon alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita huomioivia tai palauttavia. Palauttavat muutokset ovat mahdollisia, mutta ne on harkittava huolella. On arvioitava jo tehtyjen ja soveltuvien muutosten säilyttämistä historiallisena kerrostumana. Voidaan tehdä harkittuja rakennus- ja taloteknisiä sekä käyttötarkoituksen edellyttämiä muutoksia, kun ne huolella sovitetaan rakennuksen arkkitehtuuriin ja muihin ominaispiirteisiin alkuperäiset suunnitteluperiaatteet huomioiden.

ARVOKAS KOKONAISUUDEN OSANA (LK 3)

Tila, tilasarja, rakennusosa, pinta, materiaali, yksityiskohta, kiinteä sisustus yms. osatekijä tai näiden muodostama kokonaisuus, joka ilmentää rakennuksen arkkitehtonista ideaa osana laajempaa kokonaisuutta. Perusteita:

- Tila on puolijulkinen ja/tai pääkäyttötarkoitusta tukeva.
- Usea kokonaisuuden osatekijä edustaa alkuperäisiä oleellisia suunnitteluperiaatteita, ja ne ilmenevät jossain määrin edelleen.
- Tunnistettavissa osaksi Kiasmaa.
- Saa merkityksensä kokonaisuuden osana ja tukee vastaavasti arvokkaampien osatekijöiden asemaa kokonaisuudessa.
- Säilynyt arkkitehtuuriltaan, rakennusosiltaan, materiaaleiltaan ja yksityiskohdiltaan osin alkuperäisenä.
- Tehty muutos soveltuu kokonaisuuteen.

Palauttavat ja eheyttävät muutokset ovat mahdollisia. Voidaan tehdä harkittuja rakennus- ja taloteknisiä sekä käyttötarkoituksen edellyttämiä muutoksia sekä tilamuutoksia, kun ne sovitetaan rakennuksen arkkitehtuuriin ja muihin ominaispiirteisiin alkuperäiset suunnitteluperiaatteet huomioiden.

NEUTRAALI (LK 4)

Tila, tilasarja, rakennusosa, pinta, materiaali, yksityiskohta, kiinteä sisustus yms. osatekijä tai näiden muodostama kokonaisuus, jolla on vain vähän merkitystä rakennuksen arkkitehtonisen idean kannalta tai osana laajempaa kokonaisuutta. Perusteita:

- Tila ei ole julkinen ja se on erotettu muista, kuten varasto-, apu- ja tekninen tila.
- Suunnitteluperiaatteet noudattavat rakentamisajan yleisiä käytäntöjä, tekninen tai muita palveleva tila.
- Kohteella ei ole merkitystä kokonaisuuden osana eikä se vaikuta arvokkaampien osatekijöiden asemaan kokonaisuudessa.

Rakennus- ja taloteknisiä sekä käyttötarkoituksen edellyttämiä muutoksia ja tilamuutoksia voi tehdä. Muutokset eivät saa heikentää välittömästi tai välillisesti rakennuksen arvokkaampien osatekijöiden säilymisedellytyksiä, arvoa tai merkitystä arkkitehtonisessa kokonaisuudessa.

5 KIASMAN VASTUUSUOJELU KÄYTÄNTÖÖN

Kiasma on rakennuksena ja käyttötarkoitukseltaan niin poikkeuksellinen, että työskentely siellä edellyttää tavanomaisten tietojen ja taitojen lisäksi juuri tämän talon erityispiirteiden ja käytäntöjen omaksumista. Perehtyminen ja perehdyttäminen talon tavoille – siis myös vastuusuojeluun – koskee kaikkia johtajista alkaen, vakituisia, määräaikaisia tai vain kerran näyttelyä pystyttäviä. Kiinteistönhuolto, siivoaminen, tekninen ylläpito, korjaaminen tai näyttelyn rakentaminen on Kiasmassa omanlaistaan.

5.1 VASTUUSUOJELUN PROSESSIT

Vastuusuojelun toteutumisen kannalta on oleellista, että ylläpitoon ja korjauksiin liittyvät prosessit ovat hallittuja. Vastuut, velvollisuudet ja oikeudet tulee sopia niin, että ne ovat kaikille selvät. Omistaja panostaa ylläpitoon ja korjauksiin riittävät resurssit. Tiedonhallinta on järjestetty tarkoituksenmukaisesti. Kaikki tahot osallistetaan prosessiin ja toimenpiteet dokumentoidaan.

Kiasmassa työskentelee ammattilaisia, joilla on pitkä kokemus rakennuksesta ja siellä toimimisesta. Vastuusuojeluaineiston tulee sisältyä Kiasmassa ja Kiasman kanssa työskentelevien uusien työntekijöiden perehdyttämiseen niin museon sisällä kuin Senaatissakin. Tiedon ja ymmärryksen jakaminen on avainasemassa. On tärkeää, että ihmiset jakavat tietonsa ja taitonsa uusille tulokkaille.

5.1.1 KIASMA-RAKENNUKSEN YLLÄPITO

Kiasman päivittäisellä ylläpidolla, siivouksella, turvaratkaisuilla, yleisön ohjauksella jne. on vaikutuksensa rakennuksen ilmeeseen ja säilymiseen. Pitkäkestoisten käytänteiden tulee olla tarkoin harkittuja myös suojelun näkökulmasta.

Kiinteistönhoito- ja siivoustyötä arvioidaan ja ohjeistusta päivitetään tarpeen mukaan jatkuvasti. Käytäntöjä valvotaan ja niitä muutetaan vasta kun asia on käsitelty etukäteen sovitussa prosessissa. Kiinteistön hoitoon ja siivoukseen käytetään alan parhaita toimijoita. Siivouksen osalta jokainen näyttely ohjeistetaan erikseen. Huolehditaan toimenpiteiden palautettavuudesta siten, ettei pysyviä vaurioita synny.

Vastuusuojeluohjeet ovat osa palvelukuvausta ja sopimusmateriaalia kiinteistön huolto- ja hoitosopimuksia ja muita vastaavia palveluja hankittaessa. Museorakennuksen ja sen lähiympäristön erityispiirteiden hoito-ohjeet kirjataan sopimuksiin. Kun uusi sopimus alkaa, osapuolet perehdytetään Kiasman ominaispiirteisiin ja hoidon periaatteisiin. Kiinteistöpäälliköt perehdyttävät tekijät siihen, mitä ja miten kohteessa pitää tehdä sisällä ja ulkoalueilla. Hoito- ja korjaustyöt dokumentoidaan, jotta niitä voi seurata ja tarvittaessa linjata uudestaan. Virheistä otetaan opiksi.

Senaatin ja Kansallisgallerian kiinteistönhoidon yhteyshenkilöt sekä vastuuarkkitehti päivittävät sähköisen huoltokirjan sisällön, jotta ohjeet noudattavat vastuusuojelun periaatteita.[81]

5.1.2 NÄYTTELYTOIMINTA JA TURVASUUNNITTELU

Tämän julkaisun ohjeet koskevat myös näyttelysuunnittelua, -rakentamista ja avoinnapitoa. Yksityiskohtaiset ohjeet rakenteiden kuormittamisesta, ripustamisesta, palo- ja yleisöturvallisuudesta – mitkä kaikki heijastuvat myös esillä olevien teosten turvallisuuteen – löytyvät Kiasma käsikirjasta.

Kiinteistönhoidon ja siivouksen ohjeistusta tarkennetaan jokaisen näyttelyn kohdalla erikseen sen erityispiirteiden mukaan.

Näyttelysuunnittelussa huomioidaan rakennuksesta johtuvat rajoitteet ja mahdollisuudet, muun muassa:

- Ripustamisen yksityiskohdat käydään läpi museotekniikan kanssa.
- Tehdään riskiarvio ja laaditaan hyvissä ajoin turvallisuussuunnitelma.
- Tarvittaessa näytteillepano suunnitellaan asiantuntijan kanssa (esim. rakennesuunnittelija, palokonsultti).
- Kattoihin ripustamisesta vastaavien henkilöiden tulee tutustua sisäkattorakenteisiin ja hallita ripustamiselle annetut ohjeet ja kiellot.

5.1.3 KORJAUS- JA MUUTOSHANKE

Jos Kiasmassa halutaan tehdä muutoksia tiloihin, rakenteisiin tai pintoihin, asia käsitellään sovitussa prosessissa yhteisesti Senaatti-kiinteistöjen, Kansallisgallerian ja Museoviraston kesken.

Suojelupohdintojen laajuus voi vaihdella vaatimattomasta yksityiskohdasta rakennuslupaa vaativiin muutoksiin.

Toimenpide on oleellista puntaroida yhdessä, vaikka se vaikuttaisikin pieneltä. Käytännön ennakoiva yhteistyö Senaatin ja Kansallisgallerian kiinteistönhoidosta vastaavien ja vastuuarkkitehdin välillä on tärkeää. Tarvittaessa mukaan otetaan museon henkilökuntaa ja viranomaiset. Näin suunnittelu lähtee alusta asti keskustelevaan, avoimeen sekä kulttuurihistorialliset arvot säilyttävään suuntaan.

Korjaus- tai muutoshankkeeseen ryhtyvän on syytä aluksi perehtyä tämän vastuusuojelujulkaisun päälukuihin. Muutostarpeita peilataan aina

- alkuperäisiin suunnitteluperiaatteisiin,
- materiaaleihin,
- jo tehtyihin muutoksiin,
- arvoluokkiin,
- ylläpidon ja korjausten ohjeisiin,
- sekä tarvittaessa vielä Kiasma käsikirjan yksityiskohtaiseen sisältöön.

Korjaus- ja muutoshanke etenee vastuusuojelun kannalta tyypillisesti näin:

- Keskustellaan lähtökohdista ja tavoitteista työryhmässä Senaatti, vastuuarkkitehti sekä käyttäjät.
- Työryhmän harkinnan mukaan otetaan ennakoivasti yhteyttä rakennusvalvontaan ja Museovirastoon.
- Varmistetaan resurssit, eli varataan hankkeelle riittävästi aikaa ja rahaa.
- Suunnitellaan viestintä ja vuorovaikutus talon sisällä ja talon ulkopuolelle.
- Valitaan suunnittelijat.
- Tehdään tarvittavat tutkimukset ja selvitykset.
- Suunnitellaan hankkeen sisältö ja toimintatavat. Tunnistetaan muutoksen ja toteutuksen haasteet ja mahdollisuudet. Linjataan säilyttämisen ja korjaamisen periaatteet, osoitetaan muutokset, määritellään toimenpiteet.
- Korjaus- tai muutossuunnitelmassa (restaurointisuunnitelmassa) selostetaan riittävässä laajuudessa kohteen nykytila ja suojelun sisältö, suunniteltujen

toimenpiteiden tarkoitus ja vaikutus suojelun toteutumiseen sekä restauroinnin periaatteet.

• Käydään läpi suunnittelun eri vaiheet hankkeen laajuudesta ja urakkamuodosta riippuen, eli tarve- ja hankesuunnittelu, luonnosvaihe, lupa-asiakirjat, toteutussuunnittelu.

• Pyydetään ja huomioidaan lausunnot.

• Haetaan tarvittavat luvat.

• Valitaan urakoitsijat ja muut toteuttajat.

• Suunnitteluvaiheessa määritellyt tavoitteet tehdään toteuttajille selviksi. Heidät perehdytetään Kiasman erityispiirteisiin ja niiden kanssa toimimiseen.

• Toteutetaan hanke siten että suojelutavoitteet täyttyvät, apuna mm. tarkoituksenmukaiset työmaajärjestelyt, suojaukset, katselmukset, mallityöt jne.

• Dokumentoidaan toteutus.

• Perehdytetään Kansallisgallerian henkilökunta suojelutavoitteisiin.

• Laaditaan ja tallennetaan korjaus-, restaurointi- tai konservointiraportti sekä toteutusvaiheiden valokuvadokumentointi.

• Päivitetään Kiasma käsikirja ja sähköinen huoltokirja.

Vastuuarkkitehti pitää yhteyttä Museovirastoon ja rakennusvalvontaan. Viranomaisten kanssa on syytä neuvotella ennakkoon. Rakennusvalvonnan lupa on pyydettävä muutoksista, jotka vaikuttavat mm.

• käyttötarkoitukseen,

• julkisivuihin,

• kantaviin rakenteisiin,

• talotekniikkaan,

• esteettömyyteen tai

• rakenteelliseen paloturvallisuuteen.

5.2 OSAPUOLET

Vastuusuojelun ohjeiden mukaisiin käytäntöihin sitoutuvat Senaatin rakennuttaja- ja kiinteistöpäällikkö, toimialajohtaja ja Kansallisgallerian johto (ml. Kiasman johto) sekä Museoviraston ja muiden osapuolten vastuuhenkilöt. Yhteistyö ja avoin tiedotus vastuusuojelusta ovat tärkeitä. Eri osapuolten roolit sovitaan selkeiksi ja avoimiksi, tarvittaessa ne korjataan paremmin toimiviksi. Palvelukuvaukset räätälöidään Kiasmaan sopiviksi. Kun tehdään sopimuksia, perehdytetään tekijät.

5.2.1 SENAATTI-KIINTEISTÖT

Senaatti-kiinteistöt hoitaa Kiasmaa arvokohteiden toimintaohjeen mukaisesti eli samoin periaattein kuin suojeltua rakennusta. Arvokohteet Senaatti on määritellyt arvokiinteistöstrategiassa ja merkinnyt ne kiinteistötietokantaansa. Arvokohteisiin lukeutuu sellaisia rakennuksia, joilla ei ole virallista suojelustatusta, kuten Kiasma. Tätä omatoimista suojelua Senaatti kutsuu vastuusuojeluksi. Vastuusuojelun toteutumisella on sekä omistajan että käyttäjän johdon tuki.

Omistajan ja käyttäjän välisiä yhteyshenkilöitä ovat Senaatin rakennuttajapäällikkö ja kiinteistöpäällikkö. He perehtyvät Kiasman arkkitehtuuriin, taideteoksiin verrattavissa oleviin materiaaleihin ja rakennusosiin sekä niiden hoidon periaatteisiin. He ohjeistavat ja arvioivat Kiasman kiinteistönhoidon toimintaa vuosittain. He huolehtivat vastuusuojelun käytännön periaatteiden noudattamisesta ja perehdyttämisestä, tilaavat ja seuraavat erilaisia huolto- ja kunnossapitotoimenpiteitä. Lisäksi he osallistuvat kaikkiin kunnossapito- ja korjaushankkeisiin. Talotekniikan asiantuntijat ja assistentit avustavat, samoin rakennuttajakonsultti. Senaatti ylläpitää pitkäntähtäimen ylläpitosuunnitelmaa (PTS).

5.2.2 KANSALLISGALLERIA JA KIASMAN KÄYTTÄJÄT

Kansallisgallerian ja Kiasmassa työskentelevän henkilökunnan vastuulla ovat keskeiset käytännön toimet, heidän ansiostaan näyttelyvieraat, teatterin, kirjaston, myymälän ja ravintolan kävijät sekä taiteilijat – ihmiset, joille talo varsinaisesti on tehty – saavat ansaitsemansa kokemuksen Kiasmasta.

Kansallisgallerian kiinteistöpäällikkö, LVI- ja sähköasiantuntija ohjaavat Kiasman kiinteistönhoidon ylläpitoa. Talon sisäisiä päivittäisiä asioita ovat materiaalien säilyminen, siivous, näyttelyiden, museomyymälän ja kahvilan pyörittäminen. Näyttelymestarit vastaavat teosten siirroista ja näyttelyiden rakentamisesta. Näyttelyn suunnittelijat ja toteuttajat ovat avainasemassa gallerioiden säilymisen ja ilmeen kannalta. Käytännössä he vaikuttavat konkreettisesti tilojen käyttöön, käsittelevät pintoja ja näyttelyiden yhteydessä tehtäviä asennuksia vuosittain jopa useita kertoja.

Kansallisgallerian henkilökunnasta olisi hyvä nimetä kiinteistöpäällikön työryhmään yksi tai useampi vastuusuojelun yhteyshenkilö, joka perehtyy hoidon periaatteisiin esimerkiksi koskien kalusteita ja niiden kunnossapitoa, korjausta ja hankintaa.

5.2.3 KIINTEISTÖNHOIDON HENKILÖSTÖ

Kiinteistönhoitaja ja kohdevastaava vastaavat päivittäisestä kiinteistönhoidosta, ja he ovat siten silmät ja korvat Kiasman vastuusuojelussa. Kiinteistönhoitosopimuksessa määritellään sisä- ja ulkopuoliset kiinteistönhoitotyöt, -ohjeet ja tekniset huollot. Kiinteistönhoitoa ohjaa sähköinen huoltokirja, jossa ovat palvelukuvaukset. Palveluihin kuuluvat ympärivuorokautinen päivystys ja rakennusautomaation etävalvonta. Käyttäjien palvelupyynnöt ja pienet vikakorjaukset toteutetaan käyttäjän ja vastuuarkkitehdin ohjauksessa. Ilmoitusjärjestelmään kuittaantuu myös töiden tekeminen. Palvelutuotekirjastoa ja kiinteistönhoidon jatkuvia tehtäviä päivitetään ja tarkennetaan vähintään sopimuskausittain.

Huoltohenkilöstöön lukeutuvat kiinteistöhuoltoyhtiön kaikki huoltohenkilöt sekä siivouspalvelut. Heidän on tärkeä tuntea kohteen hoidon tavoitteet myös suojelunäkökulmasta. Esimerkiksi ylläpitosiivousta pyritään pitämään korkealla tasolla, jotta ei synny siivousvelkaa eli pinttynyttä likaa. Näin puhdistusmenetelmät ja aineet voidaan pitää minimissään, eivätkä käytettävät aineet ja tavat tarpeettomasti kuluta alkuperäisiä pintoja. Oma lukunsa ovat patinoinnit: patinaa ei jynssätä pois.

5.2.4 VASTUUSUOJELUTYÖRYHMÄ

Kiasmassa toimii erilaisia työryhmiä. Vastuusuojeluasioita käsitellään osana Senaatin ja käyttäjän välistä yhteistyötä, mutta varsinainen vastuusuojeluryhmä kokoontuu säännöllisesti, esimerkiksi kaksi kertaa vuodessa. Ryhmä käsittelee Kiasman käytännön ylläpitoa ja korjaamista, arvioi tehtyjä toimenpiteitä ja ohjaa tulossa olevia korjauksia ja hankkeita. Kokoonkutsujana toimii kiinteistöpäällikkö. Jäseninä ovat ainakin kiinteistö- tai rakennuttajapäällikkö Senaatista, vastuuarkkitehti ja käyttäjän edustaja. Museoviraston yhteyshenkilö osallistuu tarpeen mukaan. Vastuusuojeluryhmä päivittää perehdyttämissuunnitelmat ja -ohjeet.

5.2.5 VASTUUARKKITEHTI

Kiasmalla on oma vastuuarkkitehti. Hän on mukana museon korjauksissa, toimii pienempien kunnossapitotöiden arkkitehtisuunnittelijana, hakee rakennusluvat, huolehtii henkilö- ja paloturvallisuuden sekä esteettömyyden toteutumisesta. Suuremmissa Kiasman korjaushankkeissa suunnittelijat kilpailutetaan hankintalain mukaisesti. Tällöin vastuuarkkitehti on hankkeessa mukana asiantuntijana.

Vastuuarkkitehti huolehtii suojelutavoitteiden toteutumisesta, joten hänen tulee olla paneutunut Kiasman erityispiirteisiin ja rakennushistoriaan. Hänellä on kokemusta suojeltujen rakennusten korjaus- ja restaurointisuunnittelusta. Aiotuista muutoksista ja muista oleellisista hankkeista vastuuarkkitehti on yhteydessä talon alkuperäisiin suunnittelijoihin – Steven Holliin, Timo Kiukkolaan ja Vesa Honkoseen. He antavat oleellista tietoa kohteen taustoista ja tavoitteista. Samaan tarpeeseen vastaa myös käsillä oleva vastuusuojelun raportti.

Vastuuarkkitehti päivittää BEM-projektipankkiin olemassa olevan hanke- ja historiamateriaalin ja täydentää Kiasman aineistot projektipankkiin vuosittain.

5.2.6 SUUNNITTELIJAT

Kiasman rakenteet ja talotekniikka ovat ainutlaatuisia. Niiden ylläpito ja siihen liittyvä muutossuunnittelu vaativat kohteen ominaisuuksiin pitkäjänteisesti perehtynyttä osaamista. Tästä syystä on välttämätöntä, että pätevät, kohteen erityispiirteisiin paneutuneet tekijät ovat pitkään käytettävissä. Valintaperusteissa painotetaan laatua. Heiltä edellytetään aikaisempaa kokemusta arvorakennuksista ja suojelukohteen parissa toimimisesta. Kokemus osoitetaan henkilökohtaisin referenssein.

5.2.7 KUNNOSSAPITOHENKILÖSTÖ JA URAKOITSIJAT

Tavoite on, että pienempiä kunnossapito- ja korjaushankkeita tekevät vakiintuneet yhteistyötahot, jolloin heidän työntekijänsä perehdytetään vastuusuojeluohjeistuksen periaatteisiin. Vaativissa pintakäsittelytöissä suositellaan käytettäväksi restaurointi- ja konservointitöiden kumppaneita. Urakoitsijoilta, taidevalajilta, konservaattoreilta, kaikilta, joille annetaan toimeksiantoja Kiasmasta, edellytetään osoitettuja ansioita ja kokemusta museokohteista tai muista arvorakennuksista.

5.2.8 MUSEOVIRASTO

Museovirasto on valtion omistamien kiinteistöjen rakennusperinnön asiantuntijaviranomainen, joka tukee Kiasman vastuusuojelua, museon hoidon ja restauroinnin käytäntöjä sekä antaa tarvittaessa ohjeita suunnitelmien kehittämiseen, töiden toteutukseen ja dokumentointiin.

Museoviraston osallistumisesta sovitaan hanke- tai kohdekohtaisesti jo suunnittelun alkuvaiheessa. Virastolta pyydetään merkittävistä korjaus- ja muutossuunnitelmista lausunto, jota myös rakennuslupaa haettaessa rakennusvalvontaviranomainenkin tarvitsee lupakäsittelyä varten. Museovirasto ottaa kantaa siihen, toteuttaako suunnitelma vastuusuojelulle tässä raportissa asetettuja tavoitteita. Vastuusuojelun toteutuminen on rakennuksen omistajan eli Senaatin tehtävä.

Vastuuarkkitehti pitää yhteyttä Museovirastoon päin. Museovirasto puolestaan nimeää Kiasman vastuusuojelun yhteyshenkilön.

5.3 YLLÄPIDON JA KORJAAMISEN TIEDONHALLINTA

Tietoa Kiasman rakennuksen erityispiirteistä ja niiden ylläpidon ohjeista on kirjattu tämän julkaisun lisäksi Kansallisgallerian käyttämiin Senaatin sähköisiin järjestelmiin, kuten huoltokirjaan ja BEM-projektipankkijärjestelmään, jossa ovat ja jonne vastaisuudessakin tallennetaan kaikki Kiasma-rakennukseen tehtyjen toimenpiteiden sähköiset dokumentit. Rakennuksen ulkovaipasta on laadittu tietomalli, joka perustuu eri korjaushankkeiden aikana tehtyihin osamittauksiin. Se sisältää myös piilossa olevia rakenteita. Sisätilojen osalta tietomalli palvelee näyttelysuunnittelua, sisältäen esimerkiksi alakattojen yläpuolella piilossa olevan tekniikan. Näiden lisäksi Kiasman rakentamiseen liittyvät ratkaisut on selostettu perinpohjaisesti ”Kiasma käsikirjassa”.

Tiedon saaminen on Kiasmassa työskentelevien oikeus ja tiedon omaksuminen on heidän velvollisuutensa.

Rakennuksen ylläpito- ja korjaustiedot on pidettävä ajan tasalla ja mahdollisimman helposti löydettävinä. Näin välittyy oleellinen tieto yhtä hyvin jokapäiväisen ylläpidon kuin eri mittaluokan korjaustenkin tekijöille. Kaikista hankkeista kannattaa laatia ja tallentaa korjaus-, restaurointi- tai konservointiraportti sekä toteutusvaiheista valokuvadokumentointi. Tärkeätä on, että yhteistyö ja jatkuva yhteydenpito Senaatin, Kansallisgallerian, kiinteistönhoitajan ja vastuuarkkitehdin välillä toimii myös tiedonhallinnassa.

Kiasma käsikirja on epätavanomaisesta rakennuksesta tehty oma huoltokirja ja käyttöohje, jota on ylläpidetty 1990-luvulta alkaen. Käsikirjan sisältöä on päivitetty 2020. Uusi päivitys on ajankohtainen 2022 valmistuneen peruskorjaushankkeen jälkeen. Kiasma käsikirja on tallennettu BEM-projektipankkijärjestelmään. Kiasma käsikirjasta löytyvät perinpohjaisemmin tämän julkaisun tiedot ja ohjeet. Käsikirjan tietoja saa käyttöön Senaatin ja Kansallisgallerian kautta.

Kiasma käsikirja sisältää:

- kuvauksen huolto- ja ylläpitotoimenpiteistä,
- koosteen suunnitelmista ja tehdyistä muutoksista rakennusosittain,
- oleelliset taustatiedot tiloista, rakennusosista, materiaaleista ja pintakäsittelyistä,
- käytännölliset ohjeet eri käyttötilanteisiin, paloturvallisuuteen, kulunvalvontaan ja liikenteeseen, korjaustöiden valmisteluun, näyttelyiden rakentamiseen, lattioiden kantavuuteen, jne.,
- lyhyen historiikin tekijäluetteloineen,
- kuvauksen Kiasman arkkitehtuurin lähtökohdista ja merkityksistä,
- talotekniikan erityispiirteet,
- suunnitteluasiakirjat, jotka ovat liitteissä.

6 KIASMAN YLLÄPIDON JA KORJAUSTEN OHJEET

Tämän luvun ohjeilla halutaan auttaa rakennuksen kanssa työskenteleviä säilyttämään Kiasma juuri Kiasmana. Arkkitehtuuriltaan erittäin monipuolinen taidemuseo on julkiseksi rakennukseksi melko pieni, mutta erilaisia osakokonaisuuksia siitä löytyy runsaasti. Kaikki julkisivut poikkeavat toisistaan, olkoonkin että ne ovat selvästi "samasta talosta". Myös jokainen sisätila on uniikki. Jokapäiväinen toimintakin on monipuolista yleisötapahtumista teosten säilymisen turvaamiseen. Näin ollen ylläpidon ja korjausten ohjeita on paljon.

Kiasman käyttö ja toiminta nykytaiteen museona muuttuu jatkuvasti, mikä heijastuu väistämättä myös rakennukseen. Rakennus suunniteltiin 1990-luvulla silloisten toimintatavoitteiden ja tulevaisuusnäkymien mukaisesti. Vuosikymmeniä myöhemmin maailma ja nykytaide ovat erilaisia, josta saattaa syntyä ristiriitaa museorakennuksen suojelutavoitteiden kanssa.

Ohjeistuksen pohjana ovat edeltävät luvut 1-5, niiden kuvaukset rakennuksen alkuperäisistä ominaisuuksista, muutoshistoriasta ja arvoista sekä Kiasma käsikirjaan tallennetut yksityiskohtaiset tiedot rakennuksesta. Tästä luvusta on linkkejä aiempiin lukuihin.

Käytännölliset ohjeet Kiasman ominaisuuksien ja erityispiirteiden ylläpitämisestä ja korjaamisesta esitetään harmaalla pohjalla tähän tapaan.

▶ Linkit on esitetty tähän tapaan.

Rakennusosia uusittaessa ja korjattaessa tulee perehtyä Kiasma käsikirjaan. Kiasma käsikirjan tietoja on syytä verrata paikan päällä olevaan rakenteeseen ennen tuotteiden tilaamista ja asentamista.[82] Kiasman omistaja huolehtii, että Kiasma käsikirjan päivittäminen on organisoitu pitkäjänteisesti. Kiasma käsikirjaan päivitetään jokainen korjaus- ja muutoshanke niiden valmistuttua.

6.1 PERIAATTEET

Kiasmaa hoidetaan ja korjataan kuten suojeltua rakennusta. Tavoitteena on säilyttää ainutlaatuisen rakennuksen arkkitehtuuri ja ominaispiirteet sekä sovittaa tarvittavat muutokset niihin. Apuna hoidossa, käytössä ja muutossuunnittelussa on tämä raportti.

Alkuperäiset suunnitteluperiaatteet pätevät edelleen vastuusuojelussa.

▶ Ks. Luku 2.2 sivu 18.

6.1.1 YLEISET KORJAUSPERIAATTEET

Korjaamisen lähtökohtana on kaikkien julkisivujen sekä sisätilojen, mutta erityisesti arvoluokissa 1-3 esitettyjen tilojen, rakenteiden, rakennusosien, materiaalien ja pintojen sekä kalustuksen säilyttäminen. Tarpeen mukaan käytetään erityisosaamista vaativia konservoivia ja entistäviä menetelmiä.

Rakennusta ympäristöineen hoidetaan ja käytetään siten, ettei sen kulttuurihistoriallinen arvo heikenny. Korjaus- ja muutostöiden tulee perustua kohteen historian, alkuperäistoteutuksen, oleellisten suunnitteluperiaatteiden, säilyneisyyden ja muutosvaiheiden hyvään tuntemukseen.

Rakennuksen ulkoasu säilytetään. Kiasman ulkoarkkitehtuuriin ei lisätä mitään, eikä siitä oteta mitään pois.[83]

Keskeiset sisätilat ja kiinteä sisustus säilytetään.

Kantaviin rakenteisiin ei tehdä muutoksia ilman huolellista rakennesuunnittelua ja rakennuslupaa.

Korjauskelvottomat rakennusosat uusitaan alkuperäistä toteutusta vastaten tai perustellusti muutoin rakennuksen ominaispiirteisiin soveltuvalla tavalla. Mikäli rakennusosia on aiemmin uusittu tästä poiketen, on ne viimeistään elinkaarensa päässä uusittava alkuperäistä vastaavalla tavalla.

Muutos- ja korjaushankkeisiin varataan resurssit myös dokumentointia varten. Tieto lähtötilanteesta, keskeisistä työvaiheista ja lopputilanteesta talletetaan. Kiasma käsikirja päivitetään.

6.1.2 ARKKITEHTUURI

Kiasman arkkitehtuurin perusominaisuudet ovat säilyneet hyvin. Niitä vaalitaan ja korjaukset sovitetaan niihin.

Katso rakennusta kokonaisuutena, älä keskity vain yhden kysymyksen ratkaisuun.

Rakennuksen kiasmaattinen geometria ja tilojen alkuperäinen valon arkkitehtuuri säilytetään. Rakennuksen tilajakoa ei muuteta ilman perusteellista harkintaa suojelusta vastaavassa organisaatiossa. ▶ Ks. luku 5.

Materiaaleja ja värejä ei poisteta eikä lisätä. Häiritsevästi muutetut tilat ja rakennusosat palautetaan pääsääntöisesti alkuperäisen arkkitehtuurin mukaisiksi.

Yleisö- ja galleriatilat, niiden muodot ja ovien paikat säilytetään. Jos tilamuutoksia joudutaan tekemään, tulee noudattaa alkuperäisen sommitelman henkeä: ei suunnitella huoneita, vaan suunnitellaan reittejä ja paikkoja, joiden lattia- ja kattopinnat jatkuvat tilasta toiseen.

Rakennusta varten on suunniteltu uniikkeja varusteita, painikkeita, vetimiä, vaatekoukkuja, valaisimia ym. Useimmat on valettu metalliin. Niiden omintakeista estetiikkaa noudatetaan jatkossakin.

Steven Hollin toimiston suunnittelemat kiinto- ja irtokalusteet, valaisimet ja varusteet säilytetään käytössä ja tarvittaessa kunnostetaan. Käytöstä poistettavat alkuperäiset materiaalit, kiintokalusteet ja rakennusosat varastoidaan myöhempää käyttöä ja palauttamista varten. Talossa pidetään varaosapankkia.

Mahdolliset uudet lisäykset tehdään ilmeeltään alisteisina olevalle arkkitehtuurille. ”Restaurointiarkkitehdin käden jälki” ei saa erottua silmiinpistävästi vanhasta. Uudisosien on kuitenkin hyvä erottua hienovaraisesti alkuperäisestä. Muutokset pyritään tekemään niin, että ne voidaan haluttaessa poistaa jälkiä jättämättä.

6.1.3 KORJAUKSET

Toimenpiteet vaihtelevat pienistä vuosihuolloista ja käytön aiheuttamien kulumien paikkaamisesta aina isoihin toiminnallisiin muutoksiin ja elinkaarensa päässä olevan tekniikan uusimiseen. Kiasman säilymisen kannalta on keskeistä, miten korjaukset tehdään.

Korjauksissa ei tehdä muutoksia tiloihin, rakenteisiin tai pintoihin ilman että asia on käsitelty etukäteen sovitussa prosessissa. Ks. luku 5.

Kaikki korjaus- ja muutossuunnittelun osapuolet perehdytetään Kiasman poikkeuksellisiin ominaispiirteisiin ja suunnitteluperiaatteisiin. Käytetään talon tuntevia, suojelukohteisiin pätevöityneitä suunnittelijoita.

Korjaukset ja muutokset toteutetaan suunnitelmien mukaan. Mikäli suunnitelma ei ole toteuttamiskelpoinen tai sille löytyy parempi vaihtoehto, muutetaan ensin suunnitelmaa, ja vasta sitten rakennetaan. Toteutuksen mukainen suunnitelma arkistoidaan.

Selvitetään toiminnallisen pulman tai teknisen vaurion perimmäinen syy ja aloitetaan korjaustyöt syyn poistamisesta. Korjataan mieluummin kuin vaihdetaan uudeksi. Ei anneta korjausvelan kertyä. Korjataan kaikki mikä tulee korjata, mutta ei ylikorjata.

Alkuperäisten materiaalien ja rakennusosien merkitys tunnistetaan, ja niiden säilyttäminen käytössä on ensisijainen tavoite. Vaurioitunut materiaali korvataan tai käsitellään alkuperäisen toteutuksen mukaisin ratkaisuin.

Muutossuunnittelussa tunnistetaan alkuperäiset ratkaisut, joita voidaan palauttaa. Töihin liittyvissä purkutöissä dokumentoidaan esiin tulevat kerrostumat. Kyseenalaistetaan alkuperäisratkaisuista poikkeavat rakenteet, materiaalit ja tekniikat.

Kaikki korjattavat rakenteet ja asennukset sovitetaan rakennuksen arkkitehtuuriin. Milloin toimenpiteet tapahtuvat eri tavoin ylläpidettävien tilojen tai tilaryhmien välillä, huomioidaan vaikutukset tilarajojen yli tarkemmin vaalittavan kokonaisuuden ehdoilla. Tilakohtaisia ratkaisuja ei voi ilman tarkkaa harkintaa soveltaa kaikkialla rakennuksessa.

Tapauskohtaisesti määritellään mikä on rikki, mikä patinaa. Asennukset ja muutokset tehdään vahingoittamatta autenttisia pintoja.

Kiasma on alun perin lähtökohtaisesti esteetön rakennus, mutta saavutettavuutta parannetaan aina siellä missä se on mahdollista.

Ennen korjaustöiden alkua tehdään aina suunnitelma suojauksista, puhtaudenhallinnasta sekä paloturvallisuudesta, ja näihin varataan resurssit.

6.2 ARKKITEHTUURIN ”PELISÄÄNNÖT”

Kiasman vastuusuojelu ei koske ainoastaan käsin kosketeltavia ja nähtäviä pintoja, yksityiskohtia ja kalusteita, vaan myös museon immateriaalista puolta. Arkkitehtuurin erityisyyttä voi tarkastella yksilöimällä sen suunnitteluperiaatteet ja jakamalla ne ”pelisäännöiksi”. Säännöt on tunnettava ja sisäistettävä, jotta rakennuksen vastuusuojelun mukainen ylläpito ja korjaaminen onnistuvat parhaalla mahdollisella tavalla.

Arkkitehtuurin ”pelisäännöt” huomioidaan Kiasman korjaus- ja kehittämissuunnitelmissa. Tärkeimmät alkuperäiset Steven Hollin luomat suunnitteluperiaatteet on kuvattu luvussa 2.2 sivu 18.

6.2.1 AVAUTUMINEN KAUPUNKIIN

Vapaasti omalla tontillaan seisova, veistosmainen Kiasma on kuin tarjottimella kaupunkirakenteellisessa nivelkohdassa. Ympäröiviltä kaduilta, aukioilta ja puistoista avautuu näkymiä suurten lasiseinien läpi sisälle museoon, jolloin sen toiminta, esimerkiksi avajaishumu tai valoteokset, tulee osaksi laajempaa kaupunkitilaa. Näkymät ikkunoista, joista vieras voi näyttelykierron lomassa kurkata ulos ja paikallistaa itsensä suhteessa ilmansuuntiin, ovat tarkoin harkittuja.

Kiasman eteen tai kylkeen ei rakenneta mitään pysyvää. Ikkunoita ei peitetä.

Rakennuksen lähiympäristöön ei tuoda kaupallisia mainoslaitteita. Myös Kiasman omat mainokset sijoitetaan vain niille alun perin varattuihin paikkoihin.

Maasto pidetään mahdollisimman vapaana ylimääräisistä kalusteista, ajoesteistä, mainosstandeistä, pyörätelineistä, jäteastioista, ym. kaupunkielämän arkisista laitteista.

Kiasma ei pärjää naapureille kilpailussa valomainosten visuaalisesta näyttävyydestä muuten kuin pidättymällä niistä kokonaan.

Siisti ja rauhallinen lähiympäristö tekee tilaa ulkotaideteoksille. Veistoksille varataan oma reviirinsä. Suojelun arvoista on myös idea, miten museoon saavutaan ja millainen vierailun reitti on.

6.2.2 KIASMAATTISUUS

Sana *kiasmaattisuus* kuvaa museon geometristä järjestelyä ulkona ja sisällä, arkkitehtuurin nivoutumista ympäröivän kaupungin voimaviivoihin, mutta myös toimintojen ja tilojen, mm. gallerioiden tilasarjojen ja näyttelykierron, kietoutumista, limittymistä ja risteytymistä toisiinsa. Tämä ilmenee asemakaavatasolta aina yksityiskohtiin saakka.

Rakennuksen massoittelua, julkisivuja, tiloja, materiaaleja ja kalustusta, jos niihin kohdistuu korjaus- tai muutostarpeita, käsitellään aina *kiasmaattisen* kokonaisuuden osana.

Kiasmaattisuus tiedostetaan ja huomioidaan kaikessa toiminnassa, vaikkapa voimavarana paikan ominaisuuksista ammentavassa näyttelysuunnittelussa.

6.2.3 LUONNONVALO SISÄTILOISSA

Talon suunnitelleiden arkkitehtien sanoin Kiasman yksi rakennusaine on valo. Rakennuksen ainutlaatuinen ominaisuus on se, miten päivänvalo tulee sisään ja minkälaisissa pinnoissa se tulee näkyväksi. Sekä luonnonvalo että keinovalo johdetaan näyttelysaleihin useimmiten epäsuorasti, millä tavoitellaan häiriötöntä ympäristöä teoksille. Lasipinnat ovat monissa paikoissa sisäpinnoiltaan oksidipuhallettuja, varsinkin gallerioissa, jolloin luonnonvalo siroaa kauniisti ja tuottaa pehmeän valon ilman jyrkkiä varjoja. Valoisien alueiden vastapainona ovat hämyisemmät alueet.

Vaikka taidemuseon valaistuskäytännöt ovat osin muuttuneet siitä, mitä Kiasmassa alun perin tavoiteltiin, ja vaikka uusi tekniikka kenties paikoin antaisi mahdollisuuden jäljitellä päivänvaloa keinovalolla, on luonnonvalon rooli sisätiloissa tiedostettava keskeisenä osana Kiasman rakennustaiteellista olemusta. Valoaukkoja, ikkunoita tai kattoikkunoita ei levytetä pysyvästi umpeen.[84]

Kiasman kalenteriin voidaan varata myös sellaisia näyttelyitä, joissa näyttelytilojen annetaan kylpeä luonnonvalossa.

Kun valaisimia tai valonlähteitä uusitaan, tulee käyttää LED-valonlähteitä, joiden Ra-indeksi on korkea niin, että yksittäiset värit toistuvat hyvin, ja värilämpötila oikein valittu (ks. Kiasma käsikirja).

6.2.4 OMAEHTOINEN RYTMI

Kiasmassa rakenteet ja rakennusosat ovat matemaattisesti tasavälein järjestettyjä, mutta jokainen osakokonaisuus omaehtoisessa koordinaatistossaan ja moduulissaan. Ei ole yhtä kaiken määräävää apuviivastoa, johon kaikki olisi sovitettu, vaan päinvastoin, talossa risteilee useita ”poljentoja”, jotka kohtaavat toisensa näennäisen sattumanvaraisesti. Erityyppisiä asennuksia ei ole sijoitettu suoriin riveihin tai yhteen yhteiseen moduuliruudukkoon.

Kalustusta, valaisimien paikkoja, sisäseinien levyjakoja jne. korjattaessa ja muutettaessa muistetaan rakennuksen omalaatuinen mittamaailma, jossa on vältetty kohdistamasta eri osia toisiinsa. Valaisimia ei asenneta riviin tai jonoon, elleivät ne ole alun perin niin olleet.

Näkymä ns. spagettiportaasta.

6.2.5 KARKEA ELEGANSSI

Kiasmaan kuuluvat toisaalta viimeistellyn elegantit, minimalistiset yksityiskohdat, toisaalta karhea lähes teollinen estetiikka, *a certain crude elegance* (Steven Holl). Tästä esimerkkinä ovat gallerioiden ilmeeltään raa’at lattiat. Messinkilevyt on patinoitu sattumanvaraisen ulkonäön aikaansaamiseksi, ja merialumiinilevyjen pinta on rikottu hiekkapaperilla. Auditorion seinät on valmistettu muottivanerista. Levymäiset rakennusosat on kiinnitetty senkatuin eli upotetuin ruuvein, jotka ovat näkyvissä. Detaljit on tehty yksinkertaisilla ja ymmärrettävillä työkaluilla ja menetelmillä.

Kiasmalle vieraita liian hienoja ja sliipattuja materiaaleja, yksityiskohtia ja huipputekniikan high tech -tyyliä vältetään. Suositaan näkyviä ruuvi-, pultti- ja hitsiliitoksia.

Gallerioiden kipsirapattuja seiniä saa rei´ittää ja paikata. Paikkakohdat käsitellään samalla kipsirappauksella ja maalilla kuin ympäröivä pinta. Paikkakohdat saavat erottua seinässä, kunhan eivät häiritse taideteosten ripustusta.

Lautamuottiin valettuja betoniseiniä ei tasoiteta tai maalata.

Mosaiikkibetonilattian halkeamat eivät haittaa, päinvastoin, niissä materiaalin aito luonne tulee näkyväksi. Mikäli tilassa ei ole lattia- ja kattolistoja, sellaisia ei sinne lisätä.

Pintojen lika puhdistetaan ja viat korjataan, mutta hyväksytään materiaalien patina. Mikä on likaa ja mikä patinaa, ratkaistaan tapauskohtaisesti. Mahdollisissa täydennysosissa käytetään alkuperäisiä materiaaleja, valmistusmenetelmiä, mittoja sekä työ- ja kiinnitystapoja. Pyritään löytämään tuttu entinen tehdas, valmistaja tai käsityöläinen. Uusittaessa teetetään malleja, joilla vastaavuus testataan.

Lasien reunat ilman peittävää listaa, esimerkiksi kahvilan lasikatoksessa ja lasilankkuseinässä, ovat osa Kiasman alkuperäistä arkkitehtuuria, rikkoontumisen uhallakin.

6.2.6 KULTAINEN LEIKKAUS

Kiasman tilojen ja rakennusosien mittasuhteet perustuvat kultaiseen leikkaukseen.

Kultaista leikkausta sovelletaan kaikessa Kiasmaan liittyvässä suunnittelussa.

6.2.7 MITTAKAAVA

Kiasman näyttelytilojen tärkeä ominaisuus on, että niissä ei näy arkisia rakennusosia, huonekaluja tai yksityiskohtia, jotka kiinnittäisivät katsojan huomiota itseensä. Lähtökohtana on ollut, että arkkitehtuurissa ei ole teosten kanssa kilpailevia elementtejä. On vain laajojen valkeiden pintojen ja mustien lattioiden muodostamia tiloja, jotka houkuttelevat vaellukseen galleriasta toiseen. Havaintokentässä välimittakaava on varattu taiteelle ja katsojan keholle.

Näyttelytiloihin ja vaaleaan korkeaan pääaulatilaan ei lisätä mitään uusia kiinteitä laitteita, kalusteita, huoltoluukkuja tai opasteita.

Opasteita uusittaessa kiinnitetään huomiota niiden mittakaavaan, hienovaraiseen sijoitteluun ja kiinnittämiseen siten, että niistä muodostuu arkkitehtuurin luonteva osa.

Välimittakaavan puuttuminen tiedostetaan ja huomioidaan kaikessa toiminnassa, kuten näyttelysuunnittelun lähtökohtana ja voimavarana.

6.2.8 VÄRIT

Vaikka Kiasman näyttelytilojen seinät ja katot on maalattu kauttaaltaan taitetulla valkoisella ja niiden betonilattiat on läpivärjätty mustaksi, on Kiasma värikäs rakennus. Messinkipinnat on punapatinoitu ja eri tiloista, kuten kahvilasta, narikasta ja auditoriosta, löytyy voimakkaita värejä, keltaista, punaista ja sinistä. Vanerien värisävy on vuosien varrella muuttunut murretummaksi. Värimuutokset kuuluvat patinan tavoin Kiasmaan. Hollin sanoin *building has to age with grace.*

Kiasman alkuperäinen väritys säilytetään. Näyttelyarkkitehtuuriin suunnitellut väripinnat toteutetaan mieluiten irrallisiin elementteihin, eikä kipsirapattuihin tai muihin museon pintoihin. Jos kuitenkin johonkin pintaan tehdään näyttelyn takia erikoisväritys, palautetaan pinta alkuperäiseen sävyyn, kuten kipsarappauksen tapauksessa Kiasman valkoiseksi.

Alkuperäistä väri- ja materiaalipalettia käytetään täydentävissä suunnitelmissa.

Jos tilan väriskaalassa on tapahtunut muutoksia, palataan alkuperäiseen mahdollisuuksien mukaan. Muutokset käsitellään tarvittaessa suojelukysymyksistä vastaavassa organisaatiossa. ▶ Ks. luku 5.

Kiasman värisävyt löytyvät koodeineen Kiasma käsikirjasta.

6.2.9 TEKNIIKAN NÄKYMÄTTÖMYYS

Kiasmassa teknisiä laitteita ei juuri ole näkyvissä, päinvastoin, lähes kaikki talotekniikka, kuten ilmanvaihtokanavat, vesiputket, sähköarinat, ovat yleisötiloissa piilossa katseelta rakenteiden sisällä. Tekniset asennukset ovat sitä enemmän piilotettuja, mitä arvokkaammasta tilasta on kysymys. Gallerioiden seinissä huoltoluukut on piilotettu kipsirappauksen alle, jotteivat irvistävät luukut ja saumat näkyisi. Nykytaide voi olla luonteeltaan lähes aineettoman kevyttä, joten näyttelytilassa ei saa olla mitään häiritsevää: maisema on rauhoitettu kokonaan taiteen katseluun. Myöskään julkisivussa ja vesikatoilla ei näy teknisiä luukkuja tai kojeita, vaikka niitä on paljon. Viemäreiden tuuletusputketkin on integroitu sadevesikouruihin.

Gallerioiden seinissä ja ulkovaipan näkyvissä pinnoissa ei saa olla näkyviä teknisiä asennuksia.

Alkuperäiset näkyvät tekniset laitteet säilytetään tai korvataan samanlaisilla uusilla. Mahdolliset uudet patterit maalataan erikoisväriin. Mikäli varaosia ei löydy tai tuote toimii kehnosti, korvataan se mahdollisimman samankaltaisella tuotteella. Vaihto käsitellään suojelukysymyksistä vastaavassa organisaatiossa.

Tulevissa talotekniikkaremonteissa ja talon varustelussa (kuten lumiesteet, turvatekniikka, kulunvalvonta) pidetään huolta tilojen ja julkisivujen pelkistetystä, tekniikasta vapaasta ilmeestä. Milloin ulkovaipassa tai julkisissa auloissa tarvitaan vaikkapa ilmanvaihtosäleikköjä, piilotetaan nämä perforoidun eli rei´itetyn levyn taakse, vastaavaa alkuperäistä ratkaisua soveltaen.

Noudatetaan Kiasma käsikirjan tarkkoja toimintaohjeita huoltoluukuista ja niiden piilottamisesta.

Mahdolliset uudet asennukset sovitetaan tilaan mahdollisimman huomaamattomiksi, ja sijoitetaan ”omaehtoisen rytmin” periaatetta noudattaen.

6.3 LÄHIYMPÄRISTÖ

Kiasmaa ympäröivää kaupunkia on rakennettu voimakkaasti museon valmistuttua, mutta Kiasman oma tontti ja sen lähiympäristö ovat lähes ennallaan. Vaikka museon tontti on ahdas, siihen mahtuu väljä ulkoalue vesialtaineen rakennuksen länsipuolella. Itäpuolella vesiallas ja ulkoavoporras sijaitsevat tontilla, mutta itäjulkisivun suora osuus asettuu aivan tontin rajaan. Pääsisäänkäynnin puoleisella Mannerheiminaukiolla Kiasman tontilla on lähinnä vain sisääntulokatos.

6.3.1 KIVEYKSET JA ULKOPORTAIKOT

Kiasmaa ympäröivät kolmella sivulla eri tavoin kivetyt pihan pinnat. Mannerheiminaukiolla kiveys on noppakiveä, Sanomatalon puolella alapihalla graniittilaattaa. Myös Mannerheimin patsaan ympärillä on laattakiveys graniitista. Kiveykset ovat osittain omalla tontilla, osittain kaupungin ja Sanomatalon tonteilla. Kiasman pääoven edustalla omalla tontilla olevalla alueella noppakiveys on muutettu tasaiseksi laattakiveykseksi.

Graniittisia ulkoportaikkoja on sekä itä- että länsisivuilla ja läpikulkukäytävässä (pasaasissa). Kiasman länsipuolisen nurmikon keskellä on kivetty alue Richard Serran ”Sukellus”-nimisen teoksen pystyttämistä varten.

Kiasma-rakennuksen julkisivut liittyvät kivettyihin pihatasoihin harkitun minimalistisesti, ilman sokkeleita tai maaston istutuskaistoja.

(1) Kiasman pohjoispuolista ympäristöä 2006. Vasemmalla VR:n makasiinit palon jälkeen. (2) Kiasman pohjoispuolella olleet VR:n makasiinit ja vanha satamarata, joka kulki nykyisen pyörätie Baanan paikalla, on korvattu Eduskuntatalon, Musiikkitalon, Oodin ja Sanomatalon väliin sijoittuvalla Kansalaistorilla. Kuva on vuodelta 2020.

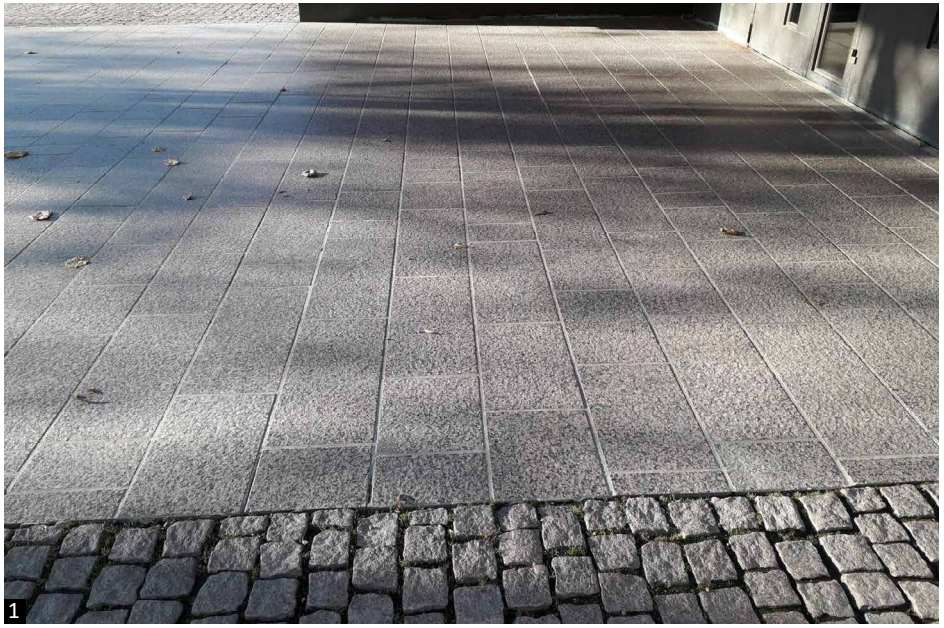

1

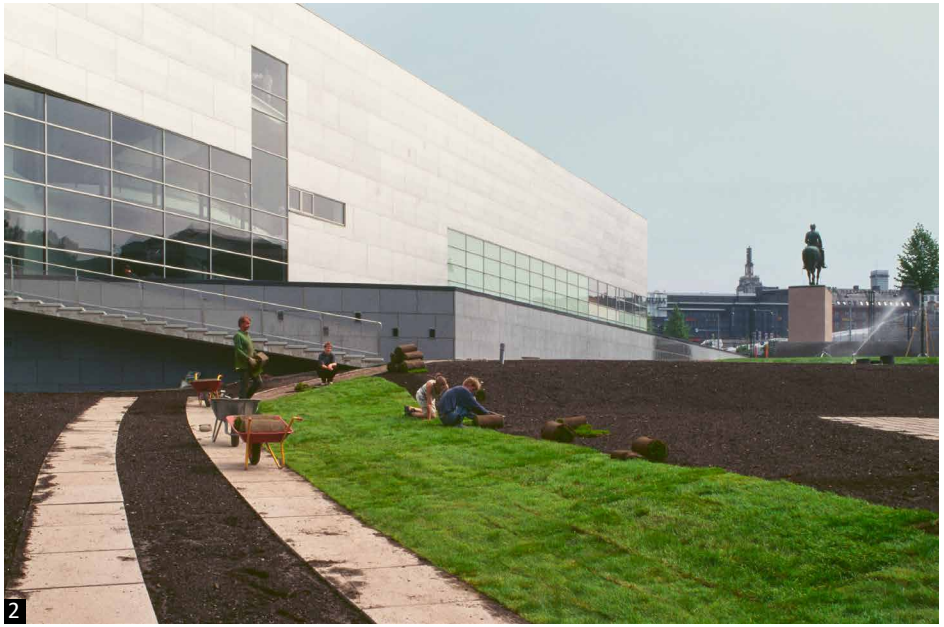

2

Rakennuksen julkisivujen sokkeliton liittymä kivettyyn pihatasoon pidetään entisellään. Ulkotiloissa alkuperäiset luonnonkivilajit ja ladonta säilytetään. Mahdollisissa korjauksissa purettavat kivet hyödynnetään samalla paikalla uudestaan. Paikkauksissa käytetään samoja kotimaisia graniitteja.

Pääoven edustan sileä laattakiveys pidetään hyvässä kunnossa. Noppakivet pitää latoa ja saumata huolella. Kiveyksiä hoidetaan hellävaraisesti tavalla, joka ei syö saumahiekkaa. Sammalen annetaan kasvaa.

Kiasman lähiympäristö pidetään mahdollisimman vapaana uusista kaupunkikalusteista. Pihoille ei lisätä ulko-opasteita tai valotauluja. Ks. luku 6.2.1.

6.3.2 VIHERALUEET

Länsipuolista nurmialuetta käytetään Kiasman yleisötapahtumissa. Alueella on vahvistettuja kenttiä teoksille sekä skeitti- ja näyttämörakenteille. Arkkitehti Roy Mänttäri on suunnitellut näyttämölle tarvittaessa pystytettävän markiisikatoksen. Läntisin nurmikaistale ja reunustavat puut ovat kaupungin maalla kuten Kiasman poistoilmakuilukin.

Kasvillisuuden hoitoon laaditaan ohjeet ja siihen varataan resurssit. Hoidosta sovitaan kaupungin kanssa.

Viheralueille ei sijoiteta ulko-opasteita tai valotauluja.

(1) Pääoven edustan sileä laattakiveys on vuodelta 2016. Uuden kiveyksen ladontakuvio perustuu neljään erikokoiseen graniittikiveen. Kivimittojen taustana on kultaisen leikkauksen lukusarja, ja kivet on ladottu ”arvan määräämässä” järjestyksessä. (2) Nurmialuetta rakennetaan 1990-luvun lopulla. Lasilankkujulkisivun vierelle betonilaatoista tehdyn ”ajotien” vahvistetut pohjarakenteet kestävät nostimen painon. Ajotietä on jatkettu pyörätielle (Baana) saakka.

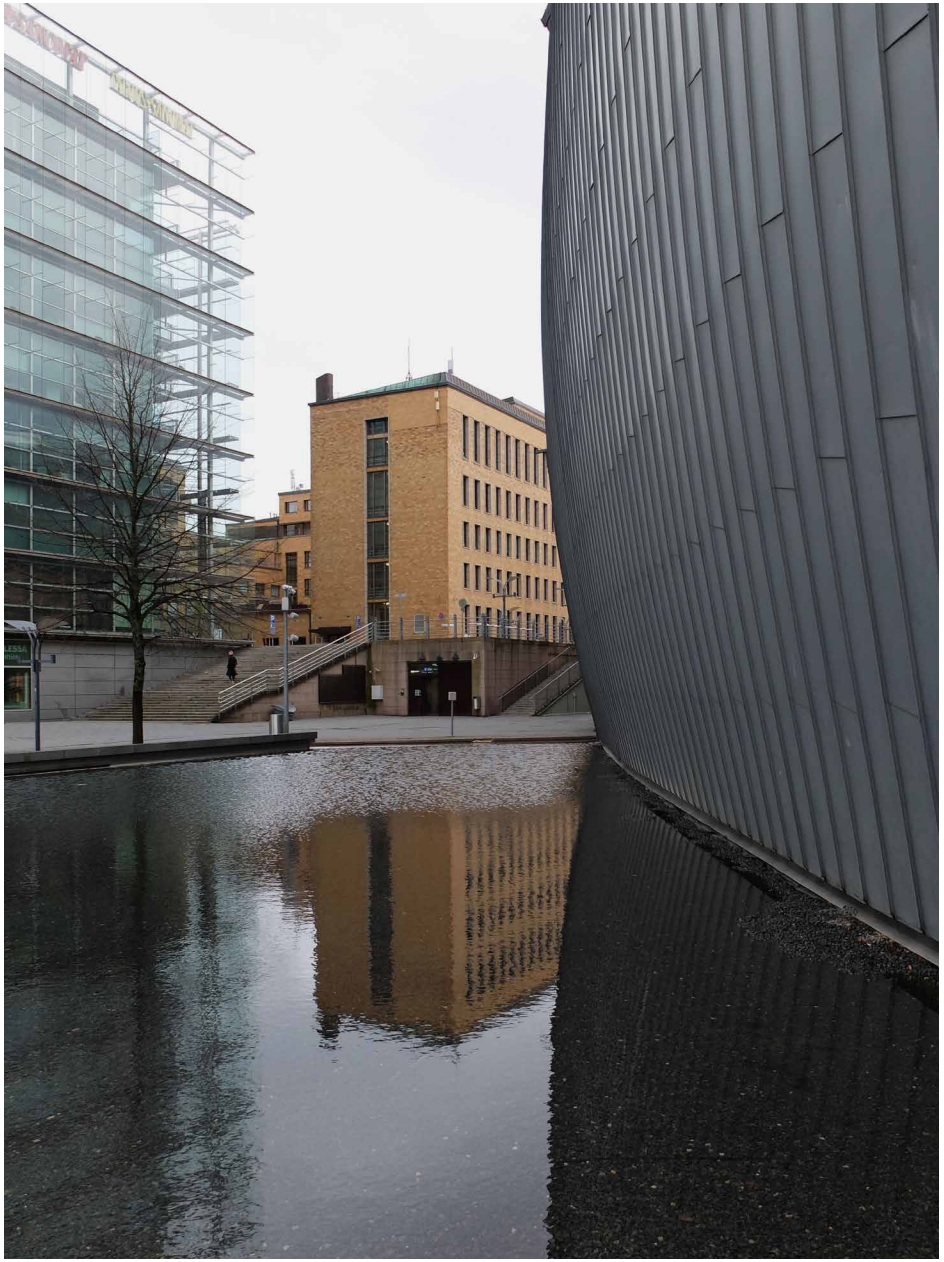

6.3.3 VESIAIHEET

Steven Hollin suunnitelmissa Mannerheimintien puoleisesta isosta altaasta pasaasin läpi Sanomatalon puoleiseen ala-altaaseen virtaavan vesiaiheen oli tarkoitus jatkua Töölönlahdelle saakka. Kansalaistorin suunnittelussa tätä ei huomioitu ja ajatus on hylätty. Altaiden reunat ovat mustaa hiottua graniittia. Molempien altaiden pohjalla on väriltään tarkoin valittua kiviainesta. Altaita yhdistävän, pasaasin läpi valuvan ”kosken” pohjamateriaali on ruostumatonta terästä.

Altaiden muoto ja detaljointi säilytetään.

Altaissa pidetään vettä mahdollisimman pitkään ympäri vuoden.

Pohjamurskeen voi korvata jollain helppohoitoisella, sileällä materiaalilla. Värin tulee pysyä samana. Pohjan on oltava siisti ja Kiasman arkkitehtuuriin sopiva myös altaan ollessa tyhjä vedestä.

Ala-altaan muotoilun muuttamista ja suurentamista voidaan tutkia. Muutosehdotukset käsitellään suojelukysymyksistä vastaavassa organisaatiossa.

▶ Ks. luku 5.

Kansallisgallerialla on mahdollisuus lisätä ala-altaaseen taideteos.

Vesialtaiden pohjakiveyksen musta väri ja raekoko on tarkasti valittu.

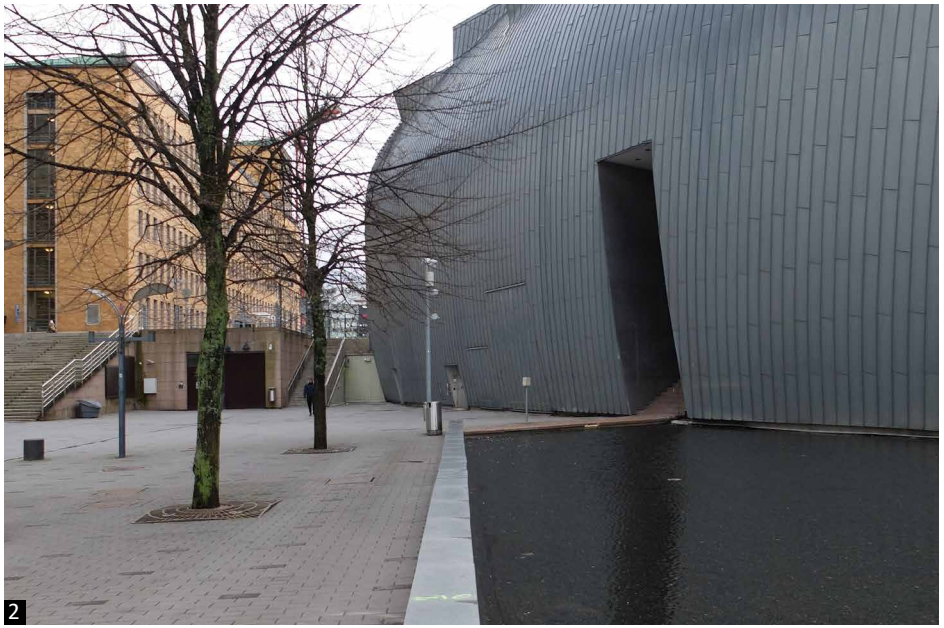

6.3.4 HUOLTOPIHA

Museon toiminnan kannalta välttämätön huoltopiha oli alkujaan ratapihan puolella talon takana. Nykyään pihalta avautuu Kansalaistori. Huolimatta ympäristön muutoksesta Kiasman huoltoajo pihalla jatkuu. Kuilumaista kaupunkitilaa Kiasman titaanisinkkipeltisen julkisivun ja lasisen Sanomatalon välissä jäsennöivät kivetystä pihasta nouseva puurivi, arkkitehti Juhani Pallasmaan suunnittelemat katuvalaisimet sekä Sanomatalon vierustalla Postitalon suuntaan nousevat graniittiset monumentaaliportaat. Kaupunkitilan kaikki elementit ovat huolella suunniteltuja ja toteutettuja. Kiasman tontin ulkopuolisen piha-alueen omistaa Helsingin kaupunki.

Museon houkuttelevuutta Kansalaistorilta katsottuna parannetaan. Kiasman huoltopihaa kohennetaan ja jäsennetään niin, että se houkuttelee kulkemaan portaita ylös Kiasman pääsisäänkäynnille.

Huoltopihan alue pidetään avoimena. Sieltä poistetaan visuaalinen häly, kuten ulko-opasteet, valotaulut, autopaikoitus, mainokset ja jäteastiat. Toimenpiteet huoltopihalla ja sen lähialueella vaativat kaupungin kanssa yhteistyössä laaditut suunnitelmat.

Kiasman ja Sanomatalon välisen alueen ylläpidosta sovitaan yhteistyössä kaupungin kanssa.

(1) Kiasman länsipuolisella yläpihalla katuvalaisimet ja kiveykset ovat kaupungin maalla.
(2) Portaiden alapuoliselle huoltopihalle ajetaan Sanomatalon eteläpuolelta.

6.4 VESIKATOT JA JULKISIVUT

Seuraavassa käsitellään vastuusuojelun kannalta tärkeimmät julkisivujen ja kattojen osat. Tavoitteena on säilyttää rakennuksen ulkovaipan ominaispiirteet. Ohjeet käydään läpi ensin materiaaleittain, sitten julkisivuista löytyvien osakokonaisuuksien valossa. Materiaalien kirjo ja ominaisuudet on tunnettava, jotta ylläpito ja korjaaminen onnistuvat parhaalla mahdollisella tavalla.

6.4.1 TITAANISINKKIKATE

Kiasman ulkoarkkitehtuurin tunnetuin piirre on kaksoiskaareva titaanisinkkipinta. Katto taittuu itäsivulla alas katutasoon julkisivuksi, jossa Rheinzink-peltivuotien suunta ei ole pystysuora, vaan suunta on käännetty harkitusti vinoon suhteessa kattorakenteen omaan geometriaan. Kaarevan pinnan rikkovat gallerioiden kattoikkunat eli niin sanotut rusetti- ja patjaikkunat. Titaanisinkkipinta on uusittu kokonaan 2021–2022. Titaanisinkkipelti on Suomessa melko harvoin käytetty materiaali, joka vaatii tekijältään erilaista osaamista kuin yleisemmin käytetty teräspelti.

Titaanisinkkikate ei tarvitse varsinaista ylläpitohuoltoa. Siihen muodostuva patina suojaa materiaalia. Uusittaessa tai paikattaessa katetta käytetään samaa Rheinzinkin esipatinoitua titaanisinkkipeltiä kuin alkuperäisessä katossa. Vuotien vino suuntaus säilytetään.

Kattopinta pidetään mahdollisimman vapaana lisävarusteista. Mahdollisten lisälumiesteiden tarpeellisuus ja toteutus käsitellään tarvittaessa suojelukysymyksistä vastaavassa työryhmässä. Ks. luku 5.

Lumenpoisto täytyy tehdä varovasti. Hakkaavia menetelmiä ei saa käyttää. Lumi tulee poistaa harjaamalla. Kylmänä sinkkipelti on normaalia hauraampi. Peltipinnan patinan naarmuttamista pitää välttää. Metallireunaista lapiota ei saa käyttää. Pellin pystysaumojen päällä kävely on kielletty.

6.4.2 MERIALUMIINI

Kiasman julkisivujen toinen päämateriaali on hiottu merialumiini. Siinä missä kaarevat ulkopinnat ovat sinkkipeltiä, suorien julkisivujen umpipinnat ovat alumiinia. Merialumiinista valmistetut levyt ovat 5 mm paksuja ja niissä on käsin hiekkapaperilla tehty vaakasuuntainen hionta. Hionnan ansiosta materiaali reagoi valoon tavalla, joka antaa talolle hienostuneen vaikutelman, jota sileä alumiini ei tekisi. Kiinnitysruuvit ovat haponkestävää terästä. Alumiinilla on suuri lämpölaajenemiskerroin, eli levyt ovat kesähelteellä pidempiä kuin talvipakkasilla. Tämän takia levyjen välissä on rako ja niiden taakse on tehty joustava kiinnitysranka.

Hiotun merialumiinilevyn puhdistuksessa vaakasuuntaista hiontaa ei saa vahingoittaa. Kaupunkilian kertymistä ehkäistään säännöllisellä pesulla. Patina saa jäädä. Pesun yhteydessä tarkistetaan levyjen kiinnitysruuvien kireys.

Levyjen alkuperäinen avosauma säilytetään lämpöliikkeen laajenemisvarana ja arkkitehtuurin yksityiskohtana. Alumiinilevyjen raoista näkyvät taustalistat ja pinnat maalataan mustiksi.

Levyjen kiinnitysruuvien tulee olla täsmälleen vanhan mallin mukaisia ristipääruuveja. Kiinnityspisteet pidetään entisellään, eli levyihin ei tehdä uusia reikiä. Kaikkiin vanhoihin reikiin laitetaan ruuvi.

Paikkauksia ja vaurioituneiden levyjen uusimista varten tehdään tarvittaessa uusia harjattupintaisia merialumiinilevyjä vanhan mallin mukaan. Uudesta levystä tehdään mallisuoritus.

Julkisivuihin ei kiinnitetä tarroja tai julisteita. Mahdolliset tagit ja graffitit puhdistetaan välittömästi, ettei pinta houkuttele tekemään niitä lisää. Suojakäsittelyitä vältetään.

Metalliparikorroosion mahdollisuus huomioidaan kaikissa metallijulkisivuihin liittyvissä korjauksissa. Syöpymistä voi tapahtua, jos korroosiopotentiaaliltaan toisistaan poikkeavat metallit ovat keskenään kontaktissa ja kontaktikohdassa on kosteutta.

6.4.3 MESSINKI

Kiasman pohjoispäädyssä, pääsisäänkäynnissä ja pasaasissa julkisivujen umpiosien materiaalina on messinkilevy. Messinkilevyt ovat alun perin punapatinoituja. Punaisuus on kuitenkin hävinnyt ajan myötä levyjen luonnollisen lisäpatinoitumisen myötä. Levyt on kiinnitetty alustaansa näkyvillä ruuveilla.

Alkuperäiset messinkijulkisivut säilytetään. Alkuperäisen julkisivun niukka detaljointi pyritään säilyttämään tai toteuttamaan alkuperäisiä suunnitelmia vastaavalla tavalla, jos julkisivujen toteutus ei vastaa suunnitelmien tarkkuutta ja ideaa.

Levyjen uusimista vältetään. Mikäli levyjä kuitenkin joudutaan uusimaan, käsitellään ne samalla tavoin kuin vanhat levyt. Punapatinoituja messinkilevyjä ei voi korvata tavallisilla messinkilevyillä, koska ne tummuvat lähes mustiksi ja erottuvat kokonaisuudesta liikaa. Uuden levyn patinointi tehdään alkuperäisellä reseptillä, jolloin levy aluksi erottuu ympäristönsä vanhoista levyistä, mutta ajan mittaan ero tasoittuu luonnollisesti. Jos levyjä joudutaan irrottamaan, kuljettamisessa ja välivarastoinnissa on huolehdittava, ettei niihin synny lisää vaurioita, taipumia, sormenjälkiä, tahroja, tms.

Pysyvää patinaa ei poisteta. Messingin pintapatinointi kuluu ja kulumisen jäljet saavat näkyä, ominaisuus on messinkiesineille luonteenomaista ja hyväksyttävää.

Levyt puhdistetaan kaupunkiliasta kevyesti. Punaisuus on palautettavissa, mutta pinta pitää lakata välittömästi, muutoin luonnollinen patinoituminen peittää nopeasti halutun värin. Lakkaus tehdään kuumaan levyyn.

Ruostumatonta ja haponkestävää terästä voidaan käyttää kuparimetallien kiinnitykseen, mutta ei tavallista terästä.

Julkisivuihin ei kiinnitetä tarroja tai julisteita.

Mahdolliset tagit ja graffitit puhdistetaan välittömästi, ettei ao. pinta houkuttele tekemään niitä lisää. Suojakäsittelyitä vältetään.

Ks. 2.3.1 Metallit sivu 27.

6.4.4 LASISEINÄT

Kiasman julkisivuja jäsentelevien suurten lasiseinien vaihtelevat muodot ovat yksi rakennuksen erityispiirteistä. Lasikentät limittyvät vapaana julkisivusommitelmana alumiinisten umpiosien kanssa erityisesti itäjulkisivussa. Pohjoispääty, jota kehystää messinkireunus, on lähes kokonaan lasia.

Lasiseinien kantava rakenne on koottu teräslatoista, joihin liittyy alumiinista pursotettu lasitusjärjestelmä. Laseja on monen tyyppisiä takana olevan tilan käytöstä riippuen. Valtaosa laseista on kolmilasisia, kirkkaita (rautaoksidivapaita) umpiolasielementtejä. Vaaleat läpinäkymättömät lasit on tehty alumiinioksidipuhaltamalla, mikä jakaa niiden läpi tulevan luonnonvalon sisälle tasaisesti. Julkisivuissa erottuu avattavia ikkunoita ja luukkuja muita paksumman kehyksensä ansiosta.

Lasiseinien ruutujakoa, ikkunoiden avattavuutta, detaljointia, liittymiä viereisiin pintoihin, lyöntilistan muotoa, dimensiota, materiaaleja, värejä, valoaukon kokoa tai sisältä vastavalossa piirtyvän ikkunan hahmoa ei muuteta.

Lasiteknologian kehittyessä ja näyttelytilan vaatimusten muuttuessa voidaan laseja uusia, kuitenkin siten että yksittäiset lasit tai lasiseinät eivät julkisivuissa poikkea kokonaisuudesta.

Ikkunat pestään ja lasiseinien tiivisteet tarkastetaan säännöllisesti. Lasiseinien mahdollisia vesivuotoja ja kondensoitumista seurataan. Haitoista ilmoitetaan välittömästi rakennuksen huoltoon ja omistajalle.

Julkisivujen ja aulan lasikaton oksidipuhallettua valkoisia laseja uusittaessa käytetään samaa valmistusmenetelmää kuin aikaisemmin ja teetetään malleja, joilla vastaavuus testataan. Muut menetelmät (kuten hiekkapuhallus tai opaalilasi) eivät käy.

Tarrojen kiinnittäminen lasipintoihin on kielletty.

6.4.5 LASILANKUT

Kiasman tunnusomainen piirre länteen päin on sen korkea, kalteva lasilankkujulkisivu. Yöllisessä kaupunkimaisemassa seinämä toimii sisältä valaistuna suunnattoman valaisimen tapaan. Yhdessä kaksoiskaarevan titaanisinkkikatteen kanssa se rajaa sisäänsä Kiasman päämassan. Lasilankkuja on korkeimmillaan päällekkäin kolmessa kerroksessa. Seinän vaakaleikkauksessa kaksi U:n muotoista lasilankkua ovat vastakkain siten, että niiden väliin jää valoa läpäisevällä eristevillalla täytetty onkalo. Propellimainen lasilankkupinta oli rakentajilleen kokeellinen ja teknisesti vaativa tehtävä.

Lasilankkujulkisivu on suunniteltu niin, että yksittäinen rikkoontunut lankku voidaan vaihtaa tarvittaessa. Lankkuja varastoidaan ennakoivasti pieni määrä tätä varten.

Lasilankkuseinän liittymädetaljit pidetään alkuperäisen tilanteen mukaisina tai palautetaan sellaiseksi. Esimerkiksi reunimmaisten lasilankkujen lasinen kylki jätetään esiin. Ylimmän räystäspellityksen pitää jatkua suunnitellun korkuisena koko länsiseinän pituudelta, myös alumiiniseinän kohdalle.

Ks. 2.3.2 Lasit sivu 33.

6.4.6 PARVEKKEET, KATOKSET

Pohjoisjulkisivun parvekkeiden lattiat tehtiin alun perin teakponttilaudasta, joka ruuvattiin vanerialustaan. Urosponttiin ajettiin ura mustaa Sikaflex-kansikittiä varten veneiden kansien tapaan. Parvekkeiden etureunassa puupinta ulottuu alla olevan rakenteen yli siten, että laudan alapintaan mahtuu tippanokan ura. Uhanalainen teak on 2021 vaihdettu tammeen, joka on liimattu ja ruuvattu alla poikittain oleviin tammijuoksuihin. Parvekkeiden kaiteiden verkko on messinkiä ja runko-osat ruostumatonta terästä. Kaiteet ovat julkisivuissa Kansalaistorin suuntaan tärkeä mittakaavaa luova yksityiskohta.

Parvekkeiden kaiteiden mittoja, materiaaleja ja yksityiskohtia ei muuteta.

Kaideverkkojen kiinnitys tarkistetaan vuosittain ja puutteet korjataan viipymättä. Parvekkeita ei saa käyttää, mikäli kaiteissa on vikoja.

Parvekkeen pinnan tulee olla harmaantuneen teakin värinen, mustilla saumoilla. Lankutuksen kuviota ei muuteta esim. pintaa kehystävällä reunapuulla, eli kaikki laudat ovat yhdensuuntaisia. Parvekkeiden puupintoja huolletaan säännöllisesti niitä varten annetun ohjeen mukaan.

Länsisivun kahvilan terassin lasikatos on ripustettu vetotankojen varaan julkisivun lasiseinästä. Ilmeeltään kevyt katos on terassin kannalta merkittävä, koska se rajaa korkean seinän eteen ihmisen mittaisen tilan. Katoksen lasit olivat alun perin vain kahdelta lyhyeltä sivulta tuettuja, jolloin lasit taipuivat notkolle. Lasien pitkille sivuille on lisätty tuet 2021.

Etelässä pääsisäänkäynnin edessä oleva katos koostuu maalatusta teräsrungosta, lasilankkuseinästä, lasikatosta ja kattolevystä. Itäsivulla on C-sisäänkäynnin uudempi katos.

Kaikki rakennuksen katokset tulee tarkistaa useita kertoja vuodessa ja puhdistaa roskista. Erityisesti sadevesijärjestelmän tukkeutuminen tulee estää.

Kahvilan katoksen lasien etureunaan ei laiteta suojalistaa. Paljas lasin reuna on Kiasman alkuperäisen arkkitehtuurin harkittu yksityiskohta, lasin rikkoontumisen uhallakin.

Jos kahvilan lasikatoksen päälle kertyy lunta, lumi poistetaan välittömästi. Katoksessa ei ole lumiestettä eikä se kestä isoa lumikuormaa.

6.4.7 ULKO-OVET, PASAASI, BANDEROLLIT

Kiasman ulkoarkkitehtuurista voidaan erottaa eräitä omaehtoisia osakokonaisuuksia ja rakennusosia, kuten eteläpäädyn pääsisäänkäynti, talon lävistävä pasaasi sekä pohjoisjulkisivu.

Erilaisia ulko-ovia on paljon, julkisivupintoihin sovitetuista suurista huolto-ovista ja alumiiniseinien savunpoistoluukuista lasiteräsoviin. Lasiseinissä ovet noudattavat lasiseinäjakoa ja -detaljointia. Alumiiniseinien ovet ja savunpoistoluukut on detaljoitu minimalistisesti osaksi sileää julkisivua. Huoltopihan nosto-ovet taas ovat osa titaanisinkkijulkisivua, jossa ovien pinnan muoto, materiaali ja peltisaumojen jako ovat samat kuin ympäröivässä pinnassa.

Alkuperäisessä suunnitelmassa pääoven molemmin puolin oli banderolli. Nyt niille on paikat lounaiskulman molemmin puolin.

Pääsisäänkäynti ja sen ympärillä olevat rakenteet säilytetään Steven Hollin suunnitelmien mukaisena kokonaisuutena.

Pasaasin julkisivut, vesiputous, kaiteet, graniittiportaat ja sisäkatto valaisimineen säilytetään. Tilan valaistusta voidaan kehittää houkuttelevammaksi ja turvallisemmaksi vastaamaan läpikulun tarvetta Kansalaistorin suunnalta.

Pohjoisjulkisivun kollaasimainen kolmiulotteinen jäsentely säilytetään, kuten lasiseinien ruutujako, säleikköjen detaljit ja materiaalit sekä parvekkeet.

Lasiseinissä olevien ovien detaljit, valoaukot, helat yms. pidetään entisellään. Alun perin kirjavaa saranointia (lasiteräsovissa erilaiset saranat kuin umpiteräsovissa) voidaan uusia ja muuttaa tarjolla olevien tuotteiden mukaan alkuperäisen arkkitehtuurin hengessä.

Itäsivun lastausovien hakasaumojen tulee jatkua ympäröivästä peltipinnasta oviin samassa linjassa. Titaanisinkkiseiniin ei tehdä uusia ovia tai luukkuja.

Banderollien määrä ja paikat lounaiskulman molemmin puolin pidetään entisellään.

6.4.8 JULKISIVUVALAISTUS

Kiasmalle ei ole suunniteltu varsinaista julkisivuvalaistusta, koska museorakennuksen erilaisista ikkunoista loistavien sisävalojen ajateltiin riittävän. Lasiosat toimivat valonlähteinä, kun valaisimet sisällä palavat pimeinä aikoina. Ulkopuolinen valaistus olisi ehkä jopa latistanut vaikutelmaa.

Lasilankkuseinän takana olevissa tiloissa oli alkuaan tarkoitus pitää valoja päällä myös öisin, jotta lasilankut hohtaisivat valoa, joka olisi epätasaista. Tästä on luovuttu, koska teoksia ei haluta altistaa valolle konservointi- ja näyttelytiloissa.

Alkuperäinen idea oli valaista rakennusta ulkopuolelta vain kaksoiskaarevan sinkkiseinän osalta. Vesialtaan viereisestä valaisinpylväästä valaisimet ovat heittäneet ”valoläikkiä” peltipintaan altaan kohdalle. Pasaasia valaisevat auditorion lämpiön valot, muuten käytävän valaistus on niukka, joten se ei ole houkutellut kulkemaan rakennuksen läpi.

Alkuperäinen valaistusperiaate säilytetään. Rakennus hohtaa pimeässä ennen kaikkea tilakohtaisesti ”sisäistä valoaan”. Ulkopuolelta sitä ei juuri tarvitse valaista, banderolleja lukuun ottamatta.

Vilkas Kansalaistori, sen kevyen liikenteen reitit ja toria ympäröivien julkisten rakennusten toiminta ovat muuttaneet Kiasman asemaa kaupungissa ja siten myös valaistustarvetta. Kiasman itäpuolta voi valaista lisäämällä ala-altaaseen kaarevaa julkisivua pyyhkäisemällä valaisevat lamput ja kohdistamalla Sanomatalon huoltosillalta valaisinprojektori Kiasman julkisivuun. Pasaasin valaistusta voi parantaa.

Lasilankkuseinän yöajan valaistusta voi kehittää hyödyntäen uusinta valaistustekniikkaa, mutta valaistuksesta ei tehdä tasaista koko seinän alalle, vaan tilakohtaisesti vaihtelevaa. Seinään voidaan jättää myös pimeitä kohtia.

Kaikkien valaisinten tulee olla himmennettäviä. Valon värilämpötilaan kiinnitetään erityistä huomiota. Valaistuksen tasoa tutkitaan mallisuorituksin, jotka katselmoidaan erillisessä lupaprosessissa.

6.5 SISÄTILOJEN MATERIAALIT JA PINNAT

Kiasman materiaalituntu on vahva myös sisätiloissa. Sen saavat aikaan monien erilaisten materiaalipintojen ominaisuudet, kuten pintarakenne eli tekstuuri, väri, patina, lämpötila ja jopa halkeamat. Kaikilla niillä on iso merkitys siinä, miten Kiasma koetaan.

6.5.1 METALLIT SISÄTILOISSA

Kiasman materiaalivalikoiman tärkeä osa ovat metallit. Käsityönä patinoidut messinkipinnat sekä messingistä ja alumiinista valetut rakennusosat, kuten vetimet, painikkeet, koukut, altaat ja valaisimet, ovat taideteoksia sinänsä.

Kaikki eri metallit, metallipinnat, kaiteiden ja kalusteiden osat ja niiden käsittelytavat säilytetään käytössä. Jos joku osa tai materiaali poistetaan käytöstä, se tallennetaan talossa ylläpidettävään varaosapankkiin.

Kaikki messingistä sekä alumiinista valetut alumiiniset tai silumiiniset rakennusosat säilytetään. Mitään Kiasmaa varta vasten tehtyä osaa ei muuteta tai korvata tavanomaisella sarjatuotannon tuotteella.

Silumiinialtaiden pinta on karhea. Altaiden puhtaanapitovaikeuksien takia altaita on poistettu käytöstä. Etsitään tapa, jolla altaan sisä- ja yläpuolen saisi sileämmäksi ja helpommin puhdistettavaksi ja altaat takaisin käyttöön.

Teräksen sinistyskäsittely ei suojaa teräspintaa. Pinnan ruostumisen ja patinan liiallisen kulumisen estämiseksi sinistetyt pinnat tulee säännöllisesti hoitaa vahaamalla. Hankausta ja hiomista ei saa käyttää puhdistuksessa. Happoseoksella voi paikata sinistyksiä.

Ks. 2.3.1 Metallit sivu 27.

6.5.2 TERÄSBETONISEINÄT

Sisääntuloaulaa hallitsee kaksoiskaareva betonipinta, joka noudattaa ulkona olevan lasilankkuseinän linjaa ja kallistuskulmaa. Teräsbetoni on valettu lautamuottiin, eikä sen pintaa ole tasoitettu, vaan ainoastaan maalattu ohuesti niin että puun syiden elävöittämä betonipinta kuultaa läpi. Geometrisesti ja rakennusteknisesti hienostuneessa, mutta pinnaltaan krouvissa seinässä tulee näkyväksi Kiasman ”karkea eleganssi”.

Ks. 2.3.3 sivu 37.

Pääaulan lautamuottipintaisen betoniseinän silikaattimaalilla tehtyä ohutta kuultomaalausta varjellaan ylimaalaukselta. Pinta puhdistetaan säännöllisesti konservaattorityönä. Aulan suureen teräsbetoniseinään ei ripusteta taidetta.

Teräsbetoniseiniin ei porata proppuja tai teräsankkureita eikä kiinnitetä julisteita, tarroja, teippejä, opasteita, tms. Aulan kahvilan puoleiselle seinälle väliaikaisesti sijoitettavat teokset ripustetaan kattoon upotettuun kiskoon.

6.5.3 TERÄSBETONIPORTAAT, -SILLAT JA -RAMPIT

Kiasman veistosmaiset sisäportaat, sillat ja rampit on valettu teräsbetonista. Niitä pitkin yleisö liikkuu ylös galleriakerroksiin, tasolta toiselle ja aulan yli *kiasmaattisesti* gallerioita kiertäen. Veistokselliset betonikaiteet ja syöksyjen alapinnat on tasoitettu ja maalattu valkoisiksi, erotuksena aulan suuren seinän karkeammalle lautamuottipinnalle.

Keskiaulan suuri ramppi ja spagettiporras säilytetään tilaa hallitsevina elementteinä. Niillä pitää olla ilmaa ympärillään, joten niiden viereen ei pystytetä kiinteitä taideteoksia, kalusteita tms.

6.5.4 MOSAIIKKIBETONILATTIAT

Sisäänkäyntikerroksen julkisissa tiloissa mosaiikkibetonilattia on toteutettu isona pintana ilman materiaalille tavanomaista ruutujakoa. Tämä vaikuttaa osaltaan tilan mittakaavaan ja miten se mielletään: kuten gallerioissakin, keskimittakaava, jota ruudutus väistämättä olisi edustanut, puuttuu. Lattian musta väri kuuluu Kiasman väripalettiin.

Mosaiikkibetonilattian sävy säilytetään. Lattian halkeamat ovat materiaaliin liittyvä ominaisuus, joka sopii Kiasmaan.

WC-tiloissa mosaiikkibetoniset lattiat voidaan hioa hygieenisyyden parantamiseksi.

Jos lattiaa jostain syystä on tarve tummentaa, asia täytyy käsitellä suojeluprosessin mukaan. ▶ Ks. luku 5.

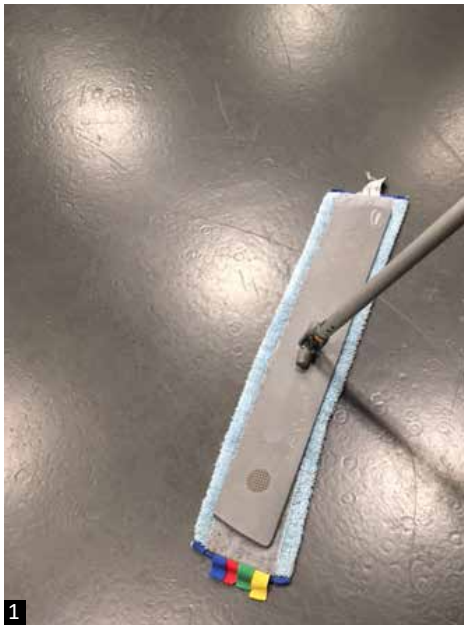

6.5.5 KOVABETONIPINTAISET LATTIAT

Gallerioiden ja portaiden läpiväriätyt kovabetonilattiat ilmentävät Kiasman rosoista teollista estetiikkaa. Autotallin lattiaa muistuttava musta pinta jatkuu tilasta toiseen näyttelykierron alustana. Musta väri kuuluu Kiasman väripalettiin, kontrastina seinien ja kattojen valkoiselle.[85]

Tarkkaan mitoitetuissa välipohjarakenteissa sekä palkit että betonilaatta eli ”betonilattiat” muodostavat yhdessä kantavan liittorakenteen. Betonilaatan kantavuus säilyy, kun se säilytetään kaikilta osin rikkomattomana.

Kovabetonipintaa ei saa vahata. Lattiat saavat olla kirjavia eikä kaikkia hiushalkeamia tai reikiä tarvitse peittää.

Lattiaan ei missään tapauksessa saa tehdä mataliakaan uria.

6.5.6 LINOLEUM-LATTIAT

Linoleum on mustana tyypillinen työtilan (toimistot, konservointi, grafiikan työhuone) lattiapinnoite. Kellarikerroksessa linoleum on harmaata.

Linoleumin kuluneisuus on patinaa, joka kuuluu Kiasmaan. Linoleumien uusimista vältetään normaalia kauemmin. Puhki kuluneita osia voi uusia paikallisesti, jolloin koko lattiapinnoitetta ei tarvitse vaihtaa.

(1-2) Korkeatasoisen ylläpitosiivouksen ansiosta linoleum-lattian puhdistusaineeksi riittävät vesi ja erittäin vähäemäksinen pesuaine. Mikrokuituliina toimiston mustalla linoleumilla, hoitokone kellarin linolla.

6.5.7 KIPSIRAPATUT SEINÄT JA ALAKATOT

Gallerioiden seinä- ja kattopinnat on viimeistelty ns. Kiasma-kuviolla, joka on tehty sattumanvaraisin kaarevin vedoin. Seinissä ja viidennen kerroksen katossa kuvio on tehty kipsirappaukseen. Muiden gallerioiden katoissa kuvio on tehty kipsirappauksen korvanneeseen akustointipinnoitteeseen (2021). Rappauskuvio jalostaa muutoin pelkistetyt pinnat juuri Kiasmaan kuuluviksi. Struktuurin ansiosta sisään tuleva päivänvalo muuttuu näkyväksi salien suorissa ja kaarevissa muodoissa pehmeällä tavalla. Kuvioinnista huolimatta seinien pitää toimia anonyyminä taustana taideteosten ripustukseen ja katseluun, eli käsittely ei saa olla häiritsevän voimakas. Kohtisuoraan katsottuna kuvio ikään kuin katoaa teoksen taustalle, mutta viistonäkymissä, kun siirrytään tilasta toiseen, erityisesti kuljettaessa vastavaloon, kuvioitu pinta luo tilaan omaa tunnelmaa.

Galleriatilojen seinäpinnoissa ja viidennen kerroksen gallerioiden katossa säilytetään kipsirappaukset ja Kiasma-kuvio. Galleriatilojen alakatoissa säilytetään akustisen pinnoitteen Kiasma-kuvio.[86]

Tekstuurin säilyttämiseen tulee panostaa, vaikka sen valmistustekniikka on työläs. Kiasma-kuvion tekeminen on vaativaa ammattilaisen käsityötä. Urakoitsija perehdytetään aina henkilökohtaisesti tehtävään. Uusilta tekijöiltä pyydetään ensin mallisuoritus, jolla varmistetaan kuvion samankaltaisuus alkuperäisiin kipsirappauksiin.

Kaarevat rappauskuviot eivät saa ”hymyillä”, eikä niistä saa muodostua ”kukkulamaisemaa”, olkoonkin että valtaosa lastalla tehdyistä kuvioista on ylöspäin kuperia: joukkoon sommitellaan myös pystyjä vetoja. Otteen pitää olla rento ja varma.

Kolot paikataan kipsirappauksella ja seinät maalataan ohuelti, jotta kipsirappauksen pintatekstuuri ei tukkeudu maalikerroksen paksuuntuessa. Vältetään paksuja maalikerroksia ja usein toistuvaa ylimaalausta, mieluummin vain paikataan ja puhdistetaan.

Seinien liittymiin lattioihin ja kattoihin ei laiteta peitelistoja.

Alakattoihin ei saa tehdä ripustuksia muihin kuin varsinaisiin ripustuspisteisiin.

Aina kun avataan sisäkaton huoltoluukku, on sen kannatusosien kunto tarkistettava.

Ks. Kipsirapattu Kiasma-kuvio sivu 39-40.

6.5.8 PUU

Useimmat Kiasman kalusteet ovat puuta tai puurunkoisia, samoin kuin erilaiset sisäovet sekä jako- ja siirtoseinätkin. Vaneria on käytetty pienistä valaisintaskuista laajoihin seinäpintoihin joko filmivanerina tai petsattuna. Työtiloista löytyy pystyparkettia ja näyttämöllä on lautalattia. Puuta on petsattu Kiasman väripaletin mukaisiin pääväreihin siten, että syykuvio erottuu käsittelyn läpi. Puu tuntuu kosketettaessa lämpimältä, toisin kuin muut päämateriaalit kivi, lasi ja metallit.

Puuaineiset seinäpinnat, ovet, kalusteet ja lattiat säilytetään ja niitä hoidetaan. Värit saavat haalistua eikä filmipintaisia tai petsattuja puupintoja peittomaalata tasasävyiseksi. Pahat kulumat paikataan konservoiden. Tarvittaessa vastaavat uudet osat ja kalusteet tehdään samasta materiaalista ja samoin pintakäsittely-, saranointi- ja kiinnitystavoin.

Ks. 2.3.4 Puunaineiset materiaalit sivu 41.

6.6 YLEISÖTILAT

Tässä luvussa ovat Kiasman yleisöä palvelevien sisätilojen vastuusuojeluohjeet. Tilat on suunniteltu arvokkaiksi kokonaistaideteoksiksi yksityiskohtiaan myöten. Vastuusuojelun kannalta tiloja on arvioitu ja eroteltu eri arvoluokkiin. Tämä johtuu yleensä tiloihin jo tehdyistä muutoksista, jotka poikkeavat alkuperäisistä ratkaisuista. Kun tiloihin jatkossa tehdään korjauksia tai muutoksia, ratkaisuja voi arvioida tässä esitetyllä tavalla.

Tilojen ylläpidon ja korjaamisen ohjeet nojaavat luvussa 4.3 esitettyihin rakennuksen arvoluokkiin ja niiden perusteluihin. Arvoluokat ovat 1 erittäin arvokas (vihreä), 2 arvokas (sininen) ja 3 arvokas kokonaisuuden osana (punainen). Arvoluokat on havainnollistettu liitteenä oleviin pohjakaavioihin. Tässä luvussa on pääosin käytetty samoja tilojen nimityksiä ja numeroita kuin pohjakaavioissa.

Muutoshistoria selviää luvusta 3 sivu 48 ja arvoluokat luvusta 4.3 sivu 64. Molempia havainnollistavat kuvat ovat raportin liitteinä sivuilla 107-121.

Erittäin arvokkaissa tiloissa (LK 1) tilamuutoksia tulee välttää.

Arvokkaissa tiloissa (LK 2) tilamuutoksia voidaan tehdä vain poikkeuksellisista syistä. Tilamuodot sekä pintamateriaalit väreineen säilytetään.

Tiloissa, jotka ovat arvokkaita kokonaisuuden osana (LK 3), palauttavat ja eheyttävät muutokset ovat mahdollisia. Voidaan tehdä harkittuja rakennus- ja taloteknisiä sekä käyttötarkoituksen edellyttämiä muutoksia sekä tilamuutoksia, kun ne sovitetaan rakennuksen arkkitehtuuriin ja muihin ominaispiirteisiin alkuperäiset suunnitteluperiaatteet huomioiden.

Mikäli toiminnallisia tai rakenteellisia tilamuutoksia halutaan tehdä, asia käsitellään suojelusta vastaavassa organisaatiossa. Ks. luku 5.

6.6.1 TUULIKAAPPI 101, SISÄÄNTULOAULA 102

Kun museovieras saapuu rakennukseen, hän kohtaa puhdaspiirteisen, majesteettisena avautuvan aulan. Ikoninen lasikattoinen pääaula on tarkoitettu orientoitumiseen ja näyttelykierrokseen virittäytymiseen, joten se on tilallisesti ja kalustukseltaan paljas. Siellä ei ole pysyviä näyttelyesineitä eikä taideteoksia, ellei sellaiseksi lueta rampin kaiteen alapäähän messingistä valettua käsijohdetta. Ramppi johtaa suippenevassa tilassa ylös galleriakerroksiin.

Arvoluokka 1 erittäin arvokas: Tilamuutoksia tulee välttää. Toimenpiteiden tulee olla tilaa ja sen alkuperäisiä yksityiskohtia säilyttäviä, ennallistavia tai konservoivia.

Vaalitaan Hollin ideaa näyttelyyn saapumisesta ja kierrosta.

Aulan opastejärjestelmän tulee perustua hallittuun suunnitelmaan ja järjestelmään. Tilapäisiä lappusia ei käytetä. Opasteet tulee sovittaa Kiasman arkkitehtuurin periaatteisiin seuraavassa muutoksessa. Aulan keskiosan näkymä tulisi pitää vapaana opasteista. Suuret kerrosnumerot korvataan vähemmän silmiinpistävillä ja niiden paikat mietitään niin, että ne eivät näy häiritsevästi aulaan vaan havaitaan vasta lähestyttäessä.

Aulaan ei ripusteta pysyvästi taideteoksia.

6.6.2 NAULAKKOAULA 103-106

Yleisön palvelutiloista naulakko on pääovelta katsottuna aulan oikealla puolella. Pääaulan valoisuutta vahvistaa kontrasti matalaan, tummasävyiseen ja valaistukseltaan hämärämpään vaatenaulakkotilaan, jossa kiintokalustus ja varustus on suurelta osin alkuperäistä. Muutokset on sovitettu hyvin arkkitehtuuriin.

Arvoluokka 1 erittäin arvokas: Tilamuutoksia tulee välttää. Toimenpiteiden tulee olla tilaa ja sen alkuperäisiä yksityiskohtia säilyttäviä, ennallistavia tai konservoivia.

Aulan ja vaatenaulakkoalueen valaistuskontrasti säilytetään. Vaatenaulakkotilan alakatto ja valaistuksen periaate säilytetään eikä yleisvalaistuksen tasoa nosteta. Henkilökunnan tarvitsemaa valaistusta lisätään tarvittaessa pistemäisesti kohdentaen.

Naulakkojen kalustus säilytetään, mutta sitä voidaan kehittää alkuperäisen ilmeen puitteissa toiminnallisin ja ergonomisin perustein.

Kiintokalusteiden pinnat huolletaan konservoiden. Patinaa saa olla, mutta rikkinäiset pinnat korjataan.

6.6.3 LIPPUAULA 132-133, MUSEOMYYMÄLÄ 134 JA KAHVILA 136

Yleisön palvelutiloista lipunmyynti, myymälä ja kahvila (ravintola) ovat aulasta vasemmalla, myymälä lasiseinäkkeen takana. Tilojen ilme on muuttunut kiinto- ja irtokalusteiden vaihdon ja myyntialueiden muutosten myötä alkuperäisestä. Alakatto ja sen pintakäsittelytapa on uusittu, väri on vaihdettu ruskeanpunaisesta kirkkaamman punaiseksi.[87] Tiskialueita on kehitetty asiakaspalvelun ja muiden toiminnallisten seikkojen ohjaamana omalla designillaan, lippuaulassa alkuperäisin materiaalein, kahvilan kiintokalusteissa vapaammin. Kiinto- ja irtokalusteita, jotka Holl suunnitteli, ei ole säilytetty.

Arvoluokka 2 arvokas: Tilamuutoksia voidaan tehdä vain poikkeuksellisista syistä. Toimenpiteiden tulee olla tilan, tilasarjan ja rakennusmuodon alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita huomioivia tai palauttavia. Palauttavat muutokset ovat mahdollisia, mutta ne on käsiteltävä suojelusta vastaavassa organisaatiossa. On arvioitava jo tehtyjen ja soveltuvien muutosten säilyttämistä historiallisena kerrostumana. Voidaan tehdä harkittuja rakennus- ja taloteknisiä sekä käyttötarkoituksen edellyttämiä muutoksia, kun ne huolella sovitetaan rakennuksen arkkitehtuuriin ja muihin ominaispiirteisiin alkuperäiset suunnitteluperiaatteet huomioiden.

Lippuaulan ja kahvilan valaistuksen kontrasti pääaulaan säilytetään, alkuperäiset rakennusosat ja lasivalaisimet säilytetään.

Näkymäakselit aulasta ja kahvilasta ulos säilytetään avoimina.

Kalusteiden materiaaleissa ja väreissä sovelletaan Kiasman alkueräisten kalusteiden materiaaleja ja värejä.

6.6.4 SEMINAARI 142

Kahvilan takana olevaan seminaarihuoneeseen on yhdistetty alkuperäinen Bitti-tila. Huoneiden väliseinän kohdalla ollut palkki on poistettu. Huonetta leimaavat seinien vaneripinnat, suuret keltaiset vaneriovet ja kahvilan alakaton tavoin uusittu punainen alakatto, jossa on alkuperäiset lasivalaisimet ja uusitut alasvalot. Seminaarihuone on samaa tilaa kahvilan kanssa, kun suuret väliovet avataan.

Arvoluokka 2 arvokas: Tilamuutoksia voidaan tehdä vain poikkeuksellisista syistä. Toimenpiteiden tulee olla tilan, tilasarjan tai rakennusmuodon alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita huomioivia tai palauttavia. On arvioitava jo tehtyjen ja soveltuvien muutosten säilyttämistä historiallisena kerrostumana. Voidaan tehdä harkittuja rakennus- ja taloteknisiä sekä käyttötarkoituksen edellyttämiä muutoksia, kun ne huolella sovitetaan rakennuksen arkkitehtuuriin ja muihin ominaispiirteisiin alkuperäiset suunnitteluperiaatteet huomioiden.

6.6.5 AUDITORION AULA 126 JA AUDITORIO 131

Ns. spagettiportaiden jälkeen saavutaan auditorion aulaan ja siitä edelleen auditorioon. Auditorion aula rajautuu yleisötilojen kaartuvassa pohjoispäässä rakennuksen läpi kulkevaan pasaasiin, jonne lasiseinässä on ovi. Hollin idea oli, että lasiseinän kautta kaupunkiin näkyvät auditorion tapahtumat houkuttavat ihmisiä osallistumaan.

Alueen värit ovat vahvoja. Aulan musta lattia jatkuu teatteriin asti. Seinäpinnoissa on punaista vaneria.

Auditorion aulan kaarevassa seinässä on sininen samettikangaspinta keltaisine valotaskuineen. Auditorion ilmeen muodostavat pompeijin punaiset filmipintaiset koivuvanerilevyt, joita keltaiset vanerirunkoiset valotaskut täplittävät. Uniikeista museota varten suunnitelluista mustista auditorion penkeistä on poistettu niihin alun perin kuuluneet pyöreät alas taitettavat pöytätasot.

Auditorion yleisösisäänkäyntien myöhemmät ääni- ja valosulkukaapit sekä aulan wc-tilojen edustalle rakennettu vaneripintainen infoseinäke on tehty rakennuksen arkkitehtuuriin sovittaen.

Arvoluokka 1 erittäin arvokas: Tilamuutoksia tulee välttää. Toimenpiteiden tulee olla tilan, tilasarjan tai rakennusmuodon alkuperäisiä yksityiskohtia säilyttäviä, ennallistavia tai konservoivia. Palauttavat muutokset, kuten auditorion istuinten pöytätasot, ovat mahdollisia. Punaiset vaneripinnat ja samettipinta ylläpidetään ja kunnostetaan konservoiden.

Teatterin esitysmekaniikkaa ja sähköasennuksia uusitaan tarpeen mukaan. Vaihtuville sähkövedoille pyritään löytämään vakioratkaisu. Tehtävät parannukset esimerkiksi esitystekniikkaan eivät saa vaikuttaa tilan arkkitehtuuriin.

Auditorion aulan ja pasaasin kattojen värit ja valaistus suunnitellaan yhtenäisenä kokonaisuutena. Kattojen värisävyjä ei muuteta.

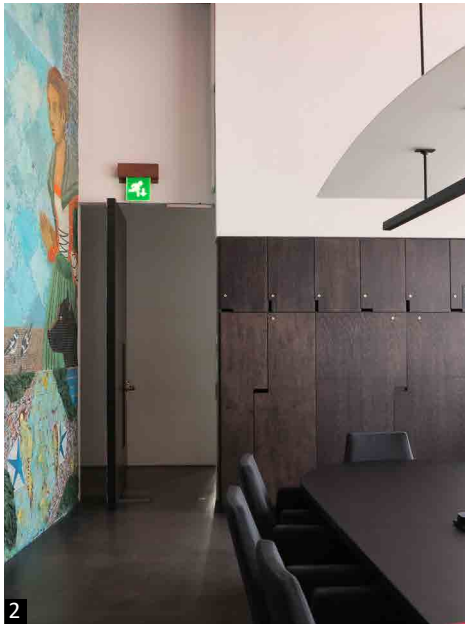

6.6.6 KIASMA-HUONE JA VIEREINEN ”RAUHA”

KIASMA-HUONE/MUSEON YSTÄVÄT 315, LEPOHUONE 314 JA INTRO 3 317. Kolmannen kerroksen pohjoispäädyssä sijaitsevista Kiasma-huoneesta, Rauhasta ja sen parvekkeelta avautuvat lasiseinän levyiset näkymät Musiikkitalon ja Kansallismuseon suuntaan. Kiasma-huoneessa ovat hyvin säilyneet kiinto- ja irtokalusteet, kattovalaisin sekä koko seinän kokoinen Ernst Billgrenin mosaiikkiteos. Huone on toiminut alakaton ja seinärappausten uusimisen yhtenä koekenttänä. Sen viereinen Rauha-tila on paikka rauhoittumiselle ja museokokemuksen sulattelemiselle.

Kiasma-huone ja Rauha ovat arvoluokassa 1: Tilamuutoksia tulee välttää. Toimenpiteiden tulee olla tilan, tilasarjan tai rakennusmuodon alkuperäisiä yksityiskohtia säilyttäviä, ennallistavia tai konservoivia. Intro 3 on arvoluokassa 2.

(1) Intro 3 on aulatila, josta mennään museonystävien huoneeseen eli Kiasma-huoneeseen. Rahit eivät lukeudu Kiasman alkuperäiskalustukseen.
(2) Kiasma-huone.
(3) Kiasma-huoneen viereistä lepohuonetta kutsutaan nimellä Rauha.

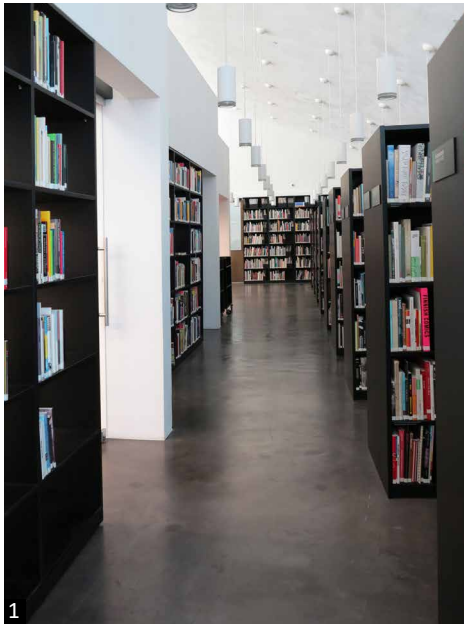
1

2

3

4

6.6.7 KIRJASTO

TUTKIMUSKESKUS 510. Alun perin vierailevan taiteilijan projektityötilaksi tarkoitettu viidennen kerroksen huone 510 muutettiin yleisöllekin avoimeksi tutkimuskeskukseksi ja kirjastoksi parvineen vuonna 2015.[88]

Arvoluokka 2 arvokas: Tilamuutoksia voidaan tehdä vain poikkeuksellisista syistä. Toimenpiteiden tulee olla tilan, tilasarjan tai rakennusmuodon alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita huomioivia tai palauttavia. On arvioitava jo tehtyjen ja soveltuvien muutosten säilyttämistä historiallisena kerrostumana. Voidaan tehdä harkittuja rakennus- ja taloteknisiä sekä käyttötarkoituksen edellyttämiä muutoksia, kun ne huolella sovitetaan rakennuksen arkkitehtuuriin ja muihin ominaispiirteisiin alkuperäiset suunnitteluperiaatteet huomioiden.

6.6.8 PAJA

YLEISÖN TYÖPAJA 504, WC 503 JA AULA 501. Paja on kirjaston viereinen korkea tila viidennessä kerroksessa. Pajan lasiseinästä näkyy Postitalo. Työtasoina ovat suuret siirrettävät puiset työpöydät ja huoneen toisella laidalla kiintokalusteet, varustuksena mm. AV-laitteet ja ripustusjärjestelmä.

Arvoluokka 2 arvokas: Tilamuutoksia voidaan tehdä vain poikkeuksellisista syistä. Toimenpiteiden tulee olla tilan, tilasarjan tai rakennusmuodon alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita huomioivia tai palauttavia.

Voidaan tehdä harkittuja rakennus- ja taloteknisiä sekä käyttötarkoituksen edellyttämiä muutoksia, kun ne huolella sovitetaan rakennuksen arkkitehtuuriin ja muihin ominaispiirteisiin alkuperäiset suunnitteluperiaatteet huomioiden.

(1) 5. kerroksen vierailevan taiteilijan projektityötila muutettiin kirjastoksi 2016.
(2) Alkuperäinen tutkijakirjasto sijaitsi 1½. kerroksessa.
(3) Tasonostin salista 511 kirjastotilaan. (4) Yleisön työpaja on kirjaston vieressä.

6.6.9 WC-TILAT

WC-tilojen kalusteista ja varusteista suuri osa on Hollin Kiasmaan suunnittelemia ja useimmat niistä käsityönä valmistettuja: käsienpesualtaat, eriöt, painikkeet, WC-paperitelineet, valaisimet, koukut. Hanat ovat sarjatuotantoa, mutta niistä on jätetty pois valun jälkeinen sileäksi hionta ja kiiltävä kromikäsittely. Yhdet WC-ryhmät ovat säilyneet täysin alkuperäisessä asussaan (318 ja 420).

WC-tilojen ilmettä ovat jotkut pitäneet melko karuna. Siivoojien mielestä joitakin alkuperäisiä pintamateriaaleja ja kalusteita on vaikea pitää puhtaana.

WC/M 318 JA WC/N 420. Arvoluokka 1 erittäin arvokas: Tilamuutoksia tulee välttää. Toimenpiteiden tulee olla tilan, tilasarjan tai rakennusmuodon alkuperäisiä yksityiskohtia säilyttäviä, ennallistavia tai konservoivia.

WC:t 005, 108, 203, 204, 302, 319, 401, 402, 418. Arvoluokka 2 arvokas: Toimenpiteiden tulee olla tilan, tilasarjan tai rakennusmuodon alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita huomioivia tai palauttavia.

WC:t 005, 108. Arvoluokka 3 arvokas kokonaisuuden osana: On arvioitava jo tehtyjen ja soveltuvien muutosten säilyttämistä historiallisena kerrostumana.

Muut WC:t arvoluokkaa 3: arvokas kokonaisuuden osana. Materiaali ja yksityiskohta, joka ilmentää rakennuksen arkkitehtonista ideaa. Tunnistettavissa osaksi Kiasmaa.

WC-tiloissa säilytetään yleisilme, eli musta lattia ja valkoiset maalatut seinät. WC-tilojen ilmettä voidaan kehittää käyttämällä Kiasman alkuperäistä materiaalipalettia, mutta viihtyisyys ei ole tavoite, vaan puhdistettavuus ja siisteys.

Selvitetään alkuperäisten kalusteiden muuttamista toimivammiksi. Kalusteiden ja pintojen puhdistettavuuteen kiinnitetään huomiota. Esimerkiksi silumiinistä valettujen pesualtaiden sisäpuoli voidaan puhdistaa ja suojapinnoittaa, musta mosaiikkibetonilattia hioa ja käsitellä helposti puhdistettavalla läpinäkyvällä pinnoitteella.

WC-istuimiksi voidaan valita jokin standardityyppi, jolla on mahdollisimman pitkä käyttöikä ja varaosahuolto. Pöntön ulkonäön tulee olla ajattomasti Kiasmaan sopiva. Esimerkiksi seinäasennettava malli sopisi Kiasmaan, koska se on matala (vesisäiliö on piilossa seinän takana) alkuperäisen WC-istuimen tapaan, ja alta helposti siivottava.

Uniikit, alun perin kohdetta varten suunnitellut valaisimet tarkistetaan sähköturvallisuuden osalta ja valolähde vaihdetaan LED-lampuksi, joka ei muuta valaistuksen ilmettä.

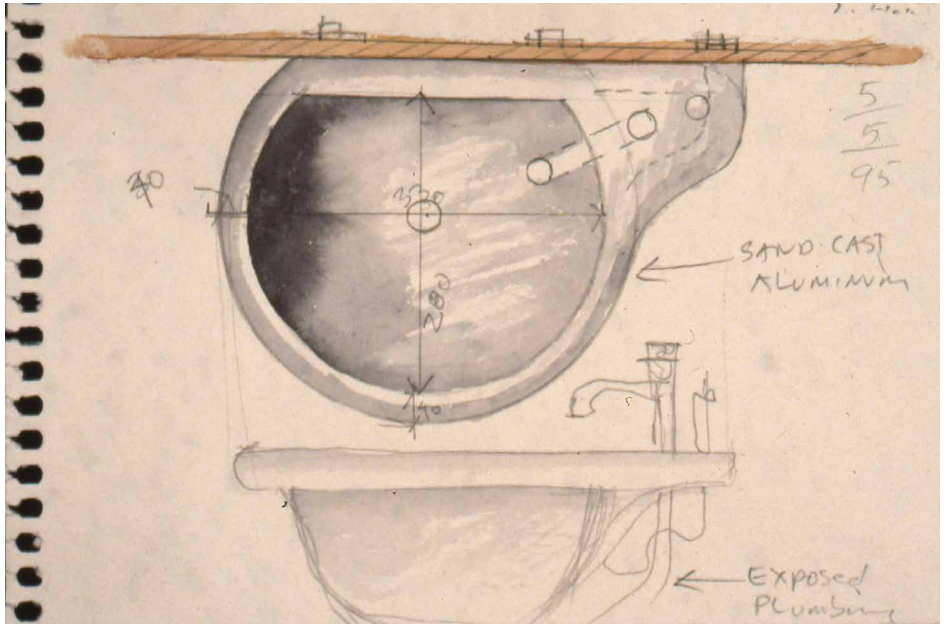

Steven Hollin akvarelli WC:n pesualtaasta.

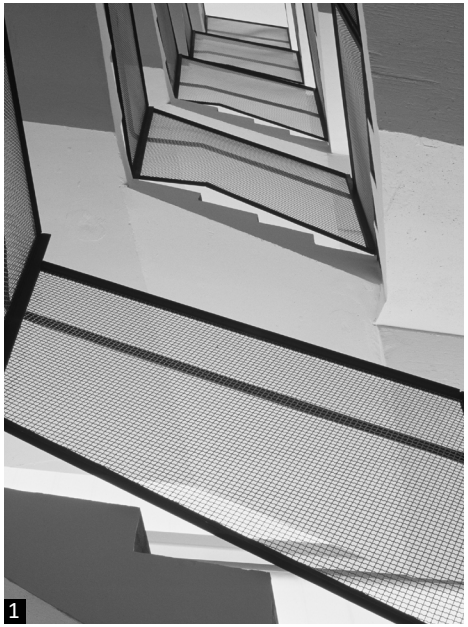
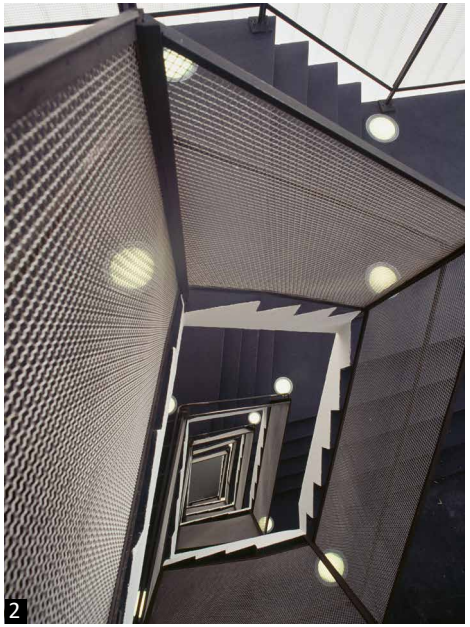

6.6.10 PORRASHUONEET JA HISSIT

KAAKKOISKULMAN P1, LUOTEISKULMAN P4 JA HENKILÖKUNNAN P2 PORRASHUONEET. HENKILÖHISSIT H1 JA H2, HISSI H3. Kiasmassa huolella suunnitelluista ja tärkeistä yksityiskohdista, kuten portaiden kaiteista, käsijohteista ja portaiden reunoista välittyy talon arkkitehtuuri. Museon tärkeimmät porrashuoneet ja henkilöhissit ovat rakennuksen ulkokulmissa ja rungon keskiosassa. Useat kulkutiet sallivat esteettömän yleisöliikenteen myös uusien näyttelyiden pystytyksen yhteydessä. Porrashuoneet ovat uloskäytäviä ja siten omia palo-osastojaan.

Porrashuoneet kaakkois- ja luoteiskulmissa ovat arvoluokassa 1 erittäin arvokas: Tilamuutoksia tulee välttää. Toimenpiteiden tulee olla tilan, tilasarjan tai rakennusmuodon alkuperäisiä yksityiskohtia säilyttäviä, ennallistavia tai konservoivia.

Porrashuone p2 henkilökunnalle on arvoluokassa 2 arvokas: Tilamuutoksia voidaan tehdä vain poikkeuksellisista syistä. Toimenpiteiden tulee olla tilan, tilasarjan tai rakennusmuodon alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita huomioivia tai palauttavia.

Porrashuoneisiin johtavia reittejä ei saa tukkia. Kalusteita, näyttelyrakenteita taikka näyttelyesineitä ei saa sijoittaa niin, että kulkuväylät kaventuvat.

Henkilöhissit H1 ja H2 sekä iso hissi H3 ovat arvoluokassa 2 arvokas: Tilamuutoksia voidaan tehdä vain poikkeuksellisista syistä. Sisäpintojen materiaalit säilytetään. Pintojen patinaa ei siivota pois. Ylläpitosiivouksella vältetään pinttyneen lian synty, jotta puhdistusmenetelmät ja aineet voidaan pitää minimissään.

(1) Henkilökunnan porrashuone. (2-3) Luoteiskulman porrashuone.
(4) Yleisöhissin patinoitua messinkiä puhdistetaan mikrokuituliinalla.

6.7 GALLERIAT JA NÄYTTELYKIERRON KULKUREITIT

Tässä luvussa ovat Kiasman neljässä eri kerroksissa sijaitsevien näyttelytilojen ja niihin johtavien ja niitä yhdistävien ramppien, portaiden, siltojen, hissiaulojen ja muiden pienten aulojen ja käytävien vastuusuojeluohjeet. Alkuperäinen idea näyttelykierrossa oli huoneitten suunnittelun sijaan suunnitella reittejä ja paikkoja, joiden lattia- ja kattopinnat jatkuvat samana tilasta toiseen. Tämä periaate on hyvin säilynyt. Siksi kaikki näyttelytilat ja reitit ovat vastuusuojelun arvoluokassa 1 erittäin arvokas (vihreä). Ohjeet nojaavat luvussa 4.3 esitettyihin rakennuksen arvoluokkiin ja niiden perusteluihin.

MEDIATEEKKI 224, GRAFIIKKA VALOKUVAUS 226-228, KORKEA NÄYTTELYSALI 229, NÄYTTELYSALIT 303-305, 309-313, 321-322, GALLERIA 405, 412-415, INFO 511, NÄYTTELYSALI 515-518, VEISTOSGALLERIA 519. Gallerioiden alkuperäinen ilme on hyvin säilynyt. Kaikkien näyttelytilojen seinät on käsitelty valkoiseen kipsirappaukseen tehdyllä kaarevalla työstöjäljellä. Kuvio jatkuu sisäkatoissa. Seinät ja lattia yhtyvät ilman näkyviä lattialistoja. Krouvi musta betonilattia johdattaa näyttelyvierasta tilasta toiseen. Huoneiden muodot ja valaistusolosuhteet vaihtelevat.

1

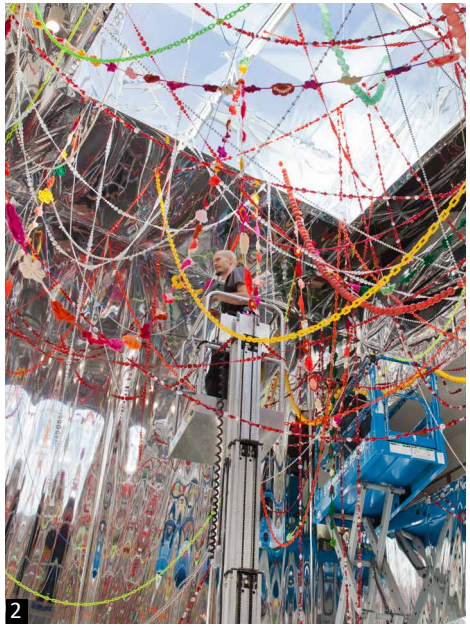
2

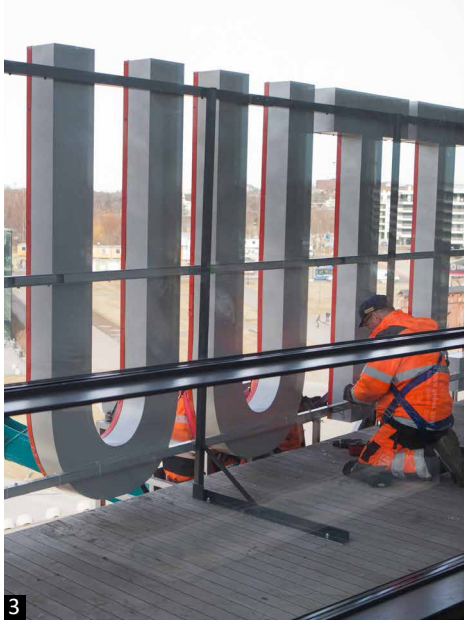
3

(1-2) Näyttelyiden *Nervescape VIII* ja *Happy together* teoksia ripustetaan gallerioissa.
(3) Kiasman eteläsivun parvekkeelle kiinnitetään teosta näyttelyyn *Tonight no poetry will serve*. Rakennesuunnittelija määritteli kiinnitystavan niin, että parveke ja teos kestävät syntyvät kuormat.

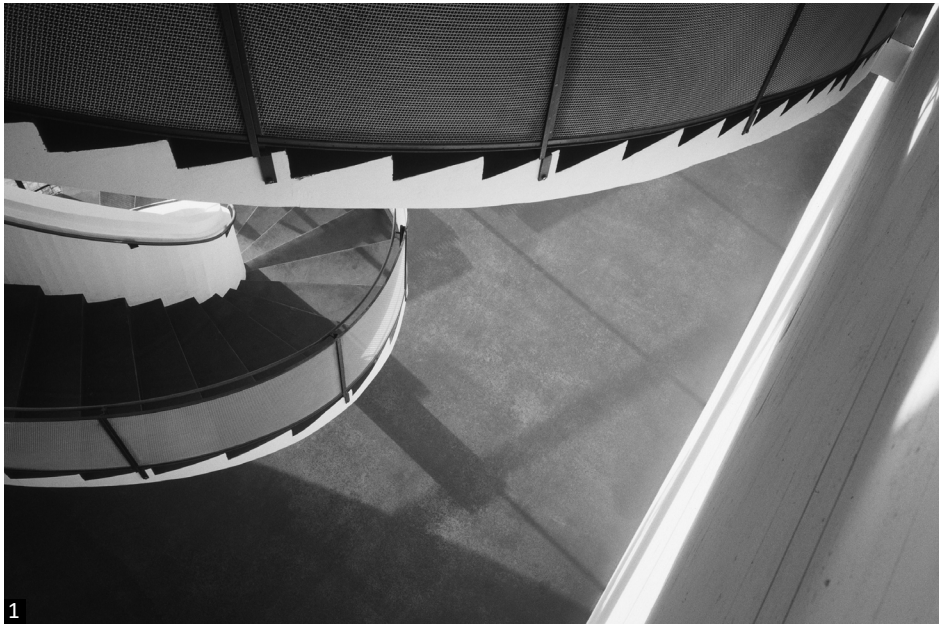

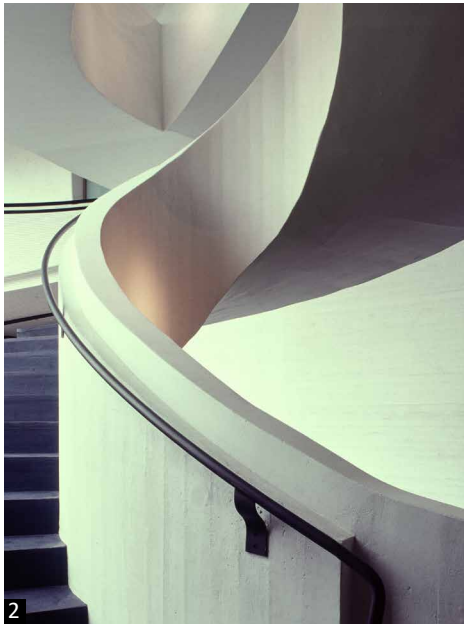

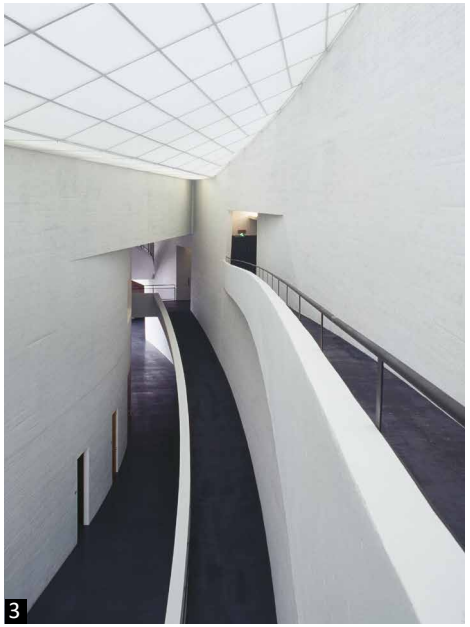

Gallerioiden valaistus perustuu luonnonvaloon, valotaskuissa oleviin valaisimiin sekä kunkin näyttelyn tarpeen mukaan kosketinkiskoihin ja monopoint-pisteisiin kiinnitettäviin seinänpesureihin tai kohdevalaisimiin. Hiekkapuhalletut lasit ja kattoikkunoiden smyygit ovat Hollin arkkitehtuurissa kohtia, joissa sisään tuleva valo muuttuu ensimmäisenä näkyväksi ja joista se siroutuu tasaisesti näyttelytilaan.

Galleriatilat ja näyttelykierron kulkureitit (rampit, portaat, sillat, niiden väliset pienet aulat) ovat arvoluokassa 1 erittäin arvokas. Niissä tilamuutoksia tulee välttää. Toimenpiteiden tulee olla tilan, tilasarjan tai rakennusmuodon alkuperäisiä yksityiskohtia säilyttäviä, ennallistavia tai konservoivia.

Seinärappaukset tehdään jatkossakin kipsirappauksena. Kaarevan kuvion ilme vaatii tekijältä erityistä taitoa. Katto- ja seinäpintojen jatkuvaa huoltomaalausta vältetään. Pienet paikkaukset tehdään huomaamattomasti kipsilaastilla.

Korjattaessa rappauskerrosta sen sisään ei saa jättää rappausohjureita tai mitään, mikä voi haitata teosten ripustamista. Seinäpintojen tulee olla tasomaisia, jotta teosten ripustaminen onnistuu. Ripustamisessa tulee käyttää ruuveja, jotta rappauksen ja kipsikartonkilevyn vaurioittamisriski olisi mahdollisimman pieni.

Kipsirapattavien seinien alareunassa voidaan käyttää esim. muovilistaa, joka jää rappauksen sisään piiloon. Näkyviä lattialistoja ei laiteta. Gallerioiden seinärakenteen taustapuolta voi tarkastella nk. smyygikomeron kautta.

Gallerioiden lattioissa puhdistusmenetelmät ja aineet voidaan pitää minimissään (yleensä vain vesi ja erittäin vähäemäksistä ja laimeaa pesuainetta sekä mikrokuituliinamenetelmiä), jotta alkuperäiset pinnat pysyvät mahdollisimman pitkään

(1-3) Näyttelykierron kulkureitit - rampit, portaat, sillat, niiden väliset pienet aulat - ovat kaikki korkeimmassa arvoluokassa 1.

sellaisina kuin niiden on ajateltu pysyvän. Tarvittaessa tehdään kokeita ja kerätään kokemusta puhdistusmenetelmien soveltuvuudesta.

Erityisen huolellinen suunnittelu, riskien arvioiminen sekä yleisöturvallisuuden huomioiminen on tarpeen näyttelynrakentamisessa, ripustuksen suunnittelussa ja teknisessä toteuttamisessa sekä näyttelyn purkamisessa. Tarkat ohjeet ovat Kiasma käsikirjassa. Niitä ohjeita on noudatettava.

Alakattojen akustiikkavillakenttiin ei saa tehdä ripustuksia. Alakattoihin ripustaminen on sallittua ainoastaan varsinaisista ripustuspisteistä. Kattoikkunoiden smyygeihin ei kiinnitetä mitään.

Kuormien suunnittelu ja arviointi tulee tarkastella kokonaisuutena. Sallitut kuormat on määritelty. Sopivasta koekuormitusjärjestelyistä on tarvittaessa konsultoitava rakennesuunnittelijaa.

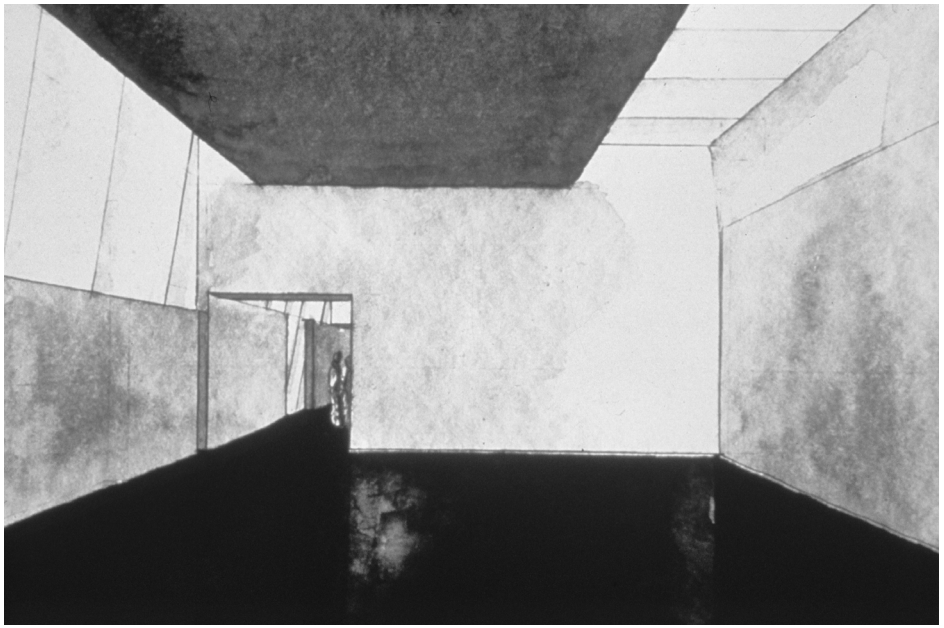

6.8 TYÖTILAT

Tässä luvussa ovat Kiasman työtilojen vastuusuojeluohjeet. Henkilökunnan tiloissa on monia arvokkaiksi luokiteltuja tilaryhmiä. Työ- ja kokoustiloissa huonetilan muodon, kaarevan käytävän, värityksen, helojen, oven muotoilun tai muun yksityiskohdan ansiosta työtiloissakin tunnistaa olevansa nimenomaan Kiasmassa. Kuten yleisötiloistakin, myös työtiloista avautuu hienoja näkymiä kaupunkiin. Vaikka kaikki museon työtilat ovat talon toiminnan kannalta erittäin tärkeitä, kaikkia työtiloja tiloja ei ole tässä arvioitu. Tämä johtuu toimintojen luonteesta: tila ei ole julkinen tai se on varasto-, apu- ja tekninen tila.

Tilojen ylläpidon ja korjaamisen ohjeet nojaavat luvussa 4.3 esitettyihin rakennuksen arvoluokkiin ja niiden perusteluihin. Arvoluokat ovat 1 erittäin arvokas (vihreä), 2 arvokas (sininen), 3 arvokas kokonaisuuden osana (punainen) ja 4 neutraali (harmaa tai värittämätön). Arvoluokat on havainnollistettu pohjakaavioihin. Tässä luvussa on pääosin käytetty samoja tilojen nimityksiä ja numeroita kuin pohjakaavioissa.

Ks. arvoluokat luvusta 4.3 sivu 64.

Havainnollistavat kaaviot ovat raportin liitteinä sivuilla 115-121.

Hollin suunnittelukilpailuehdotukseen maalaama akvarelli galleriasta (1993).

6.8.1 MUSEON JOHTAJAN TILAT

MUSEON JOHTAJA 235, KOKOUSHUONE 236, ETEINEN 233, OSASTOSIHTEERI 234. Kiasman toisen kerroksen lounaisnurkassa sijaitseva museonjohtajan huoneisto edustaa perinteistä kulmahuone-ajattelua, jossa johtajalla on edustavat tilat. Materiaalit, kalusteet ja muut yksityiskohdat ovat samoja kuin muualla museossa, yleensä museon julkisissa tai puolijulkisissa tiloissa. Museon johtajan toimisto säilynyt alkuperäisenä, kokoushuoneen irtokalusteita myöten.

Huoneet 233-236 ovat arvoluokassa 1 erittäin arvokas: Tilamuutoksia tulee välttää. Tilat säilytetään kaikilta osiltaan alkuperäisenä. Toimenpiteiden tulee olla tilan, tilasarjan tai rakennusmuodon alkuperäisiä yksityiskohtia säilyttäviä, ennallistavia tai konservoivia.

Muut huoneiston tilat (keittiö ja wc) ovat arvoluokassa 3 arvokas kokonaisuuden osana: Ilmentää rakennuksen arkkitehtonista ideaa ja sisältää Kiasman tunnusomaisia piirteitä.

6.8.2 TOIMISTOTILAT

TOIMISTOT 112 - 118 JA 208 - 221, AULA 202, 205, TOIMISTOARKISTO 207. Toisen kerroksen toimistokäytävän ja aulan materiaalit, väliovet ja värit muodostavat harkitun Kiasman arkkitehtuuriin kuuluvan kokonaisuuden. Toimistohuoneiden värit, pintamateriaalit, rakenteet ja kiintokalusteet ovat hyvin säilyneet.

Musta linoleumilattia on kulunut materiaalille ominaisella tavalla. Jos kuluminen on niin suurta, että lattian siivoaminen koetaan mahdottomaksi, materiaalin voi uudistaa täsmälleen entisen kaltaisella linoleumilla.

Toisen kerroksen toimistokäytävä, -arkisto ja aula ovat arvoluokassa 1 erittäin arvokas: Tilamuutoksia tulee välttää. Tilat säilytetään alkuperäisenä. Toimenpiteiden tulee olla tilan, tilasarjan tai rakennusmuodon alkuperäisiä yksityiskohtia säilyttäviä, ennallistavia tai konservoivia.

Toimistotilat ovat arvoluokassa 3 arvokas kokonaisuuden osana: Ilmentää rakennuksen arkkitehtonista ideaa ja sisältää Kiasman tunnusomaisia piirteitä.

6.8.3 GRAFIIKAN TYÖHUONE 308

GRAFIIKAN TYÖTILA 308 JA PARVI 419. Kolmannessa kerroksessa on ylös parvelle ja alas toiseen kerrokseen huoneeseen 220 (entinen museon kirjasto) johtavat kiertoportaat. Tilassa on grafiikan työskentelyn edellyttämä kaasusäilytystila ja vastaavat turvajärjestelyt.

Arvokas kokonaisuuden osa (LK 3).

6.8.4 HENKILÖKUNNAN KAHVILA 162

Henkilökunnan kahvio sijaitsee puutyöpajan yläpuolella niin, että näkymät ovat pohjoisen suuntaan. Lasiseinäisestä tilasta on ovi parvekkeelle. Alakatto on seinien tavoin kipsirapattu, kuten esimerkiksi museon johtajan huoneistossakin. Katon alkuperäinen vihreä väri on vaihdettu uuteen ns. Kiasman rubiinin punaiseen. Asennukset on rapatuilla alueilla pyritty piilottamaan. Lattiassa on sävytetty ja lakattu vanerille liimattu tammisauvaparketti.

Arvoluokka 2 arvokas: Tilamuutoksia voidaan tehdä vain poikkeuksellisista syistä. Toimenpiteiden tulee olla tilan, tilasarjan tai rakennusmuodon alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita huomioivia tai palauttavia.

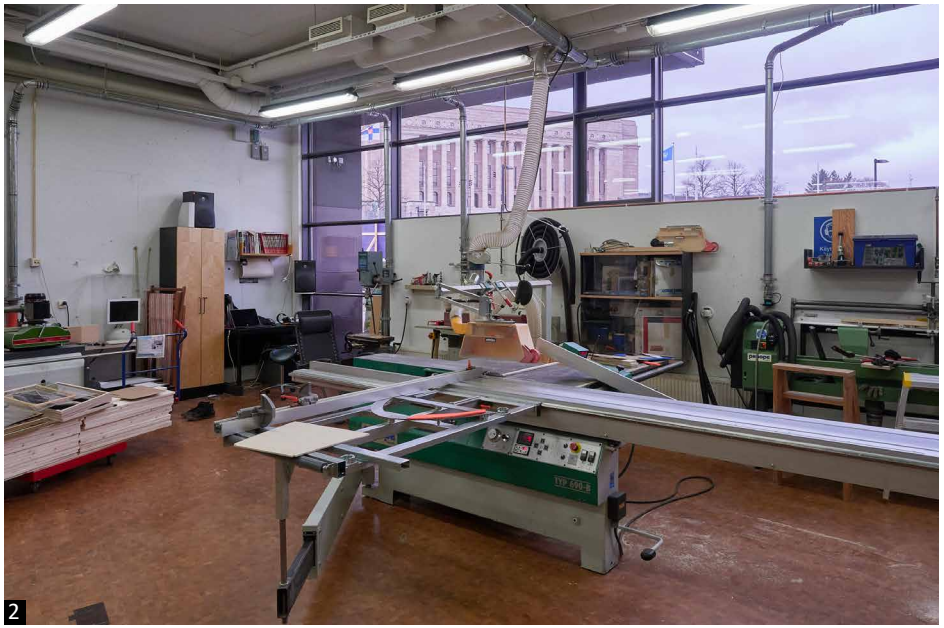

6.8.5 KONSERVOINTITILA

KONSERVOINTI 148, KEHYSTYS 149, TOIMISTOT 241 - 242, PORRAS P24. Konservointitilassa on erityinen tunnelma, koska valo siivilöityy sinne ensin lasilankkujulkisivun ja vasta sitten sisempien lasien läpi: konservoinnissa on valon vastattava luonnonvaloa. Korkeassa konservointitilassa on alkuperäinen teosparvi. Kaksi ylemmällä tasolla sijaitsevaa toimistohuonetta avautuvat laajaan maisemaan pohjoiseen lasijulkisivun kautta. Kiinteät puurakenteiset portaat ja muut kiintokalusteet on suunniteltu Pallasmaan toimistossa.

Erityisesti konservointialueella, kuten muissakin tiloissa, joissa tarkastellaan ja käsitellään taideteoksia, käytetään vain parhaimman mahdollisen värintoistoluokan lamppuja. Käytettäville laseille on vastaavat vaatimukset.

Arvoluokka 2 arvokas: Konservoinnin työtilat ja parvi, materiaalit, värit ja kiintokalusteet säilytetään.

6.8.6 PUUTYÖPAJA 053

Näyttelyrakentamiseen tarvittava työpaja eli verstas sijaitsee maantasokerroksessa pohjoisjulkisivun takana. Lattia on pystypuuparkettia, jota on paikattu erivärisin puupaloin.

Arvokas kokonaisuuden osa (LK 3).

Pystypuulattia säilytetään.

(1) Valo siivilöityy konservointityötilaan lasilankkujulkisivun ja sisälasien läpi.
(2) Puutyöpajasta näkyy Eduskuntatalo.

6.9 RAKENNUSOSAT

Oleellinen osa Kiasman arkkitehtuuria ovat sen kiinto- ja irtokalusteet, valaisimet ja muut varusteet sekä ulko- ja sisäovet heloineen. Näistä valtaosa on suunniteltu juuri tähän rakennukseen ja toteutettu käsityönä Suomessa.

6.9.1 KALUSTEET

Alkuperäistä kiintokalustusta on säilynyt suhteellisen hyvin, kuten naulakkotilassa, Seminaarissa, Kiasma-huoneessa, museonjohtajan tiloissa ja konservointitiloissa. Irtokalustustakin on säilytetty: puisia penkkejä, tuoleja, pienistä sivupöydistä alkaen isoihin työ- ja neuvottelupöytiin. Käytöstä poistettua kalustusta on varastoitu ja kierrätetty, osa on hävitetty. Kahvilan ensimmäinen vihreä Steven Hollin suunnittelema tuolimalli on otettu Designmuseon kokoelmiin, sitä on myös Kiasman henkilökunnan tiloissa. Stefan Lindforsin suunnittelemat lasten syöttötuolit on varastoitu ja hänen suunnittelemansa aulan sohva löytyy työntekijöiden tiloista. Irtokalusteet omistaa Kansallisgalleria.

Tavoitteena on, että alkuperäiset kalusteet säilytetään käytössä. Tarvittaessa niitä kunnostetaan. Kiasmassa kahvilan ensimmäisiä irtokalusteita on mm. henkilökunnan tiloissa. Alkuperäiset kalusteet inventoidaan ja merkitään, jotta ne ja niiden arvo tunnistetaan jatkossakin.

Kalusteiden materiaalit on säilytettävä alkuperäisinä mahdollisissa toiminnallisissa muutoksissa. Toiminnalliset muutokset hyväksytetään vastuusuojeluryhmässä.

Kiinto- ja irtokalusteiden hoidon ja hankinnan periaatteita: Hankinnat tehdään huolellisesti harkiten ja kontrolloidusti. Käytetään alkuperäisiä tuoteperheitä.

Suositaan täyspuuta. Vanhoja korjattaessa tai uusia hankittaessa säilytetään Kiasman värit, ilme, mm. kalusteiden pintoja ei peittomaalata tasasävyiseksi. Uudishankinnoissa pitäydytään ns. Kiasma-väreissä ja -materiaaleissa. Suositaan ajatonta muotoilua ja kotimaisia valmistajia. Teollisia tuotteita hankittaessa käytetään testattuja materiaaleja, kestäviä, huollettavia, pinottavia, käyttötestattuja.

Kiasmaan ei tuoda kromia, koivuviilupintoja eikä muutenkaan värittömiä viilupintoja. Toimistokalusteita koskee sama tavoite kuin muissakin tiloissa olevia kiinto- ja irtokalusteita. On hyvä ennen hankintoja määritellä ja sopia Kiasmaan soveltuvat materiaalit, värit ja tyylit. Sama koskee mm. roska-astioita, lokerikkoja ja muita pientarvikkeita.

Julkiseen tilaan tulevissa on aina harkittava mikä materiaalisesti ja visuaalisesti istuu Kiasman linjaan. Myös museokävijöille olisi hyvä näyttää alkuperäisiä irtokalusteita, esim. erillisessä tilassa, jossa esitellään Kiasman arkkitehtuuria ja sisustusta pienellä näyttelyllä. Esimerkiksi huone 317 (”Intro 3”) alkuperäisinä säilytettyjen ”museovessojen” yhteydessä voisi olla tällainen.

Terassin kalusteet hankkii ravintoloitsija. Malli, kalustuksen sommittelu ja toiminnallinen suunnittelu on neuvoteltava Kiasman edustajien kanssa. Yleisön kulun ohjailuun käytetään erikoisvalmisteisia kuumasinkittyjä vapaasti seisovia terästolppia ja määrämittaisia köysiä.

Ks. 2.4 Kiasman kalusteet sivu 44.

6.9.2 SISÄOVET JA HELAT

Huomattava osa rakennuksen sisäovista on valmistettu arkkitehdin erikoispiirustusten mukaan, jopa rakennuksen ei-julkisilla alueilla. Erikoisvalmisteisissa puu- ja metalliovissa on yleensä erimuotoisina lasiaukkoja, ja niiden vedin tai painike on myös uniikki tätä rakennusta varten suunniteltu erikoisvalmiste. Näyttelytiloissa on automaattiliukuovia. Palo-ovia on metallirakenteisina mm. kellarissa, jossa suurikokoisia liukuvia palo-ovia.

Karmit ja kynnykset yleensä puuttuvat ja saranointi ovilehden ylä- ja alapäästä on poikkeuksellinen. Painikkeet ja vetimet ovat messingistä tai alumiinista hiekkavalu- ja vahamuottivalutekniikoilla. Alumiiniset helat ovat julkisissa wc-tiloissa.

Sisäovet säilytetään. Jos niitä joudutaan uusimaan tai tekemään lisää, tehdään uudet vanhan mallin mukaan.

Ovien alkuperäiset helat säilytetään paikallaan. Tarvittaessa niitä kunnostetaan tai valetaan uusia samanlaisia.

Erityisesti lukitusta uusittaessa pidetään huolta lukkopesien, peitekilpien yms. ulkoasusta, koosta materiaalista ja väristä, jotta ne sopivat luontevasti vanhaan heloitukseen.

Suuria vaakasuuntaisia paniikkisalpoja ei Kiasmassa tarvita eivätkä ne sinne sovi.

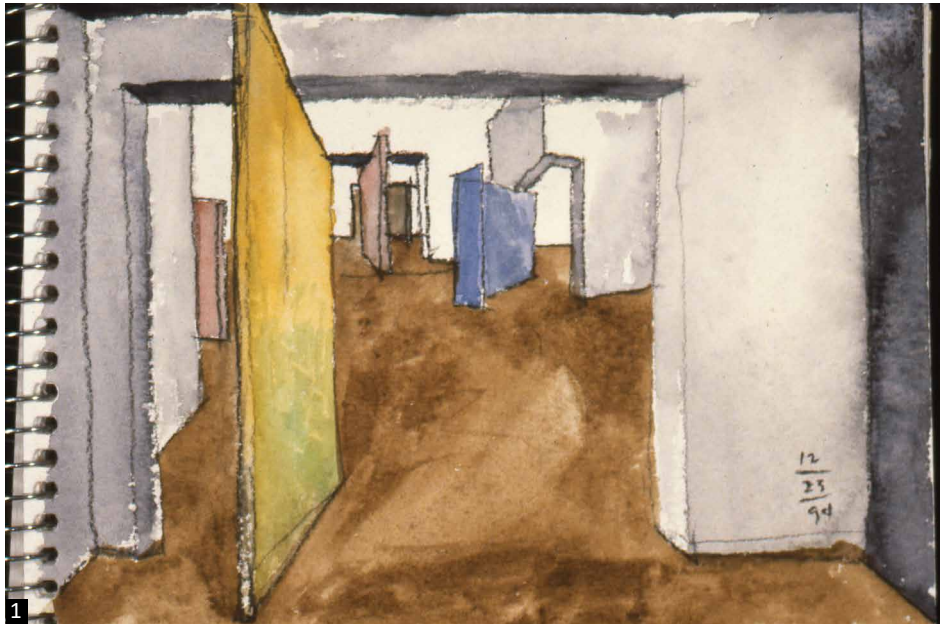

1

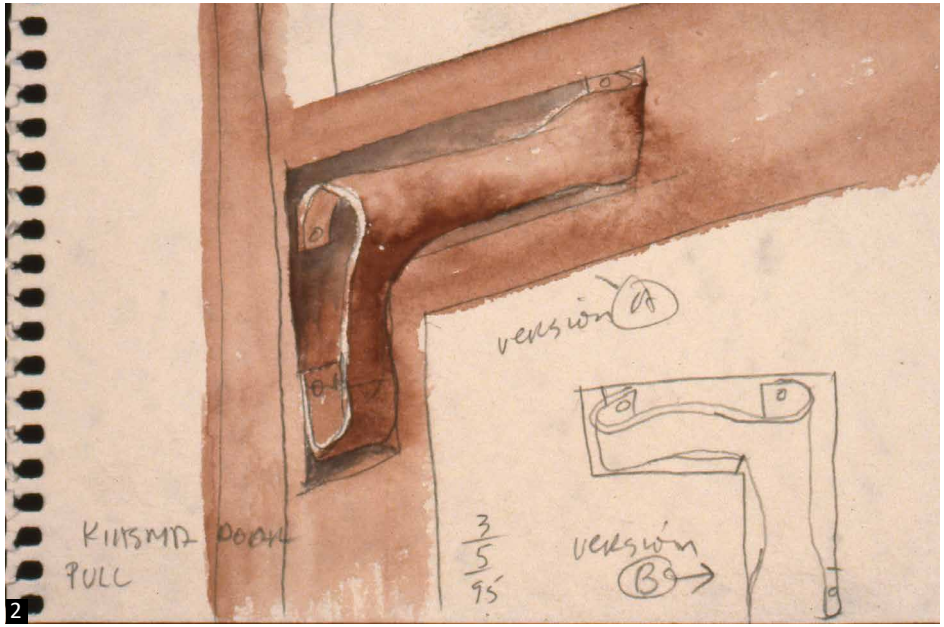

2

Steven Holl on luonnostellut ylempään akvarelliin keskisaranoituja väliovia (1), alempaan pääsisäänkäynnin messinkioven vetimen (2).

6.9.3 VALAISIMET

Kiasmaan toteutettiin uniikkeja valaisimia, mm. kahdesta kaarevasta kilvestä koostuvat seinävalaisimet ja porrashuoneiden ja wc-tilojen messinkivalaisimet sekä ”roikkuvasta” lasimassasta tehdyt kahvilan valaisimet.

Kiasmassa valon laatu on tärkeä. Alkuperäinen valaistus perustui hehkulamppuihin, halogeenivalaisimiin ja loisteputkiin. Etenkin yleisötiloissa värilämpötila oli hyvin lämmin. Valaistusta ei säädetty vakioksi eri päivänvalotilanteissa, koska luonnonvalon vaihtelun haluttiin näkyvän sisätiloissa. Led-lamppuja ei ollut vielä olemassa.

Kiasman valolähteiden värilämpötiloja on ajan kuluessa muutettu kylmempään suuntaan. Lämmin värilämpötila saattaa olla ongelma taiteilijoiden ja näyttelysuunnittelun näkökulmasta.

Valtaosassa näyttelyitä ei haluta luonnonvaloa, päinvastoin, se halutaan rajata pois. Osa nykytaiteesta on mediataidetta, joka tarvitsee pimeyttä. Konservoinnin näkökulmasta päivänvalo ja UV-valo vahingoittavat pysyvästi säilytettäväksi ajateltuja teoksia. Nämä ovat oleellisia muutoksia alkuperäisiin tavoitteisiin nähden.

Kaikki alkuperäiset valaisimet säilytetään. Valaisimista laaditaan kuvallinen luettelo, jossa määritellään niiden valolähteet, värintoisto-ominaisuudet ja värilämpötila

Vanhat PL-lamput ja hehkulamput korvataan uusilla energia- ja huoltoystävällisemmillä led-valolähteillä. Valaistustekniikan kehittyessä Kiasmassa on huolehdittava siitä, että valaisinten alkuperäinen valokuvio sekä valon värilämpötila säilyvät. Värintoiston tulee olla mahdollisimman hyvä.

Valaistuksen muodostaman kokonaisuuden tulee olla värilämpötilaltaan yhtenäinen sekä museossa liikkuvan näkökulmasta että pimeällä valaistuissa lasiseinissä.

Yleisötilojen kuten naulakon, kahvilan, myymälän ja teatterin aulan valaistus palautetaan 2700-3000 Kelviniin. Pääaulan lasikatteisessa osassa värilämpötila saa olla hieman viileämpi.

Näyttelytilat muodostavat oman kokonaisuutensa esitysteknisistä lähtökohdistaan. Myös henkilökunnan työtiloissa valaistuksen on hyvä olla tasalaatuisen lämmin, mutta erikoistiloissa, kuten konservoinnissa, värilämpötila ja värintoisto valitaan työtehtävän vaatimusten mukaan.

1

2

(1-2) Kiasmaan suunniteltuja uniikkeja valaisimia.

LIITTEET

3.1 MUUTOSHISTORIA 1998–2019 s.108-113

Muutos- ja korjaustyöt 1998–2019 taulukoituna.

Muutos- ja korjaustyöt 1998–2019 1. kerroksen pohjapiirustuksessa.

3.1 KALUSTEINVENTOINTI s.114

Esimerkki kiinto- ja irtokalusteiden inventoinnista:

Kiasma-huoneen inventointilehti 2021.

4.3 RAKENNUKSEN ARVOLUOKAT s.115-121

Tilojen arvottamiskaaviot.

Arvoluokat 1-4 väritettyinä Kiasman pohjapiirustuksiin.

Värit ovat lattioiden tasossa. Korkeiden tilojen yläosat on jätetty valkoiseksi.

NYKYTAITEEN MUSEO KIASMA / vastuusuojelu, muutoshistoria 1998 - 2019

Muutos- ja korjaustyöt on taulukoitu aikajärjestyksessä. Ensimmäisistä sarakkeista paljastuu onko kyseessä tilajärjestely, rakennusosa, pinta, kiinteä kalustus, yksityiskohta vai runko. Sijainnin jälkeen kuvataan lyhyesti lähtötilanne, muutoksen syy. Muutosratkaisun lisäksi on arvioitu muutoksen tekninen ja toiminnallinen onnistuminen sekä suhde alkuperäiseen arkkitehtuuriin ja sen suunnitteluperiaatteisiin.

KORJAUKSEN KOHDENTUMINEN	SIJAINTI, TILA (HUONE NO)	KRS	VUOSI	LÄHTÖTILANNE (RAKENNE , MATERIAALI YM) , MUUTOSTARVE (SYY)	UUSI TILANNE (RAKENNE, MATERIAALI YM), KORJAUSTYYPPI (KORJAUS, UUSIMINEN, UUSI RAKENNE, UUSIOKÄYTTÖ)	HUOMIOTA TEHDYISTÄ KORJAUS/MUUTOSTÖISTÄ JA ARVIO NIIDEN VAIKUTUKSESTA TILAN ARKKITEHTUURIIN
PINTA	Seminaarihuone (142)	1. krs	1998	Katto- tai seinäpinnoista puuttui akustoiva pintarakenne. Tilassa oli heikko akustiikka, kaikua.	Oviin uusi tiivistys, seiniin uusi äänenvaimennus (rei'itetty vanerilevy, äänenvaimennusvilla). Kuultokäsitellyt vanerilevyt.	Akustointi ei ollut riittävä kokoustilaan. *Muutoksessa on huomioitu hyvin alkuperäiset suunnitteluperiaatteet.*
TILAJÄRJESTELY	Auditorion uudet valo- ja äänisulkukaapit.	1. krs	1999	Tilat puuttuivat alkuperäisistä suunnitelmista, äänet ja valot kulkeutuivat salista ulos ja ulkoa saliin.	Lämpiö ja teatterisali erotettiin toisistaan levyrakenteisin väliseinin toteutetulla äänensulkutilalla.	Valaistus- ja äänitekninen ongelma ratkaistu. *Muutoksessa on huomioitu hyvin alkuperäiset suunnitteluperiaatteet.*
TILAJÄRJESTELY	Henkilökunnan uusi WC-tila (173)	1. krs	1999	1. kerroksen toimiston yhteydestä puuttui wc.	Pukuhuoneen kautta kuljettavaan tilaan rakennettiin pieni WC.	Uusi WC korjasi alkuperäisen suunnitelman puutteen. *Muutokset soveltuvat kokonaisuuteen.*
RAKENNUSOSA	Kahvila, lippuaula ja museomyymälä	1. krs	1999 /*/	Kahvilassa oli ruosteenpunainen kipsirapattu alakatto, jonka ripustusrakenteessa todettiin puutteita. Kahvilan akustiikka oli huono, tilassa oli voimakas kaiku.	Alakatto uusittiin, katon ripustimia lisättiin. Uuden alakaton rakenne: akustointilevyt, punainen rei'itetty vanerilevy.	Tilan akustiikka parani. *Muutokset sovitettiin taitavasti kokonaisuuteen. Mutta alakaton rakenne todettu 2010-luvulla riskirakenteeksi. Ks. kohta "Kahvila, lippuaula ja museomyymälä 2014-2015"*
RAKENNUSOSA	Audiotorion aula	1. krs	2000	Audiotorion aulasta puuttui jakelu- ja esittelypaikka esitteille ja julisteille.	Aulaan (WC-tilojen edustalle) rakennettiin vaneripintainen infoseinäke rakennuksen arkkitehtuuriin sovittaen.	Seinäke korjasi toiminnallisen puutteen. Se toimii lisäksi näköesteenä WC-tiloihin käynnille. *Muutos on sovitettu taitavasti kokonaisuuteen.*
YKSITYISKOHTA	Pääsisäänkäynnin katos	Katutaso	2000 /**/	Lasilankkuseinässä oli pieni lasivitriini näyttelyjulisteita varten. Vitriini todettiin liian pieneksi.	Lasilankkuseinän vitriini uusittin julisteille sopivaksi. Lasilankkuja katkaistiin. Paikalle asennettiin metallirakenteinen, valaistu, avattava vitriini.	Vitriinissä ilmeni teknisiä ongelmia (kosteudenhallinta ja valaistus). Lisäksi vitriinin ylläpito osoittautui vaikeaksi. *Muutoksessa on menetetty alkuperäisen arkkitehtuurin ainutlaatuisuutta.*
TILAJÄRJESTELY	Uusi juoma- ja astiavarasto	Kell.	2000	Ravintolalla oli liian vähän varastotilaa juomille ja astioille. Alkuperäisessä suunnitelmassa ei ollut tilaa juomatankeille.	Kellariin tehtiin uusi varasto pienentämällä yhtä teosvarastoa.	Uusi tila poisti alkuperäisen suunnitelman puutteen. *Muutokset soveltuvat kokonaisuuteen.*
TILAJÄRJESTELY	Seminaarihuone (Bitti-huoneen 141 poisto)	1. krs	2002-2003	Seminaarihuone ja Bitti-huone yhdistettiin. Tarvittiin suuri kokoontumistila. Lapsille tarkoitetusta Bitti-huoneesta luovuttiin.	Seminaarihuoneen ja Bitti-huoneen välinen seinä purettiin.	Kokoustila on riittävän suuri. Kokoustila ja kahvila ovat nyt yhdistettävissä. Tehty muutos mahdollistaa tilojen monikäyttön paremmin kuin alkuperäinen suunnitelma. *Muutoksessa on huomioitu hyvin alkuperäiset suunnitteluperiaatteet.*
PINTA, KIINTEÄ KALUSTUS	Yleisön pääwc-tilat WC-M (005) 1,5 krs; WC-N (108)	1. krs ja 1,5. krs	2009	Yleisön WC-tilat olivat kuluneita ja osin epäkäytännöllisiä. Lattian mosaiikkibetonia, eriöiden väliseiniä petsatusta vanerista ja hiekkapuhalletusta lasista sekä pesualtaita valetusta alumiinista oli vaikea puhdistaa. Alkuperäiset yksityiskohdat (WC:n paperiteline, istuimen painike) olivat epäkäytännöllisiä. Suunnitelmista puuttuneita välttämättömyyksiä kuten käsipaperitelineet ja roska-astiat oli täydennetty standardituotteilla. Automaattihanojen käyttökojeet näkyivät häiritsevästi.	WC-tilojen alkuperäinen kiinteä sisustus, seinäkkeet ja pintarakenteet purettiin. Ne korvattiin uusilla, alkuperäisestä poikkeavilla materiaaleilla ja kalusteilla. Suunnitelmassa on muistumia alkuperäisestä tilanteesta esim. värien valinnassa, lasin käytössä ja valotaskuissa.	WC-tilojen tekniset ja toiminnalliset ongelmat ratkaistiin. Tiloissa käytettiin julkisten rakennusten tavanomaisia, kestäviä materiaaleja, kuten massiivimuovia suurissa kiinteissä pesuallastasoissa. Materiaali ja muotoilu oli uusi Kiasmassa. WC-tilat liittyvät museon arvokkaisiin aulatiloihin. Alkuperäiset WC-tilat oli suunniteltu yksilöllisesti käyttäen Kiasman materiaaleja ja yksityiskohtia. Muutos on uusi kerrostuma Kiasman arkkitehtuurissa. *Muutoksessa on menetetty alkuperäisen arkkitehtuurin ainutlaatuisuutta, ominaispiirteitä muutettiin. Seuraavissa WC-uudistuksissa voisi tutkia palauttavia muutoksia ja Kiasmalle tyypillisissä materiaaleissa pysymistä.*

PINTA; KIINTEÄ KALUSTUS	Kahvilan myyntitila	1. krs	2011	Kahvilan myyntitiski ja taustakalusteet olivat kuluneet. Baaritiskiä käytettiin vain laskutasona. Kiinteiden kalusteiden mustaksi petsattu vaneri soveltui huonosti ravintolakäyttöön. Astianpesutila sijaitsi kellarissa. Se haluttiin sijoittaa myyntialueen yhteyteen. Myös ruuanvalmistus tapahtui kellarikerroksessa. Ravintolalogistisesti tilanne oli hankala.	Myyntialueen kiinteä tiski ja seinien pintarakenne uusittiin. Myyntialueen värit "käännettiin": alunperin tiski oli musta, nyt siitä tuli valkoinen, taustaseinä oli alunperin valkoinen, nyt siitä tuli musta, kuten myyntitilan katostakin, joka akustoitiin. Baaritiskin paikalle tehtiin tarjoilukaluste massiivimuovista. Vanhaa messinkipintaista baaritiskiä siirrettiin kahvilan puolelle, myyntitilan seinän viereen.	Muutos vastaa toiminnan muuttuneita tarpeita. *Uusi suunnitelma on tyylikäs ja kokonaisuuteen sovitettu, mutta alkuperäinen rouheus väheni ja värimaailma yksinkertaistui (myös vihreät kahvilan tuolit poistettiin). Kiasmaan tuotiin uusi materiaali, yksivärinen massiivimuovi. Muutos on uusi kerrostuma Kiasman arkkitehtuurissa.*
PINTA	Pasaasin (läpikulkukäytävän) katto (ulkotilassa)		2013	Pasaasin katon rappaus oli huonokuntoinen, siinä oli mahdollisesti käytetty alun perin sisätiloihin tarkoitettua kipsirappausta.	Rappaus uusittiin käyttäen Weberin kuituvahvistettua laastia.	Rakenteen korjaus vastaa teknistä tarvetta. Itäräystään kaaren muoto muuttui katon korjauksen yhteydessä. *Heikko detaljointi täytyy seuraavassa korjauksessa muuttaa alkuperäisen kaltaiseksi.*
RAKENNUSOSA	Galleriatilojen alakatot	4. krs	2014-2015	Alkuperäisissä ripustetuissa kipsilevyalakatoissa todettiin käyttö- ja paloturvallisuuteen liittyviä riskejä, kuten suojaamattomat monopoint-valaisinpisteet, kattokaiuttimien käämit, sähköliitokset ja alakattotilaan kertyvä pöly. Alakatoissa oli teosten ripustuksiin liittyvä onnettomuusvaara. Näyttelytekniikan tarpeet (valaistus, akustiikka ja ripustus) olivat muuttuneet rakentamisajankohdasta. Alakattojen uudistaminen aloitettiin pilottihankkeella.	Alakatot korvattiin teosten ripustamiseen erityisesti suunnittelluilla kuormaa kestävillä alakatoilla, jotka samalla akustoivat. Uusissa alakatoissa on kosketinkiskot valaisimia varten. Kosketinkiskojen lay-out on erityisesti Kiasman arkkitehtuurin sopivaksi suunniteltu. Tarkka selostus 4. kerroksen uusista alakatoista, ks. Kiasma käsikirja 2020.	Näyttelyiden valaistuksen kannalta ratkaisu on perusteltu. *Alkuperäiseen pistemäiseen valaistukseen on tehty merkittävä muutos, kun tilalle on asennettu valaisinkiskot. Valaisinkiskojen asennusjärjestys noudattaa alkuperäisen arkkitehtuurin kiasmaattisuutta.*
PINTA	Galleriatilojen seinät	4. krs	2014-2015	Näyttelytilojen seinien kipsirappaukset olivat huonokuntoisia, koska ne oli maalattu yli lukuisia kertoja.	Seinistä pudotettiin vanhat kipsirappaukset ja korvattiin ne uusilla kisirappauksilla. Työn aikana kokeiltiin ensin vain maalikerrosten poistamista. Toimenpide epäonnistui, se mursi ja pudotti rappauksia.	Seinärappauksen pintakuvio jäi liian voimakkaaksi ja epätasaiseksi. Valossa tulos näkyy ikävästi, seinän yläosaa telineeltä ja alaosaa lattialta käsin tehneiden tekijöiden jäljet poikkeavat toisistaan. Metalliset rappausohjurit on jätetty rappaukseen. *Kipsirappausten tulee seuraavassa korjauksessa noudattaa on Kiasma käsikirjan 2020 ohjeita.*
RAKENNUSOSA	Pääaulan lasikatto		2014-2015	Aulan lasikaton alemmissa lasilevyissä todettiin säröjä. Lasien kiinnityksessä käytettyjen teräslattojen kaikkia kiinnitysruuveja ei oltu suunnitelmien mukaisesti päällystetty muoviputkella. Osa laseista oli suorassa kontaktissa ruuveihin. Syntynyt jännite oli rikkonut laseja. Lasikaton alalasin kannattimet oli ripustettu suoraan kattoikkunaa kannattavista "vesikaton" palkeista. Näin lumi- ja tuulikuormasta syntynyt liike välittyi suoraan alalaseihin – mikä saattoi vaikuttaa lasirikkoihin. Lasikatto "roikkui pusseilla", mikä johtui liian notkeista kannatusosista lasien pitkillä sivuilla. Lasikatossa savunpoiston takia tarvittava 10 cm leveä rako sijaitsi vaakasuoran ja kaltevan lasipinnan taitekohdassa. Kattoikkunan tekninen ikä, kuten tiivisteet, olivat vanhoja. Lisäksi lasien kyntetilojen vedenpoistoputket oli kitattu alapäästä umpeen.	Kaikki muu paitsi kattoikkunan I-palkit sekä kattoikkunan suorakaiteiset aulan suuntaiset teräsputkipalkit purettiin. Uusi kattoikkuna toteutettiin SG-lasituksena, karkaistu lasi sijoitettiin ylimmäksi lasiksi eristyslasielementeissä. Alalasirakenteen ripustusputket kiinnitettiin I-palkkien kupeisiin asennettuihin apupalkkeihin. Nämä kiinnitettiin vain päistään I-palkkeihin. Näin alalasi ei seuraa kattoikkunan liikkeitä, jotka aiheutuvat tuulesta tai lumesta. Alalasien kannatusrakenteet uusittiin niin, että alkuperäinen arkkitehtoninen "japanilaisen paperilyhdyn tai paperiseinän" keveys säilyi. Savunpoistorako siirrettiin lasin ja aulan kaarevan ja kaltevan betoniseinän vierelle. Lasikatolle uudistettiin valaistus, huoltokelkat sekä ripustusjärjestelmä kattoikkunan ja lasikaton välitilassa oleville teknisille asennuksille. Lisäksi lasikatto varustettiin huomaamattomalla taideteosten ripustusjärjestelmällä.	Joitakin detaljeja tulee arvioida seuraavassa peruskorjauksessa, kuten taitteisen T-kirjaimen muotoisen lasienkannatusprofiilin detaljit, hitsauspaikat, profiilin valmistustapa suulakepuristetusta alumiinista. Alalasien lyhyitä sivuja ei saa kitata kiinni teräslattoihin. Tarkoitukselliset raot toimivat hätäviemäröintiaukkoina, jos ylälasien alapuolella olevat sprinklerit laukeaisivat. Tarkemmat tiedot, ks Kiasma käsikirja 2020 ve 1.0 tai uudempi. *Aulan lasikaton savunpoistoraon muutos keskeltä reunoille muutti alakaton ilmeen virtaviivaisemmaksi kuin alkuperäinen toteutus oli.*
RAKENNUSOSA	Länsisiiven kattoikkunat		2014-2015	Länsisiiven kattoikkunat olivat teknisen ikänsä loppupuolella. Ne päätettiin vaihtaa, koska alueella tehtiin samaan aikaan laajoja uudistustöitä (4. kerroksen gallerioiden alakattojen uusiminen, aulan kattoikkunan ja lasikaton uusiminen).	Kattoikkunoiden lasit uusittiin. Lasit ovat rautaoksidivapaita ja uloin lasi on museokäyttöön hyväksyttävissä oleva auringonsuojalasi. Lasityypit ('lasireseptit'), ks. Kiasma käsikirja 2020.	Vuonna 2014-2015 kehitettyjä ratkaisuja voi käyttää vastakin. *Suunnittelijoiden tulee tutustua huolellisesti 2014-2015 suunnitelmiin ja Kiasma käsikirjan kirjauksiin. Kattoikkunoiden jatkuvaa puhtaanapitoa pitää tehostaa. Kattoikkunoiden kallistus on vähäinen, siksi ne keräävät helposti likaa.*
RAKENNUSOSA, YKSITYISKOHTA	Auditorion (teatteri) alakatto	1. krs	2014-2015	Katsomon vanerisen alakaton ripustusrakenteessa todettiin puutteita. Alakattotilaan valaisinten yläpuolelle kertyvä pöly aiheutti palovaaran. Valaistuksen laatutasoa haluttiin parantaa ja valaisimien huoltoväliä pidentää.	Alkuperäiset alakattolevyt kiinnitettiin vahvistettuihin /uusittuihin kannattimiin. Valaisimet vaihdettiin alkuperäisiä vastaaviksi led-valaisimiksi.	Alakaton ja valaistuksen tekniset ongelmat on ratkaistu. Alakaton ulkonäköä ei muutettu.

RAKENNUSOSA	Auditorion näyttämön lattia	1. krs	2014-2015	Näyttämön puulattiassa ei enää ollut hiomavaroja.	Näyttämön puulattia uusittiin alkuperäisen mallin mukaan.	Lattian ulkonäkö säilytettiin ennallaan.
RAKENNUSOSA	Kahvilan, lippuaulan ja museomyymälän alakatto	1. krs	2014-2015	Vuoden 1999 akustoidun vaneripintaisen alakaton ilme haluttiin uusia. Vaneri oli rei'itettyä punaista. 2010-luvun kuntotutkimuksen mukaan 1999 korjaustyössä lisätyt ripustusosat eivät kaikilta osin vahvistaneet kattoa. Ks. edellä "Kahvilan, lippuaulan ja museomyymälän alakaton muutos". Koko alakattorakenne uusittiin.	Alakaton vanhat GK-rangat säilytettiin, kipsirapatut kipsilevyt ja näiden alle kiinnitetyt akustointivillalevyt ja perforoidut vanerilevyt poistettiin. Tilalle asennettiin akustovillalevyt, jotka pinnoitettiin akustisella "laastilla" saumattoman lopputuloksen aikaansaamiseksi. Katon väriksi valittiin rubiinin punainen (RAL 3003), jonka katsottiin vastaavan teatterin punaisten vanerien väriä. Uuteen alakattoon sijoitettiin äänentoistojärjestelmä, ripustuspisteitä, turvakameroita, alasvaloja asiakaspalvelutiskin päälle sekä myymälää varten kosketinkiskoja, ilmanjäähdytyspatteri ym. Alkuperäiset lasivalaisimet säilytettiin.	Alakaton turvallisuutta ja teknisiä ominaisuuksia parannettiin. Akustoiva alakatto on perusteltua. Alkuperäinen pinta oli kipsirappaus, seuraava oli vaneri ja nyt tehtiin saumaton laasti. *Merkittävä muutos oli alkuperäisen värisävyn muuttaminen punaruskeasta rubiininpunaiseksi. Värimuutos olisi vaatinut laajempaa keskustelua. Palauttamista punaruskeaksi keskusteltava seuraavassa muutoksessa.*
PINTA	"Kiasman punaisen" värisävyn määrittely		2014	Entinen Kiasman punainen väri oli ruskeanpunainen väri M124 / Tikkurilan 1990-luvun "MoniColor Nova" värikartta.	Kahvilan, lippuaulan ja museomyymälän alakaton uusimishankkeen yhteydessä katon väriksi valittiin RAL 3003, "rubiinin punainen". Se nimettiin "uudeksi Kiasman punaiseksi". Suunnittelija arvioi alkuperäistä ja uutta väriä: ruskeanpunainen tuntui melankoliselta ja muistutti ruosteenestomaalin sävyä. Rubiinin punainen tai sitä muistuttava punaisen sävy on Kiasman auditorion vaneripintaisissa seinissä.	Uusi väri toistuu aiempaa voimakkaammin valaistuna pimeällä. *Muutoksessa menetettiin alkuperäinen värisävy.*
TILAJÄRJESTELY, KIINTEÄ KALUSTUS	Lippuaula ja museomyymälä	1. krs	2014-2015	Museomyymälän sisustus oli ahdas ja kirjamyyntiä oli tuotu lippuaulaankin. Myymälä haluttiin ottaa museon hoitoon ja yhdistää lipunmyynti, neuvonta ja museotuotteiden myynti.	Lipunmyynti ja info siirrettiin alkuperäiseltä paikaltaan pääsisäänkäynnin ja myymälän väliin. Lipunmyynnin ja myymälän toiminnot yhdistettiin samalle henkilökunnalle, joten tiski laajennettiin L-malliseksi. Alkuperäisen lipunmyyntitiskin punapatinoidut messinkilevyt ja puolet paksuista lasiseinäkkeistä käytettiin uudelleen. Laajennettua tiskiä varten valmistettiin uusia patinoituja messinkilevyjä ja vanhat patinoitiin uudelleen. Alkuperäisten myymälän kalusteiden tilalle suunniteltiin ja valmistettiin uudet. Myymälän alkuperäisiä kalusteita oli ikkunan edessä, nyt ne poistettiin ja avattiin näkymät ulos. Lippuaulan eteläseinällä ollut kiinteä punainen penkki sijoitettiin naulakkoaulan pohjoisseinälle.	Asiakaspalvelun toiminnallisuus ja tilat paranivat, muutos on käytön kannalta perusteltu. Muutos avasi näkymiä sekä museon sisällä että ulospäin. *Muutoksessa menetettiin alkuperäistä sisustusta, mutta alkuperäisen lipunmyyntitiskin materiaalien hyödyntäminen uudessa paikassa on oivaltavaa säilyttämistä.*
YKSITYISKOHTA	Graafinen ohjeistus		2015	Graafisen ohjeistus haluttiin uudistaa.	Syntyi **kiasma_** -logo (sana "Kiasma" alkaa pienellä alkukirjaimella ja päättyy alaviivaan). Logoa käytetään museon opaste-, esite- ja markkinointimateriaalissa.	
PINTA, YKSITYISKOHTA	Yleisöopasteiden uusiminen		2015	2014 käynnistetty palvelumuotoiluhanke sisälsi henkilökunnan koulutustilaisuuksia sekä suunnitelmia yleisöopastuksen uusimisesta. Uudistuksessa haluttiin kiinnittää huomiota 'tervetuloon'. Museossa orientoitumista ja näyttelyiden löytymistä pidettiin hankalana.	Kahvilan myyntitilan seinään asennettiin suurikokoinen "rakennuksen poikkileikkaus", johon meneillään olevat näyttelyt voidaan merkitään tarrakirjaimilla. Opasteen alle sijoitettiin teline esitteille. Eri puolille aulatilojen seiniä ja galleriatilojen liukuoviin kiinnitettiin erittäin suurikokoisia kerrosnumero-opasteita.	Opasteet ovat suurikokoisia, Kiasman arkkitehtuurin periaatteille vierasta mittakaavaa. Yleisön opastaminen on tärkeää, alkuperäiset opasteet eivät täytä saavutettavuuden vaatimuksia. *Opasteita tulisi sovittaa Kiasman arkkitehtuurin periaatteisiin sopivaksi seuraavassa muutoksessa.*
YKSITYISKOHTA	Tuulikaappi (lattiaritilät)	1. krs	2015	Alkuperäiset tuulikaappiritilöiden messinki- ja teräslatat olivat vääntyneet eivätkä enää puhdistaneet kengänpohjia.	Ritilät korvattiin teollisilla valmisteilla, ks. Kiasma käsikirja 2020.	Muutos vastaa käytön tarpeita.
YKSITYISKOHTA	Mustat puurakenteiset patteripenkkit (huoltokorjaus)		2015	Alkuperäisissä penkeissä oli kolhuja ja naarmuja.	Penkit hiottiin, petsattiin ja lakattiin uudelleen.	*Hyvää työtä.*
KIINTEÄ KALUSTUS	Vaatesäilytys	1. krs	2015	Aulapalveluiden tarvitsemille tarvikkeille, kuten pyörätuolille, erilaisille tarvikkeille, löytötavaroille yms. tarvittiin säilytyspaikka.	Naulakkoväliköistä pohjoisin muutettiin varastotilaksi ja varustettiin liukuovella. Suunnitelman detaljeissa pyrittiin noudattamaan alkuperäisten naulakkokalusteiden estetiikkaa ja materiaaleja.	Muutos vastaa hyvin toiminnan muuttuneita tarpeita. *Muutos on perusteltu ja alkuperäisten materiaalien hyödyntäminen hyvä asia.*

YKSITYISKOHTA	Pääsisäänkäyntikatos (ulkonäytöt)		2015	Paperimuotoinen informaatio (näyttelyt ja aukioloajat) kävi täysin vanhanaikaiseksi. Informaatioarvo ja päivitettävyys digitekniikkaan verrattuna oli heikkoa.	Sisäänkäynnin vasemmalle puolelle asennettiin kaksi ulkonäyttöä messinkilevyjulkisivuun, kohtaan, jossa alun perin sijaitsi vitriini paperijulisteille.	Muutos vastaa toiminnan muuttuneita tarpeita. Näyttöjen luettavuuden kannalta sijainti toimii. *Muutos on käytön ja muuttuneen esitystekniikan kannalta perusteltu.*
YKSITYISKOHTA	Pääsisäänkäyntikatos, tuulikaappi (valaistus)	1. krs	2015	Valon laatu ja teho olivat riittämättömiä.		Muutos vastaa käytön tarpeita. *Laadukkaan ilmeen säilyttämiseksi valaisimia pitää huoltaa riittävän usein.*
TILAJÄRJESTELY	Turvavalvomon siirto 1. kerrokseen entiseen Postitus 118 -huoneeseen	1. krs	2015-2016	Henkilökunnan, postin ja kokousvieraiden saapuminen rakennukseen haluttiin keskittää C-ovelle kulunvalvonnallisista syistä ja järjestää turvavalvomo C-oven yhteyteen.	Tarpeettomaksi muuttunut postitushuone muutettiin turvavalvomoksi.	Muutos vastaa toiminnan muuttuneita tarpeita. *Muutokset on sovitettu kokonaisuuteen.*
TILAJÄRJESTELY	Kirjaston siirto	5. krs	2015-2016	Kirjasto sijaitsi 2. kerroksen työhuoneiden yhteydessä. Kirjasto haluttiin siirtää julkisten tilojen yhteyteen, jossa se voidaan avata yleisölle. Kirjasto suunniteltiin projektitilaan (510). Tilan alkuperäinen käyttötarkoitus oli "Artist in Residence" työtila, jossa yleisöllä oli mahdollisuus tutustua määräajoin taiteilijaan ja hänen projektiinsa. Tämä toiminta lopetettiin ja tila toimi sen jälkeen työtilana.	Kirjastoksi muuttamisen yhteydessä tilaan rakennettiin parvikerros, jota voidaan käyttää esimerkiksi kokousten järjestämiseen. Parven alla on toimistotiloja.	Muutos vastaa toiminnan muuttuneita tarpeita. *Muutokset on sovitettu kokonaisuuteen.*
YKSITYISKOHTA	Galleria 511	5. krs	2015-2016	Uuteen kirjastoon ei ollut esteetöntä pääsyä.	Gallerian 511 ja uuden kirjaston välille asennettiin portaan yhteyteen kevythissi esteettömyyden saavuttamiseksi.	Muutos vastaa toiminnan tarpeita.
YKSITYISKOHTA	Edusaukion viiritankojen kunnostus		2016	Museon edusaukion viiritangot otettiin tauon jälkeen käyttöön.	Viiritankot peruskorjattiin parantaen samalla viirien kiinnitysmekanismia.	
PINTA	Pääsisäänkäynnin edusta (graniittikiveys), kahvilan terassi (noppakivet)		2016	Museon edusaukion kiveys oli toteutettu lohkomalla valmistetuilla noppakivillä. Kivet ovat liian epätasaisia kaupunkikeskustan aukiolla käytettäväksi, lisäksi kiveyksessä on pahoja painaumia. Mannerheimin ratsastajapatsaan aukion suuret kivipaadet hammastelevat. Kiveys on käytön kannalta vaarallinen.	Pääsisäänkäynnin edustan kiveys uusittiin alkuperäistä sileämmillä kivillä ja noppakivet rakennuksen länsivulla ladottiin uudelleen. Pääsisäänkäynnin edustan uuden kiveyksen ladontakuvio perustuu neljään erikokoiseen graniittikiveen, joiden mittojen taustana on kultaisen leikkauksen lukusarja. Kivet on ladottu "arvan määräämässä" järjestyksessä ja tulos on sattumanvarainen kuvio. Hankkeen yhtenä tavoitteena oli kehittää Mannerheiminaukiolle sopiva kiveys ja testata sitä luonnollisessa koossa museon pääovien edustalla.	Pääsisäänkäynnin edustakiveys muuttui turvalliseksi kulkea. *Muutoksessa on noudatettu alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita.*
RAKENNUSOSA	C-sisäänkäynnin katos		2017	C-sisäänkäynnin henkilöliikennemäärä moninkertaistui uuden kulun ja turvavalvomon siirron myötä. Oven päällä ei ollut estettä vedelle, lumelle ja jäälle. Asiointi- ja henkilökunnan sisäänkäynti ei erottunut julkisivussa selvästi.	C-sisäänkäynnin oven yläpuolelle tehtiin teräsrakenteinen katos. Katoksen näkyvät pinnat ovat julkisivulevyjen tapaan hiottua merialumiinilevyä.	Muutos vastaa esitettyjä tarpeita. *Muutos soveltuu kokonaisuuteen. Katos sovittettiin rakennuksen alkuperäiseen arkkitehtuuriin.*
RAKENNUSOSA	Lasilankkujulkisivu		2018-2019	Lasilankkuja oli julkisivussa rikki. Lankut olivat karkaisemattomia. Lasilankkuja kannattavien teräsputkipalkkien kiinnityksenä oli yksi konsoli pilaria kohti. Konsolin kiinnityksenä pilariin oli yksi hitsattu pultti. Rakennetta pidettiin riskinä. Uloimpien lankkujen sisäpintaan kiinnitetty valoa läpäisevä kennomainen lämpöeriste oli irronnut useassa kohdassa. Edellinen yhdistettynä lankkujen sisälle kertyneeseen likaan teki julkisivun kirjavaksi ja epäsiistiksi. Alkuperäinen peitepelti lankkurivien vaakasaumojen päällä aaltoili voimakkaasti. Tarkemmat tiedot alkuperäisestä lasilankkuseinästä, ks. Kiasma käsikirja 2020. .	Lasilankkujen kantavien teräsputkipalkkien ja pilarien väliset kiinnitykset parannettiin. Lasilankut uusittiin, käytettiin karkaisemalla tai lämpölujituksella lujitettuja lasilankkuja. Lisäksi uloimpien lankkujen sisäpintaan laminoitiin float-lasia. Entinen ulko- ja sisälankun välissä ollut lämpöeriste oli pillikennostoa, uusi lämpöeriste on tehty pitkistä valkeista kuiduista. Myös uusi lämpöeriste läpäisee valoa. Urakassa velvoitettiin tehdasta varastoimaan raaka-aineita (eli Kiasman lujittamattomia lasilankkuja) prosessoitavaksi, mikäli lasirikkojen vuoksi lankkuja joudutaan uusimaan. Tarkemmat tiedot uudesta lasilankkuseinästä, ks. Kiasma käsikirja 2020.	Muutoksessa lasilankkuseinän detaljointi muuttui epämääräiseksi. *Alkuperäisten suorien liitoskohtien tilalle tulleet peitelistat on poistettava seuraavassa korjauksessa.*

PINTA	Henkilökunnan kahvio	1. krs	2019	Kahvion sisäkattopinta oli väriltään "myrkynvihreä". Henkilökunta kritisoi väriä. Tilannetta pyrittiin korjaamaan antamaan tilalle sympaattinen nimi "Viheriö".	Katon väri muutettiin punaiseksi.	Vihreä alakatto koettiin epämiellyttäväksi, koska väri heijastui ihmisten kasvoihin. Alkuperäinen värisävy hävitettiin. *Vihreän muuttaminen punaiseksi olisi vaatinut keskustelua suojelunäkökulmasta.*
RAKENNUSOSA	Sisäänkäyntikatos (lasilankkuseinäke)		2019	Ks. myös edellä kohta "Ulkonäytöt". Sisäänkäyntikatoksen lasilankkuseinäke haluttiin palauttaa alkuperäiseen asuunsa.	Lankkuseinästä poistettiin siihen jälkityönä tehty julistevitriini. Ennallistamishankkeessa käytettiin vastaavia lasilankkuja kuin julkisivussa, ks. edellä.	*Ennallistava korjaus palautti lasilankkuseinän alkuperäisen kaltaiseen asuun.*
RAKENNUSOSA	Kiasma-huone (alakatto)	3. krs	2019	Kiasma-huoneen akustiikka oli huono kokouskäytössä.	Vanha kipsirapattu kipsilevykatto purettiin ja korvattiin akustointivillalla, jonka pinnoitteena epäorgaaninen akustointilaasti. Uudella rakenteella kokeiltiin sen soveltuvuutta gallerioihin.	Tilan akustiikka parani. *Alakaton muutos soveltuu kokonaisuuteen.*
PINTA	Kiasma-huone (itäseinä)	3. krs	2019	Alakaton uusimisen yhteydessä päätettiin kokeilla kokonaisen seinän mittakaavassa laboratorio-olosuhteissa kehitettyä "Kiasma-rappauksen" korviketta.	Alkuperäinen kipsirappaus poistettiin ja korvattiin ruiskutasoitteella, johon pyrittiin tekemään alkuperäisen rappauksen kuviointi, ks. Kiasma käsikirja.	Ruiskutasoitekokeilu oli tutkimusvaihe, joka ei toiminut suurempana pintana. *Muovitasoite ei ole tavoiteltava materiaali, kuten on kipsirappaus. Muovitasoite tulisi poistaa ja tehdä tilalle kipsirappaus.*
RAKENNUSOA	Museonjohtajan toimiston eteinen (alakatto)	3. krs	2019	Vanha kipsirapattu kipsilevykatto vaurioitui vesivahingon seurauksena ja piti uusia.	Uusi katto perustuu Kiasma-huoneen uuteen alakattoon, ks. edellä.	Vaurio korjattiin. *Alakaton muutos soveltuu kokonaisuuteen.*
RAKENNUSOSA	Aulan eteläpään alakaton uusiminen	1. krs	2019	Vanha ylitasoitettu ja maalattu kipsilevykatto vaurioitui vesivahingon seurauksena ja piti uusia. Uusi katto päätettiin toteuttaa akustoivana ja varustaa teosten ripustusjärjestelmällä (säännöllisessä ruudukossa olevilla ripustuspisteillä) ja kosketinkiskoilla sekä liitäntärasioilla teosten kaapeleita varten.	Vanhat GK-rangat säilytettiin, rankojen kiinnitykset tarkistettiin ja ripustusosia lisättiin. Hanketta varten kehitettiin uusi ripustuspiste, jossa korkeuden hienosäätö on sisäkierreholkissa. Akustointimateriaalit ovat samat kuin Kiasma-huoneessa, ks edellä, mutta villa on 40 mm paksua, koska kosketinkiskot mahtuvat uppoamaan tämän paksuiseen villaan eikä sekundäärirankoja tarvitse pätkiä. Akustisen laastin pinta hiottiin käsityönä ja tuloksena on satiininen pinta.	Muutos vastaa tarpeita ja vähensi aulan kaikuisuutta. *Muutokset on sovitettu kokonaisuuteen.*
PINTA	Vesialtaan ja -kosken korjaus		2019	Läntisen vesialtaan vesieriste tuli elinkaarensa päähän, altaiden reunakivien kiinnityksissä oli vaurioita ja koskesta roiskuva vesi kasteli rakenteita. Korjaustyö liitettiin lasilankkujen uusimisen kanssa samaan työmaahan.	Korjaustyö tehtiin ulkonäöllisesti alkuperäistä vastaavasti.	Tulevaisuudessa on arvioitava, onko tumma sora (eli alkuperäinen ratkaisu) paras mahdollinen vesialtaiden pohjamateriaali. Altaita pidetään tyhjänä vedestä suurimman osan vuotta.

/*/ purettiin pois 2014

/**/ purettiin pois 2019

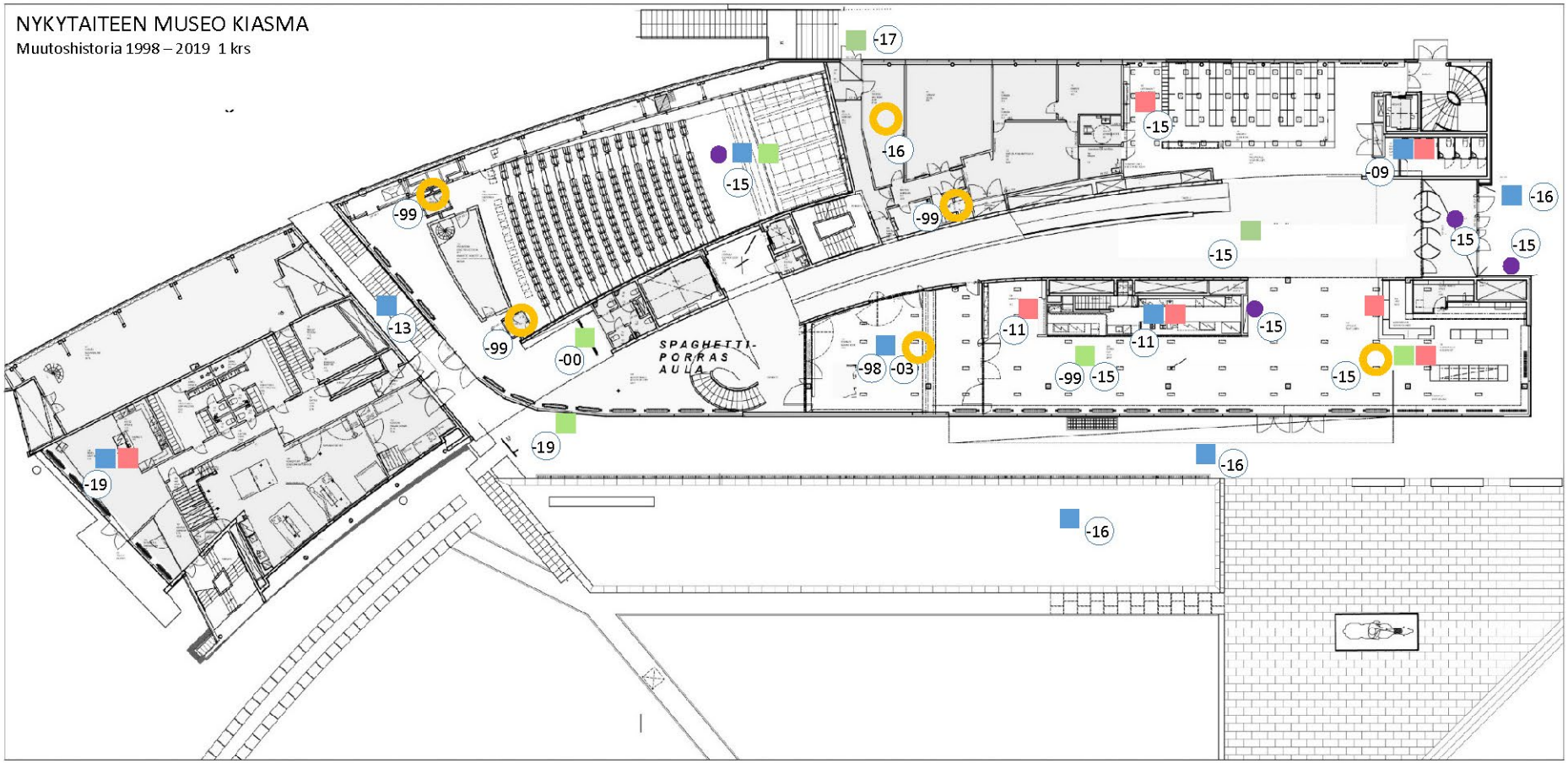

MUUTOSTEN KOHDENTUMINEN

- TILA KÄYTTÖ
- RAKENNUSOSA SEINÄ, ALAKATTO
- PINTA, VÄRI
- KIINTEÄ KALUSTE
- YKSITYISKOHTA VARUSTE, VALAISIN

NYKYTAITEEN MUSEO KIASMA / vastuusuojelu / kalusteinventointi 2021 / PH
Kiasma-huone

	Kuva	Tuote	Tuotenimi	Valmistaja	Ajankohta	kpl	Koko	Tuotekuvaus	Huomioita
ARK 61-850		Neuvottelupöytä, levenevä ovaali		Restamaster Oy	Alkuperäinen	1	lev. 117, pituudet 2x150	Massiivikoivu, musta petsi, kaksi osaa, jalat kylmäsinistetty teräs.	Alkuperäinen massiivipuinen pöytä huollettu (Nikari Oy), hionta ja uudelleen petsaus ja lakka.
		Neuvottelutuoli	C.D. Soft with Loose Hood	Inno Oy	Alkuperäinen	8		Huputettu nojatuoli. Alunperin K-huoneessa pyörälliset takajalat. Ne siirrettiin toiseen tilaan (linolattia), sillä kivilattialla siirtely piti ääntä.	Alkuperäinen musta irtohuppu ei kestänyt aurinkoa eikä pesua, teetetty uudet irtohuput (melaarattu harmaa) v. 2011.
		Yleistuoli	Periferia	Nikari Oy, Kari Virtanen	Alkuperäinen	Talossa alunperin n. 180 kpl, nyt n. 120?		Massiivikoivu, musta petsi, huopapehmuste musta.	Sijoitus eri puolilla taloa. Liki kaikki liimattu uudelleen takuutyönä, osa kahteen kertaan. Osa rikkoutunut kokonaan. Petsin väri kellastunut.
		Sivupöytä	Seminar	Nikari Oy	Alkuperäinen	1	60x80, k. 72	Pöytätason alla alaslaskettava etulevy. Koivu, musta petsi.	
ARK 61-205.3		Tarvikevaunu iso		Nikari Oy	Alkuperäinen	1	kansi 39x102, h. 74	Alla pyörät, kaksi tasoa, ylätason alla 3 laatikkoa, koivu, musta petsi.	Viilupintainen.
		Kiintokaapisto		Restamaster Oy	Alkuperäinen	1		Koivuvaneri, musta petsi.	Alkuperäiseen kiintokaapistoon teetetty avoimen hyllyosan eteen ovet v. 2000 (vasen alakaappi).
		Kattovalaisin			Vuodelta 2000	1		Suunnittelu arkkitehti Vesa Honkonen.	Valaisin on valmistettu Tanskassa (?), ainakin sen lasiosa.

Tilojen arvottamiskaaviot. Arvoluokat 1-4 väritettyinä Kiasman pohjapiirustuksiin.

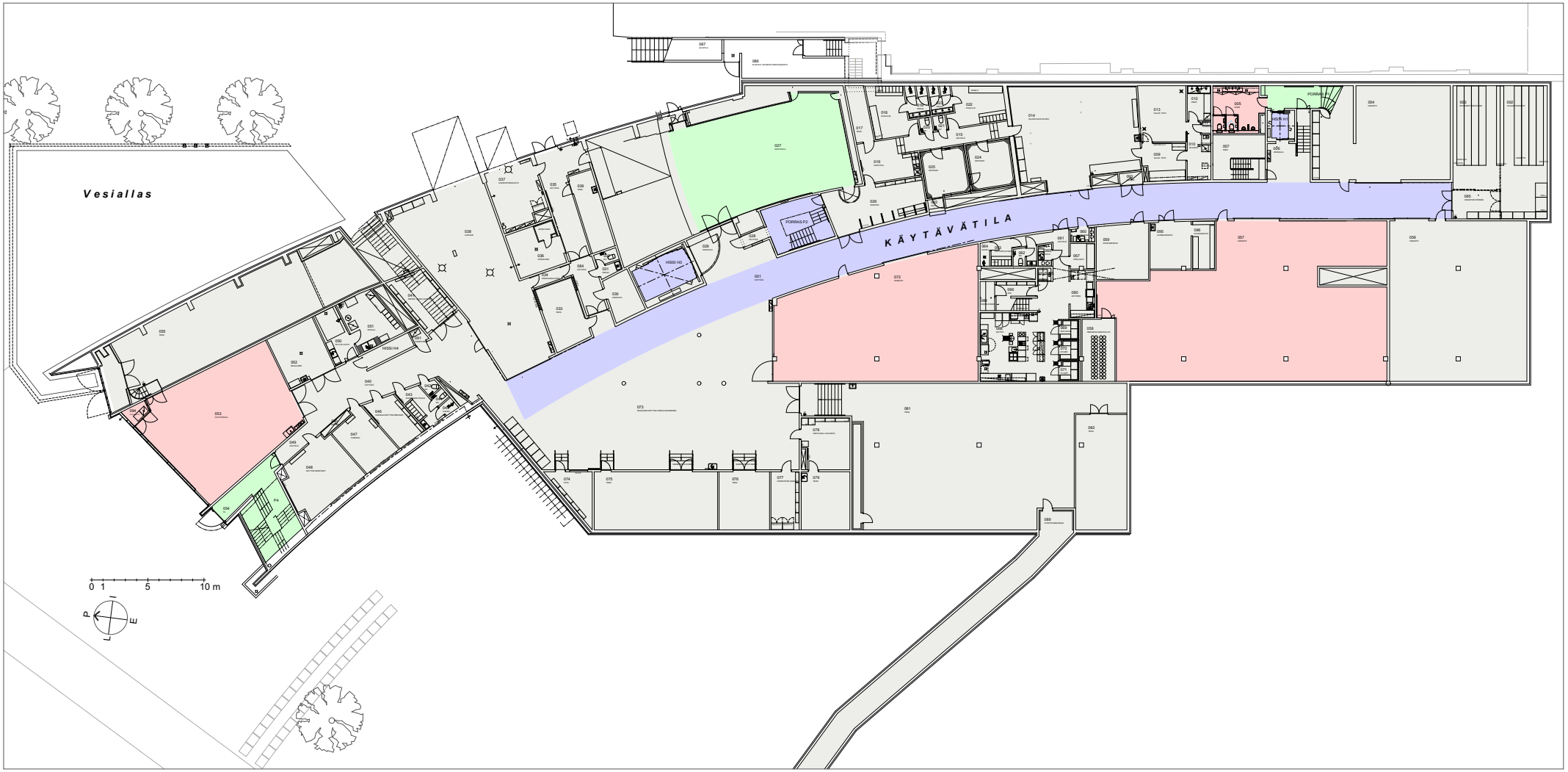

Kellarikerros

- Erittäin arvokas (LK 1)
- Arvokas (LK 2)
- Arvokas kokonaisuuden osana (LK 3)
- Neutraali (LK 4)

Tilojen arvottamiskaaviot. Arvoluokat 1-4 väritettyinä Kiasman pohjapiirustuksiin.

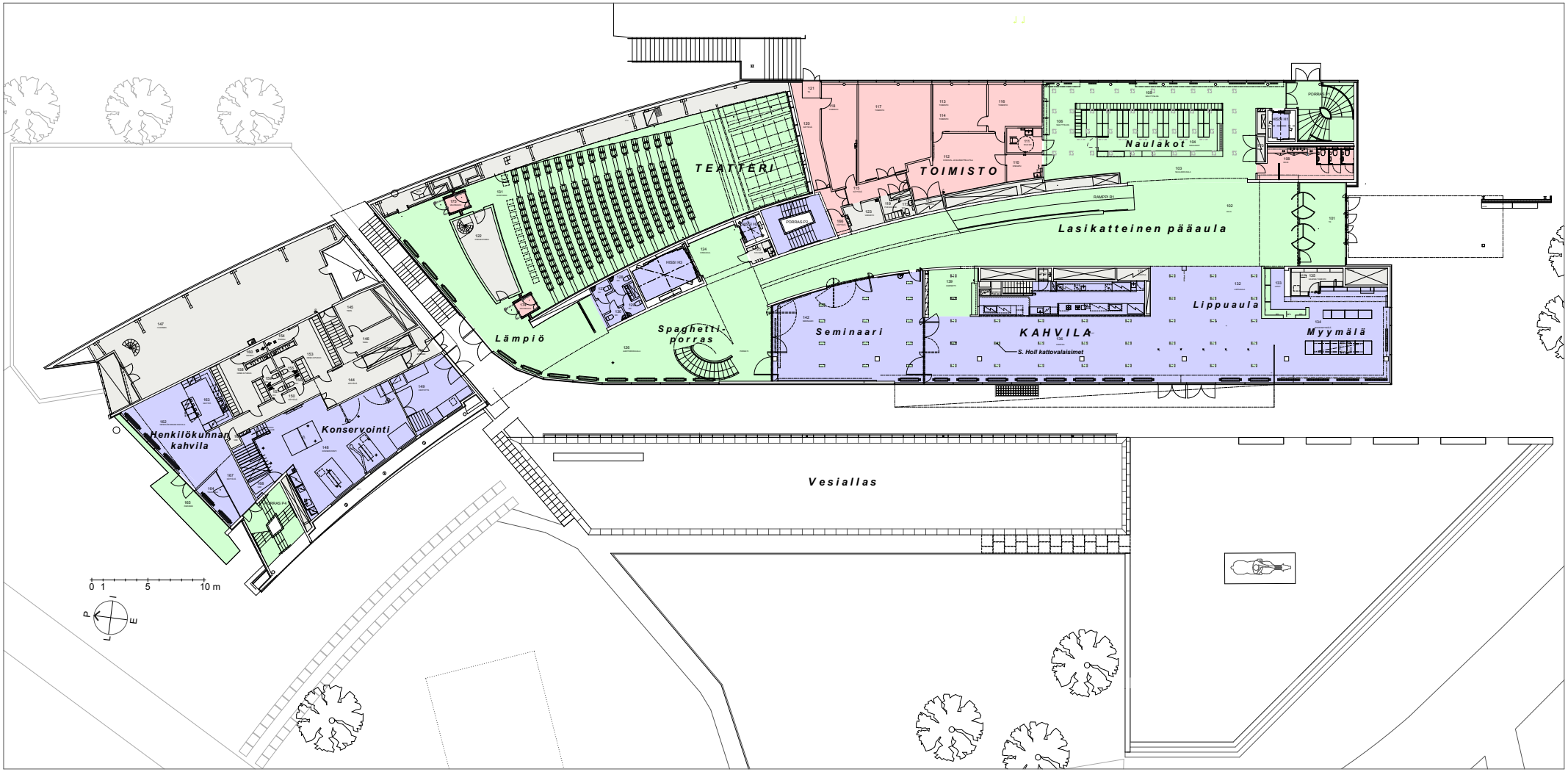

1. kerros

- Erittäin arvokas (LK 1)
- Arvokas (LK 2)
- Arvokas kokonaisuuden osana (LK 3)
- Neutraali (LK 4)

Tilojen arvottamiskaaviot. Arvoluokat 1-4 väritettyinä Kiasman pohjapiirustuksiin.

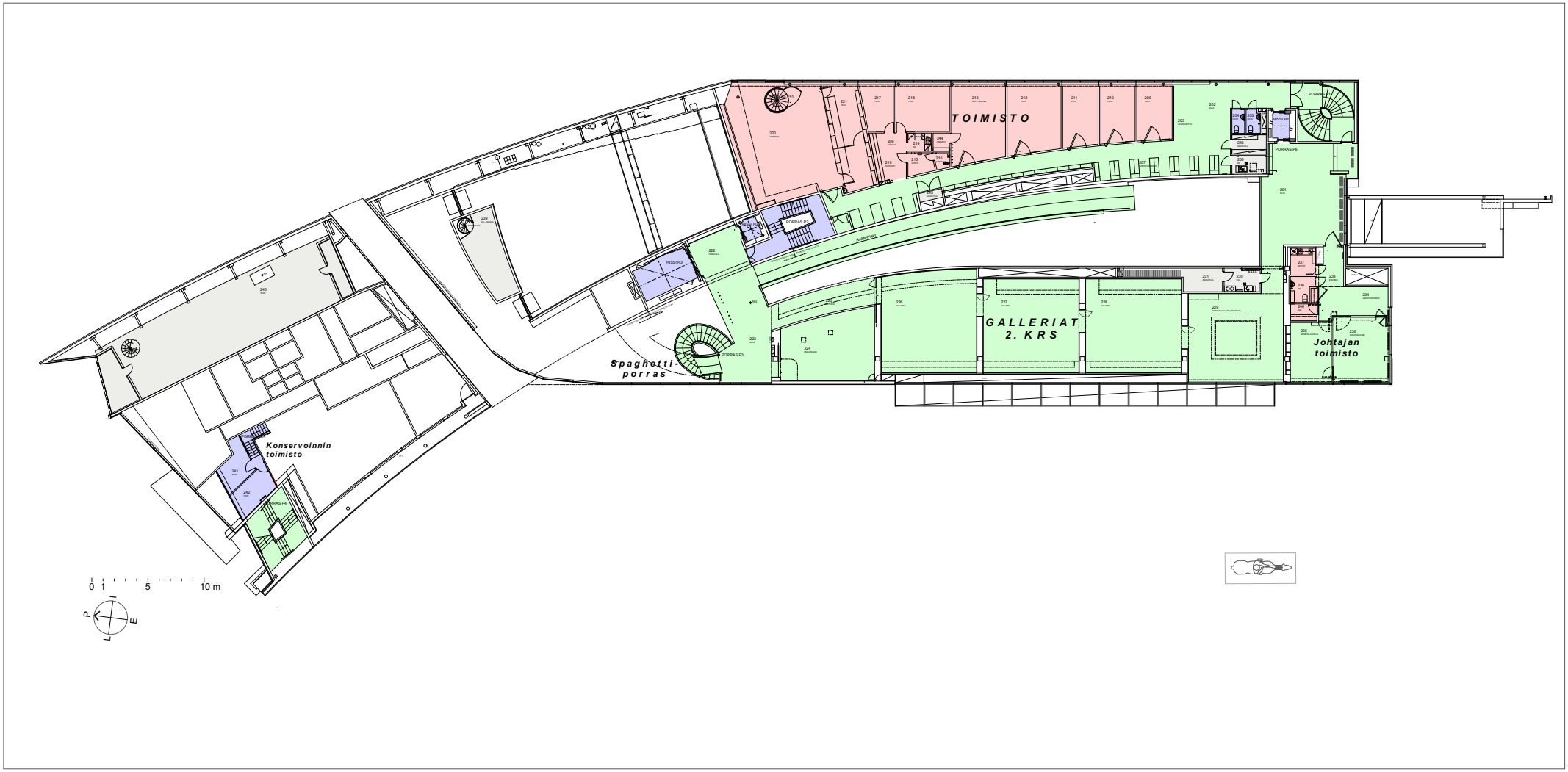

2. kerros

- Erittäin arvokas (LK 1)
- Arvokas (LK 2)
- Arvokas kokonaisuuden osana (LK 3)
- Neutraali (LK 4)

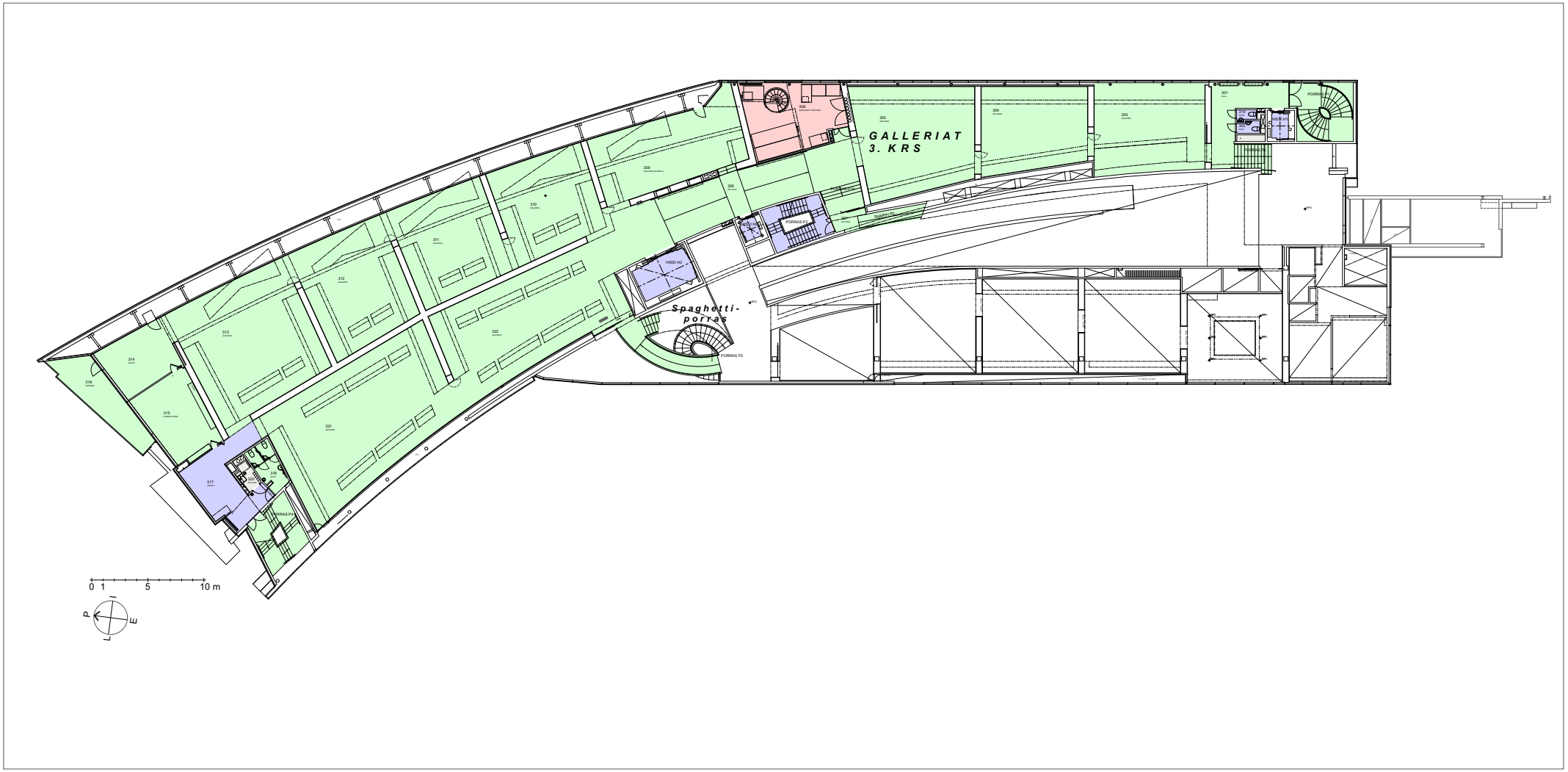

3. kerros

Erittäin arvokas (LK 1)

Arvokas (LK 2)

Arvokas kokonaisuuden osana (LK 3)

Neutraali (LK 4)

Tilojen arvottamiskaaviot. Arvoluokat 1-4 väritettyinä Kiasman pohjapiirustuksiin.

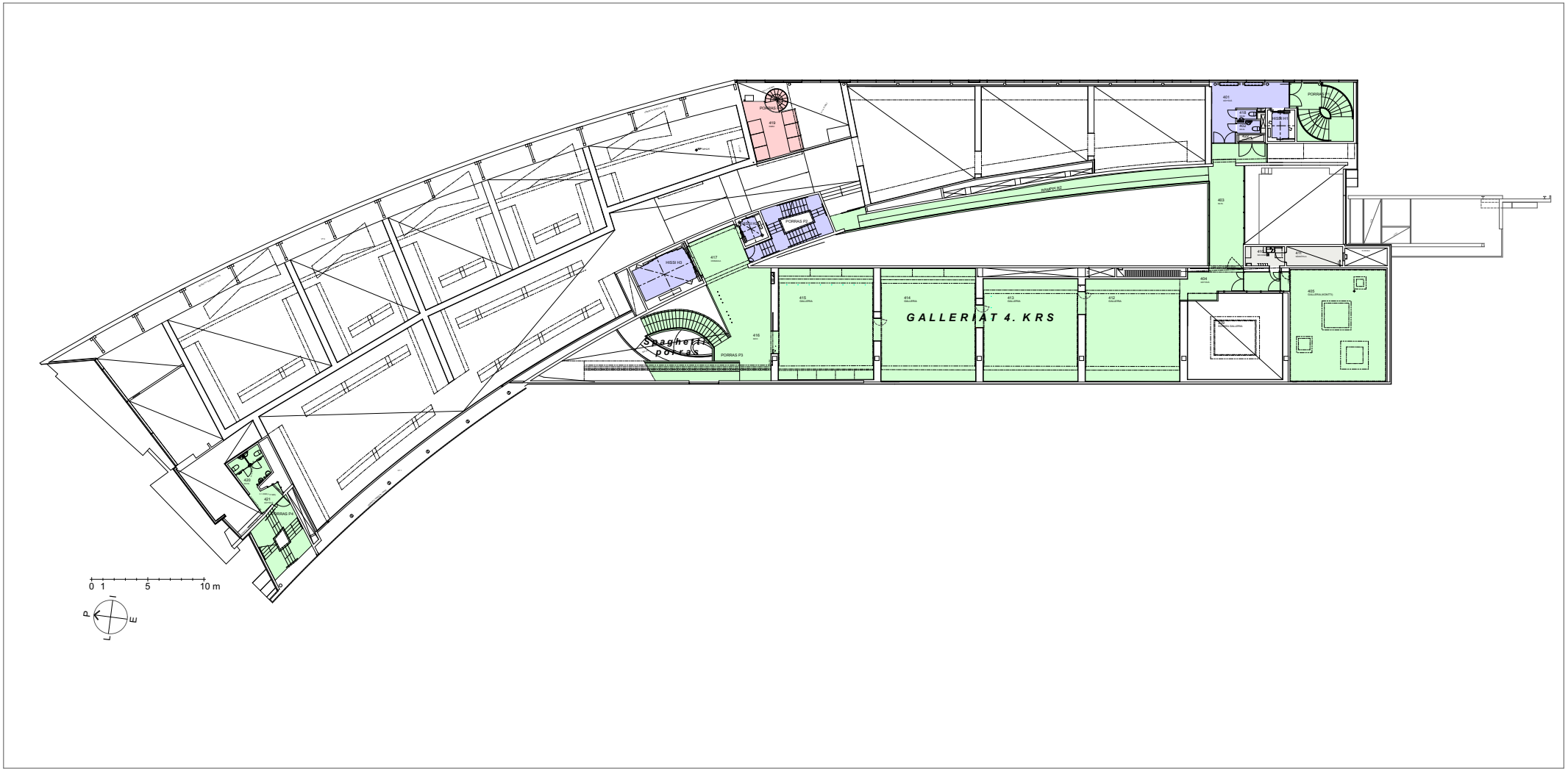

4. kerros

- Erittäin arvokas (LK 1)
- Arvokas (LK 2)
- Arvokas kokonaisuuden osana (LK 3)
- Neutraali (LK 4)

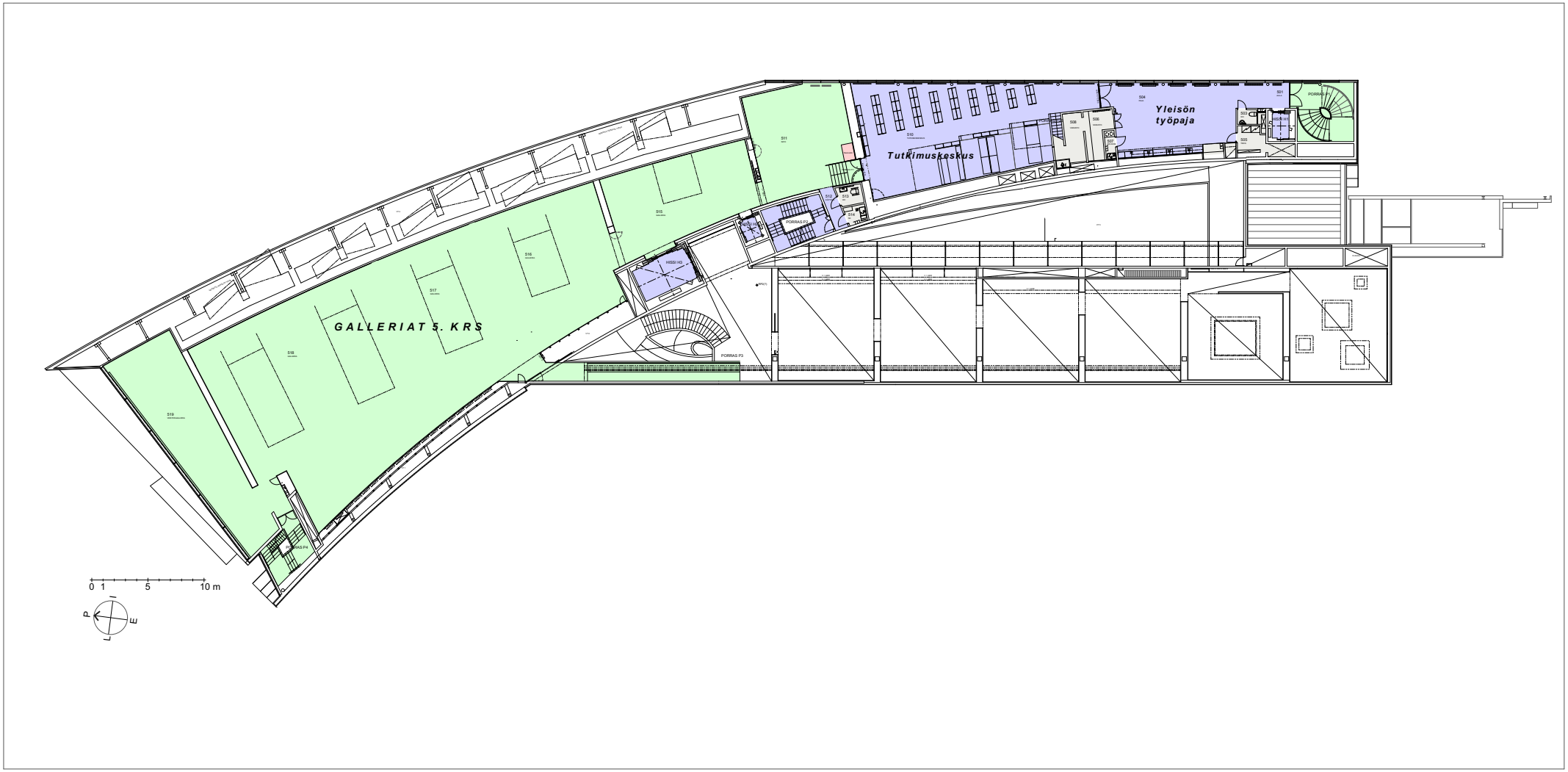

5. kerros

Erittäin arvokas (LK 1)

Arvokas (LK 2)

Arvokas kokonaisuuden osana (LK 3)

Neutraali (LK 4)

Tilojen arvottamiskaaviot. Arvoluokat 1-4 väritettyinä Kiasman pohjapiirustuksiin.

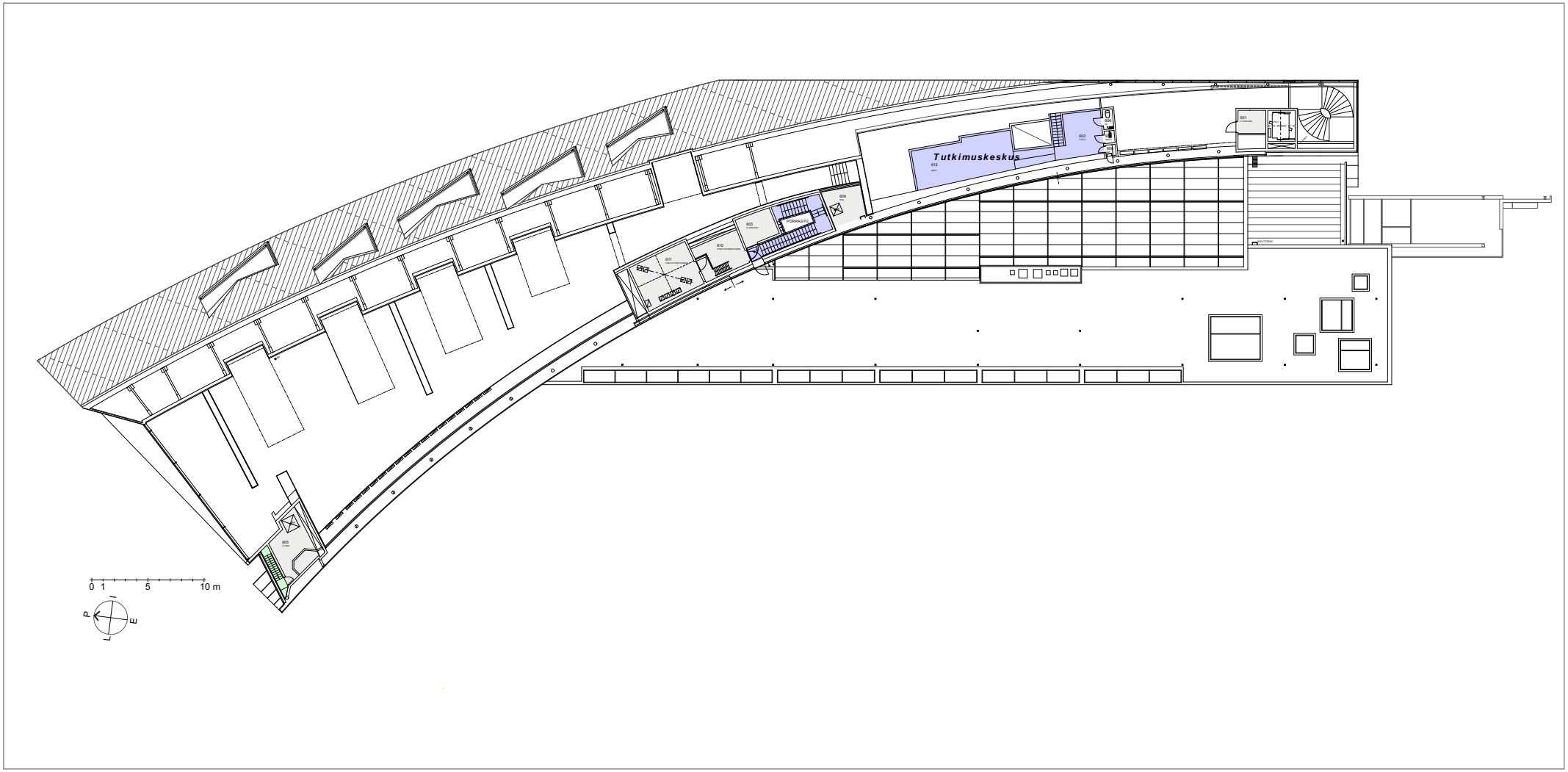

6. kerros

Erittäin arvokas (LK 1)

Arvokas (LK 2)

Arvokas kokonaisuuden osana (LK 3)

Neutraali (LK 4)

OHJE Viitenumeroa klikkaamalla pääset ko. tekstikohtaan.

LÄHDEVIITTEET

1 Lemström 2016, 33-35.

2 Rakennettu hyvinvointi -hanke, ks. https://rakennettuhyvinvointi.fi/fi/kulttuuriraken nukset/julkisten-rakennusten-taide-1900-luvun-jalkipuolella (haettu 3.12.2021).

3 Kohdetiedot Kiasma käsikirja 2020 ve 1.0; Kaavojen ajantasatiedot ks. Helsingin karttapalvelu https://kartta.hel.fi

4 Helsinki, Kaupunkiympäristön toimiala, Asemakaavoitus, OAS 1394-00/18 Hankenro 4464_2 HEL 2018-010520, 18.12.2018.

5 Karjalainen 2006.

6 Rönkkö 2020.

7 Rönkkö 2020: Nelimarkka-museo, Hilding Ekelund, Alajärvi, 1964 ja Wäinö Aaltosen museo, W. Aaltonen ja M. Aaltonen, Turku, 1967. Helsingin kaupungin taidemuseo, Tero Aaltonen, Meilahti, 1967 ja Sara Hildénin taidemuseo, Pekka Ilveskoski, Tampere, 1979. Kemin taidemuseo, Jan Söderlund, 1977, Lapin läänin taidemuseo 1981 alkaen ja taidemuseo Kouvola-taloon, kilpailuvoitto Erkki Valovirta, 1987.

8 Figueira 2009, 42-45.

9 Valtion taidemuseosta tuli julkisoikeudellinen säätiö Kansallisgalleria 2014, jonka perustamista ja toimintaa ohjaavat laki ja asetus (889/2013). Museoyksiköt ovat Ateneumin taidemuseo, Nykytaiteen museo Kiasma ja Sinebrychoffin taidemuseo. Maan suurin taidemuseo-organisaatio, kuvataiteen valtakunnallinen museo ja kansallinen kulttuurilaitos kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan. Sen pääasiallinen rahoittaja on valtio. ks. https://www.kansallisgalleria.fi/fi/kokoelmien-historia

10 *Kiasma käsikirja 2020 ve 1.0*: Tavoitteet ja suunnittelun ohjaus.

11 Arkio 2015, 222; Arkkitehtuurikilpailuja 5 1993; Ks. Laki Kansallisgalleriasta https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20130889 Laissa säädetyt tai opetus- ja kulttuuriministeriön antamat tehtävät: kokoelman ylläpito ja kartuttaminen, näyttelytoiminta ja muu taidemuseotoiminta. Kokoelman ylläpidosta ja sen turvaamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

12 Arkio 2015, 226-227; Futagawa 1996, 92-107.

13 Arkkitehtuurikilpailuja 5 1993, 1-17; WSOY ISO tietosanakirja 4: Kiasma on ristikkäisasento, ristiinkulkeminen; hermojen, varsinkin näköhermojen risteys; kohta, jossa vastinkromosomit kietoutuvat ja liittyvät toisiinsa.

14 Oja 1997.

15 Rönkkö 2020; Arkio 2015, 227.

16 Pallasmaa ja Holl olivat tutustuneet Alvar Aalto -symposiumissa. Kun Pallasmaa oli vierailevana professorina Yale Universityssä 1993, Holl pyysi häntä ja Kenneth Framptonia kriitikoikseen Kiasman kilpailussa. Toteutusvaiheessa Pallasmaa hoiti myös projektin yhteiskuntasuhteita Suomessa, mm. Mannerheimin patsaasta käydyssä kiistassa. Pallasmaa suunnitteli omana toimeksiantonaan Marskin patsaan ympäristön sekä museon ulkopuoliset alueet valaistuksineen. Hollia ja Pallasmaata yhdistää mm. ajattelu arkkitehtuurin fenomenologiasta [arkkitehtuurin tarkastelu ihmisen yksilöllisestä elämyksestä ja kokemuksesta käsin]. Pallasmaan sähköpostikirje toimittajalle 31.10.2021.

17 Honkonen, haastattelutieto 11.6.2021.

18 Honkonen, haastattelutieto 11.6.2021.

19 ARK 6 B 98 s. 65; Honkonen, haastattelutieto 11.6.2021.

20 Arkio 2015, 236-237.

21 Arkio 2015, 246.

22 Kiasma esiteltiin valmistumisvaiheessa paitsi kotimaisissa lehdissä ja julkaisuissa myös muutamissa kymmenissä ulkomaisissa lehdissä ja julkaisuissa. Toimittajan kokoama tieto Kiasman ja Arkkitehtuurimuseon kirjastojen avulla.

23 Holl 1998 *Intertwining*; Honkonen, haastattelutieto 11.6.2021; ks. https://www.stevenholl.com/category_projects/museums/.

24 Rönkkö 2020: Arktisesta instituutista järjestettiin arktisille maille suunnattu arkkiteh-tuurikilpailu 1983–84. Ehdotuksia tuli 184. Voittajaksi valittiin tanskalaisen Claus Bonde-rupin työryhmän ehdotus. Kiasman tavoin tämäkin hanke sidottiin Suomen itsenäisyyden 75-vuotisjuhlintaan, ja hanketta rahoittivat valtio ja Rovaniemen kaupunki. Rakennus val-mistui 1992, siinä toimivat näyttelyineen Lapin maakuntamuseo sekä Lapin yliopiston Ark-tinen keskus.

25 Oja 1997; Arkio 2015, 147-148.

26 Honkonen, haastattelutieto 11.6.2021.

27 Holl 1998, *Kaksoismerkitys 1997*, 3.

28 Holl 1998, *Kaksoismerkitys 1997*, 2.

29 Hirvonen 1997.

30 Aaltonen 2000; Kiasman rakennesuunnittelu Insinööritoimisto Oy M. Ollila & Co.

31 Valaistussuunnittelussa tutkittiin luonnonvalon ja keinovalon yhteiskäyttöä ja

valaistuksen laatutekijöitä EU:n rahoittamassa suomalaisenglantilaisessa LIQUES-tutkimushankkeessa. Yksi tavoite oli pienentää valaistusenergiaa valaistusohjausjärjestelmällä. Kiasma käsikirja 2020 ve 1.0: Kiasman sähkötekniikasta.

32 Hervé Descottes on newyorkilaisen L'Observatoire International -toimiston perustaja ja Hollin valitsema asiantuntija Kiasman yleisö- ja näyttelytilojen valaistussuunnitteluun. Kuuntele keskustelu: ArchDaily 1.12.2021. Lighting Design in Architecture: A Conversation with Hervé Descottes and Steven Holl. https://www.archdaily.com/972027/lighting-design-in-architecture-a-conversation-with-herve-descottes-and-steven-holl.

33 Jumppanen 2000; Kiasman sähkötekniikan suunnittelu Insinööritoimisto Tauno Nissinen Oy.

34 Jokela 2000; Kiasman LVIA-suunnittelu Insinööritoimisto Olof Granlund Oy.

35 Lainaukset Hollin kirjoituksista on painettu kursiivilla. Hollin toimiston filosofiasta ks. https://www.stevenholl.com/philosophy.

36 Holl 2000, 232.

37 Honkonen, haastattelutieto 11.6.2021; Futagawa 1996.

38 Holl 1998, *Kaksoismerkitys 1997*, 4.

39 Holl 2000, 232.

40 Holl 2000, 232.

41 Holl 1998, *Kaksoismerkitys 1997*, 4.

42 Holl 2000, 232.

43 Holl 2000, 235.

44 Kiasman verkkosivut https://kiasma.fi/; Honkonen, haastattelutieto 11.6.2021.

45 Kiukkola 2014; Honkonen, haastattelutieto 11.6.2021; Kultainen leikkaus saadaan, kun jana jaetaan kahteen osaan niin, että lyhyemmän osan suhde pidempään osaan on sama kuin pidemmän osan suhde koko janaan. Kiasman mittalukusarjan kantaluku on 4320 mm, joka on alkuperäisen suunnitelmaluonnoksen galleriahuoneen korkeus. Tästä edellä mainitulla suhdeluvulla johdettu mittalukusarja on: 4320, 2670, 1650, 1020, 630, 390, 240.

46 Honkonen, haastattelutieto 11.6.2021; Aurasmaa 1999, 58-59.

47 Honkonen, haastattelutieto 11.6.2021.

48 Holl 2000, 232.

49 Luvun tiedot perustuvat Kiukkolan toimittamaan Kiasma käsikirja 2020 ve 1.0:een. Niissä kohdissa, joissa näin ei ole, on annettu toinen lähdeviite.

50 Kiasma käsikirjaa liitteineen on ylläpidetty 1990-luvulta alkaen. Se on tallennettu Senaatin projektipankkijärjestelmään.

51 Saarekas toteutti patinoinnin Levykaksikko Oy:n kanssa. Viimeiseksi Saarekkaan ja Levykaksikko Oy:n yhteistyöksi Kiasmassa jäi lipunmyyntitiskin messinkilevyjen patinointi (2015).

52 Bertin 2000; Lasisuunnittelu Insinööritoimisto Aulis Bertin Oy. Bertin kertoo, miten suunnitteluvaiheessa galleriatilojen ikkunoiden sijoittamisen vaikutusta tilojen luonnonvalon saantiin tutkittiin teoreettisten laskelmien lisäksi Otaniemeen rakennetussa 1:2 mittakaavaisessa mallissa.

53 Betoni 1997; Kiasman pääaulan yhtenä kappaleena valettu kaksoiskaareva betoniseinä palkittiin Vuoden betonirakenteena 1997.

54 Honkonen 1998, 85; Honkonen, haastattelutieto 11.6.2021.

55 Honkonen 1998, 85.

56 Kovabetonilattioille levitettiin 1998 paksu kerros värivahaa tasaisen tumman värin aikaansaamiseksi. Työvirheestä johtuen vaha ei tarttunut kunnolla lattiaan. Se levisi kaikkialle ja 1999 vahaa oli vain seinien lähivierustoilla.

57 Kipsirappausta inspiroinut museo on Musée national Picasso-Paris; Honkonen, haastattelutieto 11.6.2021.

58 Honkonen 1998, 90.

59 Honkonen 1998, 90.

60 Tuoleissa on yleensä musta huopapehmuste. Asiakirjoissa tuolin mallinimi Periferia, myöhemmin Nikarin mallistossa nimellä Seminar; Hilska 2021.

61 Työpöydät Viveron 24 mm vaneri kuultopetsattu/valkoinen, kaapit samaa sarjaa, kansi ja sokkelin alataso petsattu/valkoinen, sivut ja tausta melamiini/vaalean valkoinen, lukittavat liukuovet matta musta. Seinähyllyt Magasin Restamaster Oy; Hilska 2021.

62 Arkkitehti Timo Kiukkola kokosi käsikirjan mm. suunnitelmista ja muutoksista 1990-luvun lopulla. Käsikirja, jota käyttävät kiinteistöstä vastaavat, on viimeksi päivitetty 2020.

63 Arkkitehtuuritoimisto B & M Oy, arkkitehti Timo Kiukkola.

64 Arkkitehtitoimisto Erat Oy, arkkitehti Kivi-Mikael Keller.

65 Arkkitehtuuritoimisto B & M, Timo Kiukkola ja JKMM Arkkitehdit, Päivi Meuronen.

66 Arkkitehtuuritoimisto B & M, Timo Kiukkola.

67 Kiasman kalusteinventointia laati 2021 Kansallisgallerian yhteistyökoordinaattori Päivi Hilska.

68 Näitä ovat mm. Stefan Lindforsin ravintolaan suunnittelemat lasten syöttötuolit. Bitti-tilan lasten pikkutuolit (Nikarin valmistamat) ovat varastossa; Hilskan tiedonanto toimittajalle.

69 Tuoli sai Good Design Award –palkinnon 2008; Hilskan tiedonanto toimittajalle.

70 Tuolien istuimet valmistetaan suomalaisesta pellavasta ja maissisokerista polymeroidusta luonnon kuidusta. Materiaali on 100% biohajoavaa, eikä sisällä epäorgaanisia aineita; Hilskan tiedonanto toimittajalle.

71 Suunnittelija arkkitehti Timo Kiukkola, Arkkitehtuuritoimisto B & M.

72 Aiemman varavoimakoneen paikka oli Postitalossa.

73 Sisätilojen uudistukset on suunnitellut Arkkitehtuuritoimisto B & M Oy, Timo Kiukkola.

74 Työryhmä Elisa El Harouny, Selja Flink, Simo Freese, Johanna Hakanen, Hilkka Högström, Timo Kiukkola ja Harri Toivonen.

75 Rakennesuunnittelijat Simo-Pekka Valtonen ja Tuulikki Maanpää sekä arkkitehdit Simo Freese ja Eva Knif kokoontuivat projektin ajan maanantaisin työpajaan Insinööritoimisto Lauri Mehto Oy:n tiloihin. Rakennuttajakonsulttien työtä johti HTJ Oy:n Tuukka Salo. Senaatti-kiinteistöjen tavoitteet asetti rakennuttajapäällikkö Selja Flink. Ks. Senaatin verkkosivulta https://www.senaatti.fi/rakennuttaminen-ja-vuokraus/rakennuttaminen/kiasmankorjaus/ (haettu 3.12.2021).

76 Museovirasto on asiantuntijaviranomainen valtion omistamien kiinteistöjen suojelun ja restauroinnin kysymyksissä sekä antaa tarvittavat lausunnot. Rakennusperintölailla suojelun ollessa vireillä Museovirasto arvioi kohteen kulttuurihistoriallisen arvon ja tekee tarvittaessa ehdotuksen suojelumääräyksistä ja suojelun kohdentumisesta. Ks. https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriympariston/rakennettu-kulttuuriympariston/rakennusperintolailla-suojelu.

77 Kiasma ja skeittaus 2012, ks. https://www.lily.fi/blogit/saattaa-sisaltaa-nykytaidetta/kiasma-skeittaus/ (haettu 3.12.2021).

78 Laki rakennusperinnön suojelemisesta 2010/498. ks. https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100498?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Laki%20rakennus-perinn%C3%B6n%20suojelemisesta. Kohteen merkittävyyttä arvioidaan seuraavin perustein: 1 harvinaisuus tai ainutlaatuisuus; 2 historiallinen tyypillisyys alueelle; 3 aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet; 4 alkuperäistä tai sitä vastaavan käytön, rakentamistavan, arkkitehtuurin tai tyylin ilmeneminen ja jatkuminen; 5 merkitys historiallisen tapahtuman tai ilmiön todisteena tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä; 6 näkyvissä olevat eri aikakausien rakenteet, materiaalit ja tyylipiirteet, jotka ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta.

79 Holl tarkastelee arkkitehtuuria ihmisen yksilöllisestä elämyksestä ja kokemuksesta käsin. Futagawa 1996, 92-107; Honkonen, haastattelutieto 11.6.2021; Pallasmaan sähköpostikirje toimittajalle 31.10.2021.

80 Arvoluokituksen ja arvojen kohdentumisen on vastuusuojelutyöryhmä määritellyt rakennuksessa syksyllä 2020.

81 Esimerkkinä tästä voisi olla kaikista Kiasman valaisintyypeistä laadittava kuvallinen luettelo, jossa määritellään, miten Kiasman erilaiset valaisimet ja niiden valolähteet hoidetaan.

82 Alkuperäisessä työselityksessä ja muissa suunnitteluasiakirjoissa annetut aine- ja materiaalimääritykset eivät aina vastaa toteutettua. Urakoitsija on saattanut vaihtaa tuotteen toiseen tai toteutus poikkeaa muulla tavoin suunnitelmista. Suunnitelmia on voitu muuttaa työmaakokouspäätösten perusteella tai pelkästään työmaan valvojan luvalla. Rakennuksen alkuperäistä työselitystä ei päivitetty työmaan aikana.

83 Rönkkö 2020: Suomalaisarkkitehdit kritisoivat Hollin suunnitelmaa siitä, ettei museota voi laajentaa. Suomessa oli pidetty tärkeänä museoiden laajentamismahdollisuutta Samasta syystä nykytaiteen museolle valittua tonttia moitittiin liian ahtaaksi.

84 Näyttelyrakentajat olivat levyttäneet toisen kerroksen gallerioiden yläikkunoiden aukot umpeen ”pysyvästi” jo pian museon avautumisen jälkeen. Yleisohjeesta poiketen ne rakennettiin umpeen 2021, palautettavalla tavalla. Muutoksen syy: alkuperäinen ikkunaratkaisu oli teoreettinen ja kahdensuuntainen keinovalaistus ongelmallinen.

85 Kovabetonipintaiset rampit vahattiin rakennuksen valmistuttua virheellisesti lattiavahalla. Rampit kiillottuivat vaarallisen liukkaiksi. Vaha poistettiin 1998 sinkopuhalluskoneella, jonka kulku-urat näkyvät ja saavat näkyä edelleen.

86 Gallerioiden alakatoissa akustiikkavillan päälle rapattuun akustiseen pinnoitteeseen on tehty Kiasma-kuvio. Pintakäsittelynä on diffuusiovapaa Sax Hydrosil.

87 Entinen Kiasman punainen väri oli ruskeanpunainen väri M124 / Tikkurilan 1990-luvun ”MoniColor Nova” värikartta. Kahvilan, lippuaulan ja museomyymälän alakaton uusimishankkeen yhteydessä katon väriksi valittiin RAL 3003, ”rubiinin punainen”. Se nimettiin ”uudeksi Kiasman punaiseksi”. Suunnittelija arkkitehti Timo Kiukkola, Arkkitehtuuritoimisto B & M.

88 *Kiasma käsikirja 2020 ve 1.0*, muutoksen suunnitteli Kivi-Mikael Keller, Arkkitehtitoimisto Erat Oy.

LÄHTEET

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Aaltonen, Tero 2000. Perustukset ja runko. Kiasma käsikirja 2020 ve 1.0. Kiukkola, Timo (toim.).

Bertin, Aulis 2000. Lasirakenteet. Kiasma käsikirja 2020 ve 1.0. Kiukkola, Timo (toim.). [Käsikirjan luku lasisuunnittelun tavoitteista perustuu Bertinin artikkeliin Projektilehden Kiasma-erikoisnumerossa 78 1998.]

Hilska, Päivi 2021. Kiasman kalusteinventointi. Käsikirjoitus.

Holl, Steven 2000. Suunnittelun lähtökohdista ja tavoitteista. Kiasma käsikirja 2020 ve 1.0. Kiukkola, Timo (toim.).

Jokela, Markku 2000. Kiasman LVIA-tekniikasta. Kiasma käsikirja 2020 ve 1.0. Kiukkola, Timo (toim.).

Jumppanen, Jarmo 2000. Kiasman sähkötekniikasta. Kiasma käsikirja 2020 ve 1.0. Kiukkola, Timo (toim.).

Kiasma käsikirja 2020 ve 1.0. 2. uudistettu laitos, 2020 versio 1.0 (Kirjan 1. laitos julkaistiin kesäkuussa 2000). Kiukkola, Timo (toim.).

Kiukkola, Timo 2014. Selostus museorakennus Kiasmasta Valtion taideteostoimikunnalle. (Selostus jaettiin kilpailumateriaalin mukana taiteilijoille.)

PAINETUT LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Arkio, Tuula 2015: Jyviä nokkimassa. Taide-elämää meillä ja muualla. Helsinki.

Arkkitehtuurikilpailuja 5 1993. Architectural Competitions in Finland. Nykytaiteen museon yleinen laajennettu pohjoismainen suunnittelukilpailu. The open Nordic / Baltic design competition for the Museum of Contemporary Art, Helsinki. Arkkitehti-lehden 6 1993 irtoliite. Merged with The Finnish Architectural Review 6 1993. Julkaisija Suomen Arkkitehtiliitto. Helsinki.

Aurasmaa, Anne 1999: Muistimatka museon historiaan. Olipa kerran Kiasma. Kiasma / museopedagogia. Helsinki.

Dixon, John Morris 1995: The Intertwining. Progressive Architecture Vol. 76, October 1995, ss. 74-83.

Figueira, João Francisco 2009: Images at work. Holl's entry for Kiasma and Lordi, the works of two over-determined images. Department of Architecture Helsinki University of Technology. Centre for Urban and Regional Studies Publications A 35. Studies in Architecture 2009 / 35. Espoo.

Futagawa, Yukio 1996: Museum of Contemporary Art, Helsinki. GA Document Extra 06 Steven Holl works. A.D.A Edita Tokyo 1996, ss. 92-107.

Harju, Virpi 2019: Kansallisgalleria visuaalisen kulttuurimme rakentajana. Keisariajan taide-elämästä nykypäivään. Kansallisgalleria Finlands nationalgalleri Finnish National Gallery. Helsinki.

Holl, Steven 1998: Intertwining. Selected projects 1989-1998. New York, Princeton Architectural Press.

Holl, Steven 1998: nimeämätön artikkeli. Teoksessa Kiasma. Steven Holl, Nykytaiteen museo, Helsinki / photo Jussi Tiainen. Nykytaiteen museo. Rakennustieto Oy. Helsinki 1998.

Holl, Steven 1998: Kaksoismerkitys 1997. Arkkitehti-lehden erikoisnumero KIASMA ARK 6B 98.

Honkonen, Vesa 1998: Kiasman anatomia. Teoksessa Kiasma. Steven Holl, Nykytaiteen museo, Helsinki / photo Jussi Tiainen. Nykytaiteen museo. Rakennustieto Oy. Helsinki.

Kiasma. ARK Arkkitehti Arkitekten Finnish Architectural Review 6 B 1998. Laaksonen, Esa (päätoim.)

Koivisto, Maritta 1998. Nykytaiteen museo Kiasma, Helsinki, Vuoden betonirakenne 1997. Betoni 1998, nro 1, ss. 14-19.

Laita, Piia (toim.) 2008: Kiasma. Nykytaiteen museo. Nykytaiteen museon julkaisuja 117/2008. Helsinki.

Laita, Piia (editor) 2018: Kiasma. Museum of Contemporary Art. Helsinki.

Lemström, Juha 2016: Senaatti-kiinteistöjen arvokiinteistöt. Teoksessa Valtiolle rakennettu. Näkökulmia valtion kiinteistöjen hoitoon. Hakli, Olli ja Laine, Aino (toim.) Museovirasto 2016, ss. 33-35.

WSOY Iso Tietosanakirja 4. Kiasma s. 303. Porvoo Helsinki Juva 1995.

HAASTATTELUT, SÄHKÖPOSTITIEDONANNOT

Hilska, Päivi, yhteistyökoordinaattori, Kansallisgalleria, Helsinki. Työskennellyt Kiasmassa eri tehtävissä museon avaamisesta alkaen (1998–2021).

Honkonen, Vesa, arkkitehti, Helsinki. Työskennellyt Kiasman projektiarkkitehtina Steven Hollin toimistossa.

Pallasmaa, Juhani, arkkitehti, professori, Helsinki. Steven Hollin valitsema suomalainen yhteistyökumppani.

VERKKOJULKAISUT

ArchDaily Interviews. https://www.archdaily.com/category/archdaily-interviews (haettu 21.2.2022).

Betoniteollisuus ry, verkkosivut https://betoni.com/ Vuoden Betonirakenne. Vuosi 1997. Kohde: KIASMA Nykytaiteen museo, Helsinki. Arkkitehti: Steven Holl.

Finlex, verkkosivusto https://www.finlex.fi/fi/ (haettu 3.12.2021).

Helsingin karttapalvelu https://kartta.hel.fi (haettu 3.12.2021).

Hirvonen, Jaana 1997: Visiitti rakennustyömaalla. Kiasma-lehti Nro 0 vol 0. http://www. henkilostoviisari.fi/0.php?lang=fi&id=3 (haettu 3.12.2021)

Kansallisgalleria, verkkosivut https://www.kansallisgalleria.fi/ (haettu 3.12.2021)

Karjalainen, Tuula 2006: ARS 06 – Toden tuntu. Kiasma-lehti Nro 30 Vol 9 https://lehti.kiasma.fi/30.php?lang=fi&id=1 (haettu 3.12.2021).

Kiasma, verkkosivut https://kiasma.fi/ (haettu 3.12.2021).

Kiasma-lehti. Kiasma Magazine. Kiasma-lehden arkisto 1997–2012 https://lehti.kiasma.fi/ (haettu 3.12.2021).

Kiasma 20 vuotta – muistoja nykytaiteen ääreltä. Julkaistu 24.5.2018. https://kiasma.fi/ajankohtaista/kiasma-20-vuotta-muistoja-nykytaiteen-aarelta/

Lemström, Juha 2016: Senaatti-kiinteistöjen arvokiinteistöt. Valtiolle rakennettu. Näkökulmia valtion kiinteistöjen hoitoon. Museovirasto. http://www.valtiollerakennettu.fi/valtion-rakennukset/senaatti-kiinteistojen-arvokiinteistot (haettu 3.12.2021).

Museovirasto, rakennetun kulttuuriympäristön verkkosivut https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto/rakennettu-kulttuuriymparisto/ (haettu 3.12.2021).

Oja, Päivi 1997: Hurjaa ja herkkää Kiasmasta. Kiasma-lehti nro 0 vol 0. https://lehti.kiasma.fi/0.php?lang=fi&id=5 (haettu 3.12.2021).

Rakennettu hyvinvointi. Tutkittua tietoa rakennetun ympäristön muutoksista 1945–1990. Museovirasto. https://www.rakennettuhyvinvointi.fi/ (haettu 3.12.2021).

Rönkkö, Marja-Liisa 2020, Museorakennukset 1900-luvun jälkipuolella. https://www.rakennettuhyvinvointi.fi/fi/kulttuurirakennukset/museorakennukset-1900-luvun-jalkipuolella (haettu 3.12.2021).

SHS-opas. Kokemuksia Paimion parantolan säilyttämisen hallintasuunnitelman laatimisesta. Alvar Aalto -säätiö. Helsinki 2016. Toim.: Nina Heikkonen, Tommi Lindh, Jonas Malmberg. https://issuu.com/alvaraaltopublications/docs/shs-opas (haettu 21.2.2022).

Steven Holl Architects, verkkosivut https://www.stevenholl.com/ (haettu 3.12.2021).

KUVALÄHTEET

Kuvaajan nimen perässä oleva numero kertoo kuvan sivunumeron ja suluissa oleva numero on kuvan numero kyseisellä sivulla. Numerot on alleviivattu, jos kuvaa on rajattu.

Steven Holl: akvarellit 8, 9, pienoismalli 10(1), akvarellit 44, 97, 101, 105, 128.*

Kansallisgalleria:

Aku Häyrynen: 32(2).
Antti Kuivalainen: 51(3).
Anu Pynnönen: 60(2).
Ella Tommila: 19(2).
Jenni Nurminen: 19(5).
Joel Rosenberg: 36(2).
Marko Mäkinen: 18(3), 25(1), 46(6).
Milka Varmola: 22(2), 24(2-3), 31(2), 47(3).
Nana Hietanen: 46(1).
Niina Vatanen: 22(3), 25(2), 35(1), 42(3), 46(2).
Petri Lagus: 18(1), 32(3), 52(1).
Petri Virtanen: 14(2), 15, 41(1), 43(3), 95(3), 96(1), 99(1, 2-3).
Pirje Mykkänen: Kansikuvat, 11(3), 12(2-3), 17, 18(2), 19(1,6), 21, 22(1), 23, 24(1), 26(4), 32(1), 38(2-3), 41(2), 43(5), 45(5), 46(4), 47(1-2,5), 53(1-2), 54(1), 60(1), 95(3), 96(4).
Päivi Hilska: 90(1-2), 98(4).
Tuntematon kuvaaja: 11(2).
Valokuvien käyttölisenssistä CC BY 2.0 ks. https://www.flickr.com/photos/kiasmamuseum/

Timo Kiukkola: 10(2-3), 11(1), 12(1), 14(1), 19(4), 20, 25(3-4), 26(1,3), 28(1-3,4-5,6), 29(1-5), 30(5,7), 33(1-2), 34(1-2,3), 35(2-3), 37(1-2), 38(1,4), 39(1-3), 40(1,3), 41(3-4), 42(1,5), 45(1-2,6-8), 46(3), 47(4), 50(1,3), 51(1), 52(2-3), 54(2-4), 61, 77, 81(2), 98(1-2), 100(1,2-3), 103(1-2), 106(1-2), 128(1-2).

Elisa El Harouny, Museovirasto: 16(2,3-4), 19(3), 30(1), 31(1,4), 36(3-4), 40(2,4), 42(2), 43(2,4), 45(4), 46(7), 50(2), 51(2), 80(2), 82, 83(1-2), 95(1), 96(2).

Johanna Hakanen, Museovirasto: 16(1), 26(2), 30(2-4,6), 31(3), 36(1), 42(4), 45(3), 46(5), 50(4), 51(4), 53(3), 81(1), 95(2), 96(3), 98(3).

Sakari Kiuru, Museovirasto: 80(1).

Marjut Söderlund, Rakennus Oy Antti J. Ahola: 55, 57.

Simo Freese: 43(1), 58.

Helsingin karttapalvelu: 4(1-2).

* Steven Hollin akvarellien reproduktiot julkaistaan hänen luvallaan.
The watercolors have been reproduced by courtesy of Steven Holl.

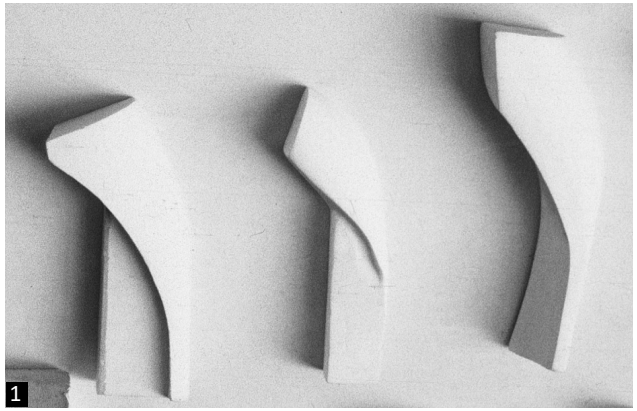

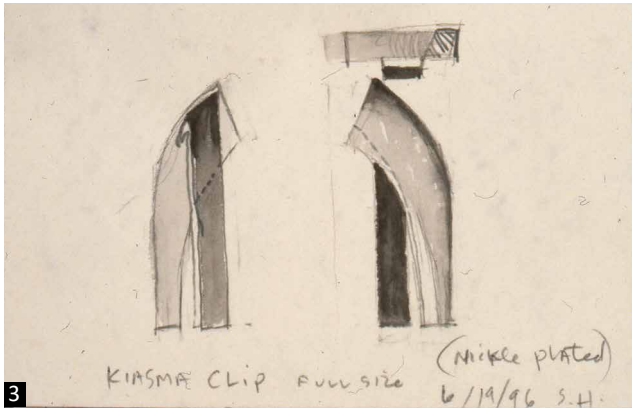

Pienoismallit (1), rakennuksen hahmoon valettu messinkivedin (2) samoin kuin akvarelli (3) kuvaavat kokonaistaideteoksen suunnittelumetodia yksityiskohdista aina kaupunkikuvaan asti.

SENAATTI KANSALLISGALLERIA • kiasma_ KANSALLISGALLERIA •